

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**YENİ KUŞAKLARIN GÖNÜLLÜLÜK ALGISI
VE FAALİYETLERİ (SAKARYA İLİ STK'LARI ÖRNEĞİ)**

Zuhal AKBAYIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Aydın AKTAY

ŞUBAT-2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YENİ KUŞAKLARIN GÖNÜLLÜLÜK ALGISI
VE FAALİYETLERİ (SAKARYA İLİ STK'LARI ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zuhal AKBAYIR

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

“Bu tez 19/02/2025 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Hacı Musa TAŞDELEN	Başarılı
Doç. Dr. Aydın AKTAY	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÜÇAY	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Zuhal AKBAYIR

19/02/2025

ÖN SÖZ

Lisans mezuniyetimin üzerinden 25 yıl geçtikten sonra yüksek lisans yapma kararı almak, benim için hem zorlayıcı hem de heyecan verici bir adım oldu. Yeniden öğrenci olmanın verdiği coşku ve mutluluk, hayatıma bambaşka bir renk kattı. Tez sürecinin zorluklarını aşarak nihai hedefime ulaşmak hem kişisel hem de akademik anlamda hayatıma pek çok yenilik ve güzellik getirdi. Bu süreç, aynı zamanda çocuklarımın ihtiyaçları ve yoğun çalışma hayatımın temposu ile birleşerek zaman zaman oldukça yorucu olsa da başarıyla tamamlamanın verdiği mutluluk kelimelerle anlatılamaz.

Tezimin her aşamasında beni yüreklendirerek, destekleyerek ve motive ederek yanımda olan, yol gösteren, yardımcı olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Aydın Aktay'a içtenlikle teşekkür ediyorum.

Bu süreçte bana daima güç ve ilham veren, yanımda olan, bana güvenen, hayatımın anlamı ve en değerlilerim olan çocuklarım Yaren, Ahsen, Ömer ve Sare'ye, hiçbir desteğini esirgemeyen damadım Abdüsselam'a ve tez sürecinde aramıza teşrif ederek, yaşamıma bambaşka bir boyut ve güzellik katan torunum, ruhum Ayşe Rima'ya, fedakarlıklarını ve sevgilerini her zaman kalbimde hissettiğim, huzur kaynağım olan anneme ve babama tüm içtenliğimle minnettarlığımı ve sevgilerimi sunuyorum.

Rabbim; sonsuz teşekkürler...

Zuhal AKBAYIR

19/02/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii

GİRİŞ.....	1
------------	---

1. BÖLÜM: TEORİK ARKAPLAN	3
---------------------------------	---

1.1. Kuşak Kavramı ile İlgili Tartışmalar ve Kuşakların Sınıflandırılması	3
1.1.1. Kuşak Kavramı ve Kuramsal Tartışmalar	3
1.1.2. Kuşak Kategorizasyonları ve Sınıflandırmalar	7
1.1.2.1. Eski Kuşaklar	9
1.1.2.2. Yeni Kuşaklar	14
1.1.3. Kuşak Kategorizasyonların Dair Bazı Eleştiriler	20
1.1.4. Kuşaklar Arası İlişkiler	23
1.1.4.1. Kuşaklar Arası Etkileşim	23
1.1.4.2. Kuşaklar Arası Dayanışma	26
1.1.4.3. Kuşaklar Arası Çatışma.....	27
1.2. Gönüllülük Kavramı ve İlgili Literatür	30
1.2.1. Gönüllü ve Gönüllülük Kavramı	30
1.2.2. Gönüllülük Faaliyetlerinin Birey ve Toplum Üzerindeki Etkileri.....	34
1.2.2.1. Birey Üzerindeki Etkileri	35
1.2.2.2. Toplum Üzerindeki Etkileri.....	37
1.2.3. Gönüllülerin Motivasyon Kaynakları	38
1.2.4. Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama Alanları	41
1.2.5. Sosyal Psikolojide Algı ve Düzeylerinin Ölçümü, Gönüllülük Algısı	42
1.2.6. Gönüllülük Algısını Etkileyen Faktörler	43
1.2.6.1. Gönüllülükte Çevre ve Aile Faktörü	43
1.2.6.2. Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medyanın Etkisi.....	45
1.2.6.3. Din ve Ahlak Bağlamında Gönüllülük	50
1.2.6.4. Gönüllülüğün Değerler Eğitimi Boyutu.....	52

1.3. Sivil Toplum Kavramı ve Gönüllülük Esasına Dayanan Sivil Toplum Örgütlenmeleri.....	54
1.3.1. Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşu Kavramları	54
1.3.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri.....	58
1.3.3. Küreselleşme ve Sivil Toplum.....	59
1.3.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Örgütlenme Biçimleri.....	61
1.3.4.1. Dernekler ve Vakıflar	61
1.3.4.2. Sendikalar, Federasyonlar ve Konfederasyonlar.....	64
1.3.4.3. Kooperatifler ve Meslek Odaları.....	66
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	68
2.1. Araştırmanın Amacı	68
2.2. Araştırmanın Önemi	68
2.3. Araştırmanın Problemleri ve Alt Problemleri	69
2.4. Araştırmanın Yöntemi	70
2.5. Araştırmanın Modeli.....	72
2.6. Çalışma Evreni ve Örneklemi.....	73
2.7. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması.....	75
2.8. Verilerin Analizi.....	78
2.9. Sınırlılıklar.....	79
3. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	81
3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	81
3.1.1. Katılımcıların Yaş Durumları	81
3.1.2. Katılımcıların Cinsiyet Durumları.....	81
3.1.3. Katılımcıların Eğitim Durumları	82
3.1.4. Katılımcıların Meslek Durumları	83
3.2. Araştırmanın Problemine İlişkin Ulaşılan Bulgular	83
3.2.1. Katılımcıların Gönüllülük Durumları ile İlgili Bulgular	84
3.2.2. Katılımcıların Gönüllülük ile İlgili Duygu ve Düşüncelerine Dair Ulaşılan Bulgular	88
3.2.3. Katılımcıların STK'lara Bakış Açısı ile İlgili Bulgular.....	100
3.2.4. Katılımcıların STK'ya Katılmaya Karar Verme Sebepleri ile İlgili Bulgular	113

3.2.5. Katılımcıların Ailelerinin STK'lara Karşı Tutum ve Davranışları ile İlgili Bulgular	121
3.2.6. Katılımcıların Gönüllülük Çıktıları ve Beklentileri ile İlgili Bulgular.....	125
3.2.7. Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama Alanları ile İlgili Bulgular	137
4. BÖLÜM: TEMATİK TARTIŞMA.....	159
4.1. Katılımcıların Gönüllülük Durumlarına İlişkin Tartışma	159
4.2. Katılımcıların Gönüllülük ile İlgili Duygu ve Düşüncelerine İlişkin Tartışma.....	162
4.3. Katılımcıların STK'lara Bakış Açılarına İlişkin Tartışma	164
4.4. Katılımcıların STK'ya Katılmaya Karar Verme Sebeplerine İlişkin Tartışma.....	165
4.5. Katılımcıların Ailelerinin STK'lara Karşı Tutum ve Davranışlarına İlişkin Tartışma	167
4.6. Katılımcıların Gönüllülük Çıktısı-Beklentilerine İlişkin Tartışma.....	167
4.7. Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama Alanlarına İlişkin Tartışma	169
SONUÇ	172
KAYNAKÇA	179
EK	190
ÖZ GEÇMİŞ	192

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
Akt	: Aktaran
BB	: Baby Boomer Kuşağı (Bebek Patlaması Kuşağı)
BM	: Birleşmiş Milletler
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
Hz	: Hazreti
İHH	: İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı
MÖ	: Milattan Önce
s	: Sayfa
S	: Sayı
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
STÖ	: Sivil Toplum Örgütü
t.y	: Tarih Yok
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TÜGVA	: Türkiye Gençlik Vakfı
vb	: Ve Benzeri
vd	: Ve Diğerleri
X	: X Kuşağı
Y	: Y Kuşağı
Z	: Z Kuşağı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri	75
Tablo 2: Katılımcıların Yaşlara Göre Dağılımı	81
Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	82
Tablo 4: Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	82
Tablo 5: Katılımcıların Meslek Durumlarına Göre Dağılımı	83
Tablo 6: Katılımcıların Gönüllülük Durumları	85
Tablo 7: Katılımcıların Gönüllülük ile İlgili Duygu ve Düşünceleri	89
Tablo 8: Katılımcıların STK'lara Bakış Açısı	102
Tablo 9: Katılımcıların STK'ya Katılmaya Karar Verme Sebepleri	114
Tablo 10: Katılımcıların Başka STK'lara Katılımları	119
Tablo 11: Katılımcıların Ailelerinin STK'lara Karşı Tutum ve Davranışları	121
Tablo 12: Katılımcıların Gönüllülük Çıktısı ve Beklentileri	126
Tablo 13: Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama Alanları	139
Tablo 14: Gönüllülük Oranı	154

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Gönüllülük ve STK’lar Hiyerarşik Kod Modeli	83
Şekil 2: Katılımcıların Gönüllülük Durumları Hiyerarşik Kod Modeli.....	84
Şekil 3: Katılımcıların Gönüllülük ile İlgili Duygu ve Düşünceleri Hiyerarşik Kod Modeli	89
Şekil 4: Katılımcıların STK’lara Bakış Açısı- Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli.....	101
Şekil 5: Katılımcıların STK’ya Katılmaya Karar Verme Sebepleri Hiyerarşik Kod Modeli	114
Şekil 6: Katılımcıların Gönüllülük Çıktısı ve Beklentileri- Hiyerarşik Kod-Alt kod Modeli	126
Şekil 7: Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama Alanları- Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli	138

ÖZET	
Başlık: Yeni Kuşakların Gönüllülük Algısı ve Faaliyetleri (Sakarya İli STK'ları Örneği)	
Yazar: Zuhul AKBAYIR	
Danışman: Doç. Dr. Aydın AKTAY	
Kabul Tarihi: 19/02/2025	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 189 (ana kısım) + 2 (ek)
Gönüllülük, bireylerin içinde bulundukları topluma katkıda bulunmalarının yanı sıra kişisel gelişimlerini destekleyen, toplumsal sorumluluk bilinci kazandıran ve sosyal bağlarını güçlendiren önemli bir kavramdır. Sivil toplum kuruluşları, toplumun çeşitli ihtiyaçlarına yönelik hizmetler sunarak, gönüllülük esasına dayalı faaliyetlerle sosyal dayanışmayı teşvik eden önemli birer aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, yeni kuşakların (Y ve Z) gönüllülükle ilgili algılarını belirlemeyi, bu faaliyetlerin katılımcılar üzerindeki psikososyal etkilerini incelemeyi ve sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen gönüllülük faaliyetlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, “yeni kuşakların gönüllülük algısı nasıl şekillenmektedir? Sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetlerinin katılımcılara psikososyal etkileri ve katkıları nelerdir?” Temel problemi doğrultusunda yürütülmüştür. Bu çerçevede, gençlerin gönüllülük motivasyonları, STK'lara katılma sebepleri, gönüllülük faaliyetlerine katıldıklarında elde ettikleri psikolojik ve sosyal faydalar, sosyal çevre ve aile faktörünün gönüllülük algısındaki rolü gibi unsurlar araştırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden vaka çalışması deseni kullanılmıştır. Sakarya ilindeki farklı sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olan 11 kadın ve 9 erkek olmak üzere toplam 20 katılımcı ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi ve Maxqda programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma, gençlerin gönüllülük algılarını anlamak ve bu alandaki farkındalıklarını artırmak amacıyla, STK'lar ve sosyal sorumluluk projeleri ve ilgili resmi kurumlar için yeni stratejiler geliştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir. Araştırma, yeni kuşakların gönüllülüğü kişisel gelişim, psikolojik tatmin ve sosyal bağları güçlendirme fırsatı olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Gönüllülük faaliyetlerine katılımı okul, arkadaş çevresi ve aile desteği gibi sosyal faktörlerin önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir. Ayrıca, gönüllülüğün katılımcılara içsel tatmin, toplumsal sorumluluk bilinci ve güçlü sosyal bağlar gibi psikososyal katkılar sağladığı vurgulanmıştır. Bu bulgular, sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük kültürünü yaygınlaştırmak ve katılımı artırmak için stratejik yaklaşımlar geliştirmelerinin önemini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, gönüllülük faaliyetlerine katılımın artırılması ve gönüllülük kültürünün güçlendirilmesi için farklı paydaşlar arasında iş birliği sağlayacak stratejik bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir.	
Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, Sivil Toplum Kuruluşları, Kuşaklar, Sosyal Sorumluluk	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Perception and Activities of Volunteering Among New Generations Case Study of NGOs in Sakarya Province)	
Author of Thesis: Zuhall AKBAYIR	
Supervisor: Assoc. Prof. Aydın AKTAY	
Accepted Date: 19/02/2025	Number of Pages: viii (pre text) + 189 (main body) + 2 (add)
Volunteering is a significant concept that not only contributes to the society individuals are part of but also supports personal development, fosters a sense of social responsibility, and strengthens social bonds. Non-governmental organizations (NGOs) emerge as key actors that promote social solidarity through volunteer-based activities while addressing various societal needs. This study aims to identify the perceptions of volunteering among new generations (Y and Z), examine the psychosocial effects of such activities on participants, and evaluate volunteer activities carried out in NGOs. The research was conducted to address the central question: “How are the perceptions of volunteering shaped among new generations? What are the psychosocial effects and contributions of volunteering activities in NGOs on participants?” Within this framework, factors such as the motivations of young people for volunteering, their reasons for joining NGOs, the psychological and social benefits they gain from participating in volunteer activities, and the roles of social environment and family in shaping perceptions of volunteering were investigated. The study utilized a case study design, one of the qualitative research methods. Data were collected through in-depth interviews conducted with a total of 20 participants, including 11 women and 9 men, who were volunteers at various NGOs in Sakarya province. Semi-structured interview forms were used to gather data, which were analyzed through descriptive analysis and the Maxqda software. The study aims to contribute to the development of new strategies for NGOs, social responsibility projects, and related official institutions to better understand and enhance young people's awareness of volunteering. The research revealed that new generations perceive volunteering as an opportunity for personal development, psychological satisfaction, and strengthening social bonds. Social factors such as support from schools, peer groups, and families play a crucial role in participation in volunteer activities. Additionally, it was emphasized that volunteering provides psychosocial benefits such as intrinsic satisfaction, a sense of social responsibility, and strong social ties. These findings highlight the importance of NGOs adopting strategic approaches to promote the culture of volunteering and increase participation. Based on the research results, it is recommended to develop a strategic approach that fosters collaboration among various stakeholders to increase participation in volunteering activities and strengthen the culture of volunteering.	
Keywords: Volunteering, Non-Governmental Organizations, Generations, Social Responsibility	

GİRİŞ

Toplumsal sorumluluk ve dayanışma, insanlık tarihi boyunca önemli değerlerden biri olmuştur. Bu değerlerin hayata geçirilmesi ise gönüllülük faaliyetleriyle mümkün olmaktadır. Gönüllülük, bireylerin karşılık beklemeden topluma katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirdiği eylemler bütünüdür ve toplumsal dayanışmanın güçlenmesine yardımcı olur. Ayrıca, gönüllülük faaliyetleri bireylerin psikososyal gelişimlerine ve toplumla olan bağlarının güçlenmesine katkı sağlar. Ancak toplumsal yapılar, bireysel yaşam biçimleri ve teknolojik gelişmeler zamanla gönüllülük anlayışını ve katılımını etkileyebilir.

Özellikle yeni kuşakların gönüllülük faaliyetlerine katılımı, toplumsal değişikliklerin bireysel tercihlerin bir yansımasıdır. Bu bağlamda, gönüllülük faaliyetlerinin çeşitliliği, katılım oranları ve bu anlayışın toplumsal ve bireysel düzeyde nasıl şekillendiği gibi sorular önem kazanır. Sivil toplum kuruluşları (STK'lar), gönüllülük faaliyetlerinin en önemli aktörlerinden olup, toplumun farklı kesimlerini bir araya getirerek ortak amaçlar doğrultusunda çalışmalar yapmaktadır. Çevre, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, kadın hakları gibi birçok alanda projeler geliştiren STK'lar, toplumsal sorumluluğu artırmada ve gönüllülerin psikolojik ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamada kritik bir rol oynamaktadır.

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu, Y ve Z kuşaklarının gönüllülük algılarının şekillenmesini, sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetlerinin katılımcılara psikososyal etkilerini ve katkılarını incelemektir. Bu çalışma, katılımcıların gönüllülükle ilk kez tanışmalarını sağlayan etmenleri, gönüllülükle ilgili duygu ve düşüncelerini, STK'lara bakış açıları, beklentileri, eleştirileri ve olumlu-olumsuz buldukları yönleri araştırmayı hedeflemektedir. Ayrıca, katılımcıların STK'lara katılmaya karar verme sebeplerini, ailelerinin bu kuruluşlara karşı tutumlarını, gönüllülük faaliyetlerinden beklentilerini ve bu faaliyetlere katılımı hangi alanlarda yoğunlaştıklarını ele alarak, gönüllülüğün bireysel ve toplumsal düzeydeki etkilerini değerlendirmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Y ve Z kuşaklarının gönüllülük algılarını belirlemek, gönüllülük faaliyetlerinin katılımcılara psikososyal etkilerini incelemek ve sivil toplum

kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetlerini değerlendirmektir. Çalışma, bu kuşakların gönüllülükle ilgili motivasyonlarını, çevre ve aile faktörünü, gönüllülükle ilgili algılarını anlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, gönüllülük faaliyetlerinin bireylerin psikolojik ve sosyal boyutlarını nasıl etkilediğini araştırarak, yeni kuşakların gönüllülük konusundaki bilinçlenmelerine katkı sağlama, gönüllülük eğitimlerinin ve STK programlarının geliştirilmesine destek olma ve toplumsal farkındalık oluşturma amacını taşımaktadır.

Araştırmanın Önemi

Literatürde, belirli bir STK'daki gönüllülerin veya her yaştan gönüllülerin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Ancak, Y ve Z kuşaklarının gönüllülük algıları ve faaliyetleri, farklı STK'larda görev alan bireyler üzerinden kapsayıcı bir şekilde incelenmemiştir.

Araştırmamız, belirli bir STK ile sınırlı kalmadan ve yalnızca Y ve Z kuşaklarını ele alan yenilikçi bir yaklaşım sunmaktadır. Bu çalışma, kuşaklar ve gençlik alanındaki çalışmalara, sosyal sorumluluk projelerine ve STK'ların programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, nitel araştırma prensiplerine dayalı olarak durum çalışması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evreni Sakarya ili olarak belirlenmiş olup, örneklem, Sakarya ilinde yaşayan ve herhangi bir sivil toplum kuruluşunda gönüllü olarak çalışmış veya halen çalışmakta olan Y ve Z kuşaklarından seçilen 11 kadın ve 9 erkek toplam 20 kişiden oluşmaktadır. Örneklem seçimi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak veriler toplanmış, derinlemesine mülakat tekniğiyle elde edilen veriler Maxqda programı aracılığıyla tablolaştırılmış, görselleştirilmiş ve betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramsal çerçeve ve literatür incelemesi yapılmış; kuşak kavramı, kuşaklar arası ilişkiler, gönüllülük ve sivil toplum kuruluşu ile ilgili kavramlar ele alınmıştır. İkinci bölümde araştırmanın metodolojisi, amacı, önemi, problemleri, yöntemi, evren ve örnekleme ile sınırlılıkları incelenmiştir. Üçüncü bölümde, elde edilen bulgular temalarla ayrılarak mülakat alıntıları ile analiz edilmiştir. Son bölümde ise tematik tartışma, sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

1. BÖLÜM: TEORİK ARKAPLAN

Bu bölümde araştırmamızın konusu ile ilgili temel kavramlar ve kuramsal çerçevelere yer verilmiştir. Kuşaklar, gönüllülük ve sivil toplum kavramları ve bu kavramların birbiriyle olan ilişkileri ve toplumsal etkileri incelenmiştir.

Öncelikle, kuşakların kültürel dinamikleri ele alınmış, ardından gönüllülük kavramı ve gönüllülük faaliyetlerine katılımın nasıl şekillendiği incelenmiştir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının (STK) gönüllülük pratiğindeki yeri ve gönüllülük faaliyetlerine katılımın nasıl şekillendiği detaylandırılmıştır. Bu çerçevede, araştırmanın kavramsal ve kuramsal altyapısı belirlenmiştir.

1.1. Kuşak Kavramı ile İlgili Tartışmalar ve Kuşakların Sınıflandırılması

Kuşak kavramı sosyolojik ve antropolojik bakış açıları ile incelenen ve değerlendirilen bir kavramdır. Her kuşak belirli bir tarihsel dönemde şekillenen ortak bir kimliğe sahiptir. Kuşaklar arası farklılıkları anlamak, toplumsal değişimleri ve dinamikleri derinlemesine kavramak açısından oldukça önemlidir. Bu bölümde, kuşak kavramı ve kuşak kavramına dair kuramsal tartışmalar, kuşakların sınıflandırılmasına ilişkin ana kriterler, kuşakların temel özellikleri ve kuşaklar arası ilişkiler ele alınmıştır.

1.1.1. Kuşak Kavramı ve Kuramsal Tartışmalar

Kuşak kavramı genel anlamda, aynı zaman aralıklarında doğup büyüyen, ortak yaşamışlıklara, paylaşımlara ve özelliklere; benzer karakteristik hususiyetlere sahip bireyleri ifade etmek için kullanılır.

“Kuşak” kavramı, insanlığın başlangıcından itibaren günümüze kadar olan süreç içerisinde, aynı zaman aralıkları içerisinde doğmuş, yaşadıkları çağın sosyoekonomik, kültürel ve politik şartlarından dolayı benzer kaderleri, sıkıntıları paylaşmış ve aynı ödevlerle sorumlu olmuş bireyler topluluğunu ifade eder (TDK, 2023a). Kuşak, her 25-30 yaş öbeğini oluşturan kişileri belirtir ve bu yaş öbekleri kuşak, nesil, jenerasyon, göbek ve batın şeklinde de tanımlanmaktadır. Eski olandan belirgin bir biçimde ayrılan, yeni şekil, anlayış ve yaşama duygusu içerisinde olan bireyler topluluğu olarak da ifade edilmektedir (TDK, 2023a). Sosyolojik anlamda “kuşak” kavramı, birbirine yakın dönemlerde doğmuş olan ve bu sebeple de gerek yerel gerekse küresel ölçekte meydana gelen ekonomik, sosyal, siyasal, tıbbi, kültürel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak

yaşanan toplumsal değişimlerden etkilenecek, ortak tutum ve davranış geliştiren insan topluluğu şeklinde tanımlanmaktadır (Ceylan ve Bayram, 2022).

Sosyal ve ekonomik hareketlerle meydana gelmiş olan belirli zaman aralıklarına jenerasyon denilmektedir. Kuşak olarak da isimlendirilen jenerasyonlar arasında yetişme tarzları ve ortamları sebebi ile önemli farklılıklar gözlemlenmektedir (Keleş, 2011, s. 129). Keleş'e göre kuşaklar benzer bir zaman aralığında doğmuş, benzer dönemleri paylaşan, belirli bir dönemin olayları tarafından biçimlendirilmiş insan topluluklarını ifade etmektedir (Keleş, 2011, s. 131).

Bir başka tanıma göre, ortak bir tarihsel aralıkta doğan, özellikle karakterin şekillendiği çocukluk ve gençlik yıllarında benzer sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik gelişmeleri yaşayan ve buna bağlı olarak benzerlik ve farklılıkları ile karakterize olan insan topluluğuna kuşak denilmektedir (Ceylan ve Bayram, 2022, s. 3). Bazı araştırmacılar tarafından kuşaklar kohort grupları olarak da ele alınır. "Kohort" İngilizcedeki "cohort" sözcüğünün karşılığıdır. Aynı yıl içerisinde doğan, aynı bölgede oturan, ortak meslek grubuna dahil olan bireylerin oluşturduğu gruplara kohort denilmektedir. Bir kohortta bulunan bireylerin benzer özellikleri ve ortak yaşamışlıkları, kohortları birbirinden ayırır (Tala ve Çakmak, 2013).

William Strauss ve Neil Howe kuşakları tanımlamak için birtakım ölçütler belirlemişlerdir. Bu ölçütler; kuşakların aynı zaman dönemini paylaştıkları için ortak sosyal ve tarihi olaylara şahit olmaları, kuşak üyelerinin içinde bulundukları gelişim dönemlerinde maruz kaldıkları dönemsel özelliklere göre kalıcı olarak şekillenmeleri, ortak manevi, kültürel değerleri ve davranışları paylaşmaları, diğer kuşak üyeleri ile ortak paylaşımların farkında olmaları ve ait oldukları kuşak ile ilgili üyelik duygularına sahip olmalarıdır (Ekşili ve Antalyalı, 2017).

Aynı zaman aralıklarında doğan bireyler; yaşadıkları sosyal, politik, teknolojik gelişmeler açısından kendileri dışındaki gruplardan farklılaşırlar. Ortak dönemde yaşayan bu grupların beklentileri, geleceğe dair hayalleri ve kendilerini motive eden kaynakları, kuşakları meydana getirir (Göksel ve Güneş, 2017, s. 810).

Aslında her kuşak bir yaş aralığını ifade eder. Chen bu yaş aralığını 40, Bousquet 30, Strauss ve Howe 20, Kondrateiff 20-30 yıl şeklinde belirtmişlerdir. Toplumlari değiştiren ve dönüştüren etkenler her kuşağın bir önceki kuşaktan farklı düşünmesinin ve davranmasının nedenidir. Özellikle bir kimlik edinmek isteyen genç bireyler, toplumda

bir değişim ve dönüşüm meydana getiren faktörlerden kolay etkilenmektedirler. Yaşanan toplumsal yeniliklerin genç bireyler tarafından daha çabuk kabullenilmesi, ebeveynler ile aralarında kuşak çatışması yaşamalarına neden olmaktadır. Bazen aynı kuşak içerisinde de farklılıklar olabilmekte lakin bu durum daha çok akım olarak değerlendirilmektedir. Bir müzik türü, yerel bir davranış şekli gibi (Ozsoy, 2020).

Kuşak kavramı günlük dilde de “bizim kuşak”, “80’ler kuşağı”, “yeni kuşak” gibi ifadelerle sıkça kullanılmaktadır. Öncekilerden farklı olmaları, özel ve sosyal hayatlarında kendilerinde özgü davranışlar ortaya koymaları nedeni ile fark edilen, anlaşılmaya çalışılan, hatta çok fazla eleştiriye tabi tutulan insanlar grubu şeklinde tanımlanan kuşak kavramı ile ilgili çalışmalar yirminci yüzyılın ikinci yarısında Batı toplumlarında artış göstermiştir (Ekşili ve Antalyalı, 2017, s. 91).

Kuşaklar ile ilgili çalışmalar ilk olarak Auguste Comte tarafından yapılmıştır. Comte; 1830-1840 yılları arasında yaptığı araştırmalarda sosyal ilerlemenin, kuşakların kendi dönemlerinde yaşadıkları olayları ve farklılıkları kendilerinden sonraki kuşaklara aktarmaları ile oluşabileceğini söylemiştir. Bu şekilde nesillerden nesillere aktarılan süreç O’na göre sosyal ilerlemenin bir göstergesidir (Latif ve Serbest, 2014, s. 136). Comte’ a göre tarihsel süreç içerisindeki hareketler kuşak değişikliğinden kaynaklanmaktadır (Göksel ve Güneş, 2017, s. 810).

Aynı dönemlerde dünyaya gelen bireylerin birbirine benzer özelliklere sahip olmaları ve kuşakları diğer kuşaklardan ayıran farklı özelliklerin bulunması araştırmacıların ilgilerini kuşaklar ve kuşakların özelliklerine yoğunlaştırmıştır (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014). Tarihe baktığımızda kuşak kavramının Antik Yunan ve Eski Mısır Uygarlıklarının yazılı kaynaklarına kadar dayandığını söyleyebiliriz. Aristoteles’in MÖ 350 yılında içinde bulunduğu toplumun gençleri için söylediği, “bugünlerde gençler kontrolden çıkmış durumda, saygısızca ve kabaca davranıyorlar, ebeveynlerine ve öğretmenlerine karşı çıkıyorlar...” diye ifade ettiği sözleri, kuşakların farklı görüş ve davranışlarının çok eski tarihlere dayandığını gösterir. 7. yüzyılda Hz. Ali’nin, çocukların doğdukları zamana göre değil, yaşadıkları döneme göre yetiştirilmesi yönündeki tavsiyesi de kuşak gerçeğine dayanmaktadır (Ceylan ve Bayram, 2022). İbni Haldun’un insanlığın ve toplumların gelişiminde iklim ve coğrafyanın önemine vurgu yapmasına binaen, kuşak çalışmalarının temelini attığını söyleyebiliriz. Auguste Comte ve Karl Mannheim tarafından geliştirilen kuşak sınıflandırması, Strauss ve Howe’un “Kuşaklar” (Generations) kitabı ile

şekillenmiştir (Ceylan ve Bayram, 2022). Comte çalışmasında toplumsal ilerlemeyi kuşaklararası etkileşimin ve aktarımın bir sonucu olarak görür (Ceylan ve Bayram, 2022). Kuşaklar konusunun popülerleşmesi, daha önceden bu konuda ortaya konmuş olan bazı yaklaşımlar olsa da daha çok William Strauss ve Neil Howe ‘un 1990’ların başlarında ortaya koydukları çalışmalarla hız kazanır. Jenerasyon olgusunu bir teori olarak ele alan isim ise, 1923 yılındaki “Kuşaklar Sorunu” makalesi ile Karl Mannheim olmuştur. Mannheim’ a göre insanlar anne babalarına benzemekten daha çok, yaşadıkları zamana benzemektedirler (Kuran, 2021, s. 25) .Mannheim daha sonra 1928 yılında yazdığı bir kitapla (Das Problem der Generationen) kuşak çalışmalarının temelini atmıştır. Kuşak kuramı Strauss ve Howe tarafından yayımlanmış olan kitapla hız kazandığından dolayı, kimi araştırmacılar tarafından “Strauss-Howe Kuşak Kuramı” şeklinde de isimlendirilmiştir (Ozsoy, 2020). İbni Haldun Mukaddime’de medeni-hadari ayrımı ile, Emile Durkheim mekanik-organik dayanışma toplumları kavramları ile, F.Tönnies cemaat-cemiyet ayrımı ile yaşadıkları dönem ile insan tipolojilerinin ilgisini kurmuşlardır. Cooley’ e göre ise toplumlarda iki farklı sosyal ilişki tarzı vardır, bunlar birincil ve ikincil ilişkilerdir ve her gruba sahip olan bireylerin ortaya koymuş olduğu farklı ilişki grupları bulunmaktadır (Aktay, 2019, s. 44). Modern manada kuşak teorilerinin temelini ise Alvin Toffler’in Üçüncü Dalga kitabında ; tarım devrimi (birinci dalga), Sanayi Devrimi (ikinci dalga) ve sanayi sonrası toplum (üçüncü dalga) olarak belirlediğini söyleyebiliriz (Ceylan ve Bayram, 2022, s. 4).

Bir Çin atasözü; “bir kuşağın diktiği ağacın gölgesinde diğer kuşaklar serinler “der. Bu söylem, kuşakların kendilerinden önce gelen kuşaklardan etkilendiğini ve kendilerinden sonra gelecek olan kuşakları da etkilediğini ifade eder. Kuşaklar içlerinde bulundukları toplumu ve tarihi şekillendirirken, aynı zamanda bu toplumlardan ve tarihten de etkilenirler.

Her kuşağın kendine özgü inançları, değerleri, tutumları, davranış kalıpları ile zayıf ve güçlü yönleri bulunmaktadır. Kuşakları tanımlayan ifadeler, genelleştirilmiş ifadelerdir, ancak her kuşağın karakteristiği kendine özgüdür.

Kuşaklar benzer sosyokültürel, teknolojik, ekonomik, politik deneyimlere sahiptirler. Bu deneyimler, kuşaklar arasındaki tutum değişikliklerinin toplumu ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel açıdan etkilemesine sebep olmaktadır. Kuşak teorisine göre kuşakların benzer düşünce ve davranış kalıpları, aynı yıllarda doğmuş ve benzer dönemlerde yaşayıp aynı

toplumsal olaylara maruz kalmış olmalarından kaynaklanmaktadır. Aynı yaş gruplarındaki bireyler, birbirleriyle benzer davranışlar sergilerken, bu benzer davranışların her yeni kuşakta değişim gösterebilmektedir.

Gürbüz'e göre (2015), çoklu kuşak kuramında farklı zaman dilimlerinde büyüyen kuşaklar, büyüdüğü dönemlerin tarihi, kültürel, sosyal ve siyasi olaylarından etkilenmekte, bundan dolayı kuşaklar arasında farklı inanç, tutum ve beklentiler oluşmaktadır. Bu görüşü destekleyen bazı çalışmalar da mevcuttur. Mesela savaş gibi bunalımlı dönemlerde yetişen kişilerde rasyonalizm, otoriteye saygı, materyalizm gibi değerler öğrenilmekte, sosyoekonomik açıdan istikrarlı bir dönemde yetişen bireylerde ise farklılıklara saygı duyma, toleranslı olma gibi postmodern değerler öğrenilmektedir. Yaşamın ilk yıllarında tecrübe edilen bu tutum ve davranışların baskın olmaları nedeni ile, bireylerin ileriki yaşamlarında da aynı şekilde devam ettirildiği görüşü çoklu kuşak araştırmacıları açısından destek görmektedir (Gürbüz, 2015).

1.1.2. Kuşak Kategorizasyonları ve Sınıflandırmalar

Bir insan dünyaya geldiğinde, ortak bir zaman dilimi içerisinde doğan bütün insanların oluşturduğu toplumun bir parçası olur, belirli yılları kapsayan bu zaman dilimleri, kuşak sınıflandırması için önemli ayrımlardır (M. Mücevher, 2015, s. 4). Kuşak sınıflandırmasında dünya genelinde ekonomik ve sosyal yapıyı derinden etkileyen Sanayi Devrimi bir milat olarak kabul edilebilir. Sanayi Devrimine bağlı olarak ortaya çıkan üretim biçimleri toplumu sadece ekonomik açıdan değil, aynı zamanda sosyolojik açıdan da değiştirmiştir. Yaşanan ekonomik gelişmeler savaşları, hastalıkları, tedavi yöntemlerini, ulaşımı, iletişimi vb. etkilemiştir. Kuşak sınıflandırmasında, savaşlar, hastalıklar, ölümler gibi toplumu en çok etkileyen olaylar referans olarak alınmaktadır (Ceylan ve Bayram, 2022). Kuşakların sınıflandırılmasının, kuşakların tarih aralıklarının ve kendilerine ait özelliklerinin disiplinler arası açıdan farklı araştırmalara konu olduğu, farklı kaynaklarda kuşak algısı ve sınıflandırmasının kültürden kültüre göre değişiklik gösterdiği görülmektedir (Adıgüzel ve diğerleri, 2014, ss. 170-107).

Kuşaklar; Geleneksel Kuşaklar(Kayıp Kuşak, Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması Kuşağı), Geçiş Kuşakları (X ve Y Kuşakları) ve Modern Küresel Kuşaklar (Z ve Alfa Kuşağı) şeklinde ayrılmaktadır (Ceylan, 2022). Literatürde hakim olan kanıya göre kuşak sınıflandırmasında, 1945'li yıllardan önce doğmuş olanlar Sessiz Kuşak, 1946-1964

yılları arasında dünyaya gelenler Baby Boomers, 1965-1979 arasında doğanlar X Kuşağı, 1980-1994 arasında dünyaya gelenler Y Kuşağı, 1995-2002 arasında doğmuş olanlar M Kuşağı ve 2003'ten sonra dünyaya gelenler ise Z Kuşağı olarak belirtilmiştir (Erden Ayhün, 2013). Kuşak tanımlamaları ve sınıflandırmasında referans noktası genellikle Batı kültürü olmuştur.

Ülkemizdeki yeni ve eski kuşaklara baktığımızda Sıfır ve W Kuşaklarının eski, Y ve Z Kuşaklarının ise yeni Türkiye'nin kuşakları olduğunu görüyoruz. Belirtilen iki kuşağın arasında da X Kuşağı vardır. İlk olarak iki Dünya Savaşı'nı ve pek çok acıyı yaşamış fakat yaşananlara karşı çıkamamış, cepheye sürülmüş olan Sessiz Kuşak vardır. Daha sonra gelen kuşak ise, Baby Boomers Kuşağıdır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından pek çok aile çocuk yapma hevesi ile çocuk sahibi olmuş, bundan dolayı da o dönemde doğan çocuklara "Baby Boomers" (bebek patlaması) ismi verilmiştir. Cumhuriyetin yok saydığı bu kuşağa biz Sıfır Kuşağı" ismini veriyoruz. Sıfır kuşağının çocukları "W Kuşağı"dır ve bu kuşak umut kuşağıdır. X Kuşağının gaza getirdiği çocukları, yani Y Kuşağı 2000'li yılların başında ortaya çıkmıştır. Sonra gelen kuşak ise teknoloji kuşağı olan Z Kuşağıdır (Aktay, 2021, s. 72).

Kuşaklar her ülkede aynı özelliklere sahip olmayabilir. Batı ülkelerindeki yıl ve olay aralıkları Türkiye'ye uymayabilir. Bundan dolayı Türkiye'deki kuşak sınıflandırması şu şekilde isimlendirilmiştir. 1925-1945 Sessiz Kuşak, 1946-1964 Bebek Patlaması, 1965-1979 X kuşağı, 1980-1999 Y Kuşağı, ve 2000 den sonrası Z Kuşağı (A. Arslan ve Staub, 2015, s. 5). Yüksekbilgili'ye (2015) göre ise, Türkiye' de Y Kuşağı başlangıcı 1980'ler değil, 1983 olarak görülmektedir. Bunun sebebi olarak, bazı teknolojilerin 1980'lerin ortalarında Türkiye'ye gelmesi gösterilebilir. Genelde 2000 yılında doğanlar ile sona eren Y Kuşağı Türkiye' de 1995'in sonunda sonlanmaktadır. Bu durum, internetin Türkiye' de 1994 yılından sonra aktifleşmesi ile açıklanabilir (Yüksekbilgili, 2015). Türkiye' de yapılan kuşak araştırmalarında, siyasi tarihteki dönüm noktalarına önem verilerek yapılan bir sınıflandırmadan söz edebiliriz. Ancak, kuşakları sosyolojik, psikolojik ve biyolojik bir çerçevede çok yönlü bir şekilde ele alan sistematik bir kuşak araştırması bulunmamaktadır (Aka, 2018, s. 120).

Kuşaklar arasındaki farklılıkların belirginleşmesi için gerekli olan zaman giderek azalmaktadır. Daha önceden bir kuşağın diğer kuşakla düşünce, davranış kalıplarının değişmesi, değer yargılarının ve hayata bakış açılarının farklılaşması için 20-25 yıllık bir

süre gerekirken, bu sürenini şimdi 10-15 yıla düştüğü iddia edilmektedir. Yani artık bir kuşaktan sonra diğer kuşak hızla gelmektedir (Aktay, 2019, s. 111).

1.1.2.1. Eski Kuşaklar

Eski kuşaklar, toplumsal ve kültürel bağlamda önemli rolü olan gruplardır ve tarihsel olaylar ve toplumsal dönüşümlerle şekillenmişlerdir. Bu bağlamda Sıfır Kuşağı (Sessiz Kuşak), W Kuşağı (BB) ve X Kuşağı geçmişin dinamiklerini yansıtan ve günümüz sosyal yapının oluşumunda etkili olan kuşaklardır. Bu bölümde eski kuşakların özellikleri ve toplumsal etkileri incelenerek, günümüzdeki sosyal dinamikler üzerindeki yansımaları ele alınmıştır.

1.1.2.1.1. Sıfır Kuşağı (Sessiz Kuşak: Silente)

1925-1945 yıllarında dünyaya gelen bu kuşak; gelenekselciler, Sıfır Kuşağı, Sessiz Kuşak, Savaş Kuşağı, Erişkin Kuşak gibi farklı kavramlarla isimlendirilir. Literatürde bu kuşaktan genellikle “gelenekselciler” veya “Sessiz Kuşak” olarak bahsedilmektedir. Aktay’a göre (2019), bu neslin bizdeki karşılığı Cumhuriyet Döneminin Anadolu’daki ilk nesli olarak gösterilebilir. Adına da “yok hükmünde” olan kuşak anlamında “Sıfır Kuşağı” diyebiliriz. Sıfır Kuşağı o dönemin tüm imkanlarından mahrum olan nüfusun yaklaşık yüzde 85 ini oluşturan köylü demografyasıdır. Ekonomi, eğitim ve siyaset alanındaki tüm yoksulluk ve yoksunluklar adeta bu kuşağın kimliğidir (Aktay, 2019, s. 49).

Bu kuşağın üyeleri artık yavaş yavaş dünyadan ayrılmakta; hayatta olanlar ise emeklilik dönemine girmiş ve yaşlılığın hem güzelliklerini hem de zorluklarını deneyimlemektedirler. Kuşakların, yaşadıkları sosyolojik, kültürel, ekonomik ve siyasi olaylardan nasıl etkilendiği ve bu süreçte kimlik, tutum ve davranış modelleri geliştirdiklerinin belki de en çarpıcı örneği Sıfır Kuşağıdır.

Sıfır Kuşağının ebeveynleri, babaları ve dedelerinden I. Dünya Savaşı’nın korkunç hikayelerini dinleyerek büyümüşlerdir. Büyük bir kısmı II. Dünya Savaşı’nda ailelerinden birini kaybetmiştir. Faşizmi, sosyalizmi, nükleer bombaları görmüşlerdir. Otoriter rejimlerin özgürlükleri kısıtlamasına şahit olmuşlardır (Cem, 2020).

Günümüzün büyük babaanne ve dedeleri olan bu kuşak, toplumun yaşayan en yaşlı üyeleridir (Adıgüzel ve diğerleri, 2014, s. 71). Büyük buhran ile II. Dünya Savaşı olayları Sessiz Kuşak döneminde yaşanmış olaylardır. Tarihte 1929 ekonomik bunalımı veya

büyük depresyon olarak da geçen büyük buhran, toplumsal ve siyasal etkileri ile dünyanın karşı karşıya kaldığı ilk geniş çaplı ekonomik krizdir. İlk olarak ABD’de başlamış ve diğer gelişmiş ülkeleri de kısa sürede etkisi altına almıştır. Krizin etkileri II. Dünya Savaşı’na kadar devam etmiştir (“Atatürk Ansiklopedisi”, 2021). Sessiz Kuşak bu dönemde oldukça sıkıntılı zamanlar geçirmiştir. Çocukluklarını ekonomik sıkıntılar, savaşın acıları ve yokluk içerisinde geçiren bu kuşak günümüz toplumlarındaki en yaşlı gruptur. Bazı görüşlere göre var olan otoritelere karşı saygılarından dolayı sessiz kuşak olarak anılmışlardır ancak II. Dünya Savaşı’nın ortaya çıkması bu kuşağın sessiz kalmayışının bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Ya da sessiz kaldıkları için bu buhran ortaya çıkmıştır şeklinde de düşünülebilir (Gündüz ve Pekçetaş, 2018, s. 92).

Türkiye’deki Sıfır Kuşağını, yaşadıkları olaylardan ötürü sırası ile; büyük değişim kuşağı I. savaş kuşağı, ümit kuşağı, buhran kuşağı, II. Savaş kuşağı gibi isimlerle ifade etmek mümkündür. Bu kuşağın 1923-1929 arasındaki zaman dilimi Cumhuriyet kuşağına denk gelmektedir. Savaş sırasında ve sonrasında yaşanan sıkıntılardan dolayı bu kuşak hayatlarını kaygı içerisinde devam ettirmekte ve bundan dolayı da “Buhran Kuşağı” olarak da isimlendirilmektedir. Bu dönemde yaşayan bireylerin hayat standartları genellikle oldukça zor ve yetersizdir (Erden Ayhün, 2013).

Kuşakların şekillenmesinde eğitimin büyük rolü vardır. Sessiz Kuşağın eğitiminin şekillenmesinde özellikle Sanayi Devriminin etkisi görülmüştür. Yaşanan gelişmelere paralel olarak fabrikalarda çalışacak yeni ve farklı becerilerle donatılmış, kollektif yaşama uyum sağlayan, okuma yazma ve matematik becerilerini geliştirmiş, kurallara uyan ve kendini geliştiren bireylere ihtiyaç duyulmuştur. Bu anlamda Sessiz Kuşağın aldığı eğitim katı, sert, şiddet içeren, disiplinli hocalardan alınan bir eğitim olmuştur (Ceylan ve Bayram, 2022, s. 6).

II. Dünya savaşına yaşları küçük oldukları için katılamayan Sessiz Kuşak mensupları, savaşın her türlü zorlu şartlarına maruz kalmışlardır. Yaşadıkları sıkıntılı dönemlerden dolayı mizaç olarak sert ve katı bir mizaca sahip olup, otoriter, fedakâr ve çalışkandırılar. Sessiz kuşak, bu dönemde yaşanan birtakım olaylardan ve baskılardan dolayı genel olarak tedirgin oldukları ve ihtiyatlı davranmak zorunda hissettikleri için risk almaktan kaçınmaktadırlar. Uyumlu bir kuşak olan bu kuşak, otoriteye itaat eden ve genel olarak aykırı davranış ve isyandan uzak duran bir kuşaktır. Disiplinli ve istikrarlıdırlar. Kendilerine verilen görevi en iyi şekilde yerine getirirler (Adıgüzel ve diğerleri, 2014).

Çalışma hayatında çok çalışma taraftarı olan ve yoksunluk içerisinde yaşamalarından dolayı ellerindeki işin kıymetini çok iyi bilen, uzun süre aynı işte çalışan, israf etmekten kaçınan ve sade bir hayatı tercih eden Sessiz Kuşak bireyleri, neredeyse ölene kadar emekli olmayıp çalışmak gerektiğini düşünür ve böyle davranırlar. Siyasi anlamda otoriter liderlere sempati duyan Sessiz Kuşak, siyasilerden denge, düzen, istikrar ve saygı beklentisi içerisindedir (Ceylan ve Bayram, 2022, s. 7). Yaşamak için çalışmak gerektiğini düşünen, tedbirli ve güven odaklı olan sessiz kuşak, sosyal ilişkilere, aile hayatına ve geleneksel ilişkilere oldukça önem veren vefalı bir kuşaktır.

1.1.2.1.2. W Kuşağı (Baby Boomer)

Dünya Baby Boomer (Bebek Bombardımanı) ifadesi ile ilk kez 1970' te Washington Post gazetesinde yayımlanan bir makale ile tanışmıştır. Bu kuşak 1945-1965 yılları arasında doğmuştur. Baby Boomer İngilizce bir deyimdir, özellikle Amerika 'da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlayıp 1960 yılının başına kadar devam eden yıllık doğum hızındaki artış kastedilir. İsim Amerikalılar tarafından konulmuş olsa da Türkiye'de de savaş sonrası neslin artan nüfus oranına işaret eden bir tanımlamadır. Bu kuşağa verilen bir diğer isimde “sandviç kuşak” tır. Önce kendi çocuklarında daha sonra da anne babalarına bakan bu kuşak, geniş aile tipinin son dönemlerini yaşamış olan, her iki kuşakla bir arda yaşamaya alışkın olan bir kuşaktır. (Kuran 2022:56). Geniş aileler içinde yer aldıkları için aynı evde hem kendi ebeveynleri hem de kendi çocukları ile beraber yaşamışlardır (Ceylan ve Bayram 2022, s. 12).

Bu kuşak adlandırması, ülkemizde doğum kontrol planlamasının etkili olmadığı dönemlerde dünyaya gelen kuşakların özelliklerini yansıtan bir adlandırmadır. BB Kuşağı yetiştikleri siyasi, kültürel ve ekonomik atmosferle ve tipik özellikleri ile bizdeki W kuşağına benzemektedir. BB Kuşağının yaşadığı dönemde, refah devleti anlayışı hâkim olmuş, aile ve sivil toplum kuruluşlarının üstünde olan pek çok görev, devletin sorumluluk alanına girmiştir. Fakat bu durumun sonunda genel olarak dünyada akrabalık, komşuluk, yardımlaşma gibi değerlere verilen önemde azalmalar görülmüştür. Bireyselleşme ön plana çıkmaya başlamış, özellikle Avrupa'da ekonomik sıkıntılar çözüme kavuşturulmaya doğru giderken, sosyal sorunların baş gösterdiği görülmüştür. Türkiye'de de biryandan refah devleti inşa eden bu kuşak, özellikle 2010 yılından sonra

emekli olmaya başlayınca, sosyal güvenlik sisteminin ve refah devleti ile elde edilen kazanımların sıkıntıya girmesine sebep olmuştur (Ceylan ve Bayram 2022, s. 9-14).

II. Dünya Savaşı'nın ardından doğan (1940-1960) yaklaşık bir milyar bebekten dolayı bebek patlaması ismini alan bu kuşak, kanaatkâr, otoriteye bağlı, gerektiğinde teknolojiyi kullanabilen, geleneklerine bağlı ve çalışkan, iyi yaşamak için çok çalışmak gerektiğini düşünen bir kuşaktır (Aka 2018). ERC 2011 Raporuna göre idealist, kendi kendini motive edebilen, takım çalışmalarına önem veren bu kuşak, işkolik olmak ve bencillik gibi negatif özelliklere de sahiptir (Adıgüzel, Batur ve Ekşili 2014, s. 172). Büyüme ve refaha duyulan hasret dolayısı ile eğlenmeye meyilli olan bu kuşak, doğu ve batı arasında kalarak büyümüş olan X Kuşağının da mimarıdır (Arslan ve Staub 2015, s. 6). Bebek Patlaması Kuşağı, içinde bulunduğu grubun çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutan, itaatkâr, fedakâr, pragmatist, başarılı olma duyguları yüksek ve birincil ilişkilere yatkın özelliklere sahiptir (Gürbüz 2015). Ayrıca bu kuşak, özgürlüğüne düşkün, olumlu düşünen, muhafazakâr, marjinallikten uzak, uyumlu ve amaç odaklı yaşayan bir kuşaktır (Hiçyılmaz 2021, s. 13).

Türkiye'de sadece büyük kentlerde elektriğin olduğu, bin kişiye dört otomobil düştüğü bir dönemde yaşayan BB kuşağı, kısıtlı imkanlar içerisindeyken büyük hayaller kurabilen bir kuşaktır (Kuran 2022:56). Çok partili döneme, askeri darbelere, radyonun en revaçta olduğu ve televizyonun da evlere girmeye başladığı zamanlara şahit olan Bebek Patlaması Kuşağı, özgürlüğün önemini çok iyi bildiği için, otoriteye saygılı, hedefe yönelik başarı odaklı, işine ve çalışma saatlerine bağlı, işinde yükselmeyi ve uzun süre aynı işte çalıştıktan sonra emekli olmayı kendine hedef edinen, muhafazakâr ve kuralcı sayılabilir. Bu kuşak genel olarak evlilik kararlarını ailelerinin etkisi ile veren ve herhangi bir olumsuzluk durumunda boşanmayı düşünmeyen bir kuşaktır (Ceylan ve Bayram 2022, s. 11-12).

1.1.2.1.3. X Kuşağı

X Kuşağı tanımı, ilk olarak Kanadalı yazar Douglas Coupland'ın yayımlamış olduğu "X Kuşağı: Hızlandırılmış Kültüre Masallar" isimli kitabında kuşak adı olarak geçmiştir. Bu terim, kendisinden sonra gelecek olan Y ve Z Kuşaklarının isimlendirilmesine de zemin hazırlamıştır (Ceylan ve Bayram, 2022, s. 14).

1965-1980 yılları arasında dünyaya gelen Z Kuşağı, “görünmez” veya “kayıp” olarak da isimlendirilir. Çünkü yakın zamana kadar bu kuşağın varlığı fark edilmemiştir. Bebek Patlaması Kuşağının etkisinde kalan bu kuşak, aslında ne olduğundan ziyade ne olmadığı ile tanımlanmıştır. Çok fazla çocuk sahibi olmanın olumsuz olarak görüldüğü bir dönemde dünyaya gelen, ebeveynleri çalıştığı için paspas altındaki anahtarı alıp tek başına eve giren, Türkiye’ de Kemal Sunalların, renkli televizyonların, kasetçaların, susam sokağının, Madonna, Michael Jackson gibi isimlerin popüler olduğu, gazoz kapağı, platform ayakkabılar, kadın erkek eşitliği, AIDS gibi kültürel unsurlarla etkilenmiş olan bu kuşak, ana babalarının sıkıntılı dönemlerine şahit olmuş tutumlu bir kuşaktır (Şengüleç, 2021, s. 75).

X Kuşağı eski ve yeni kuşaklar arasında bir köprü görevi görmektedir. 1970’li yıllarla başlayıp 90’lara kadar gençlik yıllarını yaşayan X Kuşağı, umut ve kaygı arasında, kırdan kente geçişte yer alan, bir tarafı kırsal bir tarafı ile de şehirli olan bir kuşaktır. Çoğunun hayalleri yarım kalmıştır. Sınıf atlama telaşında olan, rekabetçi ve hırslı bir kuşak olan Z Kuşağındaki bu durum çocuklarına ve torunlarına da yansımıştır (Aktay, 2021, s. 73).

Z Kuşağının çalışma hayatı ile ilgili görüşleri, yaşamak için çalışmak şeklindedir. Değişime ayak uyduran, para ve statü yerine serbest zaman, esnek çalışma gibi faktörlerle daha iyi motive olan, teknolojik gelişmeleri takip eden ve bilgisayarı kullanmaya başlayan ilk kuşak olan X Kuşağının iş ahlakı bir önceki kuşağa göre daha düşüktür (Gürbüz, 2015). İş hayatında bağımsız, özgüvenli ve girişimcidirler (Şengüleç, 2021, s. 75). Daha iyi bir iş, daha fazla maaş ve sosyal haklar karşılığında çalıştıkları işten ayrılma ihtimalleri önceki kuşaklara göre daha yüksektir.

İran Devrimi, Afganistan’ın SSCB tarafından işgali, Che Guevera’nın öldürülmesi, Apple ve Microsoft gibi firmaların ve internetin artık insanların hayatlarına dahil olması bu dönemdeki önemli olaylardır. Türkiye’ de 1971 Muhtırası, 1980 darbesi, petrol krizi gibi belirsizliklerle dolu bir şekilde kaygılı olarak yaşadıkları için “Kayıp Kuşak” olarak da isimlendirilmişlerdir. Bu kuşağa verilen “Gölge Kuşak”, “MTV Kuşağı”, Ben (Me) Kuşağı”, “Boynunda Anahtar Olan Çocuklar”, Amerika’nın 13. Nesli olmasından dolayı “13. Kuşak” “Patlama Sonrası Kuşak” Türkiye ‘de “Özal Kuşağı”, “Ara Kuşak”, “Survivor Kuşağı” gibi isimler de verilmiştir. Ara Kuşak denmesinin sebebi, Bebek Patlaması Kuşağı ile Y Kuşağının arasında kalmış olmalarından dolayıdır. Bu dönemde annelerin de iş hayatına girmesi ile evlenme yaşında gecikme ve çocuk sayısında düşme

meydana gelmiştir. X Kuşağında, eğitimde temel aktör öğretmen olarak ve eğitim yeri de okul olarak görülmüş ve çocuklar tamamen öğretmenin kontroölünde eğitime teslim edilmiştir (Ceylan ve Bayram, 2022, s. 15; Kuran, 2022, s. 75).

X Kuşağının özelliklerinde biri de şüpheli olmalarıdır. Nüfus planlaması, boşanma oranlarının artması ve ebeveynlerinin çalışıyor olmasından dolayı evde yalnız kalan ve tedirgin olarak büyüyen, etrafındaki insanlara şüpheli bir şekilde yaklaşan bu kuşak, bu tavırlarını kurumlara karşı da göstermişlerdir. X Kuşağı, kuşkucu ve güvensiz tavırlarından dolayı sosyal ilişkileri de zayıf ve aynı zamanda sabırsız olan bir kuşaktır (Şengüleç, 2021).

Geleceklerini garanti altına almak isteyen ve tasarruflu davranan X Kuşağında kadınların da çalışma hayatına dahil olması, kadınların evdeki rollerini de değiştirmiştir. İş yaşamı ile aile hayatı arasında kalan X Kuşağı, aileyi tercih etmektedir. Bu tercihlerinde kendi anne babalarının yaşamış olduğı ekonomik sıkıntılar ve belirsizlikler nedeni ile otoriteye olan bağılılıklarının zayıf olması gösterilebilir (Taş, Demirdöğmez ve Küçüköğlü, 2017). X Kuşağı dünyanın değişik yerlerinde de olsa benzer özellikleri barındırdığı düşünölen ilk kuşaktır. İnternet ve sosyal medya ile ilk tanışan ve özellikle Facebook ile sosyal medya alanına dahil olan bir kuşaktır. X Kuşağı aynı zamanda müdahaleci, bireyci, farklı fikirlere karşı toleranslı, değişime açık, ailece zaman geçirmeye, serbest zaman etkinliklerine, gezmeye ve kendini geliştirmeye önem veren bir kuşaktır (Varışlı, 2022).

1.1.2.2. Yeni Kuşaklar

Yeni kuşaklar, günümüzde hızlı değişen sosyal ve teknolojik dinamiklerle birlikte şekillenmektedir. Bu kuşaklar, kendi dönemlerinde şahit oldukları önemli olaylar ve deneyimlerle belirgin özellikler kazanmışlardır. Özellikle dijital teknolojilerin yaygınlaşması, kültürel etkileşimin artması ve toplumsal değişimlerin hızlanması, her kuşağın sosyoekonomik ve kültürel yapısını etkilemiştir. Yeni kuşaklar başlığı altında Y Kuşağı, Z Kuşağı ve daha sonraki Alfa ve Beta Kuşakları ele alınmıştır. Bu kuşaklar kendilerine özgü değerler, tutum ve davranışlar ile toplumsal normları yeniden şekillendirme potansiyeline sahiptirler. Bu bölümde, bu kuşakların ayırıcı özellikleri ve toplumsal etkileşimleri incelenmiştir.

1.1.2.2.1. Y Kuşığı

Y Kuşığı tabirini ilk kez 1991’de Advertising Age kullanmıştır. Her şeyi sorgulayan bir yapıda oldukları için İngilizce WHY (neden) sözcüğünün son harfi olan Y’den dolayı ve sorgulayan, irdeleyen, eleştiren özelliklerine istinaden bu ismi almıştır (Ceylan ve Bayram, 2022, s. 18). Y Kuşığının başlangıcı olarak 1977 ile 1980 yılları arasındaki tarihler gösterilir. Bir taraftan teknoloji ile iç içe büyürken, bir taraftan da milli ve manevi değerlerine, aile ilişkilerine bağlı, fedakâr, enerjik ,özgür ruhlu, bireylerin kendilerini rahatça ifade edebilmelerini önemseyen, farklı fikirlere saygı duyan bir kuşaktır (Aka, 2018; Yüksekbiçgili, 2013).

2014 yılında Time Dergisi, milenyum kuşığı olan Y Kuşığı için, ben-ben-ben kuşığı (me-me generation) ismini kullanarak, bu kuşığı bencil, ailelerine bağımlı ve şımarık olarak tanımlamış, küreselleşmenin de etkisiyle Y Kuşığının, kendi ülkelerindeki bir önceki kuşaktan ziyade daha çok birbirlerine benzediğini belirtmiştir (Varışlı, 2022, s. 131).

Dünyanın ilk küresel kuşığı olarak görülen Y Kuşığı; “Milenyum Kuşığı, Dijital Kuşak, Gelecek Kuşak, Net Kuşığı, Sonrakiler, Neden veya Patlama Kopyası (Büyük Patlama kuşığında olduğu gibi, bu dönemde nüfusta bir artışın meydana gelmesinden dolayı) gibi isimlerle de isimlendirilmişlerdir (Ekşili ve Antalyalı, 2017). Türkiye’nin artık dünyaya açıldığı zamanlara denk gelir Y Kuşığı. Piyasaya her gün yeni bir sanatçının çıktığı, özel TV’lerin ve radyoların yaygınlaştığı, ekonomik belirsizlikler ve kısa ömürlü kabinelerin dönemidir Y Kuşığının dönemi. X Kuşığının sahip olduğu olumlu ve olumsuz özelliklerden etkilenen ancak kendinden önceki X ve kendinden sonraki Z Kuşığından tamamen farklı düşünebilen bir kuşaktır. X Kuşığını ve kendinden sonraki Z Kuşığını bildiği için tedbirli adımlar atıp, ölçüp tartarak hareket eder, sağlıklı kararlar alabilir ve başarılı öngörülerde bulunur Y Kuşığı. Enerjik, sabırlı, çalışkan ve disiplinli bir yapıda olan Y Kuşığının ana teması olarak uygarlık, globalizm ve teknoloji gösterilebilir (Aycan Türk, 2017).

Yardımsız ve anlayışlı bir yapıda olan Y Kuşığı, başkalarının mutluluğunu kendi mutlulukları gibi algılamakta ve diğer bireyler için de ellerinden geleni yapmaya özen göstermektedir. Y Kuşığı kendisine verilen görevi tamamlamada, farklı fikirlere açıklık gösterme ve ekip çalışması yürütme konularında da oldukça başarılıdır.

Y Kuşaaının ebeveynleri olan geç dönem Büyük Patlama ve erken dönem X Kuşakları yelerinin geçirmiş oldukları ekonomik sıkıntılar, dünyanın çalkantılı siyasi olayları, krizler vb. Y Kuşaaının kontrolcü ve baskıcı bir ortamda yetişmesine zemin hazırlamıştır. Y Kuşaaı ABD'nin Irak işgaline, Turgut zal'ın ölümüne, Bosna savaşında yaşanan katliamlara, Berlin Duvarı'nın yıkılmasına, cep telefonlarının icadı ve yaygınlaşmasına, terör olaylarına, Çernobil Faciasına, SSCB'nin daēılmasına, fastfood tüketimin yaygınlaşmasına şahit olmuşlardır. Sınav sistemleri nedeni ile hayatları çoktan seçmeli seçenekler arasında geçmiştir. Sosyal medyada sosyalleşmeyi, internet ortamında oēunluk tarafından görülmeyi ve bilinmeyi önemseyen, toplumsal konularda hassas olmakla birlikte birbirlerine güven duyma konusunda problem yaşayan bir kuşaktır Y Kuşaaı (Ceylan ve Bayram, 2022; Ekşili ve Antalyalı, 2017, s. 18).

Y Kuşaaı, teknolojinin ülkede yeni yeni yaygınlaşması ile volkmenden mp3 e geçiş yapan, atari ve mario gibi bilgisayar oyunları ile tanışan bir kuşaktır. İletişim anlamında telefon kullanımının yaygınlařtıēı, daha uygar bir bakış açısının geliştirilip eēitime oldukça önem verildiēi Y Kuşaaı, yardımsever ve anlayışlı bir yapıdadır. Yeniliklere ayak uydurabilen Y Kuşaaı genel olarak, teknoloji ile i içe yaşamayı ve teknolojiyi faydalı işlerde kullanıp başarılı olmayı kendine prensip edinmiştir.

Y Kuşaaı, yüz yüze görüşme yerine mesajlaşma veya evrimii online araçlarla görüşmeyi tercih etmektedir. Günün yaklaşık olarak bir saatini internette geçiren bu kuřaēın bu kadar uzun süre iletişim teknolojilerini kullanmasına sebep olarak, çok kanallı televizyonlar ile büyüyüp uzun süre televizyon karşısında kalmaları gösterilebilir. Çalışma hayatında yüksek ücretli ve esnek çalışma şeklindeki işleri tercih eden bu kuşak, ailelerini iş hayatından daha fazla önemsemekte ve ailelerine vakit ayırmayı ncelemektedirler. Çocukluk dönemlerinde takım spor oyunları oynayan Y Kuşaaı, iş hayatında da takım çalışmalarına önem veren, yöneticileri eleştirmekten çekinmeyen, daha iyisini hedefleyip kendilerini geliştirmeye ve içinde bulundukları gruba kendilerini kabul ettirmeye çalışan, dünyada olumlu bir deēiřikliēe sebep olmayı önemseyen ve bundan mutluluk duyan bir kuşaktır (Aēırdır, 2013, s. 1; Akdemir vd., 2013, s. 18).

Y Kuşaaı post modern kültürün ilk kuşakları olarak görülür. Bireyci zelliklerinin yanında bir taraftan da ailelerini önemseyen, yerel ve ulusal kültürü bir arada yaşayan, tüketime ve marka kullanımına düşkün bir kuşaktır (Bayhan, 2014). Y Kuşaaının özelliklerinden biri de tartışmacı olup ya siyah ya da beyaz gibi keskin ayrımlarının

olmasıdır. Kendine yeten, itaat etmeyen ve bundan dolayı bir önceki kuşak tarafından saygısız olarak görülen ,eleştiri kabul etmekte zorlanan, sabırsız, zor işler için uğraş vermeyen, hayatın zorlukları ile karşılaşınca depresyona giren, kendine güvenleri yüksek, birden fazla işi aynı andan yapabilen, işine eğlence katmayı seven, uzun saatli işlerde çalışmaktan hoşlanmayan, kariyerlerini kendileri planlama eğiliminde olan, ön planda olmayı seven, sık iş değiştirmeye hevesli bir kuşaktır (Akdemir ve diğerleri, 2013, s. 23; A. Arslan ve Staub, 2015; Gürbüz, 2015). Y Kuşağı, ebeveynleri olan X Kuşağının kendilerinde bastırılmış olan tüm duygu, düşünce ve hayalleri yaşamak istedikleri, özenle büyütülmüş, koruyup kollanmış bir kuşaktır (Aktay, 2019, s. 51).

Y Kuşağının sokakta oynadığı gazoz kapağı, misket gibi oyunlar yerini zamanla tetris, zekâ küpü gibi oyunlara bırakmış, tam anlamıyla sokaktan kopmamış lakin süreç içerisinde evde daha çok kalıp bilgisayar oyunlarının başında uzun süreler geçirmeye başlamıştır. Susam Sokağı, Ninja Kaplumbağalar, Dallas, Mavi Ay gibi dizi ve filmlerle yetişen Y Kuşağı ilk küresel nesil olmuştur. Sınavlarda başarılı olmak ve yüksek not almak bu neslin ebeveynleri ve kendileri için oldukça önemlidir. Sınav ve yarış kuşağı olan bu kuşak, sınavdan sınava, kurstan kursa koşmuştur. Farklı illere yatılı olarak lise ve üniversite okumaya ve idealleri için yurtdışına giden ilk kuşak Y Kuşağıdır. X Kuşağında baskın olan” önce başarı sonra mutluluk” anlayışı, Y Kuşağında “önce mutluluk sonra başarı” anlayışı ile yer değiştirmiştir. 2025 Türkiye’inde çalışanların yaklaşık yüzde 60’a yakını Y Kuşağının oluşturacağı tahmin edilmektedir (Ceylan ve Bayram, 2022).

1.1.2.2.2. Z Kuşağı

Kuşak sınıflandırmasının 5. Kuşağı olan bu kuşak Strauss ve Howe tarafından alfabenin son harfi olan Z ismi ile adlandırılmıştır (Akduman ve Hatipoğlu, 2021, s. 207). Z Kuşağına çeşitli isimlendirmeler yapılmıştır. Dijital yerliler, Net Gen, Gen Wii, İnternet Kuşağı, Anında Çevrimiçi gibi isimler bunlardan bazılarıdır. Daha çok, doğdukları andan itibaren internetle tanışmış olmalarından dolayı bu isimler verilmiştir. Ayrıca Strauss ve Howe bu kuşağa aşırı bireyci ve sessiz olmaları nedeni ile “Yeni Sessiz Kuşak” ismini de vermişlerdir. Teknoloji ile olan bağımlılıklarından dolayı aşırı kaygılı, zihinsel ve ruhsal açıdan çok kırılğan olmalarından dolayı da olan Z Kuşağına, “Kar Tanesi Kuşağı” veya “Kristal Kuşak” da denilmektedir (Ceylan ve Bayram, 2022, s. 24).

Bu kuşak çalışma hayatında kendine güvenen, teknolojiyi iyi kullanabilen, kadınların da iş yaşamında aktif olduğu, birden fazla kariyer yapmayı düşünen ve iş hayatında güvenlik ve alacakları maaş gibi unsurları önemseyen bir kuşaktır. İş yaşamında mümkün olabildiği kadar az hiyerarşi tercih ederler (Adıgüzel ve diğerleri, 2014, s. 173). Z Kuşağı genel anlamda huzurlu ve mutlu olacakları, hayallerindeki ve ideallerindeki işleri yapmayı tercih eden, bu anlamda okuduğu bölümü rahatlıkla değiştirebilen ve yapacağı meslek konusunda titiz davranıp düşünen bir kuşaktır.

Z kuşağının aileleri kendilerinden önceki kuşaklara göre yaşları daha ileride olan ailelerdir ve eğitim hayatında da yaşça büyük öğretmenlerden eğitim almışlardır. Z Kuşağı, teknoloji sayesinde daha küçük yaşlarda eğitim alabilmekte ve bilgiye çok rahat ulaşabilmektedir (Akdemir ve diğerleri, 2013, s. 16). Bu kuşağın bilgiye rahat ulaşabiliyor olması, doğru bilgiye ulaşma yollarının ve güvenilir bilgi ile ilgili kaynakların ele alınması gerekliliğini doğurmuştur.

Z Kuşağı, ebeveynleri tarafından bir proje gibi yaklaşılmış, her türlü ihtiyaçları uzmanlar eşliğinde planlı olarak karşılanmış ve ebeveyn-çocuk-arkadaş rollerinin karıştığı, sosyal hayatta arkadaşlık kurma becerisinden yoksun bir kuşaktır. Ebeveynlerinin yaşamadıkları hayallerini, gerçekleştiremedikleri başarılarını çocukları üzerinden yaşama isteğinin kurbanı olan Z Kuşağı, bir anlamda ebeveynlerinin gözünde de dublör konumundadırlar (Aktay, 2019, s. 62). Terör, şiddet, ekonomik sıkıntılar gibi sebepler bu kuşağın ebeveynlerini aktif ebeveynlik rolüne sürüklemiştir (Ceylan ve Bayram, 2022). Attıkları her adım ebeveynleri tarafından kontrol altında olan, takip edilen ve sürekli bir kaygı içerisinde büyüyen Z Kuşağında birtakım psikolojik rahatsızlıkların görülmesi ve psikolog, psikiyatri alanlarına başvurularak destek alınması oranı diğer kuşaklara göre daha yüksektir.

Beden dilinin hakim olduğu, pek çok kursa gitmenin, çeşitli sertifikalar ve danışmanlık hizmetleri almanın önemsendiği, çoktan seçmeli sorular içerisinde şık seçmekle boğuşan, bundan dolayı da “Test ve Tost Nesli” de denilen bu kuşak, okullara servislerle veya özel araçlarla gitmiş, aşırı korumacılığa maruz kalan bir kuşaktır Z Kuşağı (Aktay, 2019).

İnternetin olmadığı bir dünyayı tasavvur edemeyen, bağlantının kesildiği ve çevrimiçi olmadığı zamanlarda neredeyse nefes alamayan Z Kuşağı için internet tıpkı hava gibi, su gibi bir ihtiyaçtır. Tüketime önem veren, meraklı olan, merakını farklı yollarla gidermeyi ve öğrenmeyi seven Z Kuşağı, bireyselleşmeye önem verir ve özel hayatlarına vakit ayırır,

sosyalleşmeyi daha çok sosyal medya aracılığı ile yapar. Moda, yiyecek, film, müzik gibi alanlarda tam anlamıyla küreselleşmenin görüldüğü nesildir Z Kuşağı. Çevre konularına oldukça duyarlıdır. Evlilik ve çocuk yapma yaşının ileri tarihlere ertelendiği bu kuşağın, doğurganlık oranı en düşük kuşak olacağı düşünülmektedir. Irk, din, cinsiyet, mezhep gibi farklılıklar bu kuşak için çok önem arz etmemektedir ve bu anlamda oldukça geniş görüşlü ve farklılıklara açık bir kuşaktır (Ceylan ve Bayram, 2022).

Z Kuşağı için söylenmesi gereken önemli bir konu da kendilerinden önceki kuşaklara göre ülkelerini ve dünyayı ilgilendiren konularda sorumluluk sahibi olmaları, gidişata etki edecek ve değiştirecek söz ve eylemlerini ortaya koymaktan çekinmemeleridir. Bilgiye erişim, gözlem ve analiz etme yeteneği sayesinde siyasi konularda güçlü fikirlere sahiptirler. Liderlerinden anlayış, sıcakkanlılık, eşit ve demokratik bir yaklaşım beklemektedirler (Ceylan ve Bayram, 2022).

Medya kanallarını sadece eğlenmek ve bilgi amaçlı olarak değil, aynı zamanda alışveriş yapmak, hizmetlerle ilgili bilgi almak, fiyat araştırması ve karşılaştırması yapmak için de kullanan Z Kuşağı, karar vermekte zorlanan ve kolay tatmin olmayan, istediği ürünü hemen almak, tüketmek ve yenisini almak konusunda güçlü bir istek duyan, sonuç odaklı bir kuşaktır. Bu kuşak internetten alışveriş dışındaki yöntemleri pek tercih etmemekte ve ailelerini de bu alana yönlendirip yardımcı olmaktadır. El ,kulak, göz gibi motor becerileri arasında senkronizasyonun en yüksek olduğu nesildir (Gümüş, 2020). Z Kuşağı hayatlarında genel anlamda görselliği tercih eden bir kuşaktır. Uzun süre dijital platformlarda vakit geçiren Z Kuşağı, belirli bir süre aynı noktaya dikkatlerini toplamakta zorlanmakta ve her geçen gün DHBT tanısı alan çocuk ve gençlerin sayısı artmaktadır. Bu kuşak dijital ortamlarda genellikle farklı isimlerle kimliklerini gizleme eğilimindedir. Sürdürülebilirlik bu kuşak için çok önemlidir. Z Kuşağı adalet ve eşitsizlik konularında oldukça hassastır ve bu kuşağın kalbine giden yol, sahiciliktir (Kuran, 2021).

Z Kuşağı bireyleri bireysel bir hayata sahiptir ve her şeyi kendileri yapmak ister. Bazı araştırmacılar Z Kuşağının beyninin diğer kuşaktakilerden farklı olduğunu ancak bunun genetik bir etkenden dolayı değil, çevreleri ile olan ilişkilerinin bir ürünü olduğunu söylemektedir. Teknolojik araçları kullanmadaki hızları dolayısı ile aynı anda birçok işi yapabilecek motor becerilere sahiptirler (Akduman ve Hatipoğlu, 2021).

En genç kuşak olarak görülmesine karşın Z Kuşağı çok çabuk büyüyen, hatta ergenliğe diğer kuşaklardan daha erken giren bir kuşaktır. Bu kuşak oyunlarını arkadaşları ile

sokakta oynamak yerine dijital ortamda telefonu veya bilgisayarı aracılığı ile oynamayı tercih eder (Umutonı, 2021).

Z Kuşağı, üzerinde yeni yeni çalışmalar ve araştırmalar yapılan bir kuşaktır. Çalışmaların sayısı ve çeşitliliği arttıkça Z Kuşağı hakkında daha sağlıklı bilgilere ulaşılabilecektir. Bu kuşağın yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerine ait veriler henüz elde edilmemiştir.

1.1.2.2.3. Geleceğin Kuşakları (Alfa, Beta Kuşakları)

Yeni araştırmalarda, Z Kuşağından sonra gelen, tüm kuşaklardan bazı özellikleri üzerinde taşıyacak, fakat pek çok açıdan da farklı olacak Alfa Kuşağından söz edilmektedir. 2010'dan sonra doğanları içine alacak olan Alfa Kuşağının ekonomi ve sosyal hayat açısından dönüştürücü olacağı düşünülmektedir (M. H. Mücevher ve Erdem, 2018, s. 64). Fakat bu kuşak hakkında henüz geniş çaplı araştırmalar yapılmadığından ve sağlıklı veriler elde edilmediğinden dolayı literatürde bu kuşak fazla yer almamaktadır. Alfa Kuşağını 2025'ten itibaren Beta, Gama ve Delta Kuşaklarının takip edeceği kabul görmektedir (Bal Çetinkaya, t.y.)

1.1.3. Kuşak Kategorizasyonların Dair Bazı Eleştiriler

ABD toplumunda ortaya çıkan ekonomik, teknolojik, siyasi ve toplumsal gelişmeler Türk toplumundan daha erken dönemde yaşanmıştır. Bundan dolayı isimlendirilen ve tasnif edilen kuşaklara karşılık gelen doğum tarihleri, maruz kaldıkları toplumsal gerçekliklerle tanışmaları ve etkilenmeleri Türkiye' den yaklaşık 10-15 yıl ileridedir (Aktay, 2019, s. 52). Ekşili ve Antalyalı 'ya (2017) göre yirminci yüzyıldaki kuşakları tanımlama ve sınıflandırma ile ilgili çalışmalarda referans noktası olarak Batı kültürü görülmektedir. Kuşakların şekillendiği dönemler göz önüne alındığında yapılan sınıflandırmalardaki kuşakların kültürlerinin Türk kültürünü yansıtmadığı, bununla beraber günümüzde artık kültürlerin birbirlerini etkilediği , özellikle küreselleşmenin de etkisi ile son dönemlerdeki kuşakların dünyayı kapsayan ortak özelliklere sahip oldukları görülmektedir (Ekşili ve Antalyalı, 2017).

Kuşakların içerisindeki her bireyin o kuşağın özelliklerini taşıyor olmasını beklemek doğru bir yaklaşım değildir. Bireylerin psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik, dini vb. konuları düşünce ve davranış kalıpları üzerinde etkilidir. Bundan dolayı her insanı kendi

kuşağı içerisinde değerlendirirken, bu durumlara dikkat ederek değerlendirmek ve istisnalar olabileceğini unutmamak gerekir.

Toplumların kültürel yapıları, çeşitli faktörlerden dolayı zamanla değişime uğramaktadır. Özellikle şu an yetişkin olan kuşakların değişen kültürel yapıyı kabul etmek ve ayak uydurmak noktasında yeni kuşaklar kadar istekli olmamaları, kuşaklar arasında görüş ve düşünce farklılıklarına sebep olmakta ve kuşaklar birbirini anlayamamaktadır (Erden Ayhün, 2013). Genellikle kuşaklar kendilerinden sonra gelen kuşakları beğenmeme, kınama, yadırgama ve eleştirme eğilimindedirler. Bireyler çoğu zaman kendi kuşaklarına öykünüp, yeni kuşakların kültürel yapılarına, görüşlerine karşı önyargılı ve tepkisel yaklaşır, değişime ayak diretirler.

Kuşaklar arasındaki farklılıklar ve benzerlikler, sosyal bilimlerde önemli bir inceleme alanıdır. Kuşaklarda yaşanan değer ve tutum değişiklikleri toplumun, ekonominin ve teknolojinin gelişimini ve dönüşümünü etkilemektedir. Kuşaklar arası iletişim ve iş birliği, farklı yaş gruplarından bireylerin bir arada çalıştığı ve yaşadığı modern toplumlar için büyük önem taşır. Farklı kuşaklardan bireylerin birbirlerini anlamalarına ve saygı göstermelerine yardımcı olmak, uyumlu ve başarılı toplumlar için mühim bir kriterdir. Bu nedenle, kuşaklar arası anlayışı teşvik etmek ve farklı kuşakların güçlü yönlerini ve potansiyellerini en iyi şekilde değerlendirmek, günümüz dünyasında önemli bir hedef olarak kabul edilmektedir.

Ortada olan bir gerçek vardır ki, insan davranışlarının ve toplumsal ilişkilerin insanların yaş, zaman ve mekanın belirleyiciliğinde şekillendiğine dair güçlü bir sosyal bilim geleneği olduğudur (Aktay, 2019, s. 45).

Kuran' a göre (2022), bir kuşağı anlamak aynı zamanda o kuşağın doğup büyüdüğü dönemi anlamaktır. Bir dönemi anladığımızda, bizim gibi olmayanları kendilerimize ait olan yargılarla değil, onların içinde bulundukları döneme ait yargılarla anlamaya çalışırsak, o kuşağın gerçekliğini görürüz (Kuran, 2022, s. 20). Bu bağlamda kuşak perspektifi bize benzemeyenleri yargılamamak ve onları kendi koşulları içerisinde anlayabilmek için önemli bir araçtır. Bir kuşağın anlaşılması aslında bir dönemin anlaşılması, aynı şekilde bir dönemin koşullarının anlaşılması da o döneme denk gelen kuşağın daha iyi anlaşılması ve analiz edilmesi demektir.

Alanyazında kuşak kuramına karşı çıkanların ve eleştirenlerin var olduğunu gözlemlemekteyiz. Karşı çıkanların en önemli gerekçelerinin başında biyolojik gelişim

süreci bulunmaktadır. Bu görüşe göre bireylerde var olan değer yargılarının, tutumların ve davranışların, inançların farklılık göstermesi kuşaklardan ziyade yaşın ve biyolojik gelişimin işlevidir. Oysa ki kuşak kuramı kuşaklararası değişimi biyolojik süreçler yerine sosyal oluşumlarla açıklamaktadır (Ozsoy, 2020). Kalabalık bir ailede doğan ve büyüyen bir bireyin, aile içindeki hiyerarşik yeri ve konumu bile o bireyin davranış formlarına ve kişiliğine etki edebileceği kabul gören bir yaklaşımdır. İnsan davranışlarının ve sosyal ilişkilerin, insanların içinde bulundukları yaş, zaman ve mekan tarafından belirlendiğine dair gülü bir sosyal gelenek vardır (Aktay, 2019, s. 45).

Çocuk, genç, yetişkin ve yaşlıların kendilerine ait bazı ortak düşünme ve davranış kalıpları bulunur ve biz bu davranışları günlük hayatta da çoğunlukla bireylerin içinde bulunduğu yaş dönemleri ile ilişkilendiririz. Bazı araştırmacılara göre geçirilen biyolojik evreler, hormonal durumlar, fiziksel değişimler insanların davranış kalıplarını etkilemekte ve aslında ortak yaş dilimlerini paylaşıyorlar, yaşanan ortak toplumsal tecrübeden ziyade biyolojik faktörlerden dolayı ortak paydalarda buluşup çoğunlukla aynı davranmaktadırlar. Gürbüz'e (2015) göre de kuşaklardaki değişik tutum ve davranışların sebebi yaşamsal evrelerdir. Bireylerin yaşam evrelerindeki değişimler beklenti ve ihtiyaçlarında değişiklik meydana getirebilmektedir. Kuşak çalışmaları ile ilgili olarak yaş, tarihsel dönem ve kohort değişkenlerinin etkilerinin sağlıklı olarak ayrıştırılması gerekmektedir. Bir başka eleştiri de kuşak yaklaşımının bilim olmaktan çok popüler bir kültür olarak ele alındığı şeklindedir. Kuşakların farklı tutum ve değerlerinin olduğu ile ilgili yayınların hakemli bilimsel dergiler yerine daha çok popüler basındaki yayınlara dayanması bu eleştirilerde haklılık payı olduğunu göstermektedir. Kuşak farklılıklarını destekleyen az sayıda kanıt olması, kuşakların farklı tutum ve davranışlara sahip olmasının gözlemlere dayanıyor olması, kuşak farklılıkları ile ilgili yapılan çalışmalarda tutarlı sonuçlar elde edilememiş olması da bu konuda yapılan diğer eleştiriler olarak sayılabilir (Gürbüz, 2015).

Kuşak sınıflandırması, daha çok ABD toplumu bağlamından yola çıkılarak ileri sürülmüştür. Lakin bu sınıflandırmanın başka ülkeler ve bağlamlarla ne kadar geçerli olduğu konusu araştırmaya değerdir. Her ülkenin yaşadığı sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik deneyimler farklı olduğundan, ABD kaynaklı olan kuşak sınıflandırmasının diğer ülkeler için geçerliliği şüphelidir (Gürbüz, 2015, s. 40). Ülkelerin belirli dönemlerde yaşadıkları deneyimler farklıdır ve her ülkenin kendi içinde farklı sosyal yapılar

bulunmaktadır, bundan dolayı da kuşaklar hakkındaki araştırmalarda tutarlı sonuçlar elde edilememektedir.

İnsanlar belirli yıllarda doğdu diye belli inanç ve kalıplara hapsedilemezler. İnançlarımızı ve kalıplarımızı belirleyen etkenler, kişilerin karşısına çıkan fırsatlar ve dezavantajlardır (Kuran, 2021, s. 28). Bireylerin içinde bulunduğu yaş, cinsiyet, gelir durumu, meslek, eğitim durumu, kültür, töre vb. sosyokültürel değerlerin tutum ve davranışlarına etkisini göz ardı etmemek gerekir (Ceylan, 2022). Belirli tarih aralıklarına bir kuşağı sabitleyip, bu tarih aralıklarının ve kuşaklara ait olarak ileri sürülen ortak özelliklerin; tarihi, dini, siyaseti, ekonomik ve bilimsel geçmişi, sosyokültürel kodları, dinamikleri farklı olan pek çok dünya ülkesine genelleştirmek sağlıklı bir bakış açısı olmayacaktır.

Bir kuşağın sona erip yeni bir kuşağın başlamasının, bir günde değişecek şekilde keskin çizgilerle ayrılması sağlıklı değildir. Genellikle kuşak sınıflandırmalarında 15-20 senelik dönemler belirlenmektedir. Literatürdeki genel görüş ise, kuşakların belirlenmesindeki ana faktörün kesin tarihlerden ziyade, yaşanan ekonomik, siyasi, kültürel ve teknolojik gelişmeler olduğudur. Özellikle günümüzde jenerasyonların eskiden olduğundan çok daha kısa zaman dilimlerinde değişim gösterdiğine şahit oluyoruz. Geçmiş tarihe baktığımızda ancak dede ile torun arasında bir jenerasyon farkı oluşurken, günümüzde bu farkın kardeşler arasına indiğini görmekteyiz. Bu durumda bize göstermektedir ki, bir jenerasyonun yerine yenisinin gelmesi önceden olduğu gibi uzun yıllar gerektirmemekte, yaşanan toplumsal değişimlere paralel olarak jenerasyon değişimleri daha hızlı olmaktadır.

1.1.4. Kuşaklar Arası İlişkiler

Kuşaklar arası ilişki, farklı kuşaklardan olan bireylerin aralarındaki sosyal ilişkidir. Bu ilişkilerde bireyin kendisinden kaynaklanan algılarla beraber dış etkenler de etkilidir (Tufan ve Yazıcı, 2009, s. 47). Kuşaklar arası ilişkiler bağlamında, kuşaklar arası etkileşim, kuşaklar arası dayanışma ve kuşaklar arası çatışma alt başlıkları incelenecektir.

1.1.4.1. Kuşaklar Arası Etkileşim

Kuşaklar arası etki, bilginin, değerlerin, geleneklerin, davranış kalıplarının belirli ritüellerin bir kuşaktan diğer kuşağa aktarıldığı bir süreci ifade eder (Kılıçer, 2019). Newman ve Hatton-Yeo'ya göre kuşaklararası etkileşim, farklı yaş gruplarının ve farklı

kuşakların, kendi deneyim, bilgi ve değerlerini, sosyal, politik, ekonomik bağlamda iletişim kurarak karşılıklı olarak birbirleri ile paylaşmasıdır. Kuşaklararası etkileşim farklı yaş gruplarının bir araya geldiği çeşitli programlarla da desteklenmektedir. Özellikle yaşlı ve gençlerin bir araya gelerek bilgi ve tecrübelerini paylaştıkları ortamlar hem yaşlılar için hem de gençler için faydalı olmaktadır. Aynı zamanda toplumsal birliktelik ve sosyal uyum açısından da bu tür etkileşimler önemlidir (Okçu, 2023). Farklı kuşaklardan bireylerin bir araya geldiği, aralarında kültür alışverişinin yapıldığı bu programlarda çocuk ve yaşlılar yer almakta ve bu tür programlar sosyalleşmeye katkıda bulunmaktadır. Buradaki amaç, sağlıklı ve aktif bir yaşlılığı teşvik edip yaşlılara bu yönde yardımcı olmak, yaşlıların ihtiyaçları ile ilgili gençlerde bir farkındalık oluşturmak, kuşaklar arasında dostluğu artırmak ve çocuklara farklı öğrenme imkanları oluşturmaktır (Gültekin ve diğerleri, 2022).

Bireyler bilgi sahibi olmak ve öğrendikleri bilgileri diğer bireylere aktarmak isterler. Bilgiyi iletme önemli olduğu kadar, iletişim şekli de bir o kadar önemlidir. Bilgi kadar duygular, düşünceler ve davranışlar da paylaşılır (M. Mücevher, 2015, s. 38). Tecrübelerin, bilginin, duyguların ve tutumların paylaşılması toplumsal etkileşim ile mümkündür. Kuşaklararası etkileşim bu bağlamda toplumun her kesimi için geliştirici, iletici, yapıcı bir öneme sahiptir.

Toplumlarda yaşanan değişimlerin, kuşaklararası etkileşimi ve dayanışmayı olumsuz yönde etkilediğini görüyoruz. Özellikle günümüzde var olan göç olgusunun bir sonucu olarak, genç kuşak ile yaşlı kuşak arasında coğrafi uzaklığın fazla olması nedeni ile kuşaklararası ilişkiler olumsuz anlamda etkilenmektedir. Toplumsal anlamda sahip olunan geleneklerin bir kuşaktan diğerine aktarılması, yaşlıların hayat boyu edinmiş oldukları tecrübeleri gençlerle paylaşması, yaşlı kuşağın da aktif hayata katılması, iki kuşağın da hayat kalitesini artırmaya yardımcı olur. Yaşlı ve gençlerin daha çok bir arada olmasının sağlanması ve yaşlı ve çocuk-genç arasındaki etkileşimin artırılması hem bireysel hem de toplumsal anlamda önemlidir (Murakami, t.y., s. 296).

Geçmiş dönemlerde geniş aile şeklinde bir arada yaşayan kuşaklar, aile içinde ilk sosyalleşmelerini yaşarken, birbirlerinden yararlanarak, öğrenerek, birbirlerini anlama imkanına sahip olarak büyürlerdi. Günümüzde farklı evlerde yaşayan yaşlı ve genç nüfusun, birbirini tanımadıklarını, anlamadıklarını görüyoruz. Artık genç nüfus çok erken yaşta ailelerinden bağımsız bir hayat yaşamaya başlamaktadır. Bunun sonucu olarak,

gençler yaşlılığın nasıl bir süreç olduğunu tam bilmemekte, yaşlılık hakkında olumsuz fikirler geliştirmektedir. Yaşlılar da gençlerin davranışlarını anlamamakta, gençleri tanıyamamakta ve doğru tahlil edememektedir. Kuşaklar arası etkileşim ile, karşılıklı bir paylaşma söz konusu olduğu için, bu etkileşimden her kuşağın faydasına olacak şekilde olumlu ve geliştirici sonuçlar alınabilmektedir.

Ebeveynler ile çocuklar arasında dini, politik, cinsiyete ilişkin konular, başarı ve meslek seçimi gibi konularda etkileşimler yaşanmaktadır. Bu konularda bazen fikir birliğine varılırken, bazen çatışmalar yaşanabilmektedir (Kılıçer, 2019, s. 78).

Toplumsal ilişkilerde farklı yaş grupları zaman zaman bir araya gelerek vakit geçirirler ve aynı ortamı paylaşırlar. Aile dışında da çalışma ortamında, sosyal organizasyon ve faaliyetlerde her kuşak kendi karakteristik özellikleri ile harmanlanan donanımını, diğer kuşağa aktararak ve ilişki içerisine girerek hem zenginleşir hem de toplumsal etkileşime olumlu katkıda bulunmuş olur.

Kuşakların birbirinden farklı özellikleri olduğu gibi, birbirlerine benzeyen yönleri de bulunmaktadır. Geleneklerin sürdürülmesi, değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılması ile mümkündür. Teknolojik değişimler ardışık kuşakların birbirini anlamasını güçleştirmektedir. Güç ve iktidarın kuşaklar arasında el değiştirmesi ile kuşaklar arası etkileşim devam eder. Kuşaklararası etkileşim sadece sosyal ve kültürel aktarım ile görülmez, maddi unsurların aktarımı ile de meydana gelir. Kuşaklar arası ilişkilerde, maddi, sosyal ve kültürel mirasın aktarılması, benimsenmesi, içselleştirilmesi, toplumsal bütünleşmenin en belirgin süreçlerini oluşturur (Canatan, 2022, s. 47).

Yeni sosyal çevrelerdeki iletişim biçimlerini “kuşak” unsuru ile ele alan ve farklı kuşaklar ve yaş grupları arasındaki iletişimi inceleyen çalışmalar genellikle genç-yaşlı iletişimi odaklıdır (Kılıç, 2023). İleri yaşlardaki ebeveynlerin farklı kuşaktan torunları ile vakit geçirmesi, yeni fikirler öğrenme, kişiliğin geliştirilmesi, sorumluluk duygusu, birlikte geçirilen zamandan zevk alma gibi olumlu etkenler barındırır. Yaşlı ebeveynler, daha küçük kuşaklarla tecrübelerini paylaşma, şefkat gösterme, oyunlar aynama gibi rollerle torunlarının hayatlarına olumlu katkıda bulunmaktadır. Torunlar da yaşlıları anlayıp empati kurabilme, ömür boyu kendilerine fayda sağlayacak tecrübeleri alabilme, yaşlılara destek olup onlara yardım etme becerileri gibi olumlu kazanımlar elde ederler (Öztop, 2022, s. 55).

1.1.4.2. Kuşaklar Arası Dayanışma

Kuşaklararası dayanışmayı, farklı kuşaklar arasındaki koşulsuz güven duygusu olarak tanımlayabiliriz. Bu kavram, ABD toplumunda yaşlanma ve kuşaklararası ilişkiler ile ilgili araştırmalar ve çalışmalarla popüler olmuştur. Kuşaklararası dayanışma sadece aynı ailede yaşayan bireyler arasında değil, toplumdaki tüm yaşlı ve dezavantajlı grupları da içine alacak şekilde kaynakların yeniden dağılımını ifade eder (Canatan 2022).

Kuşaklar arası dayanışma ekonomik ve sosyal sistemler için oldukça önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda kuşaklar arası dayanışma toplumun refahı ve sosyal uyumun da temelini oluşturur. Refah sistemleri, gençlerin yaşlıları ve yaşlıların da gençleri desteklediği kuşaklar arası bir dayanışma ile mümkündür (Oğlak 2022).

Kuşaklar arası dayanışma kavramının temel fikri, bir insanla ne kadar çok bir arada bulunur ve etkileşime girerseniz, o insanla olan ilişkinizin o kadar yakın olacağı düşüncesidir. Kuşaklar arası dayanışma, genç olan ve aktif çalışma hayatı içerisinde olan nüfusun yaşlı nüfusa yarar sağlaması beklenen bir dayanışmadır. Bu ilişki aynı zamanda karşılıklı, çift yönlü bir ilişkidir. Hem resmi hem de gayri resmi olarak çeşitli etkileşimi içinde barındırır. Bu etkileşimler genç ve yaşlı kuşağın hayat kalitesini artırır (Kazak 2016:75).

2002 yılında Madrid’de “Dünya Yaşlılık Asamblesi” düzenlenmiştir. Toplantıdaki eylem planında, dünyada yaşanan coğrafik ve kültürel değişimlere rağmen, kuşaklararası dayanışmanın devam ettiği, aileler arasındaki ilişkilerin karşılıklı olarak sürdürüldüğü, yaşlı ebeveynler ile diğer kuşakların özellikle ekonomik anlamda dayanışma ve birbirine destek olma durumunun devam ettiği belirtilmiştir. Türkiye’de de 2012 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından düzenlenen “Kuşaklar Arası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma” konulu sempozyumda, kuşaklararası dayanışma için kamusal alanda uygulanabilecek programların geliştirilmesi, kuşaklararası dayanışmada sadece yaşlıların bakış açısının değil, gençlerin de yaşlılara bakışının olumlu yönde gelişmesi için çalışmaların yapılmasına, devletin bunun için bütçe ayırmasına vurgu yapılmıştır (Öztop 2022).

Kuşaklararası dayanışmada maddi ve manevi dayanışma unsurlarının karşılıklı olması önemli bir unsurdur. Kuşaklararası dayanışma modellerinde, ailedeki genç ve yaşlı kuşakların arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi yaklaşımından hareket edilir. Pek çok araştırma, kuşaklar arası dayanışma ve faaliyetlerin nesiller boyu kuşakları olumlu olarak

etkilediğini, birbirlerine empatik duygular geliştirilmelerinde önemli bir katkısı olduğunu ortaya koymaktadır (Öztop 2022).

Birçok ülkede kuşaklar arası dayanışma yoluyla öğrenmeyi teşvik eden uygulamalar ile kuşaklar arası bağlanma geliştiren sosyal uyum programları ortaya çıkmıştır. Bu programlar okullar, hastaneler, huzurevleri gibi ortamda geliştirilmiştir (Oğlak 2022).

Kuşaklar arası dayanışmanın kısa vadeli ve uzun vadeli sonuçları vardır. Yaşlıların olaylara gençlerin bakış açısı ile bakabilmesini, gençlerin de yaşlılığı anlayabilmesini sağlar. Bu durum her iki kuşakta da değerli olma, kabul görme, saygı görme, bilgi ve tecrübe paylaşımı ile beraber güvenli bir kuşaklar arası ilişki geliştirilmesinin sağlar. Kuşaklar arası dayanışma bilgi ve beceri alışverişi ile, karşılıklı olarak yarar sağlama işlevi meydana getirir. Bu yarar gençlerde gelenek, kültür ve yaşamışlıkların öğrenimi; yaşlılarda ise yeni değerlerin, becerilerin, teknolojilerin öğrenimi şeklinde ortaya çıkar. Toplumsal fayda ve güvenin oluşturulması, toplumsal dayanışmanın yarar boyutunun olumlu sonuçlarındandır (Oğlak 2022).

1.1.4.3. Kuşaklar Arası Çatışma

Çatışma kavramı sosyoloji, antropoloji, psikoloji, siyaset bilimi gibi çeşitli bilimlerden tarafından araştırma konusu olmuş, konu ile ilgilenen araştırmacılar ve yazarlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Çatışma kavramı hakkında yapılan tanımlamalardan bazıları; fertlerin ve grupların arasında doğan anlaşmazlık, isteklerin, ihtiyaç ve beklentilerin farklılığı sonucunda oluşan durum, bakış açılarındaki farklılık sonucunda oluşan ve kişiler ile gruplar arasındaki fikir ayrılıklarında görülen olgu, tatmin olmama, ürün ve hizmet alımında yaşanan fikir ayrılığı, yorum çeşitliliği vb. şeklindedir. Çatışmaların içinde öfke, kırgınlık, rekabet ve kızgınlık gibi duygular vardır (Arslan ve Polat 2016; Lotfi, Kabiri, ve Ghasemlou 2013).

Bireylerin içinde yaşadıkları zaman diliminde meydana gelen ulusal ve uluslararası olaylar bireylerde ortak bir algı ve inancın doğmasına sebep olmaktadır. Meydana gelen bu ortak bilinç, geleceğin davranışlarını, tercihlerini ve yönelimlerini belirlemektedir. Dolayısı ile her kuşağın farklılıkları, zayıf ve güçlü yönleri bulunmakta ve sahip oldukları bu özellikler kuşaklararası çatışmaları ortaya çıkarmaktadır (Aka, 2018).

Toplumlarda yaşanan ekonomik, siyasi, sosyal ve teknolojik gelişmeler de bireylerin tutum ve davranışlarını, algılarını ve yaşam biçimlerini etkilemektedir. Bu değişimlerin

sonucu ortak zaman dilimlerinde yaşayan insanlar kuşak aralıklarını meydana getirmektedirler. İnsanların farklı kuşaklardan gelmelerinden dolayı bazı anlaşmazlıklar ve çatışmalar meydana çıkabilmektedir. Bu anlaşmazlıkların kaynağında içinde bulunulan dönemden dolayı farklı imkanlara sahip olunması, her kuşağın yaşadığı dönemin şartlarının, kültürünün, yaşam şekillerinin farklı olması gösterilebilir (M. H. Mücevher ve Erdem, 2018, s. 61).

Aka'nın (2018) yapmış olduğu bir araştırmaya göre, günümüzde iş dünyasında genel olarak üç kuşak (BB, X ve Y) bir arada çalışmaktadır. Kuşakların birbirlerinden farklı algı düzeyleri, inanç ve tutumları olması çeşitli çatışmalara yol açmaktadır. 1980 ve sonra doğan kuşağın 2000 li yıllarda işyerlerinde yer almaları ile kuşaklararası farklılık önem kazanmaya başlamıştır (Aka, 2018, s. 119).

Her toplumun yaşam felsefesini oluşturan maddi ve manevi değer yargıları vardır. Bir toplumun hayatına girecek olan yeni kültürel unsurların kabul görmesi, o toplumun sosyokültürel yapısına uymasına bağlıdır. Toplumların hayatına giren bu yeni unsurlar yaşam tarzlarında yeniliklere neden olmaktadır. Bu yenilikler o toplumdaki bireylerin ortak beğenisi ile kabul edilmediği zaman kuşaklar arasında çatışmaların yaşanılması kaçınılmazdır (Erol, 2011, s. 390).

Toplumlarda farklı cinsiyet, ırk, yaş, din, dil ve jenerasyondan bireyler vardır ve bu çok çeşitlilik durumu, bireyler arası farklılaşmaya sebep olmaktadır. Bireyler arasında yaşanan bu durum, insanların tutumlarını, beklentilerini, ihtiyaçlarını ve sorumluklarını da farklılaştırmaktadır (Arslan ve Polat 2016). Ayrıca sosyal, ekonomik ve siyasi yenilikler ve düzenlemeler toplumların çeşitli değişimlere uğramalarına sebep olur. Bundan dolayı da kuşaklar kendi aralarında farklılaşmaktadır (Erden 2012).

Kuşaklar arası çatışmayı her dönemde ve her toplumda görmek mümkündür. İlkçağ filozoflarının bile gençleri tercihleri, düşünceleri ve davranışları nedeni ile eleştirildiklerini, saygısız olarak nitelendirildiklerini, toplumun bu gençlerin eline bırakılamayacağını düşündüklerini çeşitli eserlerden okuyoruz. Mısır papirüslerinde ve Hitit tabletlerinde de gençlerin ve yetişkinlerin aralarında meydana gelen çatışmalara değinilmiş olması bu sorunun her çağda yaşandığını ve bundan dolayı da bu konu üzerinde önemle durulması gerektiğini bizlere göstermektedir. Geleneksel toplumlarda sosyal değişme yavaştır fakat modern toplumlarda bu değişme hızlıdır. Bundan dolayı modern toplumlarda kuşakların birbirini anlamaması ve kuşaklar arası çatışma daha fazla

olmaktadır. Sosyolojik anlamda kuşak çatışmasına, geleneksel değerlerle modern değerlerin çatışması diyebiliriz. Geleneksel değerler ile yetişkin kuşak, modern değerlerle genç kuşak işaret edilmektedir. Teknolojinin hızlı gelişmesi ile kuşak çatışmaları artmıştır, teknolojinin içine doğan ve teknoloji ile sonradan tanışan kuşaklar arasında çatışmanın olması kaçınılmazdır. Eğitimciler çeşitli yollarla bu duruma çözümler aramışlardır. Yaşanan çatışmaların karşılıklı olarak ihtiyaçları karşılamak amacı ile dayanışmaya dönüşmesi gerekmektedir (Canatan 2022; Ulus 2020).

Kuşaklar arası çatışmada özellikle ebeveynler ile çocuklar arasında yaşam şekilleri, iletişim biçimleri, alışkanlıklar, din, siyaset, iş ve evin geçimi gibi konularda çatışmalar yaşandığı gözlemlenmiştir. Teknolojinin gelişmesi ile eğitim, meslek seçimi, din, gelenek ve görenekler, yaş, cinsiyet gibi etkenler kuşakların birbiri ile çatışmasına neden olur. Eski kuşaklar yeniliklere çok açık olmamakta ve ayak uyduramamakta, yeni kuşaklar ise yeniliklere çabuk adapte olabilmektedirler. Bunun sonucunda da kuşaklar arası anlaşmazlıklar artmakta, çatışmalar meydana gelmektedir (Arslan ve Polat 2016).

Tezcan'ın (1982) yapmış olduğu bir araştırmaya göre de gençler yetişkin kuşakların çok fazla tutucu ve bağınaz olduklarını, otoriter ve hoşgörüsüz davrandıklarını ifade etmişler ve aralarında yaşanan çatışmaların en önemli sebeplerinin sosyokültürel ve ekonomik değişimler olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bundan dolayı ebeveynlerin gençlerin özgürlüklerini kısıtlamalarının önemli bir sorun olduğunu vurgulamışlardır. Eğitim öğretim ile alakalı sorunlar, belirli saatlerde dışarıya çıkma ve evde olma, siyasi meseleler, evcil hayvan besleme, yetişkinlerin bazı konuları gereksiz uzatmaları, karşı cins ilişkileri, ev işleri, boş zamanları değerlendirme gibi konuların kuşaklar arasında en çok sorun olan konular olduğu tespit edilmiştir (Tezcan 1982). Aile içinde yaşanan kuşak çatışmaları, bireyler iş hayatına atıldıklarında da devam etmektedir. Kariyerlik beklentileri, liderlik hakkındaki düşünceler gibi konularda kuşaklar arası farklılaşmalar olabilmektedir (Anbar ve Anbar 2020).

Toplumlarda her zaman çatışmaların yaşandığı ve bu çatışmaların sonucunda sosyal değişimlerin yönetildiğini düşünen bakış açısına göre yaşanan bu çatışmalar toplumların ilerlemesine katkıda bulunmaktadır. Karşıt olan fikirler çatıştığı zaman yeni bir fikir meydana getirirler bu durum aslında bir bakıma gelişmedir. Fakat çatışmanın yaşandığı kurum aile olduğunda bu durum toplumsal ilişkilerde olumsuzluk meydana getirmektedir. Ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişki çatışma temelli olursa hem ebeveynler hem de

çocuklar bu durumdan zarar görürler ve bu tür bir ilişki sağlıklı bir ilişki olmaz. Dolayısı ile bu olumsuz durumdan toplum da etkilenir. Kuşaklar arası çatışmada kazanan da kaybeden de yoktur. Beraber kazanılır veya kaybedilir (Canatan 2008).

1.2. Gönüllülük Kavramı ve İlgili Literatür

Gönüllülük kavramı, sosyal bilimler alanında her dönemde önemli bir kavram olup, toplumsal katılım, sosyal sorumluluk ve sivil toplum gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Bu bölümde gönüllülük kavramının tanımı, birey ve toplum üzerindeki etkileri, gönüllülüğün motivasyon kaynakları, gönüllülüğün uygulama alanları ve gönüllülük algısını etkileyen faktörler başta olmak üzere, gönüllülük kavramı ile ilgili literatür incelenmiştir.

1.2.1. Gönüllü ve Gönüllülük Kavramı

Çevre, doğal afetler, sağlık gibi problemlere karşı duyarlı olan ve bir şeyler yapma ihtiyacı duyan insanlar, hayatlarını direkt veya dolaylı olarak etkileyen bu durumlar karşısında herhangi bir çıkar gözetmeksizin ortak akıl ile hareket etmişlerdir. Bu şekilde çeşitli örgütsel yapılanmalar ile toplumlardaki mücadele ruhunu diri tutmuşlardır (Argüden ve Ilgaz 2006:3).

İnsanlar hayatları boyunca gerek bireysel gerekse toplumsal olarak pek çok sorunla karşılaşmaktadırlar. Kendisi dışındaki varlıklara karşı duyarlı olan bireyler, bu sorunların çözümünde ellerinden geldiği kadar faydalı olmak, bireysel veya örgütsel olarak varlıklarını ortaya koymak ve sorunların giderilmesine katkı olmak konusunda çeşitli çalışmalar içine girmekte, yaşamlarını etkileyen problemlerin çözümünde özellikle kamusal yapılar ve örgütlenmeler aracılığı ile irade ortaya koymaktadırlar. Tarihin her döneminde ve her toplumda ihtiyacı olan insanlara, çevreye ve diğer canlılara karşı yardım etme duygusu taşıyan insanlar veya kurumlar olmuştur. Kimsenin zorlaması olmadan tamamen vicdani, insani, dini veya toplumsal saiklerle hareket ederek yardım yapmak faaliyeti olarak gönüllülük, her toplumda karşılaşılan bir oluşumdur.

Gelir dağılımındaki eşitsizlikler, yoksulluk problemi, çevre ve ekolojik dengede meydana gelen bozulmalar, doğal afetler, savaşlar, göçler ve sonuçları, suç ve bağımlılık oranlarındaki artış vb. sorunlar gönüllülük ihtiyacını arttıran durumlardır (Şentürk, 2022, s. 1).

Gönüllülük kavramı 21. yüzyıldaki önemli kavramlardan biridir. Küresel sistemin bir sonucu olarak ortaya çıkan savaşlar, yoksulluk, açlık, göçler, bireyselleşme ve yalnızlaşma sonucu ortaya çıkan sorunlar ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını aktifleştirmiştir. Küresel sistemin meydana getirdiği sorunlar yine küresel sistemin bu sorunların çözümünde neler yapılabileceği konusunda bireyleri ve sivil toplum kuruluşlarını harekete geçmeye çağırır (Baran 2019:6).Gönüllülük, toplumların doğal bir parçası olması hasebi ile çok köklü bir kavramdır ve toplumların kendilerine ait kültürel özellikleri, tarihsel süreçleri, sosyoekonomik durum gibi etkenlere göre farklılık göstermektedir (Yavuz, 2019, s. 63).

Bireylerin serbest kaldıkları zamanlarda toplumsal değişime katkı sunmak, eğitim, çevre, sağlık gibi alanlardaki problemlerin giderilmesine yardımcı olmak, şiddet ve dışlanma gibi olumsuz durumlarla başa çıkabilmek, insanların ve toplumun mutluluğu için çeşitli aktivitelere katılıp birtakım organizasyonlarda yer aldıkları bilinmektedir (Çevik ve Gürsel, 2015, s. 85). Gönüllülük kavramı özellikle sosyal devlet ilkesinin görüldüğü devletlerde toplumun gelişimi bağlamında önemli bir yere sahiptir ve önemi her geçen gün artmaktadır (Artan, Taşçı ve Başcılar, 2018, s. 2484).

Türkçede gönül ve gönüllü kelimesinin anlam köklerine bakıldığında gönül kelimesi istek ve arzu olarak karşımıza çıkarken, gönüllü kelimesi de sıfat olarak bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen anlamında kullanılmaktadır (Muştu, 2019, s. 2). Gönüllülük kavramı en genel tanımı ile bireylerin hiçbir maddi karşılık beklemeden kendi seçimleri ve iradeleri ile toplumun faydası için çalışan faaliyetlere destek olmasıdır. Bu bağlamda gönüllülükte hiçbir maddi çıkar, baskı, zorlama gibi durumlar bulunamaz (Balaban ve İnce 2015:150). Aksi durumda gönüllü faaliyetlerindeki sürekli değişen personel devrinden dolayı yeni gönüllü üyeler bulma, seçme ve eğitim süreçleri için maaliyetten kaçınmak zor olacaktır (Erdurmazlı, 2018, s. 72).

Gönüllülük toplumun bir kısmını veya bütünü ilgilendiren problemleri hiçbir çıkar içerisine girmeden çözme iradesini göstermektir. Buradaki amaç toplumsal yarar ve problemlere dikkat çekme düşüncesidir (Kaya, 2012). Gönüllülük tamamen bireyin kendi iradesiyle, karşılıklı olarak yardımlaşma ve topluma fayda sağlama amacı ile serbest zamanlarda gerçekleştirilen, gerek fiziksel gerekse bilgi ve beceri kullanarak yapılan etkinliklerdir (Çevik ve Gürsel, 2015, s. 84). Gönüllülük, Stebbins'in ifade ettiği gibi, "Ciddi Serbest Zaman Perspektifinin" bir parçası olarak tanımlanabilir (Er ve Güzel

Gürbüz, 2021, s. 154) . Gönüllülük vatandaş olmanın önemli bir göstergesidir ve sosyal yapılar için önemli bir unsurdur. Ait olma, yardımlaşma gibi düşüncelerle ortaya konulan gönüllülük, hem bireye hem de topluma maddi-manevi katkılarda bulunur (Yavuz, 2019, s. 65).

Kişisel açıdan bakıldığında gönüllülük, insanların eğlendikleri, keyif aldıkları, tatmin oldukları, tecrübe kazandıkları bir araçtır. Bireyin kendisi için önemli ve değerli olan bir durum, olay, süreç ile alakalı olarak tamamen kendi iradesi ile, bir baskıya maruz kalmadan ve karşılık beklemeden yardım etmesi ve destek olmasıdır (Ardahan 2016).

Günümüzde gönüllülük kavramının toplumun yararına hizmet etme anlamı taşımasından dolayı, kâr amacı taşımayan kuruluşlarla yakından ilişkisi vardır. Bu kuruluşlardan biri olan Birleşmiş Milletler Örgütüne göre gönüllülük, insanların genel olarak toplumun refahı için herhangi bir çıkar beklemeden maaşsız ve kariyerlerinden ayrı olarak ortaya koydukları katkılar olarak tanımlanmıştır (Çelik, 2020, s. 3823). Gönüllüğün temelinde başkalarına yardım etme ve faydalı olma güdüsü vardır. Gönüllü kuruluşları gönüllü bireyler ile amaçlarını somut olarak gerçekleştirebilirler (Yavuz, 2019, s. 67). Gönüllülükteki en temel unsur tamamen özgür bir seçimle yapılması ve finansal fayda beklentisinin olmamasıdır. Gönüllülük algısı ve uygulama biçimleri ülkelerin din, kültürel kodlar, tarih, siyasi ve hatta coğrafi konumları ile ilişkilidir (Çakı 2015:187).

Gönüllülük, insanların toplumsal sorumluluk duyguları ile, sahip oldukları bilgi, beceri, zaman, maddi kaynak gibi unsurları, sivil toplum kuruluşları iş birliği ile kullanmalarını (Argüden ve Ilgaz 2006:87). Bu tanımdan da yola çıkarak söyleyebiliriz ki gönüllülük sadece maddi bir fedakârlık veya yardım değildir. Fiziksel anlamda beden gücü, bilgi ve beceri verme anlamında zihinsel güç, ilgi, sevgi ve şefkat gösterme anlamında duygusal paylaşım olarak fedakarlıklar ve yardımlar da gönüllülük kapsamına girmektedir. Günümüz dünyasında zamanın çok kıymetli olmasından dolayı, herhangi bir durum, kişi veya olayda sorunun giderilmesi için zamanını ayırmak da önemli bir gönüllülük fedakarlığıdır.

Gönüllülük kavramı, toplumun sadece bir bölümünü veya tamamını ilgilendiren problemlerde maddi karşılık beklemeden bir çözüm üretmek üzere irade göstermektir. Buradaki asıl hedef toplumsal yarar ve yaşanan probleme dikkat çekmektir. Gönüllülük, tanıdık olsun veya olmasın toplumdaki herkesin refah seviyesini ve yaşam koşullarını üst seviyeye çıkarmak için karşılıksız ve çıkarlı bir şekilde sivil toplum kuruluşlarına destek

olmaktır. Gönüllülük insanların içinde yaşadıkları toplumda diğer insanlar için önemli oldukları duygularını hissetmelerinin bir göstergesidir. Diğerleri için önemli olduğunu hissetmek bir ihtiyaçtır. Gönüllülük insan olmanın ve insan ilişkilerinin en önemli göstergesidir. İnsanların karşılıklı olarak alıp vermelerine ve paylaşımlarına dayanan, eski kültürlerden beri var olan bir kavramdır. Gönüllülük, sadece bir ülkede değil, dünya çapında barınma, sağlık, eğitim, çevre gibi konularda sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin temelindedir (Kaya 2013:5-6).

Günümüzde meydana gelen teknolojik gelişmeler, gönüllülüğün değişik versiyonlarının ortaya çıkmasını ve gönüllülük faaliyetlerinde artış olmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda mobil iletişim araçları ve internet ortamında yardım ihtiyacı ile ilgili bilgiler paylaşma, farklı yollarla yardım yapabilme imkânı, gönüllülük hakkında bilinç oluşturmak konusunda kolaylıklar sağlanmıştır. Çevrimiçi gönüllülük olanakları ile, sınırlı bir zamana ve mekâna bağlı kalmadan yardımların yapılabildiği daha esnek bir gönüllülük modeli ortaya çıkmıştır. Farklı insanların internet aracılığı ile birbirlerini bulmaları ve yardım konusunda bir araya gelebilmeleri gönüllülük faaliyetlerine kolaylık sağlamaktadır. Uluslararası gönüllülük kavramı da küreselleşme ile ortaya çıkan bir diğer kavramdır. Üniversiteler gibi çeşitli kurumlar ve sivil toplum kuruluşları uluslararası gönüllülüğü kolaylaştırmaktadır (Balaban ve İnce 2015:153).

Gönüllülük, günümüzde sosyal yapının karmaşıklaşması ve teknolojinin gelişmesi ile, farklı şekillerde ve şartlarda ortaya konabilen bir anlama bürünmüştür. Bu anlamda özel kuruluşların mensuplarından bekledikleri sosyal sorumluluk projeleri bağlamında “zorunlu gönüllülük, proje gönüllülüğü, geçici gönüllü, sanal gönüllülük, öğrenci gönüllülüğü, genç gönüllülüğü, yaşlı ve emekli gönüllülüğü” gibi değişik gönüllülük türlerinden bahsedilebilir (M. L. Arslan, 2020)

Gönüllülük çalışmaları ile ilgili belirtilmesi gereken bir husus vardır ki, o da her türlü yardımın gönüllülük olarak düşünülmemesi gerektiğidir. Yani yardıma ihtiyacı olan biri için bireyin kendini ani bir kararla içinde bulduğu, anlık olarak ortaya çıkan yardım davranışları bu kapsam dışındadır (Erdurmazlı, 2018, s. 74).

Hiçbir çıkar ve beklenti içinde olmadan, bir kar amacı gütmeyen bir organizasyon içerisinde becerisini, donanımını, zamanını vererek katılım sağlayan bireylere gönüllü denilmektedir (Ege, 2011, s. 7). Gönüllüler tamamen kendi istekleri ile, herhangi bir baskı hissetmeden ve zorlanmaya maruz kalmadan ve tamamen çıkarsız olarak gönüllülük

faaliyetlerine katılırlar (Erdoğan, Bircan, Sayın ve Aydemir, 2020, s. 1). Gönüllü kişiler, insani ilişkileri iyi olan, bilgi, beceri ve sorumluluk sahibi olmak gibi niteliklere sahip olan bireyler oldukları gibi, bu özelliklere sahip olmasa da kendileri dışındaki insanlar için bir şeyler yapma isteği taşıyan bireyler de olabilirler (Boşgelmez, 2012, s. 53). Bu anlamda samimi olarak gönüllü olmak bir gönüllüde olması gereken en önemli özelliktir (Güder, 2006). Bu tanımlar içerisindeki “karşılıksız ve zorlama olmadan” ifadeleri, bazı araştırmacılar arasında tartışmalara konu olmaktadır. Bunun sebebi, bireylerin yalnızca fedakarlık yapmak dışında, gönüllü olmak için birtakım sebeplerinin olması ve gönüllülük sayesinde bazı ihtiyaçlarını temin etmeye çalışmalarıdır (Erdurmazlı, 2018, s. 74) .

Günümüzde gönüllülük, gelişen teknoloji ve karmaşıklaşan sosyal yapı nedeniyle çok farklı şekil ve şartlarda ortaya konabilen bir içerik kazanmıştır. Bu bağlamda özel kuruluşların sosyal sorumluluk projeleri bağlamında mensuplarından istediği zorunlu gönüllülük, proje gönüllülüğü, geçici gönüllülük, sanal gönüllülük, öğrenci gönüllülüğü, genç gönüllülüğü, yaşlı ve emekli gönüllülüğü gibi farklı gönüllülük türlerinden bahsedilebilir. Diğer taraftan gönüllüler amaç ve beklentilerine göre de farklı kategorilerde değerlendirilebilir. Mahallesindeki cami derneğinin para toplama işlerinde gönüllü amcanın amacı dinî bir hizmet yapmak iken; üniversitede geçme notuna etki ettiği için sosyal sorumluluk faaliyetine katılan öğrenci sadece yüksek not almak istiyor olabilir.

Ontolojik bakış açısı ile varoluşlarını sorgulayan, varoluş amaçlarını gerçekleştirmek isteyen bireyler için kendileri dışında diğer insanlara, canlılara ve çevreye yardım etmek, yapabileceği bir yardım olduğunda elinden geleni ortaya koymak insani olarak önemli bir durumdur. Bu dünyada sadece kendisinin olmadığını, diğerleri ile yaşadığının bilincinde olan insanlar bu anlamda kendi iradeleri ile, tamamen insani nedenlerle bir varlık ortaya koymak isterler. Gönüllü olmanın önemi bu noktada karşımıza çıkmaktadır.

1.2.2. Gönüllülük Faaliyetlerinin Birey ve Toplum Üzerindeki Etkileri

Gönüllülük faaliyetlerinin ve gönüllü olmanın birey ve toplum üzerinde pek çok olumlu etkisi vardır. Karşılıksız olarak, tamamen özgür irade ile gerçekleştirilen yardım faaliyetleri genel olarak bireylerin ruhsal ve sosyal gelişimine katkıda bulunurken,

toplumların birlik beraberlik, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerlerinin pekişmesini sağlamaktadır.

1.2.2.1. Birey Üzerindeki Etkileri

Gönüllülüğün bireylere pek çok faydalarının olduğunu söylemek mümkündür. Kendisi dışındaki insanlara ve çevreye karşı duyarlı ve hassas olan insanların motivasyonları olumlu yönde etkilenir ve bu durum diğer insanlara da yansır. Gönüllü olan insanlar kendilerini geliştirmeye, iletişime, yeni insanlarla tanışmaya ve yeni şeyler öğrenmeye istekli olurlar. Kendi kapasitelerinin ve bu kapasitelerini nasıl kullanacakları konusunda farkındalık sahibi olurlar. Gönüllülük faaliyetlerinin bireylere yeni insanlar tanıma, yeni bilgiler öğrenme, yapmış olduğu faaliyetlerden memnun olma ve mutluluk duyma gibi katkıları olur (Ege, 2011, s. 8).

Gönüllü olmanın bireye en önemli katkısı toplum tarafından onay alması, bireyin kendine olan güveninin artması gibi etkenlerle bireye mutluluk sağlamasıdır. Bireylerin karşılık beklemeden maddi veya manevi fedakarlıklarda bulunması, kişiye ruhsal bir mutluluk sağlamaktadır. Gönüllülüğü motive eden nedenler içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılabilir. İçsel nedenler bireyin bir başkasına yardım etmekten huzur ve mutluluk duyması gibi aldığı ödüllerdir. Yaptığı yardımlardan dolayı gönüllünün kendine yeterlilik duygusu artar ve kendini iyi hisseder. Gönüllülük faaliyeti sürecinin kendisi başlı başına mutluluk kaynağıdır. Sonucun iyi olduğunu görmek de ayrıyeten kişiye iyi gelmektedir. Dışsal nedenler, ortaya çıkan yan ürünlerdir. İlk amaç burada bireyin kendini geliştirmesi, insanlığına yatırım yapması, çevre edinmesi, takdir alması gibi kazanımlardır. Gönüllülüğün en büyük yararı kişinin kendinedir. Depresyon ve anksiyete belirtilerini azaltır, stresten uzaklaştırır. Gönüllü, gönüllülük davranışı ile özgüven, özsaygı gibi psiko-sosyal faydalar elde eder, sosyal ağını genişletir, duygusal, zihinsel ve sosyal açıdan gelişerek mutlu olur (Erdoğan, 2022, ss. 174-175).

Gönüllü faaliyetlerle bireyler yeteneklerini geliştirmede, takım çalışması ve dayanışmayı arttırmada, yeni deneyimler kazanmada, farklı durumları tanımada, özgüvenlerinin artmasında ve değer yargılarını geliştirmekle birtakım kazanımlar elde ederler. Gönüllülük faaliyetleri ile bireyler toplumda söz almış olurlar. Aynı zamanda bir öğrenme yoludur gönüllülük. Özellikle gençler gönüllülük ile edindikleri tecrübe ve deneyimler sayesinde mesleki gelişimlerine katkı sağlamakta ve bu durum iş bulmalarını

kolaylaştırmaktadır. Becerileri paylaşma, sosyalleşme, sosyal bir soruna katılımcı olarak çözüm geliştirme, sosyal sorumluluğu yerine getirme, tecrübe kazanma, mutlu hissetme, sosyal konum elde etme gibi olumlu etkiler bireylerin gönüllü olmasını sağlamaktadır (Balaban ve İnce, 2015, s. 154).

Gönüllülük konusunda çalışmalar yapan Clary ve Snyder, “İşlevselci Yaklaşım” adını verdikleri bir modelde gönüllülük motivasyonlarına ve gönüllülüğün katkılarına değinmişler, gönüllülüğün 6 işlevinden bahsetmişlerdir. Bunlardan ilki bireylerin toplumdaki diğer bireyleri önemsemesi ile alakalı olan “değerler” işlevidir. Bireylerin gönüllü olmalarındaki en önemli neden çevrelerindeki sorunların giderilmesine katkı sunabilmektir. İkinci işlev, gönüllülüğün “anlama” işlevidir. Bireylerin yeni yetenekler kazanma, öğrenme ve kendilerini geliştirmeleri, bu işlevin kazanımlarıdır. Gönüllülüğün üçüncü işlevi “kariyer” bağlamlıdır. Gönüllülük bireylerin kariyerlerine ve meslek yaşamlarına olumlu artılar kazandırmaktadır. “Toplumsal” işlev, gönüllülüğün dördüncü işlevidir. Bazen toplumların bireyler üzerinde gönüllü olmaları konusunda baskısı olabilmektedir. Bu da gönüllü davranışı içinde olmak için bir neden olabilmektedir. Gönüllülük çalışmaları ile beklentileri uyuşan bireyler daha mutlu olmakta ve bu da gönüllü faaliyetlerini sürdürmekte motive edici olmaktadır. “Koruyucu işlev” adını verdikleri beşinci işlev, bireysel bir işlevdir. Buna göre, bireyler ya kendi sorunlarından kaçmak için gönüllü faaliyetlerine katılırlar ya da diğer bireylerden daha şanslı olduklarını düşündükleri için kendilerini iyi hissedebilirler. Son işlev “güçlendirme” işlevidir. Bu işlev bireylerin kendilerini değerlendirmeleri ve kendi hakkındaki düşünceleri ile alakalıdır. Bireyler kendilerini geliştirdikçe kendilerine güvenleri artacaktır ve benlikleri hakkında olumlu düşüncelere sahip olacaklardır (Erdoğan, 2012, s. 47). Bu işlevlerden her biri her gönüllüde farklı bir anlam içerir ve farklı öneme sahiptir. Bir gönüllü için önemli olan bir işlev, başkası için o kadar önemli olmayabilir veya hiçbir önemi olmayabilir (Erdurmazlı, 2018, s. 75).

Bireylerin gönüllü olarak çalışma motivasyonları; diğer insanlara yardım etme, boş vakti değerlendirme, fark edilme isteği, bir organizasyonun amacına ulaşmasında yardımcı olma, sosyal ilişki kurma, bireysel gelişim, eğlenme, kendini gösterme, başarılı olma gibi unsurlar olarak gösterilebilir (Sözeri, Karlı ve Koçak, 2008, s. 39).

Gönüllüler çeşitli organizasyonlarda ve faaliyetlerde görev alarak eğitim aldıkları alanlarla ve iş hayatı ile ilgili yeni ve eşsiz deneyimler elde etmektedirler. Bazen gönüllü

olan birey hiç aklına gelmeyen bir işe yönlendirilir ve daha öne fark etmediği yeni ilgi alanları keşfedebilir. Gönüllü olarak faaliyet gösterdikleri yerlerde yeni kişiler ile tanışabilir ve ilerideki meslekleri ile bağlantı kurabilecekleri arkadaşlar edinebilirler (Ekmekçi ve İnan, 2020, s. 250). Gönüllü olmanın bireye kazandırdığı faydalar mutluluk ve manevi açıdan gelişim, özgüven duygusunda artış, ekip çalışması açısından gelişme, toplumsal bir saygınlık kazanma ve yeni bilgi ve becerile edinme olarak özetlenebilir (Yavuz, 2019, s. 71)

Gönüllü olmanın gönüllüye sağladığı dört tane yeterlilik vardır. Bunlar; uzmanlık becerileri, yöntemsel beceriler, sosyal beceriler ve kişisel becerilerdir (Göktürk, 2021). Mutluluk duyma ve manevi açıdan zenginleşme, özgüven gelişimi, ekip halinde çalışma kabiliyetinin gelişmesi, sosyal saygınlık, yeni bir çevre edinme ve arkadaşlıklar kurma, yeni ilgi alanları edinme, mesleki gelişim ve kariyer gelişimi anlamında da gönüllülüğün bireylere faydaları bulunmaktadır (Abban, 2016, s. 14).

1.2.2.2. Toplum Üzerindeki Etkileri

Gönüllülük, gönüllülerin çevrelerinde değişim meydana getirilmesinde araç olması bakımından toplumsal kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Gönüllülük faaliyetlerinde toplumun ortak sorunlarına çözüm getirilmesi ve dayanışmanın artırılması önem taşımaktadır. Sivil toplum kuruluşlarına katılım, dezavantajlı grupların da içinde bulundukları topluma fayda sağlamaları bakımından da önemlidir (Balaban ve İnce, 2015, s. 154).

Günümüzde artık başka insanları da düşünmek, ihtiyaçlarını gidermek bir ihtiyaçtır ve bireylerin topluma dahil olmasının bir yoludur. Gönüllülük faaliyetleri ile bireyler içinde bulundukları topluma yön verecek bir güç haline gelirler. İnsan gücünün gönüllülük çalışmaları sayesinde geliştirilmesi, bireylerin ve toplumların birlik beraberliğini güçlendirir. Gönüllülük çalışmalarının bireyler ve toplumlar üzerinde önemli etkileri olmasına rağmen, her ülke bu çalışmalara aynı vakti ayırmamaktadır. Dünya Bağışçılık Endeksi Raporuna gönüllü faaliyetlerine ayırdığı vakit sıralamasında Türkiye 135 ülke arasında 132. sıradadır. Türkmenistan, Mynmar ve Sri Lanka ilk üçte yer alan ülkelerdir (Dinçer Aslaner, 2022, s. 27).

Sosyal politikaların ve devletin görevlerini yerine getirmekte yetersiz kaldığı, gönüllülüğün kurumsal olmadığı ve yasal anlamda eksikliklerin bulunduğu ülkelerde,

devletin bireyleri gönüllülüğe teşvik etmek için gayret göstermesi gerekmektedir. Devlet böyle durumlarda gönüllü faaliyetleri destekleyecek ve teşvik edecek politikalar üretmelidir. Çünkü yurttaş katılımı ve gönüllülük faaliyetleri kalkınma için oldukça önemlidir (Abban, 2016, s. 17). Bir ülkede gönüllülük faaliyetlerine ayrılan bütçe düşük olsa da, gönüllülüğün meydana getirdiği ekonomik, sosyal ve insani kalkınmaya katkı oranı yüksek olabilmektedir (Çolak, 2018, s. 9). Gönüllü kuruluşlar toplumdaki insanları bir araya getirerek topluluklar arasında iletişim sağlanmasına katkıda bulunması bakımından sosyal yapı içerisinde önemli bir yere sahiptir (Coşkun ve Sarıkaya, 2016, s. 77).

Gönüllülük düzeyi ile bir toplumun kalkınma düzeyi paralel olarak artış göstermektedir. Toplumsal gelişimin ve değişimin temeli gönüllü bireyler sayesinde atılmaktadır. Bireylerin mutluluk ve özgüvenlerinin artması toplum üzerinde de önemli değişikliklere sebep olmaktadır. Gönüllülük çalışmaları ile toplumda var olan birtakım aksaklıkların giderilmesi, toplumun refahını arttırmaktadır. Gönüllülüğün toplumsal açıdan, ekonomik olarak toplumsal kalkınmayı artırma, aksaklıkları giderme, birlik ve beraberlik duygularını geliştirme gibi olumlu katkıları vardır (Dinçer Aslaner, 2022, s. 30).

Gönüllülük, ihtiyaç içinde olan bireylere yardımların ulaşmasını sağlarken, gönüllüler daha korunmasız olan bireylere yardım etme arzusu ile motive olurlar. Bu durum dayanışmayı ve sosyal uyumu kuvvetlendirmektedir (Çolak, 2018, s. 7).

Gönüllülüğün toplumsal boyutlarından biri de politik olmasıdır. Küresel anlamda gönüllülük çalışmalarında bulunan gruplar sosyal barışa da destek olmaktadır. Bu bağlamda gönüllülük sadece bireysel değildir ve sadece o ülkeye katkı sağlamaz. Aynı zamansa evrensel anlamda da katkı sunan bir süreçtir (Kındıroğlu, 2020, s. 11).

1.2.3. Gönüllülerin Motivasyon Kaynakları

Motivasyonun kelime anlamı, harekete geçirmektir. Motivasyon kelimesi yerine, amaç, yönelme, istek, niyet, tutku, ilgi, amaç, tutum gibi terimler de kullanılır (İnceoğlu, 1985, s. 3).

Bireyleri gönüllülüğe teşvik eden motivasyon kaynaklarını üç kategoride ele alabiliriz.

- Sosyal motivasyon; kişinin çevresi ve kendi dışındaki insanlarla kurduğu ilişkiden ortaya çıkar.
- Özgeci motivasyon; bireyin sahip olduğu diğerkâmcı değerlerinden ortaya çıkar.

- Benci motivasyon; bireyin kendisini ve kişisel gelişimini öncelemesinden ortaya çıkar.

Bir kişi bu motivasyon çeşitlerinden birkaçına veya hepsine sahip olabilir. Gönüllü olan bir birey, çeşitli motivasyonlarla gönüllü olmaya devam ettikçe hem daha güzel bir gelecek için dünyaya fayda sağlar hem de kendine yönelik birtakım kazanımlar elde eder. Gönüllüler, iyi bir dünya için çalışmaktan manevi bir haz almakta ve duygusal bir zenginlik kazanmaktadırlar. Bu durum da kişinin hayatını anlamlandırmasına ve kendini değerli hissetmesine katkıda bulunur. Öz güveni ve topluma karşı olan duyarlılığı artar. Yaşadığı deneyimler sayesinde yeni beceriler kazanır. Toplumda örnek alınan bir birey olur ve itibar elde eder. Yaşadığı topluma aidiyet duygusu gelişir. Kişisel gelişimle beraber arkadaş çevresi genişler, zamanını eğlenceli ve keyifli geçirmiş olur. Yani gönüllü olmak bireyin kendini geliştirmesini sağlarken, iş ve sosyal hayatına da önemli katkılar sağlar (Turan Tüylüoğlu ve Şentürk, 2022, s. 55). Bahsedilen bu katkılar, bireylerin gönüllü olmaları için önemli olan motivasyon kaynaklarıdır. Bu şekilde olumlu sonuçlar ve kazanımlar elde etmek, bireylerde güdüleyici olmakta ve gönüllülük duygu ve davranışlarını pekiştirmektedir.

Yapılan bazı araştırmalara göre, gönüllülüğün toplum için pek çok faydası bulunmasının yanı sıra, gönüllü olarak yapılan işlerin bireylerin kendilerini iyi hissetmelerini sağlamak gibi bireysel faydalarının da olduğu görülmüştür. İhtiyacı olanlara yardım etmek, gönüllü olarak birtakım kuruluşlarda yer alıp çalışmak, ontolojik anlamda yeni bir bakış açısı kazanmak gibi sebepler gönüllü olma isteğini pekiştirmektedir. Ayrıca gönüllü faaliyetlerinde bulunmak bireylere yeni sosyal çevre kazanma olanağı sunar, bireylerin sosyalleşmesine katkıda bulunur. Gönüllü olmayı motive eden unsurlardan biri de bireylerin sahip oldukları bilgi ve tecrübeleri kullanarak yardımda bulunmak ve bu bilgi ve tecrübelerine yenilerini eklemek ve paylaşmaktır. Aslında gönüllü olmanın hediyesi bizzat gönüllülüğün içinde bulunur. Bir işi karşılık ve maddi bir getiri bekleyerek, zamanını ve enerjisini bir çıkar için harcamak bu hediye mahrum kalmaktır. Bireyin bir hediye olarak hissettiği bu “iyi olma” hali, daha sonra da bu duyguyu yaşayabilme adına gönüllü işlerinde çalışmak için önemli bir motivasyon kaynağıdır. Yapılan çalışmalar, gönüllü olarak birtakım faaliyetlerde bulunanların, bulunmayanlara oranla hayatlarından daha memnun olduklarını göstermiştir. Ötekine iyilik etmek, bir işe yarıyor

olmak, içinde yaşadığı zenginliği dışarıya yansıtırma fırsatı bulmak, bizzat insana iyi gelen ve kendini iyi hissetmesini sağlayan bir durumdur (Ege, 2011, s. 10).

Gönüllü bireylerin bilgi, beceri, zaman ve enerji gibi birtakım kaynaklarını başkaları için paylaşma sürecinin tek taraflı olmadığını görüyoruz. Bu faaliyetlerle beraber gönüllü olan bireyler de yeni beceriler elde etme, yeni iş bulabilme, sosyal açıdan kendini geliştirme gibi fırsatları yakalayabilmektedirler. Alanyazında yapılan araştırmalarda temel olarak içsel ve dışsal faktörlere bağlı değişkenlerle gönüllülük sınıflandırması yapılmaktadır. Bu araştırmalar sonucunda genel olarak gönüllülük motivasyonları; topluma yardım, toplumsal beklentiler ve değerler, sosyal çevre ve sosyal etkileşim, kendini geliştirme, kaçış ,öğrenme, ait olma gibi faktörler olarak belirlenmiştir (Artan ve diğerleri, 2018, s. 2484).

Bireyleri gönüllü olmaya teşvik eden nedenleri ve motivasyon kaynaklarını, kişiden kaynaklanan ve toplumdan kaynaklanan olarak ayırabiliriz. Kişi kaynaklı olanlar, inancının bağlılığını ortaya koymak, yardım ederek kendini iyi göstermek, sahip olduğu bilgi, beceri ve tecrübeleri paylaşmak, diğer insanlara örnek olarak takdir görmek, sosyal çevre ve statü edinmek gibi nedenlerdir. Toplum kaynaklı olanlar ise, ekip çalışmalarına katılarak aidiyet hissetmek, sosyal bir soruna çözüm getirmek, kamuya faydalı olmak, temsil ettiği kurumu tanıtmak gibi nedenlerdir (Yavuz, 2019, s. 69).

Palaz ve Boz'un (2008) yapmış oldukları bir araştırmaya göre ülkemizdeki gönüllü bireyler, dezavantajlı kişileri düşünerek, geleneksel, dini veya ahlaki duyguların ön plana çıkması ile kendilerinden özveride bulunarak, başkalarına yardım etme eğilimleri içindedirler. Bu kişilerin bir organizasyonda gönüllü olarak çalışma ve hizmet vermelerindeki en önemli motivasyon özgeciliğe dayalı sebeplerden kaynaklanmaktadır (Palaz ve Boz, 2008, s. 9).

Günümüzde bireylerin gönüllü olmalarının ardındaki önemli bir motivasyon kaynağı da dini inanışlardır. Özellikle ahiret inancı olan dinlerde, bu dünyada diğer bireylere, topluma ve çevreye iyilik yapan bireylerin, ahirette de iyilik ve güzelliklere mazhar olacakları düşüncesi bireyleri gönüllülüğe sevk eden sebeplerden biridir (Şentürk, 2022, s. 7)

Gönüllülük motivasyonlarını arttırmak için yapılması gereken birtakım çalışmalar vardır. Gönüllülerin gönüllü faaliyetlerindeki motivasyonları manevi duygularla artırılabilir. Gönüllü kuruluş içerisindeki iletişim ve gönüllülerin birbirleri ile olan ilişkileri gönüllü

motivasyonunu etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Sorunsuz ve açık bir iletişim gönüllüde kuruma aidiyet hissi oluşturur. Yapılan faaliyetler hakkında gönüllülerin sık sık bilgilendirilmesi de önemli bir motivasyon kaynağıdır. Böylece gönüllü olan kişi, gerçekleşen faaliyetler, hizmetler ve gidişat ile ilgili bilgi alarak kendini kurum içinde önemli hissedecek ve kurumun bir parçası olarak görecektir (Güngör ve Çölgeçen, 2014, s. 180).

1.2.4. Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama Alanları

Gönüllülük faaliyetleri çeşitli uygulama alanlarına sahiptir. Toplumda ihtiyaç hissedilen durumlara yönelik olarak, var olan sorunları gidermek veya en aza indirmek amacı ile farklı sahalarda gönüllülük faaliyetleri gerçekleşir.

Dünyada pek çok alanlara yayılan problemlerle karşı karşıyayız. Gönüllülük faaliyetleri bu alanlardaki sorunları gidermeye yöneliktir. Bu alanları şu şekilde sıralayabiliriz; afet ve kriz, aile, çocuklar, çevre, engelliler, din-İnanç, gençler, hayvanlar, insan hakları, kadınlar, çalışma hayatı, kültür ve sanat, mekân, göçmenler, spor, yaşlılık, sağlık, yoksulluk vb. Bu alanlar gönüllülük faaliyetlerinin temel alanlarıdır. Bir gönüllü bunlardan birine yoğunlaşabileceği gibi, daha farklı alanlarda da faaliyetlerde bulunabilir veya bu alanlardan birkaç tanesini birleştirerek yeni bir uygulama alanı belirleyebilir. Örnek olarak kadın ve çalışma hayatı alanlarını birleştirerek kadın istihdamı, çocuk ve sağlık konularını birleştirerek lösemi gibi hastalıklarla ilgili çalışmalar yürütmek gösterilebilir (Turan Tüylüoğlu ve Şentürk, 2022, ss. 49-50).

Eğitim, kültür, afet gibi çeşitli alanlarda karşımıza çıkan gönüllülük, ekonomik, kültürel, toplumsal ve politik yönleri ile çalışma alanları her geçen gün genişleyen bir olgudur. Orman yangınlarına müdahale etmekten festival hazırlıklarına kadar farklı alanlardaki gönüllülük türlerini yayınlarda ve akademik çalışmalarda görmek mümkündür (Kesgin, 2022). Gönüllülük faaliyetlerinin eğitim, bağış toplama, hizmet materyallerini bir araya getirme, dağıtma, bakım ve ulaştırma hizmeti, danışmanlık gibi uygulama alanları vardır (Ege, 2011, s. 9).

Gönüllü organizasyonlarının toplum içinde başlıca fonksiyonları şu şekilde özetlenebilir. Kamu politikalarında yenilikler sağlanması, toplumdaki dezavantajlı grupların desteklenmesi, devletin izlenmesi ve denetlenmesi, kamuya fayda sağlayan projelerde iş birliği yapılması, uluslararası yardımlar ve aktif vatandaşlığın geliştirilmesi. Gönüllüler

toplum ve insan alanları başta olmak üzere, spor, çevre, sağlık, sosyal hizmetler, kütüphane, trafik, yaşlılar, park, kadın, çocuk ve engelliler, yoksullar gibi alanlarda hizmet vermektedirler (Balabıyık, 2011, s. 91).

1.2.5. Sosyal Psikolojide Algı ve Düzeylerinin Ölçümü, Gönüllülük Algısı

Sosyal psikoloji, insanların toplumdaki diğer bireyler tarafından nasıl etkilendiğini ve kendisinin diğer bireyleri nasıl etkilediğini araştıran bir disiplindir (Manuoğlu, 2022, s. 325). Sosyal psikoloji, bireylerin düşünce, davranış ve iç dünyalarının başkalarından nasıl etkilendiğine dair araştırmaların olduğu çalışmalardır (Vikipedi, 2023a). Bu çalışmalarda, insanların başka insanların gerçek ya da hayali varlıklarından nasıl etkilendiği bilimsel olarak incelenir (Timothy ve M.Akert, 2012, s. 30).

Kendimizi, başkalarını ve etrafımızda meydana gelen olayları anlama çabamız, diğer insanlarla etkileşim içinde olmamızı gerektirir. Bireylerin başkalarının davranışlarını anlama çabaları ve kategorize etme durumlarına sosyal algı denilmektedir (Yılmaz, 2020). Duygusal ve bilişsel süreçleri bireylerin algılamalarının ve başkaları ile ilişkilerinin bilimsel olarak incelenmesi sosyal psikolojinin alanı içine girer (Öğülmüş, t.y.). Algılarımızın nasıl gerçekleştiği, nelerden etkilendiği, bireylerin çevrelerini nasıl anladıkları ve hangi etkenlere göre yorumladıkları, dünyayı nasıl deneyimledikleri sosyal psikolojinin incelediği konulardan biridir.

Türk Dil Kurumuna göre algı, bir şeye dikkatlice yönelerek, duyular aracılığı ile o şeyin bilincine varma olarak tanımlanır. Algı duygusal izlenimlerden daha fazladır. Bilinçle farkına varmadır ve duyuların bilince itilmesi olayıdır (TDK, 2023b). Bir başka tanıma göre de algı, birbirinden bağımsız olan duyu verilerinin anlamlı bir şekilde bütünleştirilerek, çevremizdeki olayları ve nesneleri anlamlandırma sürecidir. Duyularla hissedilen, beyinde işlenen, hafızaya kaydedilen ve bir tepki oluşturan bilgilerin yorumlanmasıdır. Algılar, bireylerin tecrübeleri ile şekil alırlar (Arğın, 2021, s. 7).

Sosyal algılama kavramı, bireylerin diğer bireyleri algılama seklidir. Olayların algılanması sürecinde, pek çok etki dikkate alınarak yargılamaya varılmaktadır. Buna sosyal etki denir. Bireylerin dini ve ahlaki değerleri sosyal açıdan algılama süreçlerine etki eden faktörlerdendir. Özellikle gelenekler ve inançlar etki eden faktörlerin başında gelir (Arğın, 2021, s. 38).

Gönüllülüğe dair algılar genellikle tecrübelerden ibarettir. Bunun sebebi, gönüllülüğün uygulamalı, günlük çalışmalarla iç içe bir eylem olması ve toplumların birbirinden farklı oluşudur. Her toplumun kültürel ve sosyoekonomik durumu gönüllülük olgusuna farklı anlamlar yüklenmesine ve gönüllülüğün farklı tanımlanmasına neden olmaktadır. Toplumların kültürel, geleneksel ve dini yapıları, inançları, geçmişteki siyasi olayları gönüllülüğün uygulama ve algılama biçimini belirleyen etkenlerdir. Bir toplumun dayanışma, sorumluluk, yardımseverlik ve diğerkamalık şekilleri kültürlerine, geleneklerine, dini yapılanmasına bağlı olarak gelişir. Sivil toplum, aktif vatandaşlık bilinci ve demokrasi anlayışı toplumların siyasi geçmişleriyle şekillenir (Turan Tüylüoğlu ve Şentürk, 2022, s. 43).

1.2.6. Gönüllülük Algısını Etkileyen Faktörler

Gönüllülük kavramı her toplumda farklı çağrışımlara ve farklı bir terminolojiye sahiptir. Her ülkenin toplumsal düzeyde ve pratik hayatın içindeki bireysel düzeydeki gönüllülük algısı ve gönüllülük davranışı farklıdır (Korkmaz, 2022, s. 300).

Bireylerin ve toplumların gönüllülük algısını etkileyen birtakım etmenler vardır. Bireysel anlamda çevre, aile, kitle iletişim araçları, sosyal medya, din ve ahlak, değerler gibi unsurlar gönüllülük algısı üzerinde etkilidir. Toplumsal anlamda da toplumların tarihi geçmişi, kültürel, geleneksel, siyasi ve dini yapıları, sosyoekonomik ve sosyokültürel durumları gibi faktörler gönüllülük algısını etkilemektedir. Bundan dolayı toplumların gönüllülüğe yükledikleri anlam, tanımlama ve algıları farklı olmaktadır.

1.2.6.1. Gönüllülükte Çevre ve Aile Faktörü

Gönüllülerin gönüllülük algılarını etkileyen unsurlardan çevre ve aile faktörü, gönüllülüğe bakış açısında ve gönüllü olmaya karşı olumlu veya olumsuz tavır geliştirmede önemli olan etkenlerdendir.

Gönüllülük sosyalleşme süreci ile yakından ilgilidir. Bireysel anlamda bebeklikten başlayarak ebeveynlerin veya diğer bakım verenlerin neyi nasıl öğretmeleri gerektiği konusunda bilgili ve bilinçli davranışlar sergilemeleri, ahlaki değerlere yönelik söylemler geliştirmeleri gerekmektedir. Ahlaki bir eğitim alan çocuğun bunları sadece bilmesi yetmez, aynı zamanda uygulamalı olarak görmesi gerekmektedir. Çünkü çocuklardaki davranışlar görerek ve taklitle pekişir. Gönüllü davranışın ve sosyal sorumluluğun ortaya

çıkıldığı yer burasıdır. Ev içindeki davranışlar, çocuğun ilerideki davranışlarına zemin hazırlamaktadır (Baran, 2019, s. 9). Aile içerisinde sosyal sorumluluk, yardımseverlik, gönüllü olma gibi durumları gözlemleyen ve deneyimleyen, ebeveynleri tarafından gönüllü olma konusunda desteklenen bireyler gönüllü faaliyetlerine katılma noktasında daha rahat ve daha aktif olacaklardır. Ailenin ve bireyin çevresindeki diğer insanların gönüllülüğe olan bakış açıları, yükledikleri anlam gönüllü davranışını etkilemektedir. Çevreden ve aileden gönüllü olma konusunda tedirgin edilen, korkutulan, uzak durmaya yönlendirilen bireyler bu konuda daha çekingen davranacaklar ve geri duracaklardır. Gönüllülüğün yüceltildiği, değer olarak önemli bir yere konduğu toplumların gönüllü faaliyetleri de bu doğrultuda pozitif anlamda gelişecektir.

Gençlerin gönüllü çalışmalarına katılmalarında ailelerinin eğilimleri ve tutumları önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda gençlerin gönüllülük katılımlarını ebeveynlerinin teşvik edici veya engelleyici tutumlarına , bu eğilimlerin ardındaki fenomenlere ve bunları ortaya çıkaran mekanizmalara odaklanmak gerekmektedir (Korkmaz, 2022, s. 301).

Aile bireyleri ile beraber gerçekleşen gönüllü katılımları gençlerin gönüllülüğe bakışını olumlu anlamda etkilemektedir. Gençlerin ailesi ve çevresi tarafından gönüllülük konusunda destek görmesi, övülüp takdir edilmesi, teşvik edilmesi gençlerin gönüllü kuruluşlarındaki aktifliklerinin artması veya azalması bakımından önem taşımaktadır. Aile dışında arkadaş çevresi, okul, yaşanılan mahalle, akraba vb. etkenler de gönüllülük algısında olumlu veya olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Gençlerin çevrelerinde gönüllü arkadaşlarının olması gönüllülüğe katılım noktasında örnek teşkil etmesi bakımından motive edici bir unsurdur.

Türk toplumunda gönüllülük ile ilgili birtakım korku ve kaygı hissettiren ve riskli olarak görünen durumlar vardır. Aileler çocuklarının gönüllü faaliyetlerine katılabilmeleri için risk olarak görülen bu durumların ortadan kalkması gerektiğini düşünmektedir. Bununla alakalı olarak devlet düzeyindeki politikalarla gönüllülük faaliyetleri güvenli duruma getirilmelidir. STK'lar gönüllülük çalışmalarını ailece gönüllülük yapılabilecek şekilde dönüştürerek, ailelerde var olan korkuyu aşmaya çalışmalıdırlar. Aileler de her durumu risk olarak görmekten vazgeçmeli ve çocuklarına gönüllülük konusunda destek olmalıdırlar (Korkmaz, 2022, s. 324).

Gönüllülük faaliyetlerine katılmanın önünde birtakım engeller bulunmaktadır. Sosyal politikaların tam gelişmemiş olması bu engellerden birisidir. Ailelerin, çocukların başına

bir şey gelmesinden endişe etmesinden dolayı çocuğunu gönüllü çalışmalara katılmaya teşvik etmemesi, bazı gönüllü kuruluşların kuruluş amacını aşan isteklerde bulunmaları, demokratik düşüncenin olmayışı, bağımsız bireyler yetiştirilmemesi vb. nedenler sayılabilir. Bu bağlamda aileden başlanarak, kurumların tümünde demokratik kazanımların yerleşmesini sağlayacak politikalar uygulanmalıdır. Yasaların buna göre düzenlenmesi gerekmektedir (Baran, 2019, s. 17).

1.2.6.2. Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medyanın Etkisi

İçinde bulunduğumuz toplumsal ağın devam etmesi için günlük hayatımızda diğer insanlarla sürekli iletişim halinde oluruz. Yüz yüze iletişimden kitle iletişimine geline süreçte iletişim pek çok farklı araçla sağlanmaya başlanmıştır. Gazete, dergi, televizyon, bilgisayar, telefon, internet gibi araçlar bunlardan bazılarıdır. Kitle iletişim araçları insanların varlığını gösterme, devam ettirme ve etkileşim sağlama amacı ile oluşturulan oldukça önemli araçlar dizisidir (Kanat, 2023).

Kitle iletişim araçları, genel bir ifade ile, “kitlesele bir boyutta ileti dağıtabilen araçlar” şeklinde tanımlanabilir. Kitle iletişim araçları, çoğu kurumun çalışabilmesi için gerekli bilgileri ve kaynaklarını aktarması, denetim yapabilmesi ve yenilikler meydana getirebilmesi için potansiyel güç kaynağıdır. Dünyamız, elektronik iletişim araçlarının meydana getirmiş olduğu haberleşme ağı ile, Mc. Luhan’ ın ifade ettiğı gibi “küresel bir köy” e dönüşmüştür. Kitle iletişim araçları, ulusal ve uluslararası sosyal hayatın yer aldığı bir konumdur, aynı zamanda toplumda etki meydana getirmeye ve aktarmaya yarayan araçlardır. Aynı zamanda etkili performans ortaya koymanın en etkin ve hızlı yolu, grupların değerlerinin meydana geldiğı, saklandığı ve ortaya çıktığı temel kaynaktır (Dilber, 2014, s. 61).

Bilgiye ulaşmada, özellikle kitle iletişim araçları ve internet artık toplumun vazgeçilmezleri arasında görülmektedir. Bilginin aynı anda toplum geneline yayılması noktasında önemli görevleri olan bu araçlar, bünyesinde birtakım dezavantajlar barındırmakla birlikte, milyonlarca kişiye aynı anda ulaşılması, kolay ve ucuz olması, değişik amaçlar için yarar sağlama potansiyeli taşıyan bilgilere ulaşma olanağı, farklı sınırlamaları ortadan kaldırması gibi nedenlerden dolayı bilginin yayılmasında vazgeçilmez bir konumdadır. Bu konunun önemi zamanla daha da artacaktır (Arklan ve Taşdemir, 2008, s. 77).

Kitle iletişim araçları yaşadığımız yüzyılda toplumsal değişimin en önemli dinamikleri arasındadır. Enformasyon çağı olarak da adlandırılan günümüzde kitle iletişim kanalları aracılığı ile enformasyonun bireylere ulaşması ve kullanılması oldukça önemlidir. Kitle iletişim araçları ile, her seviyedeki kültürel ürün, fikir ve bilginin geniş kitlelere ulaşma imkânı sağlanmıştır. Kitle iletişim araçları, toplumları yönlendirme, inanç, tutum ve davranışlarında değişiklikler meydana getirme, yeni yaşam modelleri sunmada ve ikna etmede önemli bir güce sahiptir. Televizyon, internet, bilgisayar oyunları vb. görsel ve işitsel yönü kuvvetli olan ortamlar bunları sağlamada oldukça etkilidir (Dilber, 2014, s. 60).

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin artması ve teknolojinin günlük hayata dahil olması ile beraber cep telefonları, bilgisayar ve internet toplumsal hayatın bir parçası durumuna gelmiştir. İnternet, günümüzde bilgiye ulaşmada en hızlı ve kolay olan yoldur. Çevrimiçi ortamlar, internet, yeni teknolojiler, cep telefonları, anlık mesajlaşma platformları, tartışma forumları, bilgisayar oyunları ve sosyal medya gibi araçlar, yeni kuşak gençlerinin hayatlarında artık vazgeçilmez bir konumdadır. (Umutonı, 2021, s. 9).

Günümüzde bilişim teknolojileri ve iletişim aygıtları sayesinde her türlü bilgiye ulaşmak, eğitim, sağlık, finans hizmetlerinden yararlanmak, farklı kimliklerle kitlesel iletişim faaliyetlerinde bulunmak gibi imkanlar meydana gelmiştir. Artık insanlar yerel ve küresel düzeyde iç içe geçmiş, birbirleri ile bağlantılı bir ağ toplumu haline gelmişlerdir. Yeni bilişim teknolojileri ile beraber ortaya çıkan global ağ, fiziki mekan anlayışını değiştirmiş ve siberetik mekan anlayışını meydana getirmiştir (Aydın, 2019, s. 29).

Sosyal medya, bireylerin internette içerik ürettikleri ve kullandıkları interaktif iletişim platformudur. Geleneksel medyadan sonra, Web 2.0 araçlar sayesinde, tek yönlü paylaşımdan, çift yönlü içerik alışverişine erişimin sağlandığı medya iletişimidir (Vikipedi, 2023b). Özellikle gençler arasında yaygın olarak kullanılan sosyal medya, insanların fikirlerini ve düşüncelerini kolay bir şekilde paylaşabildikleri, paylaşımlarının çok hızlı bir biçimde yayılma imkânı bulduğu bir ortam olmasının yanı sıra, kişisel tercihlerle iletileri takip etmek için oluşan bir networktür (Peltekoğlu ve Tozlu, 2018, s. 289). Sosyal medya, paylaşım temelinde birleşen gönüllü katılımcıların ortak bir noktada buluşmasını ve çoğu zaman daha iyi seçimler yapabilmeleri için daha fazla bilgi edinme imkanlarına sahip olmalarını sağlayan online bir platformdur (Tekin, 2018, s. 32).

Gönüllülük ile ilgili alanlardan biri de çevrimiçi gönüllülüktür. Çevrimiçi gönüllülükle internet kullanılarak bir mekâna bağlı kalınmadan gönüllülük yapılabilir. Çevrimiçi gönüllülük platformlarında yerel ve küresel ölçekte gönüllüler buluşmakta ve çevrimiçi gönüllülüğü yaygınlaştırmaktadır. Bu tür gönüllülük uygulamaları daha çok bu konuda eğitilmiş, internet kullanımında sorun yaşamayan, teknolojiyi günlük hayatında kullanabilen kişilerce yapılmaktadır (Şentürk, 2022, s. 13). Çevrimiçi gönüllülük, bireylerin bir zamana ve mekâna bağlı kalmadan, internet aracılığıyla, herhangi bir maddi çıkar beklentisi olmadan gerçekleştirdikleri gönüllülük türüdür. Burada esnek ve özgür bir katılımdan söz edilmektedir. Modern ve teknolojik araçlar devreye sokularak bir katılım gerçekleşmektedir. İnternet üzerinden bir kampanyaya katılmak, fikrini belirtmek veya oylama yapmak çok daha kolay ve hızlıdır (Umutonı, 2021, s. 10).

İnternetin sahip olduğu özellikler ve sürekli gelişen yapısına bakıldığında, sivil toplum kuruluşlarının iletişim ihtiyaçlarını karşılamakta oldukça önemli bir yeri olduğu görülmektedir. İnternet, sivil toplum kuruluşlarının paydaşları ile olan ilişkilerini güçlendirmede bir halkla ilişkiler aygıtı olarak görülebilir (Aydın, 2019, s. 34). İnternet, gönüllülerin ilgi alanlardaki konularla çeşitli organizasyonların ihtiyaçlarını eşleştirmesi bakımından gönüllülüğe kolaylık sağlamaktadır. Gönüllü eşleştirme siteleri ile gönüllülerin yer bulma imkanları çoğalıyor ve gönüllü kuruluşların gönüllülere ulaşmasını kolaylaştırıyor. Üye kaydetme zamanı ve maliyeti düşüyor. Teknoloji temelli gönüllülük, özellikle teknolojiyi kullanmaya meyilli gençler tarafından tercih edilmektedir (UN Volunteers, 2011, s. 28).

21. yüzyılda iletişimde ve teknolojiye yaşanan gelişmeler, bilgiye ulaşma ve bilgiyi etkin bir şekilde kullanma konusunda pek çok imkân sunmaktadır. İnternet ve her türlü dijital ortam sayesinde milyonlarca insan ve milyonlarca sosyal grubun birbirine bağlandığı bir ağ oluşmaktadır. Bu ağ üzerinden bireyler gönüllülük faaliyetlerine etkin ve hızlı bir şekilde katılabilmektedirler (Umutonı, 2021, s. 8).

Sosyal medya, kâr amacı taşımayan kuruluşların, birçok paydaşa hızlı, faydalı ve halka açık bir biçimde ulaşabileceği bir iletişim platformudur. Sosyal medyayı kullanan gönüllü kuruluşların sayısında son yıllarda artış olması nedeni ile, sosyal medyaya katılımın etkisinin anlaşılması önemlidir (Bozkanat, 2020, s. 151).

STK'lar misyonları ile veya faaliyetleri ile ilgili konuları hedef kitlelerine ulaştırmak için sosyal medyayı kullanmaktadırlar. Sosyal medya siteleri aracılığıyla, düşük maliyetli

platformlarda, bilgiyi hızlı yayma ve halkın etkileşimli katılımı gibi pek çok alanda fayda sağlamaktadırlar (Bozkanat, 2020, s. 155). Sivil toplum kuruluşlarının toplumla ilişkisini ve iletişimini sağlamada internetin ve sosyal medyanın önemli katkıları vardır. Sivil toplum kuruluşları, çalışmalarını düzenlemek ve ilan etmek, gönüllü ve destekçi üye bulmak amacı ile internet ve sosyal mecraları her geçen gün daha fazla kullanmaktadırlar. Yapacakları faaliyetler konusunda e-posta yolu ile görüş alışverişinde bulunma ve böylece politik kararlar verme, gerçekleştirdikleri etkinlikleri çeşitli platformlarda paydaşlarına ve hedeflerindeki kitlelere duyurma gibi olanakları internet ve sosyal medya ortamlarında bulabilmektedirler (Aydın, 2019, s. 40).

İnternet hem Türkiye’ de hem de diğer dünya ülkelerinde sivil toplum kuruluşlarına fırsatlar sunan bir alandır. İnternetin sivil toplum kuruluşlarına sunduğu imkanlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Sivil toplum kuruluşlarının kendilerini rahatça tanıtabilmelerine imkân verir.
- Sanal ajandalar ve takvimlerle yapılacakları faaliyetleri önceden duyurabilirler.
- E-imza kampanyaları yürütebilirler.
- Geleneksel medyanın yaymış olduğu bilgilere eleştiriler getirip alternatif bilgiler yayabilirler.
- Farklı bilgi kaynaklarına ve başka kitlesel oluşumlara bağlantı verebilirler.
- Üyeleri, destekçileri ve takipçileri ile iletişim kurabilir ve ilişkilerini geliştirebilirler.
- Takipçilerinin profil bilgilerini paylaşabilirler.
- Online anket çalışmaları yapabilirler.
- Yeni gönüllü üyeler kazanabilirler.
- Kuruluş için maddi ve farklı kaynaklar elde edebilirler (Aydın, 2019, s. 47).

Sivil toplum kuruluşları kitle iletişim teknolojileri sayesinde artık tek bir mecradan bilgilendirme yapmanın çok daha ötesine gidebilmektedirler. Sivil toplum kuruluşlarının en önemli iletişim faaliyetleri, her çeşit ortamı koordinasyonlu ve bütüncül bir şekilde kullanabilmeleridir. E-bültenler, tartışma platformları, canlı yayınlar, e-potalar, web siteleri, sosyal medya gibi her türlü mecra da aktif olmak sivil toplum kuruluşları için önemli bir gerekliliktir. Tanıtım imkanlarının çeşitli olması, gündemde olan sorunlar ve konular hakkında kamuoyu oluşturabilmek için imkanlar sağlamaktadır. Globalleşmenin neden olduğu değişiklikler sonucu, tüm dünyada bilgi iletişim teknolojilerinde ilerlemeler yaşanmıştır. Globalleşmenin en önemli özelliği olarak görülen “azalan fiziki mesafeler”

bilimsel, teknolojik ve iletişim aletlerinde meydana gelen gelişmelerle ilişkilidir (Aydın, 2019, s. 28).

Sivil toplum kuruluşları sosyal medyayı hakla ilişkiler amacı ile kullanırlar. Sosyal medya aynı zamanda kamusal alan olarak ele alınmakta ve dijital eylemcilik çerçevesinde de kullanılmaktadır. Dijital eylemcilik, bireylerin insan, çevre ve hayvan hakları gibi konularla ilgili duygularını, düşüncelerini dijital bir platform aracılığı ile çevrimiçi olarak eylemleştirmeleri şeklinde tanımlanır. Gelişen teknolojiler sayesinde güçlenen dijital eylemcilik düşük maliyetli olması, çok sayıda insana kolay ve hızlı bir şekilde ulaşılp etkileşime geçilmesi özelliği ile sosyal hareketlerde oldukça etkilidir (Saatçioğlu, 2017). Gönüllü olan bireylerin yapmış oldukları faaliyetleri sosyal medya aracılığı ile diğer insanlara duyuruyor olması, gönüllülerde takdir ve beğeni alma gereksinimlerini doyurmaktadır. Bunun yanında, bireyler sosyal medyada gördükleri gönüllüleri kendilerine örnek almakta, onlardan etkilenmekte ve gönüllü olan bireyler de paylaşımları ile diğer insanları etkilemektedirler. Alioğlu'na (2016) göre her insanda başarı, sosyal kabul görme, bağımsızlık, uyma, yardım etme, düzenlilik, saygı gösterme gibi gereksinimler vardır. Diğer bir gereksinim ise her toplumda kendini gösteren, insanlarla ilişki kurma ve yakınlaşma ihtiyacıdır. Sosyal medya sunduğu imkanlarla bireylerin bu gereksinimini karşılamaktadır (Alioğlu, 2016). Bireylerin sosyal ağlara yönelmelerindeki asıl amaç bireylerin bilinçaltındaki beğenilme, alkış alma, takdir görme, önemsenme ya da izlenme gibi duygulardır ve bireyler sosyal medyada bu duygularla hareket ederler (Uyanık, 2013). İnternet aracılığı ile gönüllü faaliyetlerini diğer insanlarla paylaşan bireyler, yaptıkları iyilik faaliyetlerinin başkaları tarafından bilinmesini ve örnek alınmasını sağlarken, aynı zamanda psikolojik bir tatmin de yaşamaktadırlar.

Sosyal medya sivil toplum örgütlerinin iletişim stratejilerini uygulama şekillerini değiştirmekte ve hedef kitleye ulaşmada yeni yollar sağlamaktadır. Sosyal medya sayesinde sivil toplum kuruluşu ve hedefindeki kitle arasında etkileşim aracılığı ile meydana gelen bağ, kuruluşun hedeflerini etkili ve sürdürülebilir bir biçimde gerçekleştirmesi bakımından önemli bir yere sahiptir (Saatçioğlu, 2017, s. 161).

1.2.6.3. Din ve Ahlak Bağlamında Gönüllülük

Din, kültürü meydana getiren en temel bileşenlerdendir. Özellikle tek tanrılı dinler başta olmak üzere dini inanışların çoğu gönüllülüğü teşvik etmektedir. Dini inançların gönüllülük faaliyetlerinde önemli bir motivasyon kaynağı olduğunu söyleyebiliriz. Bireylerin kendi istekleriyle diğer canlı ve cansız varlıklara iyilik etmesi ve yardımda bulunması dinler açısından kutsal görülmektedir. Özellikle ahiret inancı bulunan dinler, insanların bu dünyada yapacakları iyiliklerin, kendilerini ahirette iyilik ve güzelliğe kavuşturacağı vaadinde bulunmaktadır. İslam dinine göre insanların gönüllü olarak diğer insanlara ve çevresine yardımda bulunması, dünyayı güzelleştirmesini, topluma yararlı olmasını ve iyi bir insan olmasını sağlamaktadır. Bundan dolayı yaşarken içinde bulunduğu topluma ve çevreye iyilik yapıp fayda sağlayan insanlar ahirette de aynı şekilde karşılanacağı inancını taşımaktadırlar. Dini inançlar bağlamında bakıldığında gönüllülüğün bir karşılık üzerinden yürüdüğü tartışmaları bulunmaktadır. Fakat dini inançlardaki karşılık beklentisinin ölümden sonraya bırakılması modern dünyadaki karşılık anlayışından farklı bir durum arz etmektedir ve bu anlamda kıyaslanamaz bir durumdur. (Şentürk, 2022, s. 7).

Kendini din ile ilişkilendiren insanların gönüllülük çalışmalarına daha çok destek verme, daha kolay katılma ve aktif olup olmamaları ile ilgili yapılan çalışmalar, dini inançların insanların gönüllü olmalarında önemli bir faktör olduğunu göstermiştir. Dinler, insanlar arasındaki ilişkilerle ilgili olarak, yardımlaşmayı ve dayanışmayı teşvik eden ve öğütleyen kurumlardır. İslam dininde de kendin için istediğini başkası için de istemek veya kendin için istemediğini başkası için de istememek önemli bir düsturdur. Bundan dolayı maddi bir karşılık beklemeden “öteki” için iyi olan bir şey yapma düşüncesi, dinlerin insan davranışının gelişmesine yaptığı önemli bir katkıdır (Ege, 2011, s. 16).

Gönüllülük faaliyetleri çoğu zaman dini faaliyetlerle iç içe geçmiş durumdadır. İnsanlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde din tarih boyunca söz sahibi olmuş etkin bir kurumdur ve yardımlaşmayı, dayanışmayı teşvik edip öğütlemektedir. Örnek ve iyi insan olmanın ve ahirette de sonsuz mutluluğa ulaşmanın kaynağını iyilik yapma ve yardımlaşma olarak görülmektedir. Bu düşünce gönüllülüğü ortaya çıkarır. Martin Bennet, Sheffield Üniversitesinde, dini geleneklerin yaşanmaya devam ettiği 113 ülkede yapmış olduğu bir araştırmada, din ve gönüllülük etkisini incelemiş hem bireysel hem de toplumsal bazda gönüllülüğün motive ve teşvik edilmesinde dinin önemli derecede etkili

olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmanın pek çok farklı ülkede yapılması, genelleyici olması bakımından bu durumun birçok din için geçerli olduğu göstermektedir. Araştırmaya göre dini geleneklerdeki birtakım normlar gönüllü olmayı etkilemekte ve dindar olanlar dindar olmayanlara göre daha fazla gönüllülük faaliyetlerine katılmaktadırlar (Bennett, 2015(Toprak, 2023, s. 27).

İslam'da sosyal yardımlaşmanın itici gücü inançtır. Bireyin kendisine yararı olmayan ancak ihtiyaç sahiplerinin faydasına olan çalışmalar ibadet olarak kabul edilir. Kur'an'daki pek çok ayet ve Hz. Peygamberin uygulamaları ile oluşan ahlaki temel, merhamet, Allah'ın razı olduğu amelleri işlemek gibi dini argüman ve yönlendirmelerle gönüllülük hizmetlerinin yerine getirilmesi teşvik ediliyor. Burada önemli olan husus, bu faaliyetlerin sadece Allah'ın rızasını kazanmak ve ibadet maksatlı yapıyor oluşudur. Bu noktada, kişisel fayda ne kadar az olursa o kadar takva meydana gelir denilebilir (Şahin, 2020).

Din yalnızca gönüllülüğü teşvike etmekle kalmaz aynı zamanda gönüllülüğün sürekli olmasına da katkıda bulunur. İslam dininde gönüllülüğün sadece Allah rızasını kazanma ve iyi insan olmayı sağlama vasıflarının yanında, zekât, sadaka, nafile ve vacip kurbanlar, fitre, adak, fidye gibi yardımlaşmaya dayalı emir ve tavsiyelerle, gönüllülük yıl boyu sürdürülmüş olur. Türkiye'de dini faaliyetlerin çoğu kültürel ve toplumsal ritüellerle iç içe geçmiş durumdadır. Hem ibadet hem de kültürel bir zorunluluk olarak görüldüğünden dolayı bu durum dernek, vakıf ve diğer gönüllülük faaliyetlerini etkilemektedir (Toprak, 2023, s. 29).

Genel olarak dindarlığın gönüllülük üzerinde pozitif yönde bir etkisi olduğu argümanı savunulmaktadır (Çaki, 2015, s. 230 (Çaki, 2015, s. 230). Yayınlanan bir araştırma raporuna göre Kanada ile ilgili olarak, “dindar olan Kanadalılar dindar olmayanlara göre daha fazla gönüllüdür... Eğitim durumu, yaş, gelir seviyesi gibi bazı değişkenler ufak çaplı farklar meydana getirirse de her bir alt gruptaki dindar olanlar daha yüksek olasılıkla gönüllülük yaparlar. Özellikle şaşırtıcı olan bir bulgu, dindar olanların %79'u seküler kurumlarda çalışıyor oluşudur sonuçlarına ulaşılmıştır (Bowen, 1999:32; akt. Çaki, 2015, s. 230).

Ahlak bir toplumu ayakta tutan değerler sistemidir. Ahlaki değerlerin yok sayılması toplumsal birliği ortadan kaldıran bir unsurdur. Ahlak olmadığı sürece hiçbir değer sisteminin ayakta kalması mümkün değildir. İnsanların sadece kendilerini düşündüğü ve

başkalarını düşünmediği bir toplumda sanattan, ekonomik ve sosyal hayattan söz etmek mümkün değildir (Akbaş, 2008a). Kendisi dışında kalan diğer bireyleri, canlıları ve çevreyi düşünmek ve gönüllü olarak bu alanlarda yardım faaliyetlerine katılmak aynı zamanda ahlaki bir sorumluluğun yerine getirilmesi ve ahlaki düşüncenin davranışa dökülmesidir.

1.2.6.4. Gönüllülüğün Değerler Eğitimi Boyutu

Değer; bir şeyin önemini belirlemeyi sağlayan soyut ölçü, değdiği karşılık, fehamet, kadir, kıymet, meziyet ve üstün nitelik (TDK, 2023c) olarak tanımlanır. Değerler toplumdaki bireylere önemli olan ve tercih edilmesi gereken şeylerin neler olduğunu ve nasıl yaşanması gerektiğini bildirir (Akbaş, 2008b, s. 10) Aynı zamanda hangi durumda ne şekilde davranılması gerektiğini benimsetmeye çalışan anlam yüklü kavramlardır (Topal, 2019, s. 248).

Değerler insanların tutumlarını, davranışlarını ve tüm algılama biçimlerini etkilemekte ve yönlendirmekte önemli bir etkiye, aynı zamanda insanlar arasındaki ilişkilerde karşılıklı ve çift yönlü fonksiyona sahiptir. Bu anlamda değerleri insanlarda var olan ve sonradan yeniden kazanılan davranışlarla ilişkilendirmek mümkündür. Değerler bireylerin tutum ve davranışlarındaki ölçütlerdir ve toplumsal açıdan bütünlüğün ayrılmaz bir ögesidir. Değerlerin aynı zamanda bireylerin kişiliğinin oluşmasında da önemli bir rolü vardır (Ulusoy ve Dilmaç, 2020, s. 14)

Değerler toplumun sahip çıkmaları veya korumamalarına göre ya nesilden nesille aktarılır ve uzun yıllar devam ettirilir ya da kaybolurlar. Pek çok toplum tarafından korunan ve devam ettirilen evrensel değerler; liderlik, doğruluk, ahlak, adalet, sorumluluk, yardımseverlik gibi ideal insan olmaya yönlendiren değerlerdir (Topal, 2019, s. 246). Değerler eğitimindeki on kök değer; “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” olarak gösterilmektedir (Topal, 2019, s. 248).

Toplumda özellikle eğitim kurumlarının hedeflerine baktığımızda, vatanseverlik, temizlik, sağlıklı olma, dikkatli ve düzenli olma, adil, yaratıcı ve girişimci olma gibi pek çok değer bulunduğunu görmekteyiz (Akbaş, 2008b, s. 10)

Evrensel olan değerlerden biri de yardımseverliktir. Gönüllü olarak gönüllülük faaliyetlerine katılan bireyler yardımseverlik duygusunun verdiği itici güç ile kendileri

dışındaki insanlara ve varlıklara yardımda bulunur, fedakârlık ederler. Aktepe'ye göre (2014) yardımseverlik, toplumda yaşayan insanlar arasındaki bağılılığı ve ilişkileri arttıran, eksikliklerin giderilmesine yardımcı olan, birlikteliği güçlendiren ve var olan boşlukları tamamlayan bir duygudur. Yardımseverlik, bireylerin insani özelliklerini ön plana çıkardığı gibi, toplumdaki saygı, sevgi ve hoşgörüyü de arttırmaktadır. “Yardımseverlik değerinin sınıflamasını şu şekilde yapmak mümkündür. Fedakârlık, merhamet, sosyal sorumluluk, işbirliği, paylaşmak, gönüllülük, cömertlik” (Aktepe, 2014, s. 19)

İnsanlar toplumsal kurallar, gelenekler ve göreneklere aracılığı ile iyi-kötü ve doğru-yanlış olan durumları ayırır ve kendi ahlak ilkeleri ile bir ölçü geliştirmeyi öğrenirler (Beill, 2003: 14; Akt. (Yazici, 2006, s. 501). Her çağ kendi değerini ortaya çıkarmakta ve ortaya çıkan bu değerler o çağı şekillendirmektedir. Son zamanlarda yaşanan bilgi çağında da bir takım yeni değerler üretilmiştir. Her çağda “iyi” den anlaşılan şey farklı olsa da “ideal olan iyinin” temelinde, bir değişiklik görülmez, başkalarına fayda olma değeri gibi. Toplumsal hayatın bir düzeninin ve sisteminin olması her çağda var olması istenen temel insani değerlerle mümkün olur. Toplumdaki bireylerin arasındaki bağılılığı pekiştiren değerlerden biri olan yardımseverlik duygusu Türk milletinde pek çok millete örnek olacak düzeyde kendini göstermektedir. Yardımseverlik toplum içerisinde pek çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Cömertlik, merhamet, gönüllülük, fedakârlık, iş birliği ve paylaşma. Bunun yanında yardımseverlik empati, hayırseverlik ve iyilikseverlik kavramları ile de ilişkilidir (Kara, Kaya ve Altıntaş, 2017, s. 26).

Birçok gelişmiş dünya ülkesinde ulusal değerleri korumak için farklı yöntemlerle bilinçlendirme çalışmaları yapılmaktadır. ABD, İngiltere gibi gelişmiş bazı Batı ülkelerindeki gençler bu eğitimleri halkla iç içe bir şekilde eğlenerek yapmakta ve bu durum vatandaşlar üzerinde olumlu etkiler bırakmaktadır. Bu şekilde topluma hizmet uygulamaları bir öğretim metodu olarak kabul görmektedir (Kara ve diğerleri, 2017, s. 27).

İnsanlar toplumsal kurallar, gelenekler ve göreneklere aracılığı ile iyi-kötü ve doğru-yanlış olan durumları ayırır ve kendi ahlak ilkeleri ile bir ölçü geliştirmeyi öğrenirler (Beill, 2003: 14; Akt. Yazici, 2006, s. 501). Değerlerin bir döngüsü vardır ve modern devletlerde değerler köklerini hümanizm kaynaklı gelenek ve göreneklerden almaktadır. Daha sonra ise değerlerin devlet kurumları aracılığı ile yasal zeminde formal eğitim

şeklinde verilerek kazandırılması hedeflenir ve bu değerlere uygun olarak eğitim yapılır. Toplum kültürü bu şekilde eğitim almış olan bireylerin bir araya gelmesi ile oluşur. Daha sonra bu gelenek ve görenekler şekillenerek değerlerin günümüz ihtiyaçlarına uygun bir duruma bürünmesini sağlar. Toplumun ihtiyaçlarının, düzeninin ve yapısının değişmesi ile birlikte değerler de farklılaşmaktadır (Eraslan ve Erdoğan, 2015, s. 123).

Gerek aile içinde gerekse okullarda verilen değerler eğitimi gönüllülük faaliyetlerine katılımın pekiştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmaktadır. Değerler eğitimi ile belli bir zemine oturan gönüllülük çalışmaları toplumların gönüllülük algısının pozitif anlamda şekillenmesini sağlamaktadır.

1.3. Sivil Toplum Kavramı ve Gönüllülük Esasına Dayanan Sivil Toplum Örgütlenmeleri

1.3.1. Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşu Kavramları

Sivil toplum kavramı hakkında farklı tanımlar bulunmaktadır. Bazı düşünürler “ortaklık” olarak tanımlarken, bazı düşünürler “askeri olmayan toplumsal yapı” şeklinde tanımlamaktadır. Arapça” medeniyet”, Türkçe “uygarlık” sözcüklerinin karşılığı olan toplum olarak da isimlendirilir (Kaya, 2012, s. 13). Sivil toplum terimi ilk kez “polis”, yani siyasal topluma atfen Antik Yunan ve Roma dönemi boyunca kullanılmıştır (Yıldırım, 2003, s. 227). Kavramı Antik Yunan’da kullanan ilk kişi Aristo’dur. Aristo’nun kullandığı sivil toplum kavramı ile devlet sınırları içerisinde yaşayan topluluklar ve onların iyi halleri kastedilmektedir. Antik Yunan’da kamusal alan ve özel alan, sivil toplum ve devlet, birey ve toplum ayrımı yapılmamakta, Aristo’da bundan dolayı devlet ile toplumu bir bütün olarak ele almaktadır. Sivil toplum kavramının tarihi çok eskidir. Ancak günümüzdeki anlamı ile ortaya çıkışı Batı’daki sanayi toplumundan sonra oluşan toplumsal siyasal anlayışa dayanır. Sivil toplum kavramı tarihte toplumsal farklılıklara göre şekillenerek günümüze kadar gelmiştir. Devletten ayrı, gönüllülük esası ile hareket edilen, toplumla devlet arasında aracı durumunda olan örgütlü yapı olarak ifade edilebilir. Bireylerin ya da grupların devletin denetimi ve baskısının olmadığı alanlarda, devletten izin almaya gerek kalmadan ve ekonomik ilişkilerin baskısından uzak olarak hareket edebildikleri, sosyokültürel etkinlikler gerçekleştirebildikleri, gönüllü faaliyetlerin, ilişkilerin ve kurumların oluşturulabildiği bir toplum olarak tanımlanabilir (Kaya, 2012, s. 13).

Sivil toplum bir manada çağımızın gelişmiş ve demokratik toplumlarının ortak adıdır. Bu bağlamı ile sivil toplum, hiçbir üst kimliğe başvurmadan kendi gelişimini yönlendiren, bunun için gerekli dinamikleri barındıran, devletten ayrı, sürekli bir gelişim süreci içerisinde olan bireyler ve örgütlenmeler topluluğudur. Kavramın temelinde demokrasi olgusu yatmaktadır lakin demokrasinin hayata geçmesi için birtakım şartlar gerekmektedir. Öncelikle bireyler kendilerini sosyal ve siyasal hayatın bir ögesi olarak görmeli, bunu geliştirecek ve kurumsallaştıracak ortama sahip olmalıdırlar (Yıldırım, 2003, s. 228).

Sivil toplum kavramını açıklayan literatür belirli ve somut bir tanımdan hareket etmektedir. Tanımlayanlar kavramı devlet dışında olma, gönüllü olma gibi boyutlarıyla ele almaktadırlar. Aslında üzerinde uzlaşılan bir sivil toplum kavramından bahsedemeyiz. Sivil toplum tarih dışı bir kavram değildir. Normatif ve tarihsel süreç içerisinde karşıt anlamlar içinde ele alınmış bir kavramdır (Yeğen, Keyman, Tol ve Çalışkan, 2009, s. 9). Araştırmacıların çoğu sivil toplumların devlet dışındaki gönüllü birliklerin oluşturduğu kurumsal bir yapısı olduğu konusunda hemfikirdirler. Habermas bu birliklerin kilise, spor kulüpleri, kültürel ve tartışma toplulukları, özgür medya, üniversite, halk ve kadın örgütlenmeleri, meslek odaları, siyasi oluşumlar ve sendikalara kadar uzandığını söylemektedir (Habermas, 1992; akt Yeğen ve diğerleri, 2009, s. 11).

Sivil toplum nedir diye düşünüldüğünde, iki kriter karşımıza çıkmaktadır. İlki devletin dışında olma, ikincisi kendi içerisinde demokratik bir işleyişe sahip olmalarıdır (Talas, 2011, s. 390).

Sivil toplum ekonomik, sosyal ve siyasal alanı da kapsayan zengin bir içeriğe sahiptir. Kavram, genel olarak temelde devletten bağımsız bir şekilde bireylerin oluşturmuş olduğu topluluk alanını ifade eder. Devletin siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik alanlarının sınırlarının daraltılması sivil toplumun etkinlik alanını genişletir. Sosyal kulüpler, meslek, çevre ve insan hakları örgütleri vb. şekilde farklı alanlardaki örgütlenmelerden oluşan, “kâr amacı gütmeyen, “gönüllü, sivil toplum, üçüncü ya da bağımsız sektör” olarak nitelendirilen bu alan devletten ayrı olarak kurumsallaşmış, özerk ve gönüllülük esasına dayanan değerleri barındırmaktadır. Kurumsal yapıların toplumun beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayamaması ve artan talepler karşısında yetersiz kalması örgütlenme özgürlüğünün önünü açmakta ve bireyleri belirli amaçlar etrafında birleştirerek ortak hareket etmeye yönlendirmektedir. Sivil toplum böylece demokrasinin gelişmesinde ve

devam ettirilmesinde önemli bir araç durumuna gelmiştir. Çünkü sivil toplum devlet dışı gruplar olarak problemlerin çözümüne katılmakta ve kamusal alanda politik kararları etkilemeye çalışmaktadır (Balaban ve İnce, 2015, s. 156). Sivil toplum, sivil toplum kuruluşları ve devlet arasındaki ilişkideki en önemli kavram, demokrasidir. Devlet bu ilişkide sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları karşısında sorumlu tutulduğu gibi, toplumun çoğulcu yapısının korunmasında da sivil toplum bir güvence olacaktır (Yıldırım, 2003, s. 226).

Sivil toplum sadece bireylerin günlük ihtiyaçlarını veya hukuku içermemektedir. Aynı zamanda entelektüel, dini, ahlaki hayatı da kapsayan geniş bir yaşam alanını içermektedir (Uluç, 2013, s. 401). Sivil toplum barbar toplumdan farklılaşmayı ifade etmektedir. Çağdaş anlamıyla kullanıldığında; gönüllü, üreten, kendini destekleyici, devletten bağımsız ve bir takım belirlenmiş kurallardan oluşan yasal bir sisteme bağlı, örgütlü sosyal yaşamın bir alanıdır. Kendi çıkarlarını ve isteklerini ifade etmek, hedeflerine ulaşmak, bilgi alışverişinde bulunmak, devletten taleplerde bulunup devletin kurumlarını sorumlu tutmak için kamusal alanda ortak bir şekilde hareket eden yurttaşları kapsadığından “toplum” dan farklıdır (Yıldırım, 2003, s. 227).

Sivil yönetimi ortaya koyan ve gerçekleştiren kurum veya örgütlere sivil toplum kuruluşları, kısa ve popüler söyleyişi ile STK adı verilmektedir. STK’lar için kavramsal bir tanım yapmak gerekirse; gönüllülüğe dayalı, toplum hizmetine ve siyaseti etkilemeye yönelik gayri resmi örgütlenmeler şeklinde tanımlanabilir. Bu siyasi etkinin boyutları küresel, uluslararası, ulusal, bölgesel hatta mahalle gibi yakın çevre boyutunda olabilir. Tarihsel anlamda bütün toplumlarda devlet dışı organizasyonların çok eskilere dayanmasına rağmen, STK’lar İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dünyanın gerçekleri ile gündeme gelmiştir. Devletler arasında meydana gelen anlaşmazlıkları giderecek kurum ve kuruluşların, BM çatısında oluşturulan alt birimlerin meydana getirilmesi ile devlet dışı organizasyonlar kavramı ortaya çıkmıştır (Talas, 2011, s. 390).

Sivil toplum kuruluşları, toplumda var olan bir ihtiyacı karşılamak, bir probleme çözüm üretmek, bir konudaki bilinçlendirmeyi arttırmak amacı ile kurulurlar. Sivil toplum kuruluşları, iyi niyetli ve geniş bir bakış açısına sahiptirler ve diğer kuruluşlardan farklı olarak, bir çıktı almaktan ziyade, hizmet sunmaya yönelik çalışmalar yaparlar. Var oluş nedenleri tam açıklanamayan bu kuruluşlar, iyi niyetli bakış açılarından dolayı sunmuş

oldukları hizmetleri gerçekleştirirken farklı alanlara da kayabilirler (Argüden ve Ilgaz, 2006, s. 24).

Sivil toplum örgütleri farklı ve hatta çatışan sosyal çıkarların temsil edildiği, kendilerini toplumsal tabana, kitleye, etkinlik çeşidine ve ilgi alanlarına uyacak biçimde şekillendiren kuruluşlardır. Sivil toplum ile STÖ'ler, aralarında tam bir örtüşme olduğunu kabul etmeseler de STÖ'ler sivil toplumun taşıyıcısı durumundadırlar. Her örgütün sivil toplum örgütü olduğu söylenemez. Bunun için örgütün hoşgörü, şiddet karşıtı olma gibi birtakım normatif değerlere sahip olması gerekir. Ayrımcı ve sadece kendi için çalışan örgütler STÖ olarak değerlendirilemez. Buradan yola çıkarak sivil toplum kuruluşlarını iktidara sahip olma, maddi kazanç elde etme, yasa dışı faaliyetlere girme dışında ortak hedeflere yönelen insanların gönüllülük ve özerklik temeline dayalı olarak kurdukları örgüt olarak tanımlamak mümkündür. (Erkan, t.y., s. 242).

Türkiye’de STK kavramı “kuruluş” kavramı ile sınırlandırılmaktadır. Kuruluş, emniyette kayıtlı olan resmî kurumlardır. Emniyette kaydı olmayan, dernek, vakıf vb. şartları taşımayan oluşumlar STK olarak değerlendirilmez. Bundan dolayı dini cemaatler, tarikatlar, mezhep grupları, arkadaş grupları gibi oluşumlar STK kapsamı içerisine alınamaz (Aslan, 2010, s. 206).

Sivil toplum kuruluşları, yönetim şekilleri ve faaliyet alanları bakımından farklılık gösterebilirler de faaliyetlerini dört temel üzerinde gerçekleştirirler. Bunlar;

- Kâr amacı taşımamak
- Özerk olmak
- Gönüllülük
- Bir vizyon ve ideal sahibi olmak (Kaya, 2012, s. 18).

Bağımsızlık (özerklik); sivil toplum kuruluşlarının kendi misyonlarının olmasını, devlet tarafından yönlendirilmemesini ve siyasal iktidardan bağımsız olmasını ifade eder. STK’lar ilgili yasalarla ve denetim mekanizmaları ile denetlenirler. Faaliyet gösterdikleri alanların işleyişi siyasi partilerden ayrıdır. Misyonları gereği özerk davranışlar da bazen devlet organları ile iş birliği yaparak ortak hareket ederler. STK’ların en önemli özelliği gönüllülüktür. Herhangi bir baskı olmadan, hiçbir zorlamaya maruz kalmadan bir araya gelen gönüllü bireylerin oluşturduğu gönüllü oluşumlardır. STK’ların bağlı oldukları değerler vardır ve bu değerler ışığında faaliyetlerini gerçekleştirirler. STK’ların hedefleri işsizlik, ayrımcılık, çevre, toplumsal refah, insan hakları, kalkınma gibi konularda

vatandaşların ihtiyaçlarını dile getirmektir. Yardımlaşma ve dayanışma ruhu STK'lar için oldukça önemlidir ve en önemli özellikleri yardımseverlik temelli kuruluşlar olmalarıdır (Kaya, 2012, s. 19).

STK'lar vatandaşlık bilincinin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır. Bundan dolayı devletin bu yapıları destekleyip geliştirmesi, katılımı teşvik etmesi ve yasal zeminlerini oluşturması gerekmektedir (Talas, 2011, s. 394).

1.3.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri

Sivil toplum kuruluşlarının işlevleri şu şekilde sıralanabilir.

- Kamuoyu oluşturmak suretiyle bireylerin taleplerinin dile getirilmesine yardımcı olmak
- Çoğulcu toplum yapısının oluşumuna katkıda bulunarak piyasa değerlerine karşı dengeleyici bir unsur olmak
- Yönetim deneyimi edinmiş ve çoğulcu kültürle beslenmiş bireylerin yetişmesine katkı sağlamak
- Projeler üreterek, bu projelere kaynak sağlayarak hayata geçirmek yoluyla eğitim, sosyal refah ve istihdam gibi alanlarda hükümet politikalarına alternatif sorumluluklar almak (Talas, 2011, s. 392).
- Küreselleşmeye katkı sağlamak
- İktisadi kalkınmaya yardımcı olmak
- Kamu hizmetlerine fayda sağlamak
- Demokrasinin gelişmesine katkı sağlamak (Kaya, 2012, s. 23).

Doğal kaynakların hızla azaldığı günümüzde sivil toplum örgütlerinin görevleri de değişmeye başlamıştır. STÖ'lerin görevleri; demokratik süreçlere ve kurumsal istikrara yardımcı olmak, doğal kaynakların değerlendirilmesi ve yararlı bir duruma getirilmesi, çevrenin korunması, kadın haklarının iyileştirilmesi, konut, eğitim, sağlık, beslenme, kimsesiz çocuklar ve toplumsal kalkınma gibi alanlarda fayda sağlamak olarak özetlenebilir. STK'ların, demokrasinin tabandan tavana doğru yayılması, sosyal bütünleşmeyi sağlaması, politik kadroların yetişmesi, devlet üzerinde sınırlayıcı bir mekanizma oluşu gibi işlevleri de vardır (Devecioğlu ve Çoban, t.y., s. 4).

STK'lar, toplumdaki sorunları ve talepleri iletmekle birlikte, siyasal otoritenin aldığı kararlar ve ortaya koyduğu uygulamalarla, pazar ekonomisinin sosyal faydaya aykırı olan

uygulamalarına muhalefet ederler. Bundan dolayı da STK'ların baskısı ile bazı olumsuz uygulamalar kaldırılmakta veya yumuşatılmaktadır. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşları devletle toplum arasında bir tampon işlevi görür. STK'ların amacı devlet üzerinde bir baskı oluşturmaktan ziyade, devlet müdahalesine karşı negatif bir rol üstlenerek bireylerin temel hak ve özgürlüklerini devlete karşı korumaktır (Özer, 2008, s. 92).

Siyasal alan ile ekonomik alan arasında bir yer edinen sivil toplum, bir taraftan devletin gücünü dizginleyip, hukukla sınırlarken, diğer taraftan kâr amaçlı kazanç eğilimini kamu yararına terbiye etmektedir. Bundan dolayı sivil toplum kuruluşları ekonomik birimlerin kararlarını daha mantıklı ve gerçekçi boyutlara indirerek kabul edilebilir bir duruma gelmesini sağlar, diğer taraftan da insani boyutu ihmal edilmiş insan ilişkilerini ekonomik yaptırımlara karşı yumuşatıcı bir işlev görürler (Özer, 2008, s. 96).

1.3.3. Küreselleşme ve Sivil Toplum

Küreselleşme, dünya ölçeğinde ekonomik, politik, kültürel bütünleşmenin olması, görüşlerin, fikirlerin, teknolojilerin küresel boyutta kullanılması, sermayenin evrenselleşmesi, ulus devlet sınırlarını aşan farklı ve yeni etkileşim şekillerinin ortaya çıkması, mekanların yakınlaşıp dünyanın daha küçük bir hale gelmesi, serbest dolaşım, rekabet ve pazarın dünya ölçeğinde ulusal sınırların dışına çıkıp büyümesi, kısaca dünyanın tek bir pazar durumuna gelmesi olarak tanımlanabilir. Bir başka bakış açısına göre küreselleşme; sermayenin uluslararası değil, küresel bir nitelik kazanması, sömürü mekanizmalarının değişime uğraması, teknolojinin gelişmesi ile birlikte dünyanın evrensel bir köy durumuna dönüşmesidir (Şahin ve Öztürk, 2011, s. 6).

Küreselleşme kavramı, küresel ekonomi, politika, toplum kavramlarının uluslararası alandaki değişimini ve bu değişimlerin meydana getirdiği etkileri çerçeveleyen geniş boyutlu bir kavramdır. Küreselleşme, günümüzde zaman ve mekân kavramlarının değişmesi ve sınırların ortadan kalkmasıyla yeryüzündeki tüm insanlar arasındaki karşılıklı bağımlılığın artması ve siyasal açıdan devletin görevlerinin işlerliği açısından önemli bir olgudur (Şenkal, 2003, s. 99).

1980'lerden sonra etkisini daha da arttırarak hissettiren küreselleşme olgusu, toplumsal sistemin alt yapılarını önemli derecede etkilemiştir. Bu bağlamda ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel anlamda birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle teknolojik gelişmelerde şimdiye kadar görülmemiş bir biçimde meydana gelen hızlı artışla beraber,

küreselleşme ve etkilerinin önemi artmıştır. Küreselleşme olgusunun dinamikleriyle, refah devleti modeli giderek zayıflamış ve ihtiyaçlara cevap verilemez duruma gelmiştir. Devletle beraber kâr amacı taşıyan özel sektörün de toplumun ihtiyaçlarını gidermede etkisiz olması ve eksik kalması, sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Sivil toplum kuruluşları toplumsal problemlerin çözümünde, eğitimden sağlığa, güvenliğe, istihdama ve daha pek çok konudaki sorunların çözülmesinde en önemli aktörlerden birisi durumuna gelmiştir (Şahin ve Öztürk, 2011, s. 26).

Küreselleşme süreci ile birlikte sivil toplum kuruluşlarının rolleri de değişime uğramıştır. Günümüzde uluslararası düzlemde faaliyet gösteren pek çok sivil toplum kuruluşu vardır. Dünyanın bir yerinde meydana gelen sorunlar o ülkeyi veya diğer ülkeleri etkisi altına almakta, sivil toplum örgütleri bu sorunların giderilmesi için faaliyette bulunmaktadırlar (Şenkal, 2003, s. 102).

Küreselleşme ile görülen yeni sosyoekonomik sistem gelir dağılımını olumsuz anlamda etkilemiştir. Küreselleşmede en çok tartışılan konulardan biri olan gelir dağılımı sosyal politikaların hem ulusal hem de uluslararası en önemli problemlerinden biri olmuştur. Zengin ile fakir arasındaki aralığın giderek açılması sivil toplum örgütlerine duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Sivil toplum örgütleri yüksek gelir düzeyinden daha aşağıdaki gelir düzeyine doğru bir gelir transferi sağlamada devletin yetersiz kalması durumunda sosyal çatışmayı önleme ve küresel refahın oluşmasında önemli bir rol üstlenebilirler (Şenkal, 2003).

Küreselleşme ile beraber önemi artan bireyselleşme akımları, global ticaret, yoksulluk, kara para, mülteciler, işsizlik gibi problemlerin çözüme kavuşturulmasında ülkelerin ve uluslararası iş birliğinin yeterli olmaması dayanışma kurumlarına duyulan ihtiyacı arttırmıştır. 21. Yüzyılda ortaya çıkan bu değişimler sivil toplum kuruluşlarını önemli bir yere taşımıştır (Şenkal, 2003, s. 100). Sivil toplum kuruluşlarının konumu, uluslararası küresel aktörlerden birisi olmaları bakımından her geçen gün giderek güçlenmektedir. Bu kuruluşlara yüklenen görev ve sorumlulukların artmasına bağlı olarak etkinlik kapasitelerinde önemli değişimler gözlemlenmektedir.(Şahin ve Öztürk, 2011, s. 18).

Özellikle son yirmi yılda küreselleşmenin sebep olduğu köklü değişimler ile karmaşılaşan sosyal yapı, yeni sosyal sınıfları, yeni sosyal sorunları ortaya çıkarmış ve bu sorunların çözümünü de zorlaştırmıştır. Çünkü ülkelerin sosyal politikaları küreselleşmeden önemli ölçüde etkilenmektedir. Küreselleşmenin ortaya çıkan yeni

sorunlara çözüm üretmek yerine çözümleri daha da zorlaştırması bir takım yeni arayışları meydana getirmektedir. Sosyal sorunları ve sosyal politikaları dışlayan ve çözüm bulmakta yetersiz kalan bir küresel sistemin başarı şansı oldukça düşüktür (Şenkal, 2003, s. 117).

Küresel dünyanın yeni güçlü aktörleri uluslararası kurumlardır. Uluslararası etkileşimin artması ve dünyanın küreselleşmesi ile birlikte uluslararası kurumların gücü de artmaktadır. Uluslararası örgütler bir taraftan uluslararası bağların güçlenmesine imkan verirken, bir yandan da ulus-devletlerin karar alma süreçlerini belirleyen veya yönlendiren unsurlardan biri olarak görülmektedir (Yıldız, 2006, s. 152).

1.3.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Örgütlenme Biçimleri

Gönüllülük esasına dayanan ve hiçbir kâr amacı taşımayan sivil toplum kuruluşlarının ana gayesi toplumsal problemlere çözüm üretmek, devlet politikalarının yetersiz kaldığı durumlarda toplumun ihtiyaçlarına cevap vermek, eksiklikleri gidermek ve topluma faydalı olmaktır. Bu ortak noktada birleşen sivil toplum kuruluşları çeşitli faaliyet alanlarına ayrılmışlardır ve kendi faaliyet alanlarında çalışmalarını sürdürmektedirler.

Sivil toplum kuruluşları misyonlarını faaliyetlerine göre farklı örgütlenme biçimleri şeklinde yürütürler. Araştırmacılar bu örgütlenme biçimlerini farklı kategorilere ayırmışlardır. Bu kategoriler;

- Dernekler
- Vakıflar
- Sendika ve konfederasyonlar (İşçi örgütleri)
- Meslek odaları
- Yurttaş girişimleri
- Yerel birlik ve kooperatifler
- Cemaatler-Milletler (Boşgelmez, 2012, s. 13).

1.3.4.1. Dernekler ve Vakıflar

TMK m.56/1 maddesine göre; “dernekler gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç dışında ortak bir amaçla bilgi ve çalışmalarını sürekli birleştirerek meydana getirdikleri tüzel kişilikli topluluklardır.” Tüzel kişiler yapılarına göre “kişi topluluğu” ve “mal topluluğu” olarak ikiye ayrılır. Dernekler, kişi topluluğu içerisinde girmektedir. Derneğin

kişi topluluğu ierisindekilere “ye” denmektedir. Kişiler istedikleri zaman dernek üyeliğini sonlandırabilirler (Kavak, 2018, s. 39).

Aslında dernek kavramı st bir kavram olup ideal bir amaç taşıyan tüm örgütlenmeler bu kavramın içine girmektedir. İdeal amaç ile kastedilen, kâr amacı taşıma dışındaki tüm amaçlardır. Spor amaçlı kurulan kulüpler, siyasi amaç taşıyan partiler, işçileri korumayı amaç edinen sendikalar birer dernek çeşididir. Dernek kavramı sosyal hayat içerisinde bulunduğumuz birçok yapının st çatısıdır (Akkaya, 2019).

Belirli bir ortak amacı gerçekleştirmek için Türk medeni kanununa göre kurulan dernekler gönüllülük esasına dayanan kuruluşlardır. Dernekler çalışmalarını sürekli olarak arz edecek şekilde yürüten demokratik tüzel kişiliğe sahip olan sivil toplum örgütleridir. Dernekler kamu yararına çalışırlar ve devletin yetersiz kaldığı hizmetleri toplum yararına yerine getirirler (Kaya, 2012, s. 20).

Dernekler maddi çıkar amaçlı değil, birlikten kuvvet doğar ilkesi ile, ulvi çıkarlar için bir araya gelen kişilerden oluşurlar. Dernekler tüzel kişiler olduğundan, derneklerin faaliyetleri bu tüzel kişilerden faydalanan yüzlerce kişinin ilgi alanına girmektedir. Günümüzde oldukça yaygın olarak kullanılan kitle iletişi araçları sayesinde dernekler üyelerine kısa zamanda ulaşabilmekte ve sorunlarına yardımcı olabilmektedirler (Kavak, 2018, s. 39).

Aslı Arapça olan vakıf kelimesi, “durma, alıkoyma, durdurma, hapsetme” gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Terim olarak ise bir malın dini, sosyal veya hayır işerinde kullanılmak üzere sahibi tarafından ebediyen tahsis edilmesi anlamındadır (ınar ve Kaya, 2015, s. 3).

Günümüzde yardım, hayır, sadaka, vakıf gibi kavramlarla ifade edilen yardımlaşma duygusu ve düşüncesinin tarihi insanın varoluşuna kadar uzanmaktadır. İnsan yaradılışından getirdiği birtakım özelliklerle gerek insani gerek dini düşüncelerle, farklı toplumlarda yardımlaşma pratiklerini uygulama alanı bulmuştur. İnsanlık tarihi boyunca her dinden ve inanç sisteminden hayır kurumları ile karşılaşılmaktadır. (ınar ve Kaya, 2015, s. 4). Vakıf müessesesi, tarihsel süreçte toplumlara, zamana ve mekâna bağlı olarak birtakım değişikliklere uğramış ve farklı toplumlarda farklı şekillerde uygulanagelmıştir. Tarihi oldukça eski olan vakıfların kökeni ile ilgili kesin tarih vermek mümkün olmamakla beraber, Babil ve Sümerlerde vakıfların olduğuna dair izler bulunmaktadır (Bayartan, 2008, s. 158).

Türk medeni kanununa göre tüzel bir kişiliğe sahip olan vakıfları ortaya çıkaran dinamikler; toplumsal barışın ve huzurun sağlanması, belli bir ideolojiyi yayma, toplumsal ihtiyaçlar, resmi politikaların yetersiz kaldığı sosyal çalışmaların yerine getirilmesi, kültürel değerler gibi unsurlardır. Bu sebeplerden dolayı vakıflar hem bireysel hem de toplumsal ihtiyaçların giderilmesini sağlayan kuruluşlardır (Kaya, 2012, s. 20).

Farklı isimler ve işlevlerle de olsa insanların sosyal hayatlarında her zaman var olagelen vakıflar daha çok İslam'la beraber kurumsal bir kimliğe ve sağlam hukuki zemine kavuşmuştur. Durdurmak, alıkoymak anlamındaki vakfın temeli bu dünyanın fani ve geçici olması ve dolayısı ile asıl olanın hiç bitmeyecek olan ahiret hayatı olması düşüncesi ile başlar. Bu dünyaya bağlılığın ve geçici zevklerine dalmanın durdurulması ve ahirete fayda sağlayacak iyilikler yapılmasını sağlayacak kurumlar açmak gerektiği düşüncesi vakıfları ortaya çıkaran temel düşüncedir. İslam hukukçularına göre vakıf, insanın mülkiyeti elinden çıkarıp ihtiyaç sahiplerine vererek aslında mülkü asıl sahibi olan Allah'a iade etmektir (Bayyigit, 2001).

Vakıf tanımlarındaki ortak nokta, bir malın kamu hizmetine tahsis edilmesidir. Bir kurumun sosyal bir nitelik kazanması bu sayede olur. Çünkü kurum kamuya hizmet etmekte, kamunun ihtiyaçlarını gidermekte ve bunu amaçlamaktadır. Bu da kuruma sosyal bir nitelik kazandırır. Vakıf kurumu, özellikle İslam Hukukunun hüküm sürdüğü toplumlarda toplumun devamını sağlama noktasında belirgin dönemleri sembolize edecek derecede önemlidir. Bu açıdan vakıfların siyasi, hukuki ve kültürel açıdan sosyolojik boyutu yadsınamaz. Günümüz modern toplumlarındaki sosyal yardım ve sosyal güvenlik sistemlerinin toplumun korunmasına yönelik çalışmaları geçmişte daha çok vakıflar tarafından yerine getirilmekteydi. Vakıf müessesesi, günümüzdeki yardım uygulamalarının en kapsamlısı ve sistematik olanıdır (Ertem, 2011, s. 26).

Vakıf, bireysel olarak kazanılan mal varlığının gönüllü bir şekilde paylaşılmasını öngören sosyal ve hukuki bir sistemdir. Bu sistemde ferdi hırslardan uzak bir şekilde kişi kendi malını veya imkanlarını kamunun kullanımına ve hizmetine aktarmaktadır. Buradaki felsefe bireyin fedakârlık yaparak diğer insanlar için kendisinin olandan feragat etmesi ve başkasını gözetmesidir. Vakıflarda paylaşma ruhu esastır. Bu anlayışa göre toplum mutlu ve huzurlu olmadıkça bireyin de mutlu olması mümkün değildir. Bu bağlamda vakıflar, bütün toplumun mutluluğunu amaçlamaktadırlar. Vakıf yapan kişi paylaşmanın ve başkalarının ihtiyacını gidermenin mutluluğunu yaşarken, vakıftan faydalanan kişiler de

ihtiyaçlarının giderilmiş olmasının mutluluğunu yaşamaktadırlar. Bu hizmetler bütünü, diğerinin mutluluğunu azaltmadan toplumdaki insanların bütününe saran ve bu bakımdan da sürekliliği amaçlayan hizmetler bütünüdür (Bayartan, 2008, s. 158).

Vakıflara vakfedilen malların bazı kriterlere uyması gerekmektedir. Devlete ait emlak ve başkasına ait mallar vakfedilemez. Kanunen kullanılması yasak olan şeyler vakfedilemez. Milli menfaatlere ve dine aykırı maksatlar için yapılmış olan, dini istismar eden tahsisler de vakfa dahil edilmez (Berki, 1981, s. 136).

1.3.4.2. Sendikalar, Federasyonlar ve Konfederasyonlar

Sendikalar, alışanların haklarını savunan ve bunun için mücadele eden dayanışma örgütleridir. Bu dayanışma için bazen diğer sendikalarla iş birliği yapmaları gerekmektedir. Bu amaçla sendikalar birleşerek federasyon veya konfederasyonları meydana getirirler. Böylece isteklerini dile getirebilmek için güç kazanmış olurlar (Karadoğan, 2017, s. 2079). Sendikalar, alışan sınıfın ekonomik ve toplumsal haklarını savunan, hayat standartlarını iyileştirmeyi hedefleyen mesleki örgütleridir. Sendikaların asıl amacı üyelerinin çıkarlarını korumak, mesleki alanlarını geliştirmektir. En az beş sendika kolumun meydana getirdiği üst yapılara konfederasyon adı verilmektedir (Kaya, 2012, s. 20).

Sendikalar 19.yüzyılın başlarında, işçilerin haklarının ve çıkarlarının korunması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi amacı ile bir araya gelerek kurmuş oldukları kuruluşlardır. Bu örgütler çoğu zaman sermaye sahipleri veya devlet tarafından kapatılmaya çalışılmış ve kapatıldıkları da olmuştur. Sendikalar daha çok demokratik ortamlarda varlık gösterebilmişlerdir. Türkiye’de 1940’ların ortalarından itibaren varlık gösteren sendikalar 1960’lardan sonra faaliyetlerini arttırmışlardır (Taş, 2012, s. 62).

Türkçe ’ye Yunancadan geçmiş olan sendika kavramı, hukukta “işçi sendikası” ve “işveren sendikası şeklinde geçmektedir. Sosyal devlet anlayışının bir yansıması olan sendikalar yasalarla belirlenen görev ve yetkileri ile bir taraftan toplu iş sözleşmeleri ile sosyoekonomik alanda etki göstermekte, diğer taraftan devlet kuruluşlarının sosyoekonomik kararlarını etkilemek sureti ile devlet hayatına da etki etmektedirler (Demir, 2013, s. 19).

Sendikalar, toplu pazarlık yapılması, mesleki eğitimler düzenlenmesi, grevler, mensuplarına hukuki ve maddi yardım, sosyal tesisler kurma, kooperatifçilik gibi

faaliyetlerle üyelerine fayda sağlamaya ve haklarını savunmaya çalışırlar. Sendikaların faaliyetleri mikro düzeyde politikalar üzerinde etkili olmaktadır. Ülkenin ekonomik ve sosyal şartları ile sendikaların güçleri, sendikaların sosyal politikalara etkisi ile bağlantılıdır. Sendikal faaliyetlerin özgürce gerçekleştirildiği, demokrasinin, toplumsal diyalog kanallarının açık ve toplumsal hakların gelişmiş olduğu ülkelerde sendikaların güçleri diğer ülkelere göre daha fazladır. Pek çok ülkede sözü edilen şartlar yeterince gelişmediği için sendikaların sosyal ve ekonomik politikalar üzerindeki etkisi güçsüz kalmaktadır (Polat ve Aydın, 2021, s. 150).

Sendikaların unsurları; serbestçe kurulabilmeleri, devlet ve sendikaların birbirlerine karşı bağımsızlığı, demokratik ilkelere uygun olmaları, özel hukuk tüzel kişiliği, ortak ekonomik ve sosyal hakları koruma ve iyileştirme amacı olarak sayılabilir (Özerkmen, 2003, s. 241). Çalışma hayatının vazgeçilmezlerinden olan sendikalar her ne kadar üyelerinin haklarını korumak için çalışsalar da yetkileri sınırsız değildir ve hukuki düzenlemelerle sınırlandırılmışlardır.

İşçilerin kitlesel bir güç olmasından dolayı sendikalar çalışma hayatının en önemli örgütleridir. Bireysel olarak çalışanlar nasıl ki hak ve talepleri konusunda toplumsal olarak karar alma süreçlerine etki edemiyorlarsa, sendikalar da ulusal düzeyde belirli sınırlar içerisinde mücadele edebilmekte ve başarılı olabilmektedirler. Bu amaçla sendikaların da bir araya gelerek bir üst kuruluş oluşturmaları gerekmektedir. Bu üst örgüt, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde hareket eden konfederasyonlardır. Belli sayıdaki ve farklı iş kolundaki sendikanın amaçları ve ilkeleri doğrultusunda birleşmeleri konfederasyonları oluşturur (Karadoğan, 2017, s. 2080).

Sendikaların kuruluşları ve gerçekleştirecekleri faaliyetler özel hükümlerle düzenlenmiştir. Özellikle üye olma, üyeliğin devamı, sonra ermesi ve üyelik güvencesi sendikalarda her zaman önemli olan hususlar arasındadır (Akyiğit, 2013, s. 41).

Sendikalar ve konfederasyonlar devlet politikalarının düzenlenmesinde ve karar mekanizmalarının verecekleri kararlarda etkili olmakta, bazen dengeleyici bazen de baskı unsuru olarak rol almaktadırlar. Bu bağlamda demokrasi toplumlarında varlıkları oldukça önemlidir.

1.3.4.3. Kooperatifler ve Meslek Odaları

Kooperatifler, ortak akıl ürünü olarak, sorumluluk bilinci taşıyan, gönüllülüğe dayalı olan, demokratik bir yönetime sahip, üyelerin birlik oldukları ve ortak çıkarlarını ve haklarını korudukları girişimlerdir (Çetin, 2009, s. 67). Kooperatifler, ortaklarının ihtiyaçlarını karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve kefalet ile gideren, koruyan, kamu tüzel kişileri ve özel idareler, belediyeler, köyler, cemaatler ve derneklerce kurulan değişir ortaklı ve sermayeli oluşumlardır (Alpaslan, 2014, s.501).

Dünya genelinde ekonomik ve sosyal kalkınmada önemli bir yeri olan kooperatiflerin insan kaynaklarının geliştirilmesi, istihdamın arttırılması, yoksullukla mücadele, toplumdaki dezavantajlı kesimlerin iyileştirilmesi, istihdamın arttırılması gibi alanlarda önemli katkıları bulunmaktadır (Turan, 2002).

Kooperatifler belirli bir alanda faaliyet gösteren bireylerin güçlerini birleştirip birlikte hareket ederek hedeflerine ulaşma noktasında etkin rol oynarlar. Kooperatifler bireysel değil, sosyal kuruluşlardır. Kooperatifler birlikten kuvvet doğar sözünün yansımasıdır. Birer ekonomik işletme olan kooperatiflerin, ortaklarının ve içinde bulunduğu yerel halkın sosyoekonomik durumunun iyileşmesinde önemli rolleri vardır. Küreselleşme ile beraber dünyada kıtlık, işsizlik, göç, yoksulluk, ekonomik krizler gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar karşısında özellikle gelişmiş ülkelerde kooperatifçilik ekonomik olarak bir çıkış yolu gibi görülmüştür. Kooperatifler ülkemizde yeni bir oluşum değildir. Anadolu’da “ahilik”, “lonca” ve “imece” gibi kavramlarla yer almıştır (Alpaslan, 2014, s.501).

1990’lardan sonra sivil toplum kavramının popüler olması ile Türkiye’deki meslek odaları kendilerini sivil toplum kuruluşu olarak nitelemeye başlamışlardır. Hükümet politikaları üzerinde kurmuş oldukları baskı, üyelerinin hakları için verdikleri mücadeleler ve yaptıkları çalışmalarla temsil ettikleri kitleleri etkilemelerinden dolayı pek çok kimse meslek odalarını sivil toplum kuruluşu olarak nitelemektedir (Çaha, 2011, s. 213).

Meslek kuruluşlarının bugün ortaya koydukları roller iki alanda toplanabilir. Bunların ilki, üyelerini devlete karşı temsil eden “yarı sivil”, diğeri ise devlet adına mensuplarını kontrol eden “yarı resmi” kuruluşlar olmalarıdır. Meslek kuruluşları üyelerinin haklarını kamu otoritesi karşısında koruma altında tutar, aynı mesleğe mensup kişileri bir araya getirerek aralarında sosyal dayanışma gelişmesini sağlamak sureti ile sosyal bir güç

oluştururlar. Ayrıca mesleki ilkeler, çalışma prensipleri ve mesleğin ahlaki değerlerini belirleyen kuruluşlardır. Bu bağlamda mesleğin toplum nazarındaki itibarını korumakta ve güçlendirmektedirler. Meslek odaları anayasada belirlenmiş olan ilkeler çerçevesinde meslek mensupları ile toplum arasındaki ilişkileri düzenler. Özellikle halka direkt hizmet veren eczacılar, avukatlar, doktorlar gibi mesleklerin belirli disiplinler içerisinde çalışmasını sağlarlar. Bu yönden bakıldığında meslek odalarının, sivil toplum örgütlerinin bazı işlevlerini gerçekleştiren “yarı sivil” örgütler olduğu söylenebilir (Çaha, 2011, s. 216).

Meslek odalarının, mesleki alanlarda uluslararası gelişmelere binaen ülke ve kamu çıkarları ile ilgili çalışmalar yapmak, değişen sosyoekonomik koşullar çerçevesinde üyelerin ve mesleğin konumunu takip etmek, mesleğin ve üyelerin yetkilerini düzenlemek hem ulusal hem de uluslararası alanda mesleğin gelişimini sağlamak gibi işlevleri bulunmaktadır. Meslek kuruluşlarının nitelikleri Anayasa’nın 135. Maddesinde belirlenmiştir. Üyeleri ve halkla olan ilişkilerinde güveni ve dürüstlüğü esas almak, meslek disiplinini ve ahlakını korumak düsturu ile hareket ederler (Boşgelmez, 2012, s. 16).

2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bilime katkı sunmak amacı ile, planlı ve sistemli bir şekilde verilerin toplanması, yorumlanması ve değerlendirilmesiyle gerçekleştirilen araştırmalara bilimsel araştırma denir (Çaparlar ve Dönmez, 2016, s. 212). Bilimsel araştırmaların kalbi araştırmanın yöntemidir. Araştırmacılar araştıracakları problemi incelemek üzere yola çıkarken, amaçlarının kendilerini yöntem seçimine götürdüğünü bilirler (Çapar ve Ceylan, 2022, s. 297).

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin belirlenmesinde en önemli basamak olan metodoloji başlığı altında araştırmanın yöntemi, modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin toplanması, verilerin analizi ve sınırlılıklar hakkında bilgi verilecektir.

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, yeni kuşakların (y ve z) gönüllülüğe dair algılarının belirlenmesi, bu faaliyetlerin katılımcılara psikososyal etkilerinin incelemesi ve sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetlerinin değerlendirilmesidir. Yapılan görüşmelerle, STK'larda gönüllü olarak yer alan yeni kuşaktan bireylerin, bu katılımlarının psikolojik ve sosyal boyutunun irdelenip, araştırma soruları kapsamında analiz edilmesi ve bulgulara ulaşılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda yeni kuşakların gönüllülüğe dair duygu ve düşüncelerini, STK'lara katılma ve gönüllü olma motivasyonlarını, STK'lara bakış açılarını, gönüllülük davranışları sonucundaki çıktılarını, beklentilerini, gönüllülükte aile faktörünü ve gönüllülük algılarını araştırmak ve bulguları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler ile yeni kuşakların gönüllülüğe dair algılarını belirleyerek, yeni kuşakların gönüllülük konusunda bilinçlenmelerini sağlamak, gençlere gönüllülük konusunda verilecek eğitimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili resmî kurumların programlarının geliştirilmesine katkı sunmak, farkındalık oluşturmak amaçlanmaktadır.

2.2. Araştırmanın Önemi

Toplum hayatı gereği bir arada yaşayan insanların, toplumsal bir ihtiyaç durumunda gönüllü olarak aktif katılımcı olması, her toplumda ve her dönemde gözlemlenen evrensel bir olgudur. Sosyal bir katılım biçimi olarak gönüllülük ve STK'lar, toplumların gelişip

ilerleyebilmeleri için, bireysel ve toplumsal anlamda günümüzde de önemini korumaktadır. Yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmeler yeni kuşakların hayata bakış tarzlarında, davranış kalıplarında birtakım farklılıklar ve yenilikler meydana getirmiştir. Ayrıca yaşanan toplumsal olaylar ve olgular (savaşlar, göçler, doğal afetler, ekonomik krizler, demografik değişiklikler vs.) toplumlarda dayanışma ve paylaşmanın önemini her geçen gün daha çok ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda gençlerin toplumdaki olaylara ve diğer bireylere karşı bakış açıları ve davranış modelleri önem arz etmektedir. Gönüllülük davranışı; toplumsal duyarlılık, insan hakları, sosyal dayanışma gibi bağlamlarla ele alındığında, özellikle gençler açısından irdelenmesi, anlaşılması gereken bir davranıştır. Literatüre baktığımızda belirli herhangi bir STK’ da gönüllü olan bireylerin veya bir STK’daki her yaştan gönüllünün incelendiğini, ancak sadece spesifik olarak bir STK’ da değil, genel olarak farklı STK’larda görev alan Y ve Z Kuşaklarının gönüllülüğe dair algılarının ve gönüllülük faaliyetlerinin kapsayıcı olarak incelenmediğini görmekteyiz. Bu bağlamda hem belirli bir STK ile sınırlanmamış olması hem de sadece yeni kuşakları ele alması açısından araştırmamız önemlidir ve literatüre bu anlamda katkı sunacaktır. Ortaya konulacak sonuçların kuşaklar ve gençlik alanındaki çalışmalara, sosyal sorumluluk projelerine, STK’ların programlarının ve kapsamının geliştirilmesine fayda sağlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

2.3. Araştırmanın Problemleri ve Alt Problemleri

Her araştırmanın bir amacı ve bu amacı yansıtan problemleri bulunmaktadır. Bu problemler araştırma sürecinin merkezinde yer almakta ve bir anlamda araştırmayı yönlendirmektedir. Araştırma sonucunda belirlenen problemlere yanıt bulunması hedeflenmektedir. Araştırmamızın ana problemini; “yeni kuşakların (Y ve Z) gönüllülük algısı nasıl şekillenmektedir? Sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetlerinin katılımcılara psikososyal etkileri ve katkıları nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmamızda belirlenen ana probleme dair bulgulara ulaşabilmek ve katkı sunmak amacı ile katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formları ile sorular sorularak şu alt problemlere yanıtlar aranmıştır

- Katılımcıların gönüllülükle ilk kez tanışmalarını sağlayan etmenler nelerdir?
- Katılımcıların gönüllülük ile ilgili duygu ve düşünceleri nelerdir?

- Katılımcılar sivil toplum kuruluşlarına bakış açıları, beklentileri, eleştirileri, olumlu ve olumsuz buldukları yönleri nelerdir?
- Katılımcıların sivil toplum kuruluşlarına katılmaya karar verme sebepleri nelerdir?
- Katılımcıların ailelerinin STK'lara karşı tutum ve davranışları nasıldır?
- Katılımcıların gönüllülük beklentileri-çıktıları (duygusal, sosyal, ekonomik, siyasi vb.) nelerdir?
- Katılımcılar daha çok hangi alanlarda gönüllülük faaliyetlerine katılmaktadır?

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Bilimsel bir araştırma birbirini takip eden ve etkileyen çeşitli basamaklardan oluşan sistematik bir süreçtir. Genel olarak bilimsel araştırmalar nicel ve nitel olarak iki alanda yürütülür (Aydın, 2018). Günümüzde özellikle sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemi sıklıkla kullanılmaktadır. Nitel araştırmalarda temel amaç algıların ve deneyimlerin ortaya çıkarılmasıdır.

Nitelik bir şeyin özü ile ilgilidir. Nitel araştırma eşyanın anlam, kavram, özellik ve sembollerine atıfta bulunur (Lune, 2019, s. 14). Bilimsel araştırmalarda uzun yıllar boyunca pozitivist yaklaşım ve nicel araştırma yöntemlerinin ağırlığı hissedilmiş, son dönemlerde bu yöntemlere yapılan eleştirilerin artması ile sosyal bilimlerde nicel araştırma yaklaşımları, yerini nitel araştırmaya bırakmaya başlamıştır. Merkezinde insanın bulunduğu sosyal gerçekliği açıklamada nicel yaklaşımların yetersizliği fark edilmiş ve sosyal bilimlerde nitel yaklaşımlara yönelim artmıştır. Sosyal olgular, sosyal davranışı belirleyen genel yasalar üretmek yoluyla değil, bir durumun kendine özgü çerçevesinin ve çok boyutluluğunun kavranması ile açıklanabilir. Nitel veri analizi, insanın merkezde olduğu ve insanın kendisini ve çevresini nasıl algılayıp tanımladığını anlamaya çalışan yöntemlerdir (Aydın, 2018).

Nitel araştırma, birtakım felsefi yönelimleri ve yaklaşımları kapsayan; kökleri sosyoloji, antropoloji, gazetecilik, eğitim, sağlık, toplum hizmeti, hukuk gibi alanlara uzanan bir araştırma türüdür (Merriam, 2015, s. 18). Nitel araştırma; çözüm, yorumlama ve anlamla ilgili terimlere ulaşmaya yarayan teknikleri kapsayan süreçlerin tümünü ifade eden şemsiye bir terimdir. Nitel araştırma sonucunda ortaya çıkan ürünler oldukça açıklayıcıdır. Araştırmacının olgu hakkında öğrendikleri rakamlardan ziyade kelime ve resimlerle ifade edilir. Bağlamlar, katılımcılar ve faaliyetlerle ilgili açıklamalar yer alır

(Merriam, 2015, s. 13-16). Nitel araştırma dünyadaki gözlemcinin yerini tespit eden konumlandırılmış bir etkinliktir. Nitel araştırma dünyayı görünür duruma getiren birtakım yorumlayıcı materyal uygulamalardan meydana gelir. Bu uygulamalar dünyayı; mülakatlar, alan notları, kayıtlar, konuşmalar, fotoğraflar ve araştırmacı günlüklerini içeren temsillere dönüştürür. Kompleks bir konuya ayrıntılı bir anlayış getirmek için nitel araştırma yapılır (Creswell, 2018, s. 43-48).

Yapılandırmacılık, fenomenoloji ve sembolik etkileşimciliğin felsefesinden yola çıkarak nitel araştırmacılar insanların deneyimlerini nasıl yorumladıklarıyla, dünyalarını nasıl şekillendirdikleriyle ve deneyimlerine ne gibi anlamlar yükledikleriyle ilgilenirler. Nitel araştırmanın bütün amacı insanların hayatlarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgili bir anlayış geliştirmek, anlamlandırma sürecinin (sonuç ve ürün yerine) ana hatlarını çizmek ve insanların deneyim yaşadığı şeyleri nasıl yorumladıklarını tarif etmektir (Merriam, 2015, s. 14).

Araştırmada süreç önemseniyor, “ne kadar” veya “kaç” gibi sorulara değil, “niçin”, “nasıl” gibi sorulara odaklanılıyorsa nitel yöntem tercih edilmelidir (Tutar, 2023, s. 341). Nitel araştırmalar sonucunda genelleştirilmiş sonuçlar üretmesi, değişik gruplar arasında farklılaştırma yapılabilmesi, teorilerin doğruluk derecelerinin tespit edilebilmesi, belirli bir yapı içindeki ilişkilerin incelenmesi gibi avantajları vardır (Öztürk, 2015). Ayrıca nitel araştırma, insanların hayatlarında edindikleri tecrübelerini yorumlayıcı bir dille ifade eden ve kazandıkları tecrübelerle ilgili farklı fikirler üreterek çeşitli konularda fikir sahibi olmayı sağlayıcı yöntemdir. (Merriam, 2015, s. 14).

Nitel çalışmalarla bir durumun kendine özgü çerçevesinin tüm boyutları ile kavranabilmesi; insanın kendisini ve çevresini nasıl algıladığının, deneyimlerinin ve bu deneyimlerini nasıl yorumladığının ortaya çıkarılabilmesi; genelleştirilmiş sonuçlar üretilebilmesi, değişik gruplar arasında karşılaştırma ve farklılaştırma yapılabilmesinden dolayı çalışmamız nitel araştırma prensibine göre yürütülmüştür. Ayrıca katılımcıların gönüllülük algılarına ve STK’lar ile ilgili faaliyetlerine “nasıl” ve “neden” gibi sorular ekseninde yanıtlar aranarak, edindikleri tecrübeleri yorumlayıcı bir dille ifade etmeleri istendiğinden nitel yöntem tercih edilmiştir.

2.5. Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli veya deseni, araştırmanın yaklaşımını belirleyen ve tutarlı bir araştırma ortaya konulmasına rehberlik eden stratejidir. Nitel araştırma desenlerinin başlıcaları, olgu bilim (fenomenoloji), durum (örnek olay) çalışması, gömülü teori ve eylem araştırmasıdır (İlgar ve İlgar, 2013, s. 200). Araştırmamızda durum çalışması modeli kullanılmıştır.

Literatürde durum çalışmasının farklı isimlerle yer aldığı görülmektedir. Olay incelemesi, örnek olay inceleme yöntemi, durum çalışması, vaka çalışması olarak da adlandırılır. Bir araştırma stratejisi olan durum çalışması bireysel, örgütsel, toplumsal, grupsal veya siyasi olaylarla ilgili pek çok durumda kullanılmaktadır (Aytaçlı, 2012, s. 2).

Durum çalışması modeli, genelde araştırmacının olaylar üzerindeki etkisinin az olduğu, neden ve nasıl sorularına cevap aranması amacı ile kullanılan bir modeldir (Taghisoylu, 2020, s. 1172). Mimaride olduğu gibi ayrıntılı bir planlama, bilgileri toplama ve düzenleme, yorumlama ve sonuçta bulgulara ulaşma gibi basamakların olduğu sistematik desen türlerindendir (Merriam, 2015).

Nitel araştırmaların olgu bilim, gömülü kuram, etnografik araştırma, örnek olay deseni gibi desen kalıpları bulunmaktadır. Nitel araştırma yöntemi tüm bu desenleri kapsayan çatı bir kavramdır. Örnek olay deseninde güncel olan sosyal bir olgu kendi bağlamında derinlemesine incelenir. Araştırmacı sınırları çizilmiş birkaç durumu gözlem, görüşme, doküman incelemesi ile derinlemesine araştırır (Tutar, 2023, s. 342).

Durum çalışması modeli, program değerlendirme, belirli durumlarda bireylerin davranışlarını etkileyen unsurlar ve onların ihtiyaçlarını anlamaya kadar pek çok alanda kullanılabilen esnek bir desendir. “ne”, “kim”, “niçin”, “ne zaman”, “nasıl” gibi soruların cevaplarına durum çalışması ile ulaşılabilir (Çapar ve Ceylan, 2022, s. 312).

Örnek olay deseninde konuya pek çok açıdan bakılarak araştırılacak konunun çeşitli yönlerinin açığa çıkarılmasına çalışılır. Bir grup, kurum, belirli bir alandaki yenilikler, hizmet, program, karar vb. üzerinde örnek olay deseni yürütülebilir. Ancak araştırılacak konu halihazırda güncel bir konu ve toplumsal önemi olan bir konu değilse örnek olay incelemesine tabi tutulamaz. Her olgu veya olay araştırılabilir ancak yaşanmakta olan bir süreç ve vaka olan olay ve olgular durum incelemesi ile incelenebilir. Örnek olay deseninde çalışılacak durum veya olay; bireyler, bireylerin rolleri, kurum ve kuruluşlar, insanların küçük gruplardaki davranışları, her türlü örgüt ve kurum olabilir. İnsanların

tutum ve davranışları veya insanlar arası etkileşim örnek olay araştırmasına konu olabilir (Tutar, 2023, s. 343).

Araştırmamızda çalışılacak durum modelinin araştırma nesneleri, güncel ve toplumsal açıdan önemli olan STK'lar ve STK'lardaki gönüllü bireylerdir. Gönüllü bireylerin gönüllülüğe ve STK'lara karşı tutum ve davranışları, bu davranışlarını etkileyen unsurlar, çalışmada pek çok neden ve nasıl sorularına cevap aranması, araştırmacının araştırma üzerinde etkisinin az olması gibi özelliklerinden dolayı araştırmamızda durum çalışması tercih edilmiştir. Ayrıca araştırma konumuzun esnekliğine, alanına, amacına, araştırma temel ve alt problemlerine cevap bulunmasına uygunluğu açısından durum çalışması deseninin kullanılması uygun görülmüştür.

2.6. Çalışma Evreni ve Örneklemi

Araştırma problemine cevap verebilmek için gerekli olan verilerin elde edildiği, canlı veya cansız varlıklardan oluşan büyük gruba evren denir. Belirli bir evrenden, belirli kurallara göre seçilmiş ve evreni temsil ettiği kabul edilen gruba örneklem adı verilir. Örneklem kümesi üzerinden yapılan çalışmalar evrene genellenir (Kadioğlu, 2021). Araştırmamızda da evreni temsil edecek nitelikteki örneklem üzerinde yapılan çalışma, evrene genellenecektir.

Nitel araştırmalara insan grup ve davranışlarının “niçin” ve “nasıl” öyle davrandıkları hakkında bilgi verebilmesi açısından sınırlı sayıda örneklem üzerinde derinlemesine incelemeler yapılır. Tek bir gerçekliğin değil, pek çok gerçekliğin keşfedileceği bilinci ile hareket edilir ve analiz nesnesi sosyal bağlamı ile değerlendirilir (Tutar, 2023, s. 341).

Nitel araştırmalar, öznel anlayış ile ayrıntılı olarak bütünsel verileri vurgulamayı amaçlar. Bu amaçlar çoğunlukla küçük ve sistematik olarak seçilen örneklerin derinlemesine araştırılmalarıyla en iyi şekilde gerçekleştirilirler. Nitel araştırmacıların örneklemdeki zaman, insan, yer gibi birimlere dikkat etmeleri, örneklemenin uygun ve yeterli olması gerekmektedir. Uygunluk, örneklem araştırmanın amacına ve araştırmanın sorularına uygun olduğu anlamına gelir (Yağar ve Dökme, 2018, s. 3).

Örnekleme yöntemleri olasılıklı ve amaçlı örnekleme olarak ikiye ayrılmaktadır. Nitel çalışmalarda çoğunlukla amaçlı örnekleme yöntemleri kullanılmaktadır. Amaçlı örnekleme, sınırlı kaynakların en verimli biçimde kullanılması ve zengin vakaların belirlenmesi açısından sıklıkla kullanılır. Bu örnekleme yöntemi, araştırılan konu ile ilgili

bilgili ve tecrübeli olan birey ve grupların seçilmesini içerir (Yağar ve Dökme, 2018, s. 4).

Yargısal örnekleme ismi de verilen amaçlı örneklemede, araştırmacı kimleri seçeceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırması için en uygun olan kişileri örnekleme alır. Bu yaklaşımın avantajı deneklerin seçiminde araştırmacının önceden sahip olduğu bilgileri ve tecrübelerini kullanmasıdır. Bu örneklemede ortalama olarak istenen özellikleri taşıyan kişiler seçilir (Balcı, t.y.). Amaçlı örneklem mantık bilgi bakımından zengin durumları bünyesinde bulundurulur. Bu durumlar, araştırmanın amacı için önemli konularla ilgili çok fazla şey öğrenilebilecek durumlardır (Patton, 2018, s. 230).

Amaçlı örnekleme, mümkün olan en fazla verinin toplanabilmesi için örneklemin maksimum seviyede tutulması ve teori oluşturulabilmesi için en uygun koşulların sağlanmasıdır (Başkale, 2016, s. 27). Amaçlı örnekleme kendi içerisinde çeşitli türlere ayrılmaktadır. Bunlardan biri ölçüt örneklemedir.

Ölçüt örneklemedeki mantık, önceden belirlenen bazı önemli ölçütleri karşılayan durumları çalışmak ve gözden geçirmektir. Bu ölçütler araştırmacı tarafından hazırlanabileceği gibi önceden de hazırlanmış olabilir (Yağar ve Dökme, 2018, s. 6).

Bu araştırmanın evreni Sakarya ili olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Sakarya ilinde yaşayan, herhangi bir sivil toplum kuruluşunda gönüllü olarak çalışmış veya halen çalışmakta olan Y ve Z Kuşaklarından 11 kadın ve 9 erkek toplam 20 kişi oluşturmaktadır. Araştırmamızda katılımcılar STK'larda gönüllü olarak hizmet veren, araştırmanın amacına uygun, konu ile ilgili bilgisi ve tecrübesi olan, araştırmadaki ölçütleri karşılamak için uygun ve istenen özellikleri taşıyan bireylerden seçildiğinden dolayı, örneklem belirlemede amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek durumları Tablo 1'de sunulmuştur.

KATILIMCI	YAŞ	CİNSİYET	EĞİTİM	MESLEK
K-1	26	KADIN	ÜNİVERSİTE	SERBEST ÇALIŞAN
K-2	28	ERKEK	ÜNİVERSİTE	SERBEST ÇALIŞAN
K-3	32	KADIN	ÜNİVERSİTE	MEMUR
K-4	23	KADIN	ÜNİVERSİTE	ÖĞRENCİ
K-5	22	KADIN	LİSE	ÖĞRENCİ
K-6	39	ERKEK	LİSE	MEMUR
K-7	24	KADIN	ÜNİVERSİTE	ÖĞRENCİ
K-8	38	ERKEK	ORTAOKUL	SERBEST ÇALIŞAN
K-9	22	KADIN	LİSE	EV HANIMI
K-10	21	KADIN	LİSE	ÖĞRENCİ
K-11	32	ERKEK	ÜNİVERSİTE	MEMUR
K-12	22	KADIN	LİSE	ÖĞRENCİ
K-13	33	KADIN	ÜNİVERSİTE	MEMUR
K-14	35	ERKEK	ÜNİVERSİTE	MEMUR
K-15	16	ERKEK	ORTAOKUL	ÖĞRENCİ
K-16	18	ERKEK	LİSE	ÖĞRENCİ
K-17	37	KADIN	İLKOKUL	EV HANIMI
K-18	26	KADIN	ÜNİVERSİTE	SERBEST ÇALIŞAN
K-19	20	ERKEK	ÜNİVERSİTE	SERBEST ÇALIŞAN
K-20	30	ERKEK	ÜNİVERSİTE	MEMUR

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Word programı kullanılarak oluşturulmuştur.

2.7. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Nitel yöntemler ilk ve en önemli araştırma yöntemleridir ve gözlem, mülakat ve doküman analizi yapılarak insanların ne bildiklerinin ne yaptıklarının, ne düşündüklerinin, ne hissettiklerinin ortaya çıkarılmasının yollarıdır (Patton, 2018, s. 340). Tüm nitel araştırma desenlerinde olduğu gibi durum çalışmalarında da veri toplama süreci standart olmadığı için araştırmacının rolü oldukça önemlidir. İyi bir araştırmacı soruları iyi sormalı ve cevapları yorumlayabilmeli, kendi öznel fikirlerine kapılmamalı, karşılaştığı yeni durumları tehdit değil de fırsat olarak görerek esnek davranmalıdır (Subaşı ve Okumuş, 2017, s. 423).

Yapılacak bir araştırmada araştırmacılar kendi alanları ve konularına göre çeşitli teknikler kullanarak araştırmalarını yürütürler. Araştırmamızda nitel araştırma tekniklerinden olan mülakat tekniğini kullandık. Görüşme/mülakat, nitel araştırmalarda yararlanılan bir veri toplama tekniğidir (Punch, 2020). Güncel olan Türkçe araştırmalarda görüşme sözcüğü

yaygın olarak kullanılmakla beraber Arapça “buluşma, karşılaşma” kökeninden türetilmiş olan mülakat kelimesi de kullanılmaktadır (Polat, 2022, s. 164). Aslında görüşmenin amacı bilgi toplamak üzere sohbet etmektir. Görüşme, araştırmaya katılan insanların bir konu veya durum ile ilgili duygu ve düşüncelerinin, tutumlarının, deneyimlerinin anlaşılabilmesi için uygulanan etkili bir tekniktir. Mülakat, ulaşılmak istenen verinin elde edilmesine yönelik tüm faaliyetleri içerir. Buna göre görüşme, bir madencinin maden araması gibi derinlemesine bir kazı yapmasına benzer. Bu tabire göre mülakat/görüşme iki veya daha fazla sayıda kişi arasında gerçekleşen, belirli bir amaç etrafında toplanan söylemlerdir (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022, s. 143).

Mülakatın iki tane amacı bulunmaktadır. Birincisi görüşülen ve kaynak olacak kişiyi cevapları doğru olarak vermesi konusunda güdülemek, ikincisi ise görüşülen kişinin sosyal isteklilik, uyum gibi sebepli taraflılıklarını gidermek. Mülakat, kaynak olan kişinin ilgi, fikir, tutum ve davranışlarını ortaya çıkarmak amacı ile mülakatçı ve kaynak kişi arasında serbest bilgi aktarımını oluşturan sosyal ortamı oluşturmak amacı ile yapılır (Balci, t.y., s. 165).

Mülakatta ulaşılmak istenen hedef diğer insanların bakış açılarını yakalayabilmektir. Mülakatlar, diğer bireylerin bakış açılarının anlamlı, bilinebilir ve ortaya çıkarılabilir olduğu varsayımına dayanır. Mülakatları birinin zihninden geçenleri ortaya çıkarmak ve onların hikayelerini bir araya getirmek için gerçekleştiririz (Patton, 2018, s. 341).

Mülakat tekniklerini beş kategoride ele alabiliriz. Bunlar;

- Yapılandırılmamış açık uçlu görüşme yapma ve notlar alma
- Yapılandırılmamış açık uçlu görüşmeyi ses kaydı alma ve kaydı yazıya dökme
- Yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşmeyi ses kaydına alma ve kaydı yazıya dökme
- Odak grup görüşmesi yürütme yaparak görüşmeyi ses kaydına alma ve kaydı yazıya dökme
- Farklı türden görüşmeler yapma (e-posta, odak, çevrimiçi odak, telefon vb) (Creswell, 2018).

Nitel araştırmalarda araştırmacıya oldukça aktif bir rol biçilmektedir. Nitel araştırmalar sahaya araştırmacının kendisinin gitmesini ve nasıl bir veri toplama tekniği seçiliyor ise buna kendisinin aktif katılımını gerektirir. Araştırmacı kendi rolünün ve kendi eyleminin nasıl yansıdığı konusunda farkındalık sahibi olmalıdır (Semerci, 2013, s. 96). Değerlendirme veya mülakat yapan herhangi bir kişi, başka insanların dünyasına

girmenin güçlüğü ile karşılaşır. Bir mülakat sırasında elde edilen bilginin kalitesi büyük oranda mülakat yapılan kişiye bağlıdır.

Bu çalışmamızda görüşme türlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formu Ek 1’de sunulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmelerin ortasında yer alır. Bu görüşmelerde, soru formu vardır fakat görüşme sırasında yeni sorular eklenebilir, çıkarılabilir veya sayısı değişebilir. Katılımcılardan elde edilmesi beklenen verinin genel hatları ile çizilebildiği durumlarda kullanılır. Orta düzeyde esnektir. Veriler kategorize edilebilir. Görüşmeci genel itibarı ile bir yol haritasına sahiptir fakat görüşülen kişilerin özelliklerine göre sorularda değişikliğe gidilebilir. Önceden planlanan birtakım soruların olduğu bir görüşme formu bulunur. Görüşme sırasında gerek duyulursa sorulara ekleme veya çıkarma imkanının olması, araştırmacının etraflıca bilgi elde etmesine katkı sağlar (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022, s. 146). Önceden belirlenen soru ayrıntıları ve belirlenmiş ifadeler bulunmaz. Her katılımcıdan spesifik veriler elde edilir. Görüşme soruları açıklığa kavuşturulmak istenen konulardan oluşur (Merriam, 2015, s. 87).

Araştırmacının, araştırma yapılacak konuyu incelemek amacı ile katılımcılarla yüz yüze görüşme yapması için önce birtakım hazırlıklarının bulunması gerekmektedir. Konu hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olmalı ve bunu görüşme sırasında katılımcıya yeterince aktarmalıdır. Görüşme yapılacak yer en uygun şekilde seçilmeli, ses, ışık, zamanlama gibi dış etkenlerin sağlıklı bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Araştırmamızda katılımcılarla ortak olarak belirlenen mekânlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir, katılımcıların onayı ile görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Görüşme formu 2 bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölüm 5 sorudan oluşmakta olup “Katılımcının kişisel ve sosyodemografik bilgileri” i ile ilgili sorulardır. İkinci Bölüm “katılımcıların gönüllülük algısı ve sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ile ilgili görüşleri” ile ilgili 19 tane sorudan oluşmaktadır. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle konu ile ilgili ayrıntılı bir literatür taraması yapılmış ve sorular, araştırma konusu ve hedeflerine uygunluğu konusunda alanında uzman kişilerin görüşlerine başvurulmuş ve oluşturulmuştur. İlk olarak belirlenen iki kişi ile pilot uygulama yapılmış, pilot uygulamanın sonucunda alınan geri dönüte göre soruların uygun olduğuna ve

formun uygulanabileceğine karar verilmiştir. Pilot uygulama veya ön test görüşme formundaki öngörülemeyen kusurları ortadan kaldırma noktasında fayda sağlayan bir uygulamadır (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022, s. 149). Görüşmeler 01/07/2024 - 01/10/2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve yaklaşık olarak 15 – 40 dakika arasında sürmüştür. Uygulama öncesinde Sakarya Üniversite’sinden etik kurul onayı alınmıştır.

2.8. Verilerin Analizi

Nitel veri analizi, araştırmacının elde etmiş olduğu verileri düzenlediği, sınıflandırdığı, sentezlediği, önemli olan değişkenleri tespit ettiği ve raporunda hangi bilgilere yer vereceğini belirlediği bir süreçtir. Yani araştırmacı sahadan topladığı verilerden yola çıkarak bu verilerin içindeki gizli bilgileri bulmaya ve ortaya çıkarmaya çalışır (Özdemir, t.y., s. 328). Verilerin analizi aşamasında hem transkript edilen mülakat verileri hem de mülakat sürecindeki katılımcıların tepkileri, araştırmacının kendi notları da dikkate alınarak görüşmenin özeti ortaya konulur (Merriam, 2015). Analizlerin kullanım biçimleri bilim dallarının kendi alanlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda sosyal bilimlerde pek çok analiz türünden bahsedilebilir (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021, s. 190). En sık kullanılan nitel veri analiz yöntemleri; fenomenolojik analiz, betimsel analiz, içerik analizi, söylem analizi, etnometodoloji, yerleşik kuram ve sabit karşılaştırma analizidir (Özdemir, t.y., s. 334).

Araştırmamızda yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygulandığı mülakat tekniği ile elde edilen veriler Maxqda programı aracılığı ile tablolaştırılmış, görselleştirilmiş ve betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz, araştırma tasarımı içerisinde temaları önceden belirlenmiş ve birtakım farklı tekniklerle verilerin özetlenmesini ve yorumlanmasını içeren nitel veri analizi türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü veya gözlemlediği insanların görüşlerini yansıtabilmek adına sık sık direkt alıntılar yapabilir. Asıl amaç, elde edilen bulguların özet ve yorumlanmış olarak sunulmasıdır (Aydın, 2018, s. 65). Betimsel analiz birtakım aşamalarla gerçekleşir. Birinci aşamada araştırmacı araştırmanın problemlerinden, teorik çerçeve ve uyguladığı tekniklerle elde ettiği verilerden yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve çizer. Bu şekilde temalarını belirlemiş olur. İkinci olarak belirlediği çerçeveye bağlı olarak verileri anlamlı ve mantıklı bir biçimde düzenler. En son olarak bulguları açıklar, ilişkilendirir ve yorumlar. Bazen ihtiyaç duyulduğu durumlarda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar (Yıldırım

ve Şimşek, 2003). Betimsel analizde ortak özellikteki kodlamalar benzer kategoriler ve temalar altında toplanır. Daha sonra bu kategoriler birbiri ile karşılaştırılır. Böylece aralarındaki ilişkiler ve bağlantılarla ilgili örüntüler oluşturulur (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022, s. 148).

Çalışmamızda ses kayıt cihazı kullanılarak toplanan veriler önce dinlenmiş, daha sonra ses kayıtları MS Office Word programına aktararak metne dönüştürülmüştür. Ardından metin halindeki veriler önceden oluşturulan temalara göre kodlanmış, verilerin daha sistematik bir biçimde analiz edilmesi için Maxqda Pro Analytic 2018 programı kullanılarak rapor halinde tablolaştırılmış ve görselleştirilmiştir.

Maxqda, veri analizlerini bir sanata çeviren, yaratıcı bir analiz imkânı sunan ve hem nitel hem nicel verilerin sistematik bir biçimde düzenlenip analiz edilmesini ve değerlendirilmesini sağlayan bir yazılım programıdır. Bu program aracılığı ile metinler, görüşmeler, odak grup çalışmaları, fotoğraflar, tablolar, ses dosyaları gibi pek çok veri analiz edilebilmektedir (Dereli, 2023, s. 149).

Maxqda programının sunduğu en önemli görsel araçlar kod haritalarıdır. Kod haritaları, araştırmacının belirlemiş olduğu kodların alt kodları ile birlikte belgeler şeklinde analiz edilmesi ve görselleştirilmesidir. Dil engelinin aşılmasında kod haritaları oldukça faydalıdır (Kurt Yılmaz ve SürgeviL Dalkiliç, 2020, s. 100).

2.9. Sınırlılıklar

Nitel bir araştırmada sorduğu soruları, gözlemleri ve yorumlaması ile araştırmacı da bir veri toplama aracına dönüşmüş olur. Bazı durumlarda araştırmacının katılımcılar ve çalışma üzerindeki etkisini kaldırmak zor olmaktadır (Creswell, 2018).

Araştırmamız mülakat tekniği ile yürütülmüştür. Mülakat tekniğinin bazı zayıf yönleri bulunmaktadır. Bunların başında yapılan mülakatların oldukça uzun zaman alması gelmektedir. Ayrıca araştırmacının mülakat süresince kendi bakış açısını sürece dahil etme ihtimali bulunmaktadır. Bunun dışında araştırmacının katılımcılar ile bir araya gelebilmesi ve ortak zamanı ayarlayabilmeleri ile ilgili sıkıntılar yaşanabilmektedir (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022, s. 144). Nitel araştırmalarda araştırmacının tüm süreç içerisindeki konumu oldukça önemli ve belirleyicidir. Araştırmacının sahip olduğu tecrübeleri ve yeterlilikleri araştırmanın süreci üzerinde etkili olur ve araştırmaya direktir eder. Araştırmanın başarılı olması ve kalitesi araştırmacının niteliği ile doğru

orantılıdır. Araştırmada araştırmacının soruları hazırlaması, görüşmeci ile kurulan iletişimi doğru bir şekilde kurması, empati yapabilmesi, ne aradığını bilmesi ve aşırı yorumdan kaçınması yapmış olduğu araştırmanın başarılı olması için önemli olan kriterlerdir (Ertugay, 2019, s. 58).

Mülakat tekniğindeki en önemli sorun mülakat sırasında elde edilen verilerin nasıl yorumlanacağıdır. Bu problem, teknik anlamda cevapların geçerliliği, araştırmacının görüşmede taraflı olması, görüşmeyi yönlendirme ihtimali, görüşme yapılan katılımcıların hafızasının zayıf veya güçlü olması, cevap verme eğilimleri ve dürüst olmaları ile ilgili problemlerdir (Punch, 2020, s. 170).

Araştırmamız Sakarya ili ile sınırlı tutulmuştur. Nitel araştırmalarda araştırmanın niteliğinin önemli olması ve katılımcılarla yapılan ayrıntılı ve derinlemesine görüşmelerin uzun zaman alması sebebi ile, katılımcı sayısı 25 kişi olarak belirlenmiş, ancak 15. Katılımcıdan sonra veri doygunluğuna ulaşıldığından dolayı araştırma 20 katılımcı ile sonlandırılmıştır.

Nitel araştırmalarda saha çalışması yapmaya başlanılmadan, araştırma için kaç tane katılımcı ile görüşme yapmak gerektiğini tahmin etmek güçtür. Örneklem büyüklüğünü tahminde kavramsal bir ölçüt olarak veri doygunluğu, araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği açısından araştırmacının tatmin olduğu veri toplama noktasına ulaşma şeklinde tanımlanmaktadır. Burada bahsi geçen doygunluk, elde edilen ve analizi yapılan verilerden yola çıkarak, araştırılan konuya dair yeni ve derin bir anlayış geliştirmeyeceği düşünülürse, veri toplama sürecinin sona erdirilebileceğini ifade eder (Çınar ve Kaya, 2015, s. 833).

Araştırma yeni kuşaklar üzerinde yürütüldüğü için, araştırma sonunda katılımcıların eğitim durumlarının çoğunlukla lise ve üniversite düzeyinde sınırlandığı görülmüştür.

3. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Araştırmamızın problem ve alt problemlerine yönelik yanıtlar elde edebilmek amacıyla, katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar sırasında alınan ses kayıtları metne aktarılmış, ardından Maxqda Programı ve betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Veriler, genel çerçevesi belirlenen temalar doğrultusunda başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Elde edilen temalar, katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılarla desteklenerek analiz edilmiştir. Bu analiz süreci sonunda ortaya çıkan bulgular, açıklamalar ve yorumlarla zenginleştirilmiştir.

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine dair bulgular yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve meslekleri kapsamında ele alınmış ve mülakat tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir.

3.1.1. Katılımcıların Yaş Durumları

Araştırmaya katılan 20 katılımcının yaşlara göre ayrımı Tablo 2’de sunulmuştur.

	Bölümler	Yüzde
15-23	8	40.00
32-39	7	35.00
24-31	5	25.00
TOPLAM	20	100.00

Tablo 2: Katılımcıların Yaşlara Göre Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Araştırmamız yeni kuşaklar (Y ve Z) üzerinde gerçekleştirildiği için yaş aralığı 15-39 ile sınırlandırılmıştır. Tablo 2, katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde %40’ının 15-23 yaş aralığında, %35’inin 32-39 yaş aralığında, %25’inin 24-31 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir

3.1.2. Katılımcıların Cinsiyet Durumları

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyete göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

	Bölümler	Yüzde	
KADIN	11	55.00	
ERKEK	9	45.00	
TOPLAM	20	100.00	

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3, katılımcıların cinsiyete göre dağılımını ortaya koymaktadır. Tabloya göre, toplam 20 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların %55' inin kadın, %45'inin erkek olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların cinsiyetine göre dengeli bir dağılım sağlanmış olup, bu durum araştırmanın güvenilirliği açısından önemli bir faktördür. Kadın ve erkek sayıları arasındaki yakınlık, çalışmanın geçerli ve güvenilir sonuçlar sunmasına katkıda bulunmuştur.

3.1.3. Katılımcıların Eğitim Durumları

Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

	Bölümler	Yüzde	
ÜNİVERSİTE	11	55.00	
LİSE	6	30.00	
ORTAOKUL	2	10.00	
İLKOKUL	1	5.00	
TOPLAM	20	100.00	

Tablo 4: Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 4, katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımlarını ortaya koymaktadır. Tabloya bakıldığında katılımcıların %55'inin üniversite, %30'unun lise, %10'unun ortaokul ve %5'inin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. İlkokul ve ortaokul mezunu katılımcı sayısının düşük olması, katılımcıların Y ve Z kuşakları ile sınırlandırılmış olmasından kaynaklanabilir. Bu yaş aralığındaki bireylerin daha yüksek eğitim seviyesine sahip olması beklenmektedir. 15-39 yaş aralığında olan bireylerin aktif eğitim öğretim hayatının içerisinde olması veya lise ve üniversiteden mezun olmaları, katılımcıların eğitim durumlarındaki bu dengesizliği açıklamaktadır. Ayrıca üniversite ortamlarının gençlerin gönüllü faaliyetler yapabilecekleri fırsatlar sunması, gönüllü bireylerin üniversite mezunu olma oranlarının yüksek olmasında etkili bir faktör olarak değerlendirilebilir.

3.1.4. Katılımcıların Meslek Durumları

Araştırmaya katılan 20 katılımcının meslek durumlarına göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

	Bölümler	Yüzde
ÖĞRENCİ	7	35.00
MEMUR	6	30.00
SERBEST ÇALIŞAN	5	25.00
EV HANIMI	2	10.00
TOPLAM	20	100.00

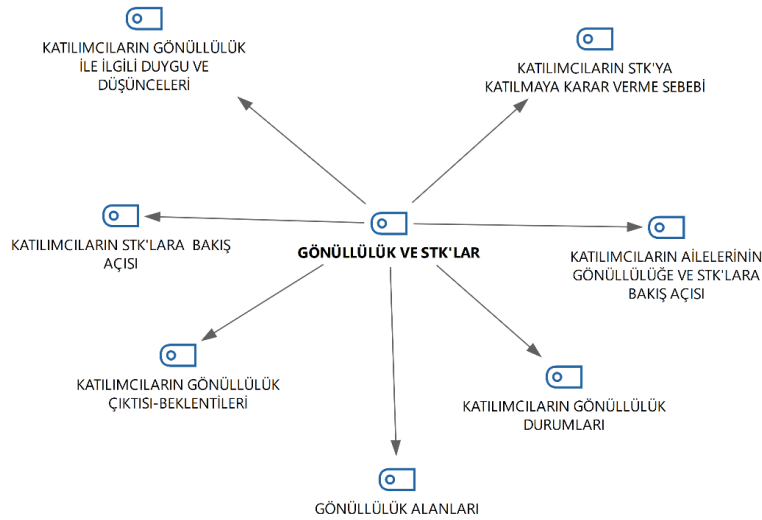
Tablo 5: Katılımcıların Meslek Durumlarına Göre Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tabloya 5'e bakıldığında katılımcıların %35'ini öğrenci, %30'unun memur, %25'inin serbest çalışan ve %10'unun ev hanımı olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun öğrenci olmasının, genç katılımcı sayısının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca okul ve öğrencilik ortamlarının gönüllülük ile ilgili çalışmalar için uygun zeminler sunduğu düşünülmektedir. Bu durum, gençlerin gönüllü faaliyetlere katılma eğilimlerini artırmaktadır.

3.2. Araştırmanın Problemine İlişkin Ulaşılan Bulgular

Araştırmamızın temel ve alt problemlerine cevap vermek amacı ile katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak temalara ayrılmıştır. Bu temalar, katılımcıların deneyimlerini daha iyi anlamaya yardımcı olmak için sistematik bir şekilde düzenlenmiştir. Temalar Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1: Gönüllülük ve STK'lar Hiyerarşik Kod Modeli

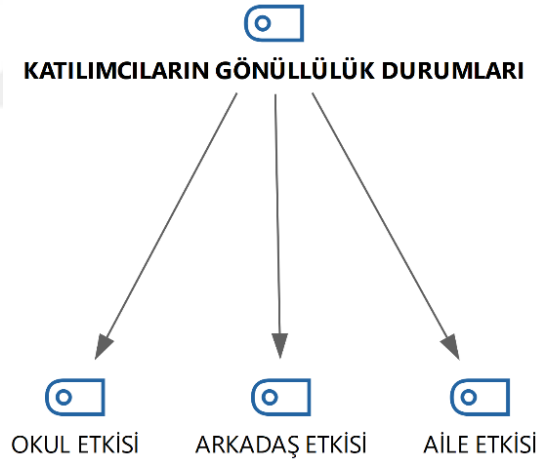
Kaynak: Yazar tarafından Maxqda Programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 1’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında 7 tema oluşturulmuştur. Bu temalar şunlardır: Katılımcıların STK’lara bakış açısı, katılımcıların gönüllülük ile ilgili duygu ve düşünceleri, katılımcıların gönüllülük çıktı-beklentileri, gönüllülük alanları, katılımcıların gönüllülük durumları, katılımcıların STK’ya katılmaya karar verme sebepleri ve katılımcıların ailelerinin gönüllülük ve STK’lara bakış açıları.

Bu temalar, katılımcıların gönüllülük deneyimlerini ve bu deneyimlerin arka planını daha iyi anlamak adına önemli bir çerçeve sunmaktadır. Her bir tema, araştırmanın ana bulgularını derinlemesine incelemeye imkân tanımakta ve gönüllülük ile ilgili sosyal dinamiklerin keşfedilmesine katkı sağlamaktadır.

3.2.1. Katılımcıların Gönüllülük Durumları ile İlgili Bulgular

Bu tema çerçevesinde katılımcılara “ilk olarak ne zaman, nerede, hangi vesile ile gönüllülük faaliyetlerine katıldınız, anlatabilir misiniz? Sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtlar başlıklar halinde birleştirilerek Şekil 2 ve Tablo 6’daki verilere ulaşılmıştır.

Şekil 2: Katılımcıların Gönüllülük Durumları Hiyerarşik Kod Modeli

Kaynak: Yazar tarafından Maxqda Programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Katılımcıların verdikleri yanıtlara bakıldığında, STK’ya katılma kararlarında ve ilk gönüllü deneyimlerinde okul, aile etkisi ve arkadaş etkisinin belirleyici unsurlar olarak öne çıktığı görülmektedir. Aile, okul ve arkadaş etkisinin gönüllülüğe katkısını ifade eden katılımcıların oranları, Tablo 6’da sunulmuştur.

	Bölümler	Yüzde
OKUL ETKİSİ	10	43.48
ARKADAŞ ETKİSİ	8	34.78
AİLE ETKİSİ	5	21.74
TOPLAM	23	100.00

Tablo 6: Katılımcıların Gönüllülük Durumları

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tabloya bakıldığında, katılımcıların STK'lara katılmalarında okulun etkisi %43,48, arkadaşların etkisi %34,78, ailenin etkisi ise %21,74 olarak belirlenmiştir. Bu verilerden yola çıkarak, gönüllü olmada en fazla etkiye sahip olan faktörün okul ortamları olduğu söylenebilir.

Katılımcılara, “ilk olarak ne zaman, nerede, hangi vesile ile gönüllülük faaliyetlerine katıldınız, anlatabilir misiniz? Sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verdikleri bazı yanıtlar aşağıda sunulmuştur:

“Aslında gönüllülük faaliyetlerine başlamam neredeyse çocukluk yaşlarımdan itibaren diyebilirim. Babam da bu konularda bilinçli biriydi. Vakıf ve derneklerde gönüllü çalışmalara katılırdı. Biz de öyle çocukluktan başlamış olduk. Biraz aileden alışmış oldum yani” (K, 6).

“Ailemin sürekli dahil olduğu gönüllü gruplar vardı, bunlar neticesinde biz de doğduğumuz zamandan itibaren gönüllülük faaliyetleri içerisinde bazı topluluklarda yer aldık. Aslında ailemden dolayı zaten her zaman içerisinde olduğum bir durumdu yardım faaliyetleri ve çalışmaları. Küçükken tam olarak ne yapıldığını anlamıyor olsam da büyüyüp bilinçlendikçe farkındalığım arttı ve ben de bu tür çalışmalar içerisinde oldum” (K, 2).

“Annem ve teyzemin üyesi olduğu bir dernek vardı. Arkadaşları ile birlikte oraya giderken beni ve kardeşlerimi de götürürdü. Daha sonra büyüyünce ben de direkt bu tür çalışmaların içinde olmuş oldum. Babamın pek gönüllü faaliyetlerde aktifliği yoktur ama annem ve çevresi her zaman içindeydi. Yani ailemin bu konuda etkisi çok büyük” (K, 1).

Bu bulgular, sosyal çevrenin ve eğitim ortamlarının gönüllülük üzerindeki rolünü vurgulamaktadır. Özellikle genç bireylerin, sosyal normlar ve destekleyici ilişkiler aracılığı ile gönüllü faaliyetlere katılma motivasyonlarının arttığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların bu bağlamda ailelerinin ve arkadaşlarının teşvik edici etkileri, gönüllülük faaliyetlerine yönelme süreçlerini daha iyi anlama için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Katılımcıların bir kısmı ailelerinin STK’larda gönüllü olarak faaliyetlerde bulunduğunu ve bu nedenle küçük yaşlardan itibaren gönüllülük çalışmalarına aşina olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine aşinalıklarının, küçük yaşlardan itibaren sosyal sorumluluk bilincinin gelişiminde önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Ailelerin gönüllü faaliyetlere katılımı, genç bireylerin bu tür etkinliklere yönelmeleri hususunda teşvik edici bir etki oluşturmakta ve gönüllülük kültürünün aile içinde aktarılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların aile geçmişlerinin gönüllülikle ilgili tutum ve davranışlarını şekillendirdiği söylenebilir.

“Gönüllülük faaliyetlerine Sakarya’ya geldiğim ilk yıl olan 2022 yılında Kızılay ile başladım. Okulun ilk açıldığı zamanlarda kampüste stantlar kurulmuştu, oradan gördüm ve ilgilenmeye başladım. Faaliyetleri hakkında bilgi aldım ve üye olmaya karar verdim” (K, 10).

“İlk olarak ortaokul yıllarında çeşitli dernek ve camilerde gönüllü olarak faaliyet gösterdim. Sonrasında lise yıllarında bu faaliyeti sürdürdüm. Güncel olarak üniversite yıllarında birden fazla STK’da gönüllülük faaliyeti sürdürüyorum. Başta Çorbada Tuzun Olsun Derneği’nde evsizlere yönelik saha ve geri kazanım biriminde veri düzenlemesi görevini yapmaktayım. Bunun yanında İyilikhane Derneği’nde Suriyeli mülteci öğrencilere danışman ablalık şeklinde gönüllülük faaliyeti sürdürüyorum” (K, 12).

“Aslında gönüllülük bende çok eskiye yani ortaokul dönemlerinde falan dayanıyor. O zaman işte Milli Gençlik Vakfı vardı. Yani ilk defa orada bu gönüllülük faaliyetlerine başladım. Kendi okulumuzda daha büyük ablalar vesile oldu. Okuduğumuz lisedeki ablalar gidiyorlardı, bizi de çağırın dedik biz de gittik arkadaşarımla. Ondan sonra ben de bu şekilde ilk olarak gönüllü faaliyetlerine başlamış oldum. O gün bugündür de farklı gönüllü kuruluşlarda devam ediyorum” (K, 13).

“Gönüllülük faaliyetlerine ilk olarak okuldaki bir hocamızın hayvanlarla ilgili bir dernekten bahsetmesi ile başladım. Hayvanlara karşı bir zaafım var, evde kedim ve bahçede beslediğim köpeğim var, her türlü hayvanı çok seviyorum. Hocamız da bir ders sırasında böyle bir dernekten bahsedince katılmaya karar verdim” (K, 16).

“İlk olarak 2016 ya da 2015 senesi olmalı lise 3 yıllarımda İHH Derneği adı altında bir gönüllülük faaliyetinde bulunmuştum, o zaman başladım, yani lise 3 yıllarıma dayanır. Özellikle okuldaki arkadaşarımla da bu konularda hassas olması ve birlikte hareket ediyor oluşumuz benim için büyük bir şanstı diyebilirim. Belki böyle bir

arkadaş çevresine sahip olmasaydım gönüllülük konusunda bu kadar bilinçli ve aktif olamayabilirdim” (K, 1).

“İlk olarak 1999 depreminden sonra, 2000 yılının başında, Pamukova’nın hayırsever vatandaşları bir karar almışlardı, bir dernek kuralım diye. Bana bu teklifle geldiler. Ben o zaman teklife şöyle baktım, ben bu işi bilmiyorum, nasıl yapacağımı bilmiyorum. Onlar da şunu söylediler, biz de bilmiyoruz. Derneğin tüzüğüne göre bir çalışma başlatacağız dediler. Derneğin tüzüğünü okudular. Dernek lokal bir dernek, Pamukova Yetim ve Öksüzler Derneği. Biz Bolu’da iken kız kardeşi orada okuyan Mehmet Hoca vardı. Mehmet hoca da Pamukova’da iş eğitimi öğretmeni idi. Onları ben Pamukova’ya taşınmadan önce tanıyordum. Yani kısaca rahmetli eşimin arkadaş çevresi vesilesi ile oldu diyebilirim” (K, 17).

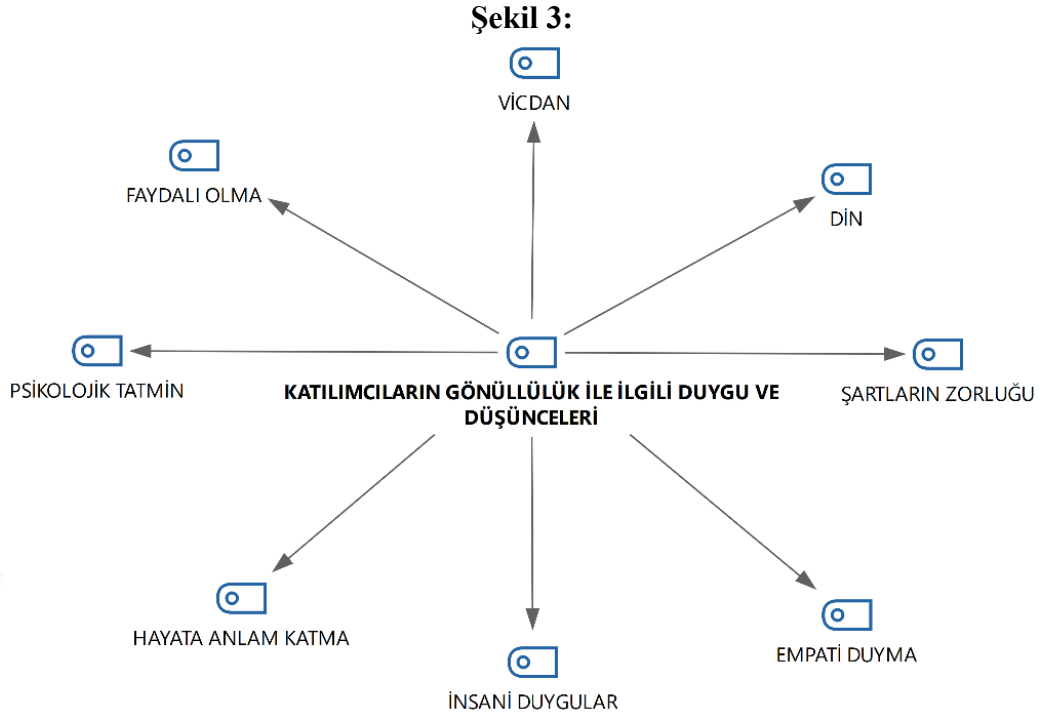
Katılımcılardan bazıları gönüllülük çalışmalarına ilk olarak ne zaman ve hangi vesile ile katıldıklarına cevaben, okul ortamı ve arkadaş çevresinin belirleyici olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle okul ortamlarında, öğretmenlerin yönlendirmeleri ve arkadaşların teşvikleri, katılımcıların STK’larla tanışmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu yönlendirmeler, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılma isteklerini arttırmakta ve bu yöndeki farkındalıklarını geliştirmektedir. Bu durum, eğitim kurumlarının sadece akademik bilgi vermekle kalmayıp, aynı zamanda sosyal katılım ve gönüllülük bilincinin gelişiminde de önemli bir rol onadığını göstermektedir. Bu bağlamda okul ve arkadaş çevresinin desteği, katılımcıların gönüllülük çalışmalarına yönelik motivasyonlarını arttırarak, bu deneyimlerin yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde de devam etmesini ve kalıcı olmasını sağlamaktadır. Katılımcıların çoğu, gönüllülükle tanışmalarını arkadaşlarının teşviki ve okulda düzenlenen etkinlikler sayesinde gerçekleştirmiştir. Arkadaş çevresi, özellikle gençlerin gönüllü olma kararında önemli bir sosyal teşvik unsuru sağlamaktadır. Katılımcılar, arkadaşlarıyla birlikte gönüllü faaliyetlere katılmanın hem sosyal bağlarını güçlendirdiğini hem de toplumsal sorumluluk bilincini artırdığını ifade etmişlerdir. Özellikle bir grup arkadaşın aynı amaç etrafında birleşerek gönüllülük faaliyetlerine katılması, bireylerin motive olmalarında ve bu süreçten daha fazla keyif almalarında etkili olmuştur.

Okul, gönüllülük faaliyetlerinin başlamasında ve sürdürülmesinde bir diğer önemli faktördür. Eğitim ortamı, sadece akademik bilgi sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi için de bir fırsat sunmaktadır. Katılımcılar, okulda düzenlenen gönüllülük faaliyetlerine katılarak, toplumsal hizmetlere katkıda

bulunmayı öğrenmiş ve bu deneyimleri hayatlarında sürdürmeye karar vermişlerdir. Örneğin, bazı katılımcılar, okulda tanıştıkları öğretmenlerin veya okul arkadaşlarının gönüllülük faaliyetlerini teşvik etmesiyle bu faaliyetlere katıldıklarını belirtmişlerdir. Okulda yapılan gönüllülük ile ilgili etkinlikler, stantlar veya duyurular, öğrencilerin bu tür faaliyetlerle tanışmalarını sağlayan etkili araçlardır. Ayrıca, okulun sağladığı sosyal ortam, gönüllülük faaliyetlerini bir toplumsal etkinlik olarak görmelerine olanak tanır. Bununla birlikte, okulda edinilen deneyimler, arkadaşlar ve okul çevresindeki diğer bireylerin etkisiyle gönüllülük, katılımcıların hayatlarında kalıcı bir yer edinmiş ve onlar için bir yaşam biçimi haline gelmiştir. Katılımcılar, gönüllülük faaliyetlerini sadece toplumsal fayda sağlamak amacıyla değil, aynı zamanda bu faaliyetlerin kendilerine kattığı değerler ve arkadaşlarıyla birlikte anlamlı bir şeyler yapmak adına sürdürmüşlerdir. Bu bağlamda arkadaş çevresi ve okul, gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımını teşvik eden ve bu faaliyetleri sürdüren temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

3.2.2. Katılımcıların Gönüllülük ile İlgili Duygu ve Düşüncelerine Dair Ulaşılan Bulgular

Bu tema çerçevesinde katılımcılara “Gönüllülük hakkındaki düşüncelerinizden bahsedebilir misiniz? Gönüllülük kavramının sizde nasıl bir karşılığı vardır? “Sahada çalışırken hissettiğiniz duygu ve düşüncelerinizi anlatabilir misiniz?” Soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlar sonucunda Şekil 3’teki veriler elde edilmiştir.

Şekil 3: Katılımcıların Gönüllülük ile İlgili Duygu ve Düşünceleri Hiyerarşik Kod Modeli

Kaynak: Yazar tarafından Maxqda Programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Katılımcılar gönüllülük ile ilgili duygularını ve düşüncelerini aktarırken psikolojik tatmin, faydalı olma, hayata anlam katma, insani duygular, vicdan, empati yapma, din ve zorluklar gibi çeşitli kavramlara atıfta bulunmuşlardır. Bu kavramlar, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine bakış açılarını ve bu süreçte yaşadıkları deneyimleri anlamada önemli ipuçları sunmaktadır. Tablo 7, bu kavramların katılımcılar arasındaki dağılım oranlarını detaylı bir şekilde sunmaktadır.

	Bölümler	Yüzde
PSİKOLOJİK TATMİN	23	23.96
FAYDALI OLMA	17	17.71
HAYATA ANLAM KATMA	15	15.63
İNSANİ DUYGULAR	13	13.54
VİCDAN	11	11.46
EMPATİ DUYMA	8	8.33
DİN	7	7.29
ŞARTLARIN ZORLUĞU	2	2.08
TOPLAM	96	100.00

Tablo 7: Katılımcıların Gönüllülük ile İlgili Duygu ve Düşünceleri

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Tabloya bakıldığında, katılımcıların gönüllülükle ilgili duygu ve düşüncelerini aktarırken belirli temalar altında gruplanabilecek yanıtlar verdikleri görülmüştür. "Gönüllülük hakkındaki düşüncelerinizden bahsedebilir misiniz? Gönüllülük kavramının sizde nasıl bir karşılığı vardır? Sahada çalışırken hissettiğiniz duygu ve düşüncelerinizi anlatabilir misiniz?" sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar, şu şekilde bir dağılım göstermektedir: %23,96'sı psikolojik tatmin, %17,71'i faydalı olma, %15,63'ü hayata anlam katma, %13,56'sı insani duygular, %11,46'sı vicdan, %8,33'ü empati duyma, %7,29'u din ve %2,08'i ise şartların zorluğu başlığı altında birleştirilebilecek ifadeler kullanmıştır. Katılımcıların bu bağlamda verdikleri bazı yanıtlar aşağıda sunulmuştur:

"Gönüllülük benim için çok önemli, çünkü çok haz aldığım bir şey yani başka hiçbir şeyden bu kadar mutlu olmuyorum diyebilirim. Çünkü bir bedeli yok. Yaptığım şey insanları mutlu etmek. Bu da çok küçük şeylerle de olsa beni çok mutlu ediyor. Üzerimden büyük bir yük kalkıyor. Dua almak, insanların işlerini kolaylaştırmak, yardımcı olmak benim için çok rahatlatıcı oluyor. Yani çok ferahlık veriyor bana o günüm daha güzel geçiyor. Benim için hayatımın olmazsa olmazı diyebilirim" (K, 6).

"Gönüllülük kavramı benim için yardımlaşma ve başkalarının mutluluğu ile mutlu olabilme anlamlarına geliyor" (K, 7).

"Gönüllülük kavramının karşılığı şu, manevi huzur. Manevi huzurun açılımı da şu, ilk önce onlara yardım ediyorum zannediyordum ama meğer ben kendimi manevi olarak ayakta tutuyormuşum, bunu bir zaman sonra anladım. Baktım etrafımdaki yetimlerin o kadar perişan halleri vardı ki benim 4 tane yetimimin çok lüks hayat yaşadıklarını fark ettim. Babasızlık, annesizlik ayrı bir şey. Ama çaresizlik, imkânsızlık ve yokluklarını görünce ben onlara yardım etmeliyim diye düşünürken, meğer ben kendimi ayakta tutmuşum ve 24 yıldan beri beni ayakta tutan dimdik güçlü kılan onların manevi desteği ve duaları mıydı? Bu benim için çok önemli" (K, 17).

"Mesela insani yardım çalışmalarında, ihtiyaç sahibi ailelere örneğin yardım götürdüğümüzde, onların durumuyla karşılaştığımızda insan ister istemez etkileniyor. Hatta günlerce, aylarca gördüğünüz manzara karşısında onun etkisinde kalıyorsunuz. Bu sizin sorumluluk duygunuzu, ondan sonra yardımlaşma ve bu tarz konulara, gönüllülükle alakalı konulara olan azminizi de aynı zamanda artırıyor. Daha da perçinliyor yani. Toplumdaki insanların, devletin ulaşamadığı, el atamadığı yerlerde ben daha çok yer almalıyım düşüncesi oluşuyor. Duygusal olarak da işte

insan ister istemez bunu şey yapamıyor, unutamıyor, Belirli bir süre hakikaten etkisi altında kalıyor. Duygu yoğunluğu yaşıyor yani” (K, 14).

“Gönüllü olarak çalıştığım kurumda çocuklara eğitim vermek çok mutlu ediyordu beni. Yani insanlara hiçbir şey almadan da bir şeyler verebilmek. Genel olarak hayatıma bir motivasyon kattı, pek çok katkı sağladı” (K, 18).

“Gönüllülük bence insanın tamamen kendi içinden gelerek hiçbir karşılık beklemeden kendisine iyi gelebilecek duygularla fedakârlık ederek karşısındaki insanlara yardımcı olması. Gönüllülüğün temel prensibi bence tamamen içinden gelerek ve gerçekten bunu bir görev birinci yapmak demek yani karşıdakini minnet altına bırakacak şekilde değil, bunu yapmak zaten bizim görevimiz gibi hissettirecek şekilde davranmak ve insanlara dokunabilmek, bu çok kıymetli benim için. Çünkü biz zaten görev icabı yapmamız gerekenleri yapıyoruz bunu yapmakla yükümlüyüz fakat görevimiz dışındaki ihtiyacı olan insanlara dokunmak, yardımcı olmak tamamen insanı yücelten, insanı onurlandıran, insana her anlamda yani hem vicdani anlamda hem kültürel hem dini anlamda çok iyi gelen bir duygu. Bu anlamda aslında bizler ihtiyacı olan insanlara yardım ederken onlar da bize böyle bir katkı sunuyorlar, yani aslında biz onlara iyi geldiğimizi düşünürken onlar da bize bu fırsatı vererek iyi gelmiş oluyorlar” (K, 20).

“Gönüllülük kavramı insanı çok tatmin eden bir kavram. Açıkçası yani hiçbir karşılık beklemeden bir şeyler yapmak. Özellikle şu anki kapitalist sistemde çok zorken bunu başarmak ve bunun ruha olan faydasını görmek çok kıymetli” (K, 19).

“Gönüllülük tamamen içten gelen duygularla yapılabilecek bir şey. Çünkü zaten mesai dışında yapıyorsunuz aslında size kalması gereken zamanı bu şekilde değerlendiriyorsunuz, bana göre asıl bu çalışmalarla mesai dışındaki zamanımız bize kalmış oluyor diye düşünüyorum, zamanımın dolu dolu geçtiğini düşünüyorum. Bazen çok üzüldüğümüz, çok duygulandığımız durumlar oluyor, bazen de bizi çok sevindiren durumlar oluyor çok inişli çıkışlı duygular yaşıyoruz fakat bu duyguların hepsinin toplamı gece yatağa yattığımızda büyük bir sevinç ve rahatlık olarak bize geri dönüyor” (K, 20).

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında, gönüllülük kavramını psikolojik tatmin ile ilişkilendirdiklerini, sahada çalışmanın kendilerine iyi geldiğini ve bu süreçte rahatladıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılar, gönüllü olmanın yalnızca topluma katkıda bulunmakla kalmadığını, aynı zamanda kişisel gelişimlerine de önemli katkılar sağladığını vurgulamışlardır. Ayrıca gönüllülük çalışmaları sonucunda kendilerini mutlu hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, gönüllülük faaliyetlerinin

bireylerin ruh sağlığı ve mutluluk düzeyleri üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Gönüllü faaliyetler sonucu yaşanan psikolojik tatmin, bireylerin kendilerini daha değerli ve anlamı hissetmelerine yardımcı olur.

Gönüllülük faaliyetleri, katılımcılar için yalnızca toplumsal bir sorumluluk değil, aynı zamanda derin bir psikolojik tatmin kaynağıdır. Katılımcılar, gönüllülük sürecinde yaşadıkları manevi tatmini ve bu faaliyetlerin onlara kattığı psikolojik rahatlama ve huzuru sıkça vurgulamaktadırlar. Bu bağlamda, gönüllülük, sadece başkalarına yardım etmekle kalmayıp, aynı zamanda bireylere içsel bir tatmin sağlamaktadır. Birçok katılımcı, gönüllülükle ilgili deneyimlerinin, onları manevi olarak güçlendirdiğini ve ruhsal olarak ayakta tutan bir kaynak haline geldiğini ifade etmiştir.

Katılımcıların bazıları gönüllülük faaliyetlerinin kendilerine psikolojik olarak büyük bir rahatlama sağladığını, başkalarına yardım etmenin büyük bir ferahlık ve huzur verdiğini belirtmişlerdir. Başkalarına yardımcı olmanın, kişinin kendi üzerindeki olumsuzlukları hafiflettiğini ve duygusal bir yükten kurtulmasına yardımcı olduğunu dile getiren katılımcılar, gönüllülüğün kendi hayatlarında bir motivasyon kaynağına dönüştüğünü ifade etmişlerdir. Gönüllülük, katılımcılar için sadece toplumsal fayda sağlamak değil, aynı zamanda içsel huzurun da bir yolu olmuştur.

Bazı katılımcı yanıtlarına bakıldığında gönüllülük, katılımcılar için yalnızca toplumsal bir hizmet değil, aynı zamanda ruhsal bir tatmin ve manevi bir destek kaynağıdır. Katılımcılar, gönüllülük faaliyetleriyle hem kendilerini daha iyi hissettiklerini hem de topluma katkı sağladıkları için psikolojik bir tatmin yaşadıklarını ifade etmektedirler. Bu durum, gönüllülüğün psikolojik faydalarını ve bireyler üzerinde yarattığı olumlu duygusal etkileri gözler önüne sermektedir.

Katılımcıların bazıları sorulara yanıt verirken “faydalı olma” kavramına vurgu yapmışlardır. Bu yanıtlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Yani gönüllülük faaliyetlerinde genellikle çocuklarla çalışma fırsatı buldum işte depremden etkilenen çocuklarla, ihtiyacı olan çocuklarla birlikte olmak, onlara iyi geldiğini görmek, onların en azından az da olsa ihtiyaçlarını giderebilmek, gülümsetip gülümseyebilmek benim için yani çok eşsiz bir dönem oldu. Orada işe yaradığımı hissetmem çok önemliydi benim için. Özellikle de depremden sonra gittiğimde gördüm ki herkes elimden ne gelir diyerek bir şey yapmak istemişti. Benim elimden gelen bir şey ve oraya gidebilme fırsatım vardı. Önüme böyle fırsat çıkmıştı ve ben bunu yapabileceğimi düşündüm. Bunu kaldırabileceğini düşündüm

ve gitmek istedim. Benim için de çok güzel bir deneyimdi. Gönüllülük benim için işe yarayabilmek yani birilerine iyi gelebilmek, birini gülümsetebilmek. Gün sonunda eve geldiğinde huzurla başımı yastığa koymaktır” (K,9).

“Gönüllülük kavramı benim için yardımlaşma ve başkalarının mutluluğu ile mutlu olabilme anlamlarına geliyor” (K, 7).

“İşe yaradığımı hissediyorum. Gönüllülük kelimesinin karşılığı galiba böyle. Hani güncel hayatta yaptığım başka işte mesela hani sadaka vermek olsun, böyle gidip bir eylemde rol alma olsun, bunlar gönüllü faaliyeti gibi değil. Kesinlikle insanı o kadar tatmin hissettirmiyor. Birilerinin size gelip bunu yapar mısın, bunu öğretir misin ya da bunu işte cevaplar mısın falan dediğinde gerçekten bir işe yaradığımı hissediyorum ve faydalı olduğumu düşünüyorum. Sahada çalışmanın galiba benim için karşılığı böyle” (K, 9).

“Elimden başkaları için faydalı işler yapmak geliyorsa, bu yetenek ve donanımı boşa harcamak istemiyorum. Dini inancım gereğince de bu özelliklerimin şükür için karşılık beklemeksizin insanlara faydalı olmam gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca bazı insanlar benim kadar şanslı olamayabiliyor. Bu yüzden dezavantajlı bireylere destek olmak çok kıymetli ve bunu gönüllü olarak yani gönlümün isteğini yaparak değil gönülden isteyerek yapmak her anlamda ihtiyacım olan ve bana da iyi gelen bir şey” (K, 12).

Gönüllülük, birilerine bir şeyler katmayı arzulamak, yani bir dert sahibi olmak ve bu derdi birilerine bir şeyler katarak yönlendirerek aynı zamanda kendini de yetiştirerek düzeltme. Yani bir şeyleri düzeltmek adına çaba sarf etmek diyebiliriz” (K, 19).

Verilen cevaplara bakıldığında, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılmalarında başkalarına faydalı olma isteğinin belirgin bir rol oynadığı ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar, gönüllü çalışmalara katılmayı, yalnızca kendi ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda toplumlarının veya ihtiyaç sahiplerinin gereksinimlerini gidermek amacıyla bir fırsat olarak görmektedirler. Bu motivasyon, genellikle bencillikten uzaklaşma ve daha büyük bir amacı sahiplenme arzusu ile şekillenmektedir. Başkalarına faydalı olma isteği, gönüllülük faaliyetlerinin önemli bir itici gücü olarak karşımıza çıkmaktadır. Yardım etme arzusu, kişinin kendisini başkalarına faydalı hissetmesini sağlamakta, bunun sonucunda da manevi bir tatmin duygusu ortaya çıkmaktadır. Bu tatmin duygusu, katılımcıların yalnızca toplumsal sorumluluklarını yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda içsel olarak kendilerini daha değerli, anlamlı ve huzurlu hissetmelerine yol açmaktadır. Gönüllülük, bu anlamda bir tür "kendine

yatırım yapma" olarak da değerlendirilebilir. Kendi ihtiyaçları dışında, başkalarının yaşamlarına dokunabilmek ve onların yaşamlarını iyileştirebilmek, katılımcılar için önemli bir psikolojik ödül sağlamaktadır.

Kendisini başkalarına faydalı hissetmek, kişinin özsaygısını artırırken, aynı zamanda empati, anlayış ve sabır gibi insani duygularını da güçlendirir. Katılımcılar, gönüllülük faaliyetleri sırasında insanlara yardım etmenin kendilerine bir anlam kattığını ve hayatlarının daha değerli hale geldiğini belirtmişlerdir. Bu durum, faydalı olma isteğinin sadece toplumsal bir sorumluluk değil, aynı zamanda bireysel bir anlam ve tatmin kaynağı haline geldiğini gösterir.

Katılımcıların bir kısmı gönüllülük ve “hayata anlam katma” arasında ilişki kurmuşlardır. Bu tema altında toplanan yanıtlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Sahada çalışırken özellikle biz hem kendi çevremizden dernek aracılığı ile topladığımız yardımları hem de derneğe ulaşan yardımları sokak hayvanları için belirlenen yerlerde onlara yiyecek bırakmak suretiyle gerçekleştiriyoruz, bazı sokak hayvanları için barınaklar yapmaya çalışıyoruz. Özellikle kışın yiyecek bulamayan kedi ve köpekler, yazın yine su bulamayan hayvanlar için çalışmalarımız var. Yaralı olan hayvanların bakımı için ilgili yerlere yönlendiriyoruz bu da benim dünyada sadece insanların olmadığını, dünyanın hayvanlara da ait bir yer olduğunu hatırlamamı, unutmamı sağlıyor vicdanen rahatlıyorum ve hayatıma bir anlam katılıyor. Bunu bir sosyal sorumluluk olarak görüyorum” (K, 16).

“Gönüllülük kavramı bence insanı ayakta tutan, yaşam amacını belirleyen, hayattaki problemlerini aşılmasını kolaylaştıran, hayata bağlayan, diğer insanlarla ve tüm canlılarla bağını kuvvetlendiren bir davranış biçimi” (K, 3).

“STK’ da birbirinden değerli arkadaşlarımız vardı. Bu arkadaşlarımızın çoğu da genelde eğitimci idi. Farklı meslek gruplarından olanlar da vardı tabi, resmi ve özel sektörden. Bu insanlarla bir arada çalışınca, aynı atmosferde yer alınca; siz onlara bir şeyler katıyorsunuz, onlar da size bir şeyler katıyor. Dolayısıyla hayatı, olayları ve insana yaklaşım noktasında yediden yetmişe herkesten bir şeyler öğreniyorsunuz. Yani bana da bu anlamda hayatıma çok anlam kattı diyebilirim” (K, 14).

“Gönüllülük sayesinde etrafına daha anlamlı bakan biri oldum. Gönüllülükte insan topluluğa bir faydası olduğunu hissettiği için, o topluluğun içerisinde bir değere sahip olduğunu hissettiği için ve o topluluğun yaptığı iş topluma değer kattığı için insan nezdinde olumlu hissettiriyor ve yaşamını daha anlamlı kılıyor” (K, 2).

“Sahadaki faaliyetlere göre hissettiğin duygular değişiyor. Çocuklar ile olan

etkinlikler gayet eğlenceli geçiyor. Afet bölgelerinde görev aldığımızda ise ruh ve beden olarak daha fazla yoruluyoruz. Karşılaştığımız durumlar bizi olumsuz bir ruh haline itse de gün içerisinde bize karşı yapılan bir teşekkür veya bir tebessüm tüm zorluklara değer ve onun verdiği mutluluk paha biçilemez. Bu da benim hayatımın olmazsa olmazı” (K, 5).

Cevaplara bakıldığında, bireylerin yaşadıkları hayatı anlamlandırma çabalarında herhangi bir STK’da gönüllü olarak yer almanın ve diğer insanlara faydalı olmanın önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Katılımcılar, gönüllü faaliyetlerin sadece topluma katkıda bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda kendi hayatlarına anlam katma fırsatı verdiğini ifade etmişlerdir. Bu durum, gönüllülüğün bireylerin kimlik gelişiminde ve yaşam amaçlarını belirlemede önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda gönüllülük, bireylerin kendi yaşamlarına yönelik anlam arayışlarına destek olan tatmin edici bir deneyim olarak ön plana çıkmaktadır.

Gönüllülük faaliyetlerinin bireylerin yaşam amacını belirlemede ve kimlik gelişiminde önemli bir etken olduğu açıktır. Katılımcılar, gönüllü çalışmaların onlara derin bir yaşam amacı kazandırdığını ve insanlara yardım etmenin, yaşamlarını daha anlamlı kıldığını vurgulamışlardır. Ayrıca, bu faaliyetler aracılığıyla bireylerin daha geniş bir toplum perspektifine sahip olmaları ve dünyada kendilerine bir rol biçmeleri sağlanmaktadır. İnsanların yalnızca topluma hizmet etmekle kalmayıp, bu süreçte kendilerine de bir anlam inşa etmeleri, gönüllülüğün bireysel düzeyde nasıl dönüştürücü ve tatmin edici bir deneyim sunduğunu göstermektedir. Gönüllü faaliyetlerde bulunmak, bireylere sadece başkalarına yardım etme fırsatı sunmakla kalmaz, aynı zamanda kişisel anlam arayışlarını pekiştirir, öz-değer duygusunu artırır ve toplumsal bağlılık oluşturur.

“Gönüllülük, resmi unsurların ve görevlerin dışında, toplumda iyiliği çoğaltma, yardımlaşma, birlik, beraberlik duyguları ile toplumun sana ihtiyaç olduğu durumlarda kalkıp kendi isteğiyle bu çalışmalarda yer almak alabilmek. Tamamen insani duygularla, insan olmanın bir gereği olarak kendini ve varlığını ortaya koyabilmektir bana göre” (K, 14).

Gönüllülükteki en önemli etken tabii ki insani duygularımdır. Kültürel olarak da her zaman içinde bulunduğum ortamda her türlü canlıya yardımda bulunulması gerektiğini, insan hayvan ayrımı yapılmadan bu dünyanın hepimize ait olduğunu bana hissettiren bir ortamdır. Böyle bir kültürel

ortamdan geldiğim için de insani ve vicdani olarak düşündüğümde gönüllü olmanın benim için elzem olduğuna karar verdim.” (K, 16).

Verilen cevaplardan da görüldüğü gibi gönüllü olma durumu katılımcıların bir kısmı tamamen insani bir duygu olarak algılanmaktadır. İnsan olmanın gerektirdiği saiklerle varlıklarını ve insanlıklarını anlamlandıran bireyler, gönüllülük faaliyetlerini tamamen insani duygularla gerçekleştirilmektedir.

Bu bağlamda gönüllülük, empati, dayanışma ve başkalarına yardım etme arzusu gibi derin insani değerlerle şekillenmektedir. Katılımcılar, bu duyguların onları harekete geçirdiğini ve topluma katkı sağlama isteğinin, insanlıklarının bir yansıması olduğunu vurgulamışlardır. Gönüllülük, bireylerin hem kişisel hem de toplumsal düzeyde derin bir tatmin duygusu yaşamalarına olanak tanırken, aynı zamanda insani değerlerin toplumda daha fazla benimsenmesine katkıda bulunmaktadır.

Gönüllülerin bir kısmı tema ile ilgili sorulara” vicdan” ve “empati duyma” eksenli yanıtlar vermişlerdir. Bu yanıtlar, gönüllülüğün temel motivasyon kaynaklarından birinin, bireylerin başkalarının durumlarına duyarlılık gösterme isteği olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların bu bağlamdaki bazı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

“Sahada çalışırken vicdanımı rahatlatıyorum, vicdanımı rahatlıyor çünkü ben de ihtiyacı olan insanların yanındayım. İnsanlara yardım edebilme duygusunu görüyor ve vücudumun bir nevi zekatını veriyorum” (K, 11).

“Bana göre gönüllülük bir vicdan meselesi. Yapılması gereken bir işi toplumda tam olarak yapılamadığını hissettiğinizde sizin de orada olmanız gerektiği vicdanınızla yer buluyor bu yer buluş işlemini ileriye dönük bir icraata dönüştürmek için gönüllü bir kuruluşa gidip ben de sizinleyim demek istiyorsunuz, gönüllülük böyle bir şey” (K, 11).

“Sahada çalışırken hissettiğim, insanlara hem maddi hem manevi olarak karşılıksız bir şekilde faydalı olabilmek duygusudur. Bu duygu beni hayatı anlamlandırma konusunda çok tatmin eden bir duygudur. Bu faaliyetlerin özellikle empati duygumu çokça geliştirdiğini her zaman hissettim. Empati de zaten insani bir şekilde topluca yaşayabilmenin en önemli unsuru bence” (K, 7).

“Gönüllü faaliyetler sayesinde empati gücümün yani yeteneğim daha fazla arttığını düşünüyorum. Kendimi ihtiyaç sahibi olan insanların yerine koyup onları anlamaya çalışıyorum, onların yerinde benim de olabileceğimi düşünüyorum ki bu bence çok önemli bir insani özellik” (K, 1).

“Bana göre gönüllü, bencillikten uzak sadece kendi için değil, diğer insanlar ve canlılar için de çalışan, onları da düşünen ve onların yerine kendini koyabilen kişidir” (K, 7).

“Kendini düşünmeden, bir yerde bir mağduriyet varsa ya da nasıl diyeyim, mazlum coğrafyalarda yardıma ihtiyacı olan insanlar varsa kendinizi gözetmeden, direk o insanların duygu ve düşüncelerini anlayıp ihtiyaçları neyse onlara dönük yapılan bir çalışma olarak bakıyorum gönüllülüğe. Sonuçta herkesin bir ailesi var, eşi var. Bunlara harcamanız gereken zamanı, ihtiyacı olan insanlara harcamış oluyorsun. Kendini onların yerine koymuş oluyorsun” (K, 8).

“Özellikle Çorbada Tuzun Olsun derneğinde evsizlerle sahada beraber oldukça kendimle alakalı birçok noktada daha da şükreden birine dönüştüm. Ve tam olarak doğru yerde doğru işi yaptığımı anlamış oldum. Herkes bizim kadar şanslı değil ve bir gün bizim de şanssız gördüğümüz dezavantajlı insanlar gibi olmayacağımızın garantisi yok. Tam olarak bu duygu ve düşüncelerle saha görevimi sürdürüyorum. Mültecilerle çalıştığım dernekte de aynı şeyleri hissediyorum. En çok düşündüğüm nokta ise karşımdaki dezavantajlı bireylerin de bir zamanlar bizim gibi ‘normal’ bir yaşamı olduğu ve bizim de ileride onların durumunda olabileceğimiz” (K, 12).

Vicdan ve empati, bireylerin topluma katkıda bulunma isteğini artırmakta ve onları gönüllü faaliyetlere yönlendirmektedir. Bu duygular, bireylerin sosyal bilincini pekiştirirken, aynı zamanda toplumsal dayanışma ruhunu da güçlendirmektedir.

Katılımcıların bir kısmı, kendilerini ihtiyaç sahibi bireylerin yerine koyarak empati duygularıyla diğer insanlara yaklaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcılar, başkalarının içinde bulundukları durumları, yaşadıkları zorlukları ve duygusal halleri anlamaya çalışarak onlara yardım etiklerini belirtmişler, gönüllü olmanın kendilerine, başkalarının yaşadığı acıları ve sevinçleri daha derin bir şekilde anlama fırsatı sunduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum, hem bireylerin kendi duygusal zekalarını artırmalarına, hem de toplumsal bağlarını güçlendirmelerine olanak tanımaktadır.

Katılımcılar, gönüllülük faaliyetlerinin sadece topluma hizmet etmekle kalmadığını, aynı zamanda vicdani bir sorumluluk duygusu ve empati geliştirme süreci sunduğunu vurgulamışlardır. Gönüllülüğün vicdanla olan bağlantısı, katılımcıların söylediklerinden açıkça anlaşılmaktadır. Vicdan, bireylerin toplumda ihtiyaç duyulan boşlukları fark etmelerini ve bu ihtiyaçları gidermek için adım atmalarını sağlayan önemli bir motivasyon kaynağıdır. Birçok katılımcı, gönüllülük faaliyetlerine katılmalarını, toplumsal bir eksikliği tamamlamak ve vicdanlarını rahatlatmak amacıyla

gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, gönüllülüğün, bireylerin toplumsal sorumluluklarını yerine getirme ve kendi vicdanlarını tatmin etme süreci olarak nasıl bir anlam taşıdığını gösterir.

Vicdan ve empati, gönüllülükle birleştğinde, katılımcıların bu faaliyetlere katılmalarını bir zorunluluk değil, içsel bir ihtiyaç olarak görmelerine yol açmaktadır. Katılımcılar, gönüllülüğün bir vicdan meselesi olduğunu ve başkalarına yardım etmenin, kendilerini daha değerli hissettirdiğini belirtmişlerdir. Bu, gönüllülüğün sadece başkalarına yardım etme değil, aynı zamanda bireyin kendisini daha insani, sorumlu ve vicdanlı hissetmesi için de bir yol olduğunu gösterir.

Gönüllülük faaliyetlerinin vicdan ve empati ile bağlantısı, bu faaliyetlerin sadece başkalarına yardım etmekle kalmayıp, bireylerin kendilerini daha anlamlı, değerli ve tatmin olmuş hissetmelerini sağlayan bir süreç olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda gönüllülük, toplumsal sorumluluk duygusunun geliştirilmesinin yanı sıra bireylerin vicdanlarını tatmin etmeleri ve empati duygularını pekiştirmeleri için de önemli bir araçtır.

Katılımcılardan bazıları tema ile ilgili sorulan sorulara “din” bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Katılımcıların bu konudaki ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

“Çok güzel bir şey yaptığımı hissediyorum. Yani tamamen böyle Allah rızası için, tamamen diğer insanların menfaatine. Hani o duygu insanı çok besliyor. Gerçekten yaparken birtakım sıkıntılar çekiyoruz ama en sonunda ulaştığımız insanlar, bu yardım olur eğitim olur, tüm çektiklerimizi unutturuyor. Gönüllülük faaliyetlerini tek bir kalem altında toplamak gerekirse; insanlara ulaşmak diyebiliriz. Bunu sadece Allah rızası için yapmak. Hani o insanların hayatına bir katkı sunmak için yapmak, bu çok iyi geliyor, iyi hissettiriyor. Yani şey gibi geliyor bazen, buradan Allah rızası için ne tutturursak, kazanırsak, bunlardan kazanırız gibi düşünüyorum. Gönüllülük direk bende Allah rızasını çağırıştırıyor. Bilmiyorum, insanın bazı yaptığı şeylere bir takım farklı şeyler karışabilir. Yani yaptığı işlere farklı menfaatler karışabilir. Ne bileyim işimizi ilgiyle ve en güzel şekliyle yapıyoruz evet ama buna karşılık maaş alıyoruz. Başka bir şey yaptığımızda da belki insanlar şöyle desin, böyle desin diye yapılıyor olabilir ama gönüllülük yani adı üstünde gönüllü olarak yaptığın bir şey. Herhangi bir menfaatin yok. Herhangi bir kazancın yok. Direkt bana Allah rızasını çağırıştırıyor. O yüzden önemsiyorum. Ben dindar olduğum için Allah rızasını çağırıştırıyor ama dindar olmayan insanlar için de çok insani geliyor bana, çok yüce bir şey” (K, 13).

“Hani resmi çalışmalarda ya göreviniz icabı yaparsınız bazı şeyleri, bir ücret karşılığı falan ama gönüllülük çok daha başka bir şey. Yani toplumun, insanların derdine derman olmak. Hele ki bunu bir de inancımız ve mensubu olduğumuz dinle ilişkili yapınca daha farklı bir duygu yoğunluğu oluyor yani” (K, 14).

“Elimden başkaları için faydalı işler yapmak geliyorsa bu yetenek ve donanımımı boşa harcamak istemiyorum. Dini inancım gereğince de bu özelliklerimin şükürü için karşılık beklemeksizin insanlara faydalı olmam gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca bazı insanlar benim kadar şanslı olamayabiliyor. Bu yüzden dezavantajlı bireylere destek olmak çok kıymetli ve bunu gönüllü olarak yani gönlümün isteğini yaparak değil gönülünden isteyerek yapmak her anlamda ihtiyacım olan ve bana da iyi gelen bir şey” (K, 12).

Katılımcıların bazıları, dini inançları gereği ihtiyaç sahibi canlılara yardım etme eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda dini vecibelerin yerine getirilmesi, bireylerin karşılıklarını bu dünyada değil, ahirette Allah’tan bekleyerek yardımda bulunmalarını teşvik eden bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Bu durum, bazı katılımcıların gönüllülük davranışının temelinde dini hassasiyetlerin yattığını ve gönüllülük faaliyetlerinin, insanlardan bir karşılık beklemeden gerçekleştirildiğini göstermektedir. Dini öğretiler, toplumda yardımlaşma ve dayanışma kültürünü güçlendirirken, gönüllülerin bu değerleri içselleştirerek daha anlamlı bir hayat sürmelerine olanak tanımaktadır.

Katılımcıların görüşleri, gönüllülüğün sadece insani bir duygu değil, dini ve ahlaki bir sorumluluk olarak da algılandığını göstermektedir. Din, katılımcıların topluma hizmet etme ve başkalarına yardım etme motivasyonlarını artıran önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Dini inançlar, bireylerin gönüllü faaliyetlere katılma isteğini pekiştirirken, aynı zamanda toplumsal yardımlaşma ve dayanışma anlayışını da güçlendirmektedir. Bu bağlamda, gönüllülüğün dini bir vecibe olarak görülmesi, bireylerin topluma katkıda bulunma isteklerini artırmakta, böylelikle bireyde ve toplumda olumlu bir etki yaratmaktadır.

Katılımcılardan bazıları tema ile ilgili sorulara yanıt verirken “şartların zorluğundan” bahsetmiş ve gönüllülük çalışmalarının zaman zaman zorlu koşullar altında gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, gönüllülerin karşılaştıkları güçlükler,

onların azim ve kararlılığını artıran bir etken olarak öne çıkmaktadır. Katılımcıların bu konuya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

“Sahada çalışırken aslında o an tamamen kendimi unutuyorum ve tek görevim ihtiyacı olan insanları iyileştirmek onlara iyi gelmek, maddi manevi yapabileceğim ne varsa ortaya koymak olarak düşünüyorum. Bazen çok zorlu şartlarda çalışıyoruz gerçekten çok uzak köylere gitmemiz gerekiyor hava şartları veya çevre şartları ulaşımında engel teşkil edebiliyor buna rağmen biz elimizdeki yardımları ulaştırmak ve sağlık anlamında ihtiyacı olanlara elimizden geldiğince yardımcı olabilmek için canla başla çalışıyoruz. Tabii ki bazen bu şartlar çok ağır olabiliyor fakat biraz önce de ifade ettiğim gibi karşılığında birilerinin yüzünün güldüğünü görmek, bir çocuğun, bir kadının, bir annenin, bir babanın, bir dedenin, bir ninenin yüzünde bir gülücük görmek, bir tebessüm görmek bütün çektiğimiz sıkıntıları unutturuyor” (K, 20).

“Sahada çalışmak tabii bazen zor olabiliyor, çünkü biz gönüllülük üzerine kapsamlı bir eğitim almadık yani bunu tecrübe ederek öğrendik. Bazen zorlayıcı şartlar, zorlayıcı insanlar veya işte depresyon vs. gibi özel durumlarda zorluk yaşayan insanlarla bir arada olmak, onlara yardımcı olmak zor olabiliyor. Bazen de karşı tarafta yani yardım ettiğimiz kişilerden değil de sahada bu yaptığımız çalışmalarını desteklemeyenler, yaptığımız işi gereksiz görenler yahut işte neden kendini bu kadar yoruyorsun diyenlerle uğraşmak zor olabiliyor” (K, 6).

Gönüllülük çalışmaları fedakârlık isteyen, gerektiğinde zor şartlarda çalışmayı gerektiren önemli faaliyetlerdir. Özellikle doğal afetler gibi acil durumlarda görev alan gönüllüler, zaman zaman günlerce uykusuz kalmakta, aşırı sıcak ve soğuk havalarda, beden ve ruhen ağır koşullarda çalışmak zorunda kalabilmektedirler.

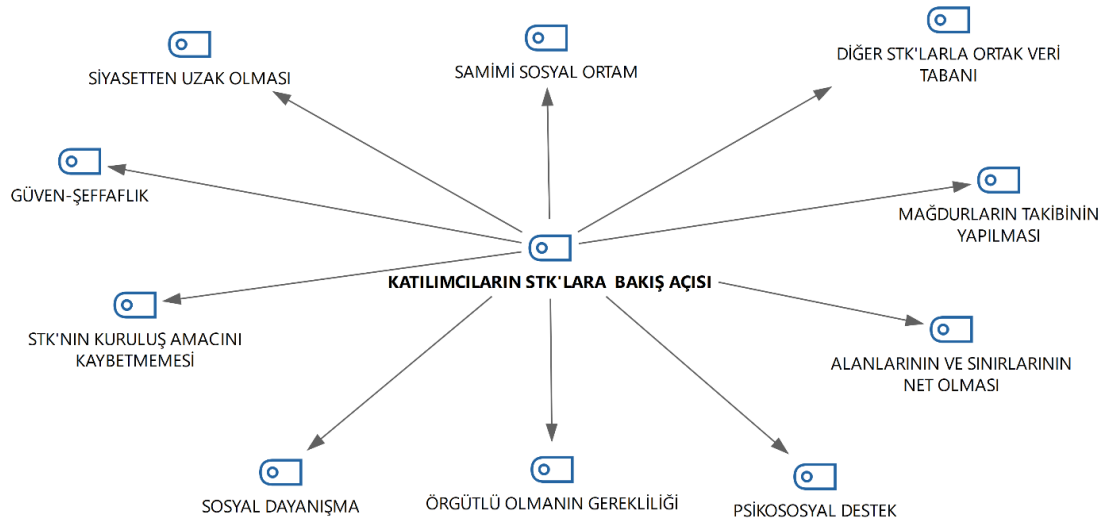
Katılımcıların görüşlerine göre, bu tür zorluklar karşısında yaşanan sıkıntılara rağmen birilerine yardım etmenin sağladığı iç huzur ve tatmin duygusu, bu zor koşulları katlanılır kılmaktadır. Gönüllüler, kendilerini ihtiyaç sahibi bireylerin yanında görmeyen ve onların hayatlarına dokunabilmenin getirdiği mutluluğun, yaşadıkları zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Zorluklara rağmen, bu çalışmaların sağladığı manevi ödüller, gönüllüleri daha büyük bir dayanışma ruhu ile hareket etmeye teşvik etmektedir.

3.2.3. Katılımcıların STK'lara Bakış Açısı ile İlgili Bulgular

Katılımcıların STK'lara bakış açısının incelendiği tema çerçevesinde katılımcılara şu sorular yöneltilmiştir:

- 1- STK size göre ne ifade ediyor?
- 2- Mensubu olduğunuz STK'nın çalışma/projeleri hakkında bilgi verebilir misiniz?
- 3- STK'lar içerisinde üyesi olduğunuz STK'nı hangi özellikleri size cazip geldi, neden bu STK'yı seçtiğinizi anlatabilir misiniz?
- 4- Üyesi bulunduğunuz STK ile ilgili şüphe, endişe veya eksik bulduğunuz taraflar var mı, varsa bunların neler olduğundan ve nasıl düzeltilebileceğinden bahseder misiniz?
- 5- Katıldığınız STK'dan beklentileriniz var mı, varsa nelerdir, STK'nın sizi hangi yönde etkilemesini, geliştirmesini veya değiştirmesini bekliyorsunuz?

Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlar neticesinde Şekil 4'te yer alan başlıklar elde edilmiştir.

Şekil 4: Katılımcıların STK'lara Bakış Açısı- Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Kaynak: Yazar tarafından Maxqda Programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Katılımcıların STK'lara bakış açılarını oluşturan temel dinamikler incelendiğinde, aşağıdaki unsurlar ön plana çıkmaktadır:

- 1-Siyasetten uzak olma
- 2- STK'nın kuruluş amacını kaybetmemesi
- 3- Güven-şeffaflık
- 4- Samimi sosyal ortam
- 5-Örgütlü olmanın gerekliliği
- 6-Mağdurların takibinin yapılması
- 7-Alanlarının ve sınırlarının net olması

8-Psikososyal destek

9-Sosyal dayanışma

10-Diğer STK'larla ortak veri tabanı

Bu dinamikler, katılımcıların STK'lara yönelik tutumlarını belirleyen önemli unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu dinamiklerin katılımcılar arasındaki dağılım oranı Tablo 8' de gösterilmiştir.

	Bölümler	Yüzde
GÜVEN-ŞEFFAFLIK	11	17.74
SİYASETTEN UZAK OLMASI	9	14.52
STK'NIN KURULUŞ AMACINI KAYBETMEMESİ	8	12.90
SOSYAL DAYANIŞMA	8	12.90
SAMİMİ SOSYAL ORTAM	8	12.90
ÖRGÜTLÜ OLMANIN GEREKLİLİĞİ	6	9.68
ALANLARININ VE SINIRLARININ NET OLMASI	4	6.45
PSİKOSOSYAL DESTEK	4	6.45
MAĞDURLARIN TAKİBİNİN YAPILMASI	3	4.84
DİĞER STK'LARLA ORTAK VERİ TABANI	1	1.61
TOPLAM	62	100.00

Tablo 8: Katılımcıların STK'lara Bakış Açısı

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Katılımcıların %17,74'ü, güven ve şeffaflığın STK'lar için kritik olduğunu belirtmiştir. Bu durum, toplumsal destek ve kaynakların etkin kullanımı açısından STK'ların itibarının korunmasının önemini vurgulamaktadır. Güvenilirlik, bağışçıların ve gönüllülerin katılımını artıran temel bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda katılımcıların verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Güvenebileceğim STK'larla ve benim gibi insanlarla çalışıyor olmak benim için bir konfor tabii ki. Benim için STK'nın güven vermesi çok önemli. En önemli beklentim güven, onun dışında bir beklentim yok. Beraber çalıştığım iş arkadaşlarımdan bana çok fazla katkısı oldu. Gerçekten başka bir ufuk kattılar. Bambaşka bakış açıları kattılar. Bu konuda ben hep çok şükür iyi şeyler, iyi arkadaşlar edindim. Hala görüştüğüm arkadaşlarımdan vardır” (K, 9).

“Herkes tarafından bilinen ve güvenilir bir sivil toplum kuruluşu olduğu için özellikle bu STK ile çalışmayı tercih ettim” (K, 10).

“Kendim sağlıkçı olduğum için bu anlamda insani yardım yapan bir kuruluşta olmak istedim, yine etrafımdan da pek çok kişinin güvenerek içinde bulunduğu bir sivil toplum kuruluşu olduğu için bu derneği tercih ettim” (K,20).

“STK'ların çalışmaları, yaptıkları şeffaf olmalı ve hem üyelerine hem de diğer insanlara güven vermeli. En önemlisi bence bu. Yapılan yardımların nerelere gittiği

konusunda insanların zihninde herhangi bir şüphe kalmamalı, her şey açık ve net olmalı” (K, 3).

“Her yerde olduğu gibi bazen insanlar buraya da zarar verebiliyor. Bu zarar veren kişiler üzerinden sadece kurumu yaftalamamak gerekiyor. Kurumun çok ayrı bir yerde tutulması, insanların çok ayrı bir yerde tutulması gerektiğini düşünüyorum. Kurumların bir insan yüzünden yargılanmaması gerektiğini düşünüyorum. Kurumlar da kendilerine zarar verecek ve insanlarda şaibe oluşturacak durumlardan uzak durmalı ve buna azami dikkat etmelidirler” (K, 8).

Katılımcıların görüşlerinden güvenin ve şeffaflığın STK’lar için kritik bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar, kuruluşların toplumsal etkilerini sürdürebilmesi için kuruluşların şeffaf olmasının rolüne dikkat çekmektedirler. Katılımcıların STK’lara yönelik bakış açıları, güven ve şeffaflık gibi temel unsurlarla şekillenmektedir. Katılımcılar, güvenilir STK’larla çalışmanın gönüllülük sürecinde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Güven, yalnızca kurumun doğruluğuna değil, aynı zamanda gönüllüler arasındaki iş birliği ve ilişkilerin sağlıklı bir şekilde kurulmasına da işaret etmektedir. Ayrıca, STK’ların şeffaflık ilkesine bağlı kalması, gönüllülerin katılımını artıran önemli bir faktördür. Yardımların nereye gittiği konusunda açık ve net olunması, gönüllülerin güven duygusunu pekiştirmekte ve kuruma olan bağlılıklarını güçlendirmektedir. Katılımcılar, kurumların toplumda nasıl algılandığının ve bireysel hataların kurumların itibarını etkilememesi gerektiğinin de altını çizmektedir. Güvenilir ve bilinen kurumların tercih edilmesi, gönüllülerin seçimlerinde etkili olan bir diğer önemli unsurdur. Bu dinamikler, gönüllülük faaliyetlerinin başarılı bir şekilde yürütülmesinde ve gönüllülerin katılımını teşvik etmede kritik rol oynamaktadır.

Öte yandan, bazı katılımcıların ifadelerine bakıldığında, bireysel hataların kurumsal imajı etkileyebileceği, STK’ların hem iç denetim mekanizmalarını güçlendirerek hem de dışa dönük şeffaflık sağlayarak bu tür etkilerden kaçınılabileceği düşünülebilir. Bu bağlamda, güven ve şeffaflık, bireylerin STK seçme kararlarını şekillendiren önemli bir sosyal faktördür.

Tablo 8’e göre, %14,52 oranında katılımcı, STK’ların siyasetle ilişkisi olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu görüş, sivil toplumun tarafsızlık ilkesine bağlı kalarak, toplumsal sorunlara daha etkili bir şekilde çözüm sunabileceği düşüncesini yansıtmaktadır. Konu ile ilgili bazı katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Sivil toplum örgütü, tüm toplumlarda olması gereken bir oluşum, ancak sivil toplum örgütlerine siyaset karışmamalı, yani siyaset üstü bir çaba, çalışma olmalı. Orada her farklı siyasi görüşe sahip insanların yerleşebileceği bir alan olmalı. Sivil toplum kuruluşları gerçekten toplum için bir şey yapmaya çalışan insanları bir araya toplayan ve bundan menfaati olmayan insanları bir araya toplayan kuruluşlar. O yüzden bence siyasetten ve siyasi görüşlerden tamamen bağımsız olmalı” (K, 13).

“Adı üstünde evet, öncelikle sivil olmalı, gerçekten sivil olmalı. Resmi otoriteden, merkezi otoriteden ayrı olmalı. Doğruların arkasında durmalı, desteklemeli, yanlış olduğu zaman da buna karşı sesini yükseltebilmeli. Türkiye’de maalesef STK’lar bu anlamda gerçekten sivil mi değil mi diye şey yapabiliriz sorgulayabiliriz. Türkiye’deki STK’lar bu anlamda tam sivil hüviyet kazanmış diyemeyiz” (K, 14).

“Türkiye Diyanet Vakfı ne kadar bağımsız bir kuruluş gibi gözüксе de diyanetle organik bir bağı var. Bu nedenle mesela bizim müdürlerle hareket ediyoruz. Daha bağımsız hale getirilebilir. Mesela ilçedeki TDV başkanı şu an müftü. Müftü değil de daha sivil birisi olabilir. Tek eleştirdiğim yönü bu. Bu kısımda halledilebilse hani çok daha bağımsız, çok daha özerk bir yardım kuruluşu olur” (K, 13).

“Sivil toplum örgütü bence siyasetten tamamen uzak olarak, devlete yardımcı olmak amacı ile insanların bir araya gelerek eksik gördükleri ve düzeltilmesi gerektiğini düşündükleri durumları düzeltmek amacı ile bir araya gelmeleri ve faydalı olma çabalarıdır” (K,16).

“Bana göre sivil toplum örgütü tamamen politikadan ve siyasetten uzak olarak toplumdaki bireylerin kendi özgür iradeleriyle katıldıkları ve siyaset üstü olan bir oluşumdur” (K, 3).

Genel olarak, yukarıdaki katılımcıların ifadelerinde yer alan görüşler, STK’ların bağımsız ve siyasetten uzak olması gerekliliği üzerinde birleşmektedir. Bu görüşler, sivil toplum kuruluşlarının toplumsal fayda sağlama işlevini etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için siyasî ve devlet odaklı etkilerden uzak durmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Katılımcılar, STK’ların rolünün toplumu güçlendirmek, insan hakları ve sosyal adalet gibi temel değerleri savunmak olduğunu belirtmişlerdir ve bu süreçte STK’ların herhangi bir siyasi etkiye veya ideolojik yönelime sahip olmamaları gerektiğini savunmuşlardır. STK’ların siyasetten bağımsız olmaları, gönüllüler ve yardım alan topluluklar arasında güven oluşturacak, çalışmaların ve sağlanan yardımların tarafsız bir biçimde yürütülmesini sağlayacaktır.

Bununla birlikte, STK'ların ne kadar "sivil" olabileceği konusunda da bir sorgulama içermektedir. Özellikle bazı STK'lar, devletle güçlü ilişkiler içinde bulunarak bu bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesini sorgulatabilir. Katılımcılar, devletle iş birliği yapan ve kamu kaynaklarını kullanan STK'ların, bu tür iş birliklerinin onların bağımsızlıklarını ve toplumsal algılarını olumsuz etkileyebileceğine dikkat çekmişlerdir. Bu durum, STK'ların misyon ve vizyonlarını, daha doğrusu toplumsal fayda sağlama işlevini, bazen sorgulanabilir kılabilmektedir.

STK'ların toplumsal etkileri yalnızca sağladıkları hizmetlerle değil, aynı zamanda bu hizmetlerin nasıl sunulduğu, hangi ilkeler doğrultusunda sunulduğu ve toplumun hangi kesimlerine ulaştığı ile de şekillenir. Katılımcılar, bir STK'nın güvenilirliğini ve etkisini belirleyen temel faktörlerin başında, sağlanan hizmetlerin etik değerlere uygunluğu ve şeffaflıkla sunulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, STK'ların toplumda güven inşa etmeleri için tarafsızlık ilkesine sadık kalmaları, yapılan işlerin hiçbir dışsal baskı ve çıkar ilişkisi gözetmeksizin yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

STK'ların varlık amaçları, toplumsal fayda sağlamak ve toplumun ihtiyacı olan alanlarda eksiklikleri gidermektir. Bu bakış açısına göre, STK'ların kamusal alanda sağladığı hizmetlerin bağımsız, tarafsız ve şeffaf bir biçimde sunulması, gönüllülük kültürünün sürdürülebilmesi ve toplumda daha geniş etkilere sahip olabilmesi için oldukça önemlidir. Tema ile ilgili sorulara verilen yanıtların bir kısmı, "STK'nın kuruluş amaçlarını kaybetmemesi" ve "sosyal dayanışma" ekseninde birleşmektedir. Her iki kategorinin de %12,9 oranında yer aldığı görülmektedir. Katılımcılar, STK'ların asli amaçlarına sadık kalmasının yanı sıra sosyal dayanışma sağlama görevlerinin de önemine vurgu yapmaktadır. Bu konuda bazı katılımcıların görüşleri aşağıda sunulmuştur:

"Bazı STK'lar maalesef büyüme aşamasında veya büyüdükten sonra, kuruluş aşamalarındaki o manevi hissiyatları ya da bu içtenlikleri azalmaya başlıyor. Bundan dolayı STK'ların kuruluş amaçlarından uzaklaşmadan aynı çizgide faaliyetlerini devam ettirmeleri önemli bir husustur" (K, 2).

"1999 depreminde devletin biraz acizliğini gördük. Yani deprem bölgelerine çok geç ulaşması ve insanların mağduriyetlerinin artması sonucunda STK'lar devreye girdi. İlk olarak benim gördüğüm İnsani Yardım Vakfı İHH idi. Beni etkileyen, her yere en kısa sürede ulaşabilen, devletin kendi yardım derneklerinden bile daha önce ulaşan bir vakıf olmasıydı. Çok iyi teşkilatlanmış ekip kurmuş olduğu için o gözüme çarpmıştı. Aynı zamanda da ideolojik olarak bir hedefi var. Benim dünya görüşüme

yakın olduğu için bu vakfı tercih etmişimdir. Sonuç itibariyle dünyanın her yerinde masum ve mağdur insanlar var. Zulüm altında olan insanlar var. Bazen devlet protokolü ya da uluslararası ilişkiler buna izin vermeyebiliyor. Bunları bile yeri geldiğinde aşarak bir şekilde insanlara ulaşmayı becerebilen, gönüllerine dokunabilen bir kuruluş olduğu için ve kurulduğu ilk günden beri hedefini hiç değiştirmeyip amaçları doğrultusunda çalıştığı, bozulmadığı ve ilk kuruluş amacını her zaman daha da geliştirerek sadık kaldığı için benim için kıymetlidir” (K, 8).

“Sivil toplum örgütleri bence düzgün ve amacına uygun olarak kullanıldığında toplum için var olması gereken yerler ama düzgün bir amaçla kullanılmadığı zamanda, zararlı olan yerler. Amacına uygun olarak çalışmaları çok önemli bana göre” (K, 11).

Katılımcıların görüşlerinde, sivil toplum kuruluşlarının, kuruluş amaçlarına sadık kalmaları ve bu amaçlardan sapmamaları gerektiğine dair güçlü bir vurgu yapılmaktadır. Bazı katılımcıların ifadelerinde, STK'ların ilk başta toplumda bir ihtiyaca cevap vermek amacıyla kurulduğu, ancak zamanla büyüdükçe ya da olgunlaştıkça, kuruluş aşamasındaki içtenlik ve manevi duyguların azalabileceğine dikkat çekilmektedir. STK'ların, kuruluş amaçlarına sadık kalmaları ve bu amacın dışına çıkmamaları gerektiği vurgulanırken, bir STK'nın başarısının yalnızca maddi kaynaklarla değil, aynı zamanda uzun vadeli istikrar, gönüllülük ve bağışçılarla sürdürülebilir olmasında da yattığı ifade edilmektedir. Özellikle, İnsani Yardım Vakfı gibi örneklerde, STK'ların ideolojik hedeflere sadık kalabilmesi ve zaman içinde değişen koşullara rağmen kuruluş amacına odaklanarak etkin bir şekilde hizmet vermesi, katılımcılar tarafından takdir edilmektedir. STK'ların faaliyetlerinin uzun vadeli başarısı, kuruluş amaçlarına sadık kalarak, toplumsal faydayı gözetken bir anlayışla sürdürülebilir bir şekilde faaliyet göstermelerine bağlıdır görüşü ön plana çıkmaktadır.

“Mahalle kültüründe yardımlaşma her zaman olmuş ama zamanla modernleşme ve şehirleşmeyle daha çok bireysellik ön plana çıkmıştır. Bu tarz yapılarda da insanlar sivil toplum kuruluşu adı altında aynı düşüncede, aynı değerlere sahip veya aynı duyguları, aynı amacı paylaşan insanlar bir araya gelerek birtakım çalışmalar yürütüyorlar. Sosyal dayanışma açısından bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum” (K. 14).

“Bir konuda derdi olan insanların toplandığı yerler gibi görüyorum STK'ları. Sadece kendi gönüllü faaliyetlerinde bulunduğum dernekte değil, diğer yardım kuruluşlarına da bakıyorum, insanların gerçekten bir dertleri var. Yani dünyayı daha iyi bir yere

çevirmeye çalışan insanların toplandığı ve sosyal dayanışmanın, paylaşmanın gerçekleştiği yerler STK'lar" (K, 18).

Yukarıdaki katılımcıların ifadelerine göre STK'lar, benzer değerleri ve amaçları paylaşan bireylerin bir araya gelerek toplumsal sorunlara karşı çözüm üretme çabası içinde olan yerler olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, STK'lar sadece gönüllülük esasına dayalı faaliyetlerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın ve paylaşmanın yaşandığı, sosyal bir sorumluluk bilincinin ön plana çıktığı mekanlardır. İnsanların STK çatısı altında ortak dertler etrafında birleşmeleri ve birtakım faaliyetlerde bulunmaları, bu kuruluşların önemini ve toplumsal dayanışma açısından taşıdığı değeri vurgulamaktadır. Katılımcıların tema ilgili olarak üzerinde durdukları bir diğer unsur, STK'larda samimi sosyal ortamın olmasıdır. Bu başlık tablo 8'e göre, %12,90 oranındadır. Samimi bir sosyal ortamın varlığı, gönüllü katılımı ve etkinliklerin başarısı açısından kritik bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Bu başlık ile ilgili olarak katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda sunulmuştur:

"Hassasiyet olarak bir arada bulunmaktan keyif aldığım insanların bulunması, çalışırken samimi ilişkiler içerisinde bulunmamız ve faaliyet içeriklerini kaliteli, etkili bulmam bu STK'yı tercih sebebim olmuştur" (K, 7).

"Bana göre STK'ların bir işlevi de canım sıkıldığı zaman, bir şey yapmak istediğim zaman, moralim bozuk olduğu zaman gidip yeni insanlarla tanışabileceğim, etkinliklere katılabileceğim ve sosyal açıdan kendimi geliştirebileceği yerler olmasıdır" (K, 15).

"STK'daki diğer üyelerle ilişkimiz abla, abi, kardeş ilişkisidir. Birbirimizle STK'daki görevlerimiz dışında da görüşüyor, özel hayatımızda da pek çok şey paylaşıyoruz. Yani şöyle söyleyebilirim ki, aslında hayatımızın çok önemli bir kısmını STK'daki arkadaşlarımızla geçiriyor, güzel ilişkiler içinde birbirimize çok şey katıyoruz" (K, 1).

Katılımcıların görüşleri, STK'ların yalnızca toplumsal sorunlara çözüm üretmekle kalmayıp, aynı zamanda bireylerin sosyal ihtiyaçlarını da karşılayan bir platform olarak işlev gördüğünü göstermektedir. STK'lar, katılımcılara yalnızca gönüllü faaliyetler sunmakla kalmayıp, aynı zamanda bir topluluk oluşturma amacına da hizmet etmektedir. Katılımcıların bu kuruluşlara yönelmesinin bir nedeni de burada kazandıkları sosyal bağlar ve duygusal tatminidir. Bazı katılımcıların görüşlerinde STK'ların, katılımcılar için daha çok bir sosyal etkinlik alanı ve kişisel gelişim fırsatı sunduğu ifade edilmektedir.

Bu, STK'ların sosyal bağların güçlendirildiği, stresin azaltıldığı ve bireylerin kendilerini geliştirebildiği ortamlara dönüştüğünü gösterir. STK üyeleri arasındaki ilişkilerin güçlü bir arkadaşlık ve ailevi bağlar şeklinde şekillendiğini vurgulamaktadır. STK üyeleri, görevlerinin ötesinde birbirleriyle güçlü duygusal bağlar kurarak, ortak bir amaç etrafında bir arada yaşamaktadırlar.

STK'ların sadece toplumsal sorunlara çözüm aramakla kalmayıp, aynı zamanda katılımcılarına sosyal destek, arkadaşlık ve bireysel gelişim gibi çok yönlü faydalar sunduğu söylenebilir. STK'lar, sosyal dayanışma ve bireysel tatmin sağlayan alanlar olarak, katılımcıların hem kişisel hem de toplumsal düzeyde güçlü bağlar kurmasına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, STK'lar yalnızca gönüllülük faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yerler değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerin, kişisel gelişimin ve bireysel destek ağlarının inşa edildiği mekanlar olarak da önemli bir işlev görmektedir.

Tema ile ilgili sorulara verilen yanıtlarda %9,68 oranıyla, örgütlülük vurgusu yapılmış, STK'ların etkinliğini artırmak için yapılandırılmış bir yaklaşım benimsemeleri gerektiğini göstermektedir. Örgütlü çalışma, daha sistematik ve etkili projelerin geliştirilmesine olanak tanır.

“Sivil toplum örgütü, bireysel olarak yapamadığımız birçok şeyi örgüt olarak yapmamızı kolaylaştırıyor ve bizim için çok kolaylık oluyor. Yani bireysel olarak ulaşamayacağımız birçok ortama, mekâna ve insanlara örgütler aracılığı ile ulaşıyoruz. O yüzden STK'ları çok faydalı buluyorum” (K, 6).

“Türkiye Cumhuriyeti'nin özelliklerinden bir tanesinin de sosyal devlet olduğu söylenir. Yani hakikaten belki devlet sosyal devlet olarak bu varlığını, görevini ifa etmiş olsa, en azından bizim yaptığımız birçok çalışma devlet tarafından yapılsa, biz de belki devletin ulaşamadığı alanlarda onun boşluklarını doldurabiliriz. Bugün devletin sosyal devlet anlayışını yeterince yerine getirememesi işinden dolayı, daha doğrusu Cumhuriyet tarihi boyunca öyle diyelim, bu yüzden STK'lar bu boşluğu büyük oranda doldurmaya çalışıyorlar. Örgütlü olarak çalışmak, koordineli olmak, yardımları organize bir şekilde ulaştırmak STK'ların en önemli işlevi. Bireysel olarak yerine getirilemeyen ve gerçekleştirilemeyen pek çok çalışma, STK'ların örgütlenmeleri ile mümkün olabilmektedir” (K, 7).

“Her türlü yardımın toplanması, ayrıştırılması, ulaştırılması işi ciddi koordine gerektiren bir iş ve STK'lar bu işi hassas ve düzenli bir biçimde yaptıklarında, sistemli çalıştıklarında, toplumdaki insanların bireysel olarak yerine getiremedikleri sorumlulukları üstlenerek onlar adına yapmış oluyorlar” (K, 12).

Katılımcıların görüşlerinde, sivil toplum örgütlerinin toplumsal işlevlerini ve toplumsal dayanışmadaki rolleri vurgulamaktadır. STK'lar, bireylerin tek başlarına ulaşamayacakları kaynaklara, insanlara ve mekanlara erişim sağlayarak, kolektif hareket ve toplumsal değişim için önemli bir araç oluşturur. STK'lar, koordinasyon ve sistemli çalışma gerektiren yardım faaliyetleriyle, bireylerin yerine getiremeyeceği sorumlulukları üstlenerek toplumsal sorumluluğu örgütlü bir biçimde gerçekleştirir. Bu yönüyle hem toplumsal dayanışma hem de gönüllülük gibi değerlerin güçlenmesine katkı sağlar, böylece hem devletin eksikliklerini tamamlar hem de toplumun daha geniş ihtiyaçlarına cevap verir.

Tablo 8'de %6.45 oranıyla, katılımcılar, STK'ların çalışma alanlarının ve yardım sınırlarının belirgin olmasının önemine dikkat çekmektedir. Bu, kaynakların etkin kullanımı ve hedeflenen sorunlara odaklanma açısından kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Açıkça söylemek gerekirse son zamanlarda içinde bulunduğum STK'nın fazla açıldığını düşünüyorum. Yani çok fazla alanda yardım etmek istemeleri belki zamanla onları hedeflerinden uzaklaştırabilir. Daha da içinden çıkılmaz bir hale sokabilir işleri. O yüzden bence yardım alanlarının, sınırlarının daraltılması ve iyi belirlenmesi gerekir diye düşünüyorum” (K, 3).

“Bir STK ne kadar çok yayılıyorsa o kadar çok hem nitelik azalıyor hem de sorunlar artıyor her türlü. Çünkü insan işin içine giriyor. Bu konuda nicelikten ziyade niteliğin artırılması noktasında çalışmaların yapılmasının daha güzel olacağını düşünüyorum. Her STK'nın kendi çalışma alanı ayrı olmalı ve o çerçevede çakışmalarını sürdürmeli” (K, 19).

“STK'ların çok fazla dallanıp budaklanmalarını doğru bulmuyorum. Her STK'nın kendi yardım sınırları olmalı ve o sınırlar içerisinde yardımlarını yapmalılar. Çok fazla alana açıldıkları zaman takibinin zorlaştığını düşünüyorum ve yine STK'lar büyüdükçe takipleri de zorlaşmakta, bu anlamda devlete de görevler düşüyor tabii ki” (K, 20).

Katılımcılar, STK'ların çalışma alanlarını genişletmesinin hem nitelik kaybına hem de sorunların artmasına neden olabileceğini vurguluyorlar. Katılımcıların ortak noktası, STK'ların belirli alanlarda derinleşmesinin, daha etkili ve sürdürülebilir yardımlar yapmalarını sağlayacağı yönündedir. Bu, STK'ların daha iyi bir etki yaratabilmesi için odaklanmaları gerektiği anlamına gelir. Geniş bir alanda dağılmanın, kurumsal amaçlarından sapmalarına yol açabileceği ifade ediliyor. Katılımcılar, büyümenin

beraberinde getirdiği karmaşıklığın yönetilmesinin zorlaşacağına dikkat çekiyor. Bu bağlamda, devlete de STK'ların işleyişini denetleme sorumluluğu düşmektedir. Katılımcılardan bazılarına göre yardım sınırlarının belirlenmesi, STK'ların toplumsal sorunları çözme konusundaki kapasitelerini artırabilir ve daha hedefli stratejiler geliştirmelerine olanak tanır.

Bu tema altında bazı katılımcılar, özellikle kriz durumlarında “psiko-sosyal destek sağlama” gerekliliğine de vurgu yapmışlardır.

“Aslında Yeryüzü Çocukları Derneği daha eski bir dernek ama yeni yeni büyüyen bir dernek. Özellikle deprem zamanında kendi adını duyurmuş bir dernek ve genel anlamda çocukların yani ihtiyaç sahibi çocukların hem eğitimler olsun hem diğer ihtiyaçları olsun çocuklarla ilgilenen bir dernek. İhtiyaç sahibi olan çocukların hem psikososyal desteklerine hem de eğitimlerine destek olan bir dernek. Aslında okul zamanında da çalışmaları var. Deprem zamanında da her hafta farklı bir gönüllü ekibini götürerek hem Adıyaman hem Hatay hem de Maraş'ta çadırları vardı. Orada hem küçük çocuklara hem de ilkökul, ortaokul çağındaki çocuklara yani hem okul öncesi hem okul çağındaki çocuklara psikososyal destek veriyorlardı. Özellikle psikoloji öğrencilerinden seçmeye çalışıyorlardı gönüllüleri. Bu gönüllüler hem psikolojik anlamda destek veriyor hem de eğitimlerine yardımcı oluyorlardı. Matematik, fen, Türkçe gibi. Eğitimlerine destek olacak işte test çözme gibi, bilmedikleri konuyu anlatmak gibi.... Konu anlatımı yapmadır soruların cevaplanmasıdır.... Bu tarz etkinlikler yapılıyordu. Özellikle ben Ramazan ayında gittiğimde iftardan sonra çok güzel etkinlikler oluyordu. Beraber işte teravihe gitme olsun, dini anlamda eğitimlerde olsun. Her anlamda psikososyal destek veriliyordu” (K, 9).

“Çorbada Tuzun Olsun Derneği ilk etapta toplumdaki evsiz bireylerin gıda ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş bir dernektir. Daha sonra gıda dağıtımı ile dezavantajlı bireylerle iletişim kurup onların güvenliğini kazanarak çeşitli geri kazanım faaliyetleri sürdürmeye çalışmaktadır. Derneğimizin asıl amacı toplumdan dışlanmış dezavantajlı bireylerin topluma geri kazanılmasıdır. Bu geri kazanım sürecinde varsa alkol ve madde bağımlılığı ile mücadelesinde çeşitli kurumlara yönlendirme yapmak, dilerlerse istihdam ofislerinden iş bulmalarında yardımcı olmak, yine diledikleri takdirde kalabilecekleri yerler bulmak ve kira noktasında bir süre destek olmak, kayıp veya eski tip kimlikleri varsa kimlik süreçlerinde yardımcı olmak, sağlık alanında randevu alma ve hastane desteği sağlamak gibi gıda desteği dışında çeşitli destekler yer almaktadır. Tüm bunlar haftanın her günü aynı saat ve aynı yerde

gelen gönüllüler eşliğinde kendi mutfağımızda pişirdiğimiz yemeklerle gıda dağıtımını yaparak tanışılan evsiz bireyler için yine onlardan alınan bilgiler ile yapılmaktadır. Bireylerin talepleri doğrultusunda hareket edildiğinden yine onların beyanları esas alınmaktadır. Her gün sahada görevli sorumlular eşliğinde evsiz bireyler dinlenmekte ve gün sonunda raporlama yapılmaktadır. Arka planda bu raporlar ilgili birimler tarafından okunmakta ve veri belgeleme yapılmaktadır. Derneğimiz tamamen bağışlar ve gelen gönüllüler ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Yine gelen bağışlar doğrultusunda yaz ve kış mevsimlerinde kıyafet dağıtımını da yapılmaktadır. Derneğimizin Üniversiteler Bir Kâsede projesi ile çeşitli üniversitelerdeki onlarca okul kulübünün hem belli günler dağıtıma katılması hem de derneğimize aynı bağış yapmaları sağlanmaktadır. Bunun yanında derneğimiz Afet Platformu kurucu üyesidir ve yakın zamanda yaşadığımız depremde de bölgede aktif rol almıştır” (K, 12).

Katılımcı yanıtları, sivil toplum örgütlerinin, özellikle psikososyal destek sağlama konusunda üstlendikleri önemli rolleri ortaya koymaktadır. Bu ifadeler, STK’ların kriz anlarında toplumsal dayanışmayı güçlendiren ve bireylerin psikolojik iyileşmelerini destekleyen önemli aktörler olduklarını göstermektedir. Sivil toplum örgütleri, kriz anlarında ve savunmasız gruplara yönelik psikososyal destek sunarak önemli bir rol oynamaktadır. Bu destek, bireylerin travmalarını aşmalarına, duygusal iyileşmelerine ve topluma yeniden entegrasyonlarına yardımcı olur. Bu hizmetler hem bireysel hem de toplumsal düzeyde iyilik halini teşvik eder ve krizlere karşı toplumsal direnci artırır. Tablo 8’deki verilere göre, %4,84 oranında bir katılımcı, mağdurların durumunun izlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu, yardım süreçlerinin etkinliğinin artırılması ve sağlanan desteklerin sürdürülebilirliği açısından önemli bir nokta teşkil etmektedir.

“Sahada doğrudan destek olduğumuz insanlarla tanışmak, geri dönüşlerini almak, hayat hikayelerini dinlemek ve birden çok ihtiyaçlarını gidermeye çalışmak beni çok etkileyen bir şey olmuştu. Ama beni en çok etkileyen tüm bu faaliyetleri istikrarla ve düzenli olarak aynı saat ve aynı yerde sürdürüyor olmaları bu düzeni 10 yıldır aralıksız sürmeye devam ediyor olmalı. Pandemi döneminde bile kısa bir süre haricinde aralıksız gıda dağıtımını sürdürülmüş. Bunun yanında Türkiye ve dünyada evsizlik üzerine bu kadar kapsamlı ve düzenli çalışan başka bir derneğin olmaması takdir edilmesi gereken bir özellikler. Tüm bunları yalnızca gönüllü ve bağışçılarla sürdürüyor olmaları da cabası. Faaliyetlerini yalnızca bağışçı ve gönüllülerle sürdüren ve bu ikisi olmadığı takdirde tüm işlerin duracağı bir dernek olmanın en

korkulu yanı bir gün tüm bunların kesilecek olma ihtimali. Bu sebeple üstünde durulması gereken alan daha fazla gönüllü ve bağışçı çekmek. Derneğin adını hak ettiğinden daha az duyurduğunu düşünüyorum. Bunun sebeplerinden birinin çalıştığı alandaki kişilerin ve çalışma sahasının kamera altına alınmaması gerektiği prensipleri gereği günümüz medyasında görünürlük kazanamaması olduğunu düşünüyorum. Bir diğer sebep ise kesinlikle hiçbir tarafta yer almama ve herkese aynı mesafede olma prensipleri gereği seslerini duyurabilecekleri mecralarla bazen çalışmayı tercih etmedikleri olduğunu düşünüyorum. Kendi prensiplerine öylesine bağlılar ki dernek için çok fayda sağlayacak fırsatları bile prensiplerine aykırı diye reddedebiliyorlar. Bir yandan da bu en hayran olduğum özellikleri arasında. Sanıyorum 10 yıllık istikrarın sırrı da burada saklı” (K, 12).

“Sadece belirli zamanlarda değil, düzenli olarak çalışmalarına devam etmeleri ve sürekliliklerini korumaları çok önemli benim için. Bir STK bu anlamda sistemli ve düzenli bir şekilde prensiplerini bozmadan faaliyetlerini sürdürmeli” (K, 2).

Katılımcıların görüşleri, sivil toplum örgütlerinin istikrarlı ve düzenli faaliyet yürütme sürecinin önemine ve mağdurlarla olan etkileşimin derinliğine dikkat çekmektedir. Özellikle STK’ların, sahada doğrudan mağdurlarla tanışmak, onların ihtiyaçlarını dinlemek ve geri dönüşlerini almak gibi uygulamaları, bireylerin takibi açısından son derece değerlidir. Mağdurların hayat hikayeleri ve ihtiyaçlarıyla doğrudan ilgilenmek, sadece anlık yardımlar değil, aynı zamanda uzun vadeli destek stratejilerinin oluşturulmasına olanak tanır. Ayrıca, STK’ların istikrarlı ve düzenli bir şekilde faaliyetlerini sürdürmesi, mağdurların sürekli takip edilmesi ve onlara devamlılık sağlayacak şekilde destek verilmesi için güçlü bir altyapı oluşturur.

Diğer STK’larla ortak veri tabanı kategorisi, %1,61 ile en düşük orana sahip olup, veri paylaşımının önemini vurgulamaktadır. Diğer STK’larla iş birliği, bilgi akışını ve kaynakların etkin kullanılmasını artırabilir.

“Erzak yardımı faaliyetlerinde tüm bu yardımları yapan ve bu alanda faaliyet gösteren diğer STK’larla iletişim halinde olmaları gerektiğini düşünüyorum. Ortak bir veri tabanı geliştirilebilir, böylelikle daha düzenli ve sağlıklı yardımlar yapılabilir” (K, 5).

Katılımcının ifadesi, STK’lar arasındaki iş birliğinin ve veri paylaşımının önemini vurgulamaktadır. Diğer STK’larla ortak bir veri tabanı oluşturulması gerektiği fikri, erzak yardımı gibi insani yardım faaliyetlerinin daha düzenli ve etkili bir şekilde yapılmasını sağlayacaktır. Bu tür bir iş birliği, STK’ların kendi kaynaklarını daha verimli bir şekilde

kullanmalarını ve yardımlarını ihtiyaç sahiplerine doğru ve adil bir şekilde ulaştırmalarını sağlayabilir. Ortak veri tabanları, farklı kuruluşların birbirlerinin çalışmalarından haberdar olmalarını, çakışmaları önlemelerini ve kaynakların daha verimli paylaşılmasını mümkün kılacaktır.

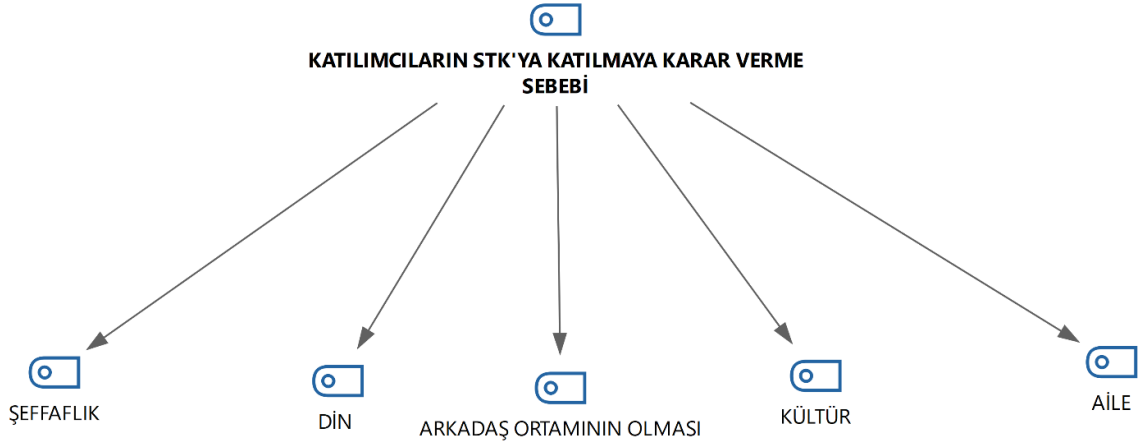
Bu görüş, özellikle çok sayıda STK'nın aynı alanda faaliyet gösterdiği ve kaynakların sınırlı olduğu durumlarda, koordinasyonun önemini ortaya koymaktadır. Yardımların düzgün bir şekilde organize edilmesi ve ihtiyaç sahiplerinin doğru şekilde belirlenmesi, aynı zamanda yardım süreçlerinin şeffaf ve izlenebilir olmasını da sağlayacaktır. Bu bağlamda, katılımcının önerdiği ortak veri tabanı fikri, gönüllülerin ve bağışçıların güvenini artırabilir ve yardımların etkisini iyileştirebilir. Bu tür bir veri paylaşımının, STK'lar arasındaki iletişimi güçlendireceği ve ortak hedeflere ulaşma yolunda daha başarılı sonuçlar elde edilmesine yardımcı olacağı açıktır.

3.2.4. Katılımcıların STK'ya Katılmaya Karar Verme Sebepleri ile İlgili Bulgular

Katılımcıların STK'ya katılmaya karar verme sebeplerinin incelendiği tema çerçevesinde katılımcılara şu sorular yöneltilmiştir:

- 1- Bazı insanlar STK'lara katılmaya karar vermekte zorlanırlar; bazıları da oldukça kolay karar verir. Üyelik hakkında düşünürken ne tür bir karar verme sürecinden geçtiniz? Katılmaya karar vermenizde en önemli etkenler nelerdir? Bahsedebilir misiniz? (Siyasi, dini, kültürel, ekonomik vb.)”
- 2- Başka bir STK'da gönüllülük faaliyetlerine katılıyor musunuz?

Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlar neticesinde Şekil 5'te yer alan veriler elde edilmiştir.

Şekil 5: Katılımcıların STK’ya Katılmaya Karar Verme Sebepleri Hiyerarşik Kod Modeli

Kaynak: Yazar tarafından Maxqda Programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Katılımcıların STK’ya katılma ve üyesi oldukları STK’yı seçme sebepleri incelendiğinde, şeffaflık, din, arkadaş ortamının varlığı, kültür ve aile dinamiklerinin ön plana çıktığını görüyoruz. Bu dinamiklerin katılımcılar arasındaki dağılım oranı ise Tablo 9’daki gibidir.

	Bölümler	Yüzde
ŞEFFAFLIK-GÜVEN	15	50.00
DİN	5	16.67
ARKADAŞ ORTAMININ OLMASI	5	16.67
KÜLTÜR	4	13.33
AİLE	1	3.33
TOPLAM	30	100.00

Tablo 9: Katılımcıların STK’ya Katılmaya Karar Verme Sebepleri

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur

Tablo 9’daki dağılıma göre, katılımcıların üyesi oldukları STK’ya katılmaya karar vermelerindeki etkenler içerisindeki en yüksek oranın (%50), “şeffaflık” faktörü olduğunu görüyoruz. Katılımcıların yüksek bir oranla bunu vurgulamış olmaları, şeffaflık, güven ve açık olma ilkelerinin, STK’ların üyeleri için en önemli kriterlerden biri olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, katılımcıların örgütsel şeffaflığın ve açık iletişimin, güven oluşturma ve katılımı teşvik etme açısından kritik bir rol oynadığını işaret etmektedir. Bu bağlamdaki sorulara katılımcıların vermiş oldukları yanıtların bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Kuruluşun daha önceden de yapmış olduğu işleri görmüş olmam, çalışma arkadaşlarıma, gittiğimiz ve kaldığımız yerlere, yani yediğim yemeğe kadar en ufak detayına güvenip inanabileceğim bir STK’da çalışmak çok büyük bir konfor benim için. Benim için bu çok önemli. Hem sosyal medyadan hem de orada çalışan

arkadaşlarımdan biliyor olmamdan dolayı güvendiğim ve şüphe içerisinde düşmediğim bir STK. Güveniyor olmam benim için en büyük etkenlerden biriydi her zaman” (K, 9).

“Hiçbir siyasi bağlantısı olmaması, bağımsız bir öğrenci kulübü olarak kurulmuş olması, bilinçli, hassasiyet sahibi, tanıdığım kişilerin orada bulunması, örgütün çalışmalarının gerçekten yerinde olduğunun ve yardımların ulaştığının bilincinde olarak güvenmem beni etkiledi” (K, 7).

“Öncelikle dini yönden benim kafa yapımın bu STK’ya uyduğunu düşünüyorum ikinci olarak da işte web siteleri olsun sayfaları olsun güven veren bir platform. Her işte belgeli çalışmaları, her şeyi açık bir şekilde paylaşıyor olmaları...Herhangi bir şüphem olmamıştı, bu yüzden tercih ettim” (K, 1).

“Neden bu STK'yı seçtim, zaten bulunduğum ilde hayvanlarla ilgili çalışma yapan çok fazla dernek veya vakıf yoktu, bu dernek de çalışmaları konusunda bana güven verdi ve özellikle hayvanlarla ilgili çalışmalar yapıyor oluşu ve benim de hayvanlara karşı bir hassasiyetinin oluşu bu derneği seçmeme sebep oldu. Aslında çok fazla seçeneğim de yoktu zaten hayvanlarla ilgili gönüllülük yapmak istiyordum o yüzden bu derneği seçtim” (K, 19).

Katılımcıların yanıtlarına bakıldığında, katılımcıların özellikle STK’ların belgeli ve açık paylaşımlarının, sosyal medyadaki güven veren platformlarının, örgütün çalışmalarının somut ve etkili olduğuna dair güveni pekiştiren faktörler olduğunu öne çıkarmaktadır. Katılımcıların, gönüllü olarak katıldıkları organizasyonların herhangi bir şaibeye mahal bırakmayacak şekilde güvenilir, şeffaf ve değerlerine uygun olmasını önemseyerek bilinçli bir seçim yaptıklarını görüyoruz.

STK’larda güven ve şeffaflık, organizasyonun sürdürülebilirliği, üyelerinin bağlılığı ve toplumsal etkisinin artırılması açısından da önemli bir yere sahiptir. Güven, bir STK’nın paydaşlarıyla kurduğu ilişkiyi güçlendiren temel bir etkidir ve sadece üyelerinin değil, bağışçılar ve kamuoyu nezdinde de önemli bir yere sahiptir. Şeffaflık, bir STK’nın tüm faaliyetlerini, mali verilerini, kararlarını ve sonuçlarını açıkça paylaşması bağlamında önemlidir. Bu durum, gönüllülerin STK’nın dürüstlüğüne ve hesap verebilirliğine olan güvenlerini artırır. Hem güven hem de şeffaflık, özellikle yardım toplama, gönüllü katılımı ve kamu desteği için önemlidir, çünkü bireyler ve kurumlar bu unsurlardan dolayı daha fazla katılım gösterir ve destek verirler. Ayrıca şeffaflık örgütlerin kötüye kullanılmasının önlenmesinde ve toplumda saygınlık kazanmasında da yardımcı olur.

Tablo 9'a bakıldığında, din (%16,67) ve arkadaş ortamının olması (%16,67) gibi unsurların aynı oranda öne çıkması; dini, sosyal ve kültürel faktörlerin de katılım kararları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu gösterir. Bu unsurlar, bireylerin aynı zamanda dinî değerler ve sosyal ilişkilerle de motive olduklarını ortaya koymaktadır. Burada dinin ve arkadaş ortamının, bireylerin topluluklarda aidiyet hissetmeleri, sosyal bağlar kurmaları ve birlikte zaman geçirmeleri açısından önemli birer etken olabileceği söylenebilir. Bu bağlamda verilen bazı katılımcı yanıtları şu şekildedir:

“Kendini düşünmeden, bir yerde bir mağduriyet varsa ya da nasıl diyelim... mazlum coğrafyalarda yardıma ihtiyacı olan insanlar varsa kendinizi gözetmeden direk o insanların duygu ve düşüncelerini anlayıp, ihtiyaçları neyse onlara dönük yapılan bir çalışma olarak bakıyorum gönüllülüğe. Sonuçta herkesin bir ailesi var, eşi var. Bunlara harcamanız gereken zamanı ihtiyacı olan insanlara harcamış oluyorsun. Buradan gönüllülüğe tamamen bizler inançlı insanlar olduğumuz için Allah'ın rızasını umarak, gözeterek yapılan çalışmalar olarak bakıyorum” (K, 8).

“Elimden başkaları için faydalı işler yapmak geliyorsa, bu yetenek ve donanımımı boşa harcamak istemiyorum. Dini inancım gereğince de bu özelliklerimin şükür için karşılık beklemeksizin insanlara faydalı olmam gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca bazı insanlar benim kadar şanslı olamayabiliyor. Bu yüzden dezavantajlı bireylere destek olmak çok kıymetli ve bunu gönüllü olarak yani gönlümün isteğini yaparak değil gönlünden isteyerek yapmak her anlamda ihtiyacım olan ve bana da iyi gelen bir şey” (K, 12).

“Çok güzel bir şey yaptığımı hissediyorum. Tamamen Allah rızası için, tamamen insanların menfaatine. Hani o duygu insanı çok besliyor. Gerçekten yaparken birtakım sıkıntılar çekiyoruz ama en sonunda ulaştığımız insanlar, bu yardım olur, eğitim olur. Bunu sadece Allah rızası için yapmak. O insanların hayatına bir katkı sunmak için yapmak, bu çok iyi geliyor, iyi hissettiriyor” (K, 13).

“Benim için STK'ya katılmamdaki en önemli etken, Allah'a karşı sorumluluklarımı yerine getiriyor olmak. Allah'ın yardım ediniz emirlerine, yani başkalarına yardımcı olmamızla ilgili emirlerine uyuyor olmak” (K, 3).

“Benim için birinci etken tabii ki dini motivasyon diyebilirim. Çünkü dinimizin gönüllülük çalışmaları aslında hepsini kapsıyor. Hem insani hem yardım çalışmalarını...ve bütün bunların dinimiz açısından sevap oluşu, bizlerin buna teşvik edilmesi. Hepsi bir arada olduğu için bu duygu beni motive ediyor. Yani dinimin gerektirdiği bir şey insanlara faydalı olmak, halka hizmet etmek. Beni motive eden şey de bu” (K, 6).

Katılımcıların ifadeleri, gönüllülük ve din arasındaki güçlü bağı ve dini inançların gönüllülük faaliyetlerine katılım üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Bu görüşlerde, gönüllülüğün sadece topluma hizmet etmek amacıyla değil, aynı zamanda dini sorumluluk ve inanç doğrultusunda yapılan bir faaliyet olarak görüldüğü vurgulanmaktadır. Katılımcılar, gönüllü çalışmalarını Allah'ın rızasını kazanma ve dini emirleri yerine getirme arayışı olarak tanımlamaktadır. Bu, gönüllülüğü yalnızca toplumsal fayda sağlamakla sınırlı tutmayıp, bireysel manevi bir sorumluluk ve dini bir görev olarak da anlamlandırmaktadır.

Dini motivasyon, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılmalarını teşvik eden önemli bir faktördür. Gönüllülüğün, katılımcılar tarafından bir ibadet olarak kabul edilmesi, yaptıkları işlerin sadece topluma değil, aynı zamanda kendilerine de manevi bir ödül sağladığına inanmalarını güçlendirmektedir. Bu görüş, gönüllülüğün manevi bir tatmin ve içsel huzur kaynağı olduğuna işaret etmektedir. Katılımcılar, başkalarına yardım etmenin, dini inançlarının gerektirdiği bir sorumluluk olduğuna ve bunun sonucunda hem topluma fayda sağladıklarına hem de Allah'ın rızasını kazandıklarına inanmaktadır.

Katılımcılar, bu faaliyetlerin sadece toplumsal katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda manevi açıdan da kendilerini güçlü hissettiklerini ifade etmektedirler. Din, gönüllülüğün bir motivasyonu ve bu tür çalışmaların, insanların yaşamlarına anlam ve değer katmalarını sağlayan bir yön olarak karşımıza çıkmaktadır. Dini inançlar, gönüllü faaliyetlerin temel motivasyon kaynaklarından biri olup, bireylerin bu faaliyetleri sadece toplumsal sorumluluk değil, aynı zamanda manevi bir görev olarak yerine getirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu da gönüllülüğün hem toplumsal fayda sağlama hem de bireysel manevi tatmin sağlama amacını birleştirerek, dinin sosyal sorumluluk anlayışı ile örtüştüğünü göstermektedir. Bu bağlamda, gönüllülük, bireylerin dini inançları doğrultusunda toplumsal adaleti sağlama ve başkalarına yardım etme arzusuyla şekillenmektedir.

“Ben bir kararsızlık sürecinden geçmedim. O dönemde karşıma çıktı ve katıldım, arkadaşlıklar kurdum ve STK'ya bağlılığım arttı. Şu anda her ne kadar çok faaliyetlere katılmasam da kurduğum arkadaşlıklar paha biçilemez” (K, 5).

“Aynı zamanda kültürel olarak geziler düzenliyoruz, gezilerde yeni yerler görebiliyorum. İşte, gençlerle bir araya gelmek olsun, arkadaşlar edinmek olsun gibi sebeplerden dolayı bu STK'da bulunmaktan dolayı çok mutluyum” (K, 15).

“İnsanların iyiliğini, güzelliğini, muhabbetlerini, akşam olduğunda beraber içtikleri çay ve yaptıkları muhabbeti gördükten sonra bu organizasyon içinde olmak bana daha da iyi geldi. Gönüllü faaliyetleri içindeyken yaptığımız paylaşımlar ve kurduğumuz güzel bağın STK dışında da devam etmesi çok güzel” (K, 2).

Katılımcıların ifadeleri, gönüllülüğün yalnızca toplumsal hizmet sağlamakla sınırlı olmadığını, aynı zamanda bireyler için çeşitli sosyal, kültürel ve duygusal fırsatlar sunduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Gönüllülük, sadece bir hizmet verme eylemi değil, aynı zamanda sosyal bağlar kurma ve toplumsal etkileşimde bulunma sürecidir. Katılımcılar, gönüllü faaliyetler aracılığıyla yeni insanlarla tanıştıklarını, farklı kültürel ve toplumsal geçmişlerden gelen bireylerle bir araya gelerek daha geniş bir perspektif kazandıklarını vurgulamışlardır. Bu da gönüllülüğün bireylerin sosyal becerilerini geliştirmelerine, farklı topluluklar arasında köprüler kurmalarına ve toplumsal uyumu güçlendirmelerine olanak sağladığını göstermektedir. Özellikle gönüllülük faaliyetleri sırasında kurulan dostluklar ve ilişkiler, yalnızca etkinlik sırasında değil, sonrasında da devam etmiş ve katılımcılar bu sürekliliği bir zenginlik olarak değerlendirmişlerdir. Bu, gönüllülüğün bireylerin yaşamlarına kalıcı sosyal bağlar ve anlamlı ilişkiler katma potansiyelini gözler önüne sermektedir.

Gönüllülük ayrıca, katılımcılara kültürel zenginlikler sunan bir deneyim alanı oluşturur. Farklı sosyal çevrelerle etkileşimde bulunmak, gönüllülerin dünyaya bakış açılarını genişletmelerine yardımcı olmakta ve kültürel çeşitliliği anlamalarına olanak sağlamaktadır. Katılımcılar, gönüllülük yoluyla edindikleri kültürel deneyimlerin kendilerine yeni bakış açıları kazandırdığına ve toplumsal sorumluluk bilincinin gelişmesine katkı sağladığına değinmişlerdir.

Bunun yanı sıra, gönüllülük faaliyetlerinin, grup içi dayanışma ve iş birliği duygusunu pekiştirdiği de ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar, gönüllü çalışmalarda birlikte hareket ettikleri diğer bireylerle güçlü bağlar kurduklarını, ortak bir amaca yönelik çalışmanın getirdiği aidiyet hissinin, gönüllülüğü hem bireysel hem de toplumsal düzeyde tatmin edici bir deneyim haline getirdiğini belirtmişlerdir. Bu, gönüllülük faaliyetlerinin sadece toplumsal hizmet sağlama değil, aynı zamanda bireylerin kendi kişisel tatminlerini ve sosyal bağlılıklarını güçlendirmelerine yardımcı olduğunu göstermektedir. Bazı katılımcıların yanıtları, gönüllülüğün katılımcılara sunduğu sosyal, kültürel ve duygusal zenginlikler, bu faaliyetlerin yalnızca toplumsal hizmetin ötesine geçtiğini ve bireyler için çok boyutlu bir fayda sunduğunu göstermektedir. Gönüllü faaliyetlerde kurulan sosyal

bağlar, kültürel deneyimler ve duygusal tatmin, bireylerin yaşam kalitelerini artırırken, toplumsal sorumluluk bilincini de pekiştirmektedir. Bu nedenle gönüllülük hem bireysel hem de toplumsal düzeyde değerli ve etkili bir deneyim olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların STK'ya katılmalarında karar verme sebeplerinden biri de “kültür” faktörüdür (%13.33). Bu durum, katılımcıların toplumsal değerler, gelenekler veya ortak kültürel bağlar etrafında birleşme gereksinimlerinin bir göstergesi olabilir. Kültürel uyum ve ortak bir değerler sistemine sahip olmak, topluluk içindeki dayanışmayı güçlendiren bir unsur olarak değerlendirilebilir. Katılımcıların bu başlık altında verdiği yanıtlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

“İçinde bulunduğum kültürel ortam benim STK'ya katılmamda önemli bir faktördü. İçinden geldiğim gelenek, sosyal ortam ve aslında Türk Milletinin kültürel kodları zaten sizi bir yardım faaliyeti içinde olmaya itiyor, kolaylaştırıyor...” (K, 20).

“Benim sahip olduğum kültürel değerler, misafirperverlik, komşuluk ilişkileri, yardımlaşma, hayırdan yarışma gibi toplumsal dayanışmaya teşvik eden değerlerdir. Bize doğduğumuz günden beri bunlar öğretildi ve gösterildi” (K, 8).

Katılımcıların %3.33'ü aile faktörünün STK'ya katılmaya karar vermelerinde önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, gönüllülüğün ailevi değerlerle şekillenebileceğini ortaya koymaktadır. Aile, bireylerin değerler sistemini ve sosyal sorumluluk anlayışını pekiştiren bir yapıdır. Bu bağlamda, aile içindeki yardımlaşma kültürü, bireylerin gönüllü faaliyetlere katılımlarını teşvik edebilir. Ailenin bu konuda vermiş olduğu destek, gönüllülerin STK'ya katılmalarına yönelik bir motivasyon kaynağı olabilir.

Katılımcılara “başka bir STK'da gönüllülük faaliyetlerine katılıyor musunuz?” Sorusu sorulmuş, alınan yanıtların katılımcılara dağılım oranı aşağıda gösterilmiştir:

	Bölümler	Yüzde
EVET	13	68.42
HAYIR,	6	31.58
TOPLAM	19	100.00

Tablo 10: Katılımcıların Başka STK'lara Katılımları

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur

Tablodaki 10'daki verilere göre, katılımcıların %68,42'si başka STK'lara katıldıklarını belirtirken, %31,58'lik bir kesim ise başka bir STK'ya katılmadığını ifade etmektedir. Bu, genel olarak katılımcıların büyük bir kısmının başka bir STK'da da gönüllülük faaliyetlerine katılma eğiliminde olduğunu, ancak bir kısmının yalnızca belirli bir STK

ile sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu bağlamda verilen bazı katılımcı yanıtları aşağıdaki gibidir:

“Zaman zaman başka STK’ların çalışmalarına da katılıyorum, yani Kızılay’ın kan verme kampanyaları ya da böyle yurtiçi içerisinde göçmen vatandaşlara gerek aynı gerekse nakdi yardım yapan diğer kuruluşlarla da iş birliği yapıyorum, gönüllü olarak onlara da hizmette bulunuyorum” (K, 8).

“Yani organik bir bağım yok ama İHH’nın Yetim Vakfı’nı özellikle takip ediyorum. Oradan yetimim de var. Onların çalışmalarına da bu şekilde destek veriyorum. Yönetiminde veya herhangi bir komisyonunda görevli değilim ama elimden geldiği kadar onlara da destek vermeye çalışıyorum. Aslında bir STK’ya üye olmadan veya iş bir STK ile ilgili bir çalışma yapmadan bir yaşam düşünemiyorum, öyle diyebilirim” (K, 13).

“Tabi başka bir STK’da gönüllü olarak katılıyorum, isim de verebilirim. AGD hani Anadolu Gençlik Derneği dediğimiz STK da aynı şekilde... Bunların da mesela kitap kafeleri olsun, toplantı sohbetleri olsun bunlar gibi etkinlikler oluyor. Bunlara katılıyorum” (K, 15).

“Evet başka bir STK’da da pandemi döneminde Sakarya’da kurulan Merhamet Gönüllüleri diye bir dernek var, orada fahri olarak çeyiz ve gelinlik işine bakıyorum” (K, 17).

“Hayır, katılmadım ama yararım dokunabileceğim bir fırsatı yakalarsam seve seve katılırım” (K, 5).

“Şu anda başka bir STK’da aktif bir şekilde rol almıyorum” (K, 9).

Katılımcı yanıtlarından elde edilen bu bulgu, gönüllülük faaliyetlerinin yalnızca tek bir STK ile sınırlı kalmadığını, bireylerin farklı kuruluşlarda da aktif olarak yer almayı tercih ettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, katılımcıların gönüllülük anlayışının geniş bir perspektife sahip olduğunu ve farklı alanlarda etkinlik gösterme isteği taşıdıklarını gösteriyor olabilir. Ayrıca, birden fazla STK’ya katılmak, katılımcıların daha geniş bir ağ oluşturmaya ve farklı toplumsal sorunlarla daha fazla etkileşimde bulunmasına olanak tanıyabilir.

Ancak, %31,58 oranındaki katılımcıların başka STK’lara katılmaması da önemli bir veridir. Bu grup, belirli bir STK’ya odaklanmayı tercih ediyor olabilir veya diğer STK’lara katılım için yeterli motivasyona sahip olmayabilir.

Katılımcıların çoğunluğunun başka STK’lara katılma eğiliminde olması, gönüllülüğün çeşitliliğine ve katılımcıların toplumsal sorumluluk bilincinin arttığına işaret etmektedir.

Bu durum, STK'ların gönüllü ağılarını genişletme ve daha fazla kişiye ulaşma çabalarının etkili olabileceğini de göstermektedir.

3.2.5. Katılımcıların Ailelerinin STK'lara Karşı Tutum ve Davranışları ile İlgili Bulgular

Bu tema altında katılımcılara; “ailenizde sivil toplum kuruluşlarına üye olup gönüllülük faaliyetlerine katılan başkaları var mı? Ailenizin ve çevrenizdeki insanların gönüllülük faaliyetlerine karşı tutum ve davranışları nasıldır? Sizin gönüllülük faaliyetlerinize nasıl yaklaşıyorlar? Bahsedebilir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen yanıtların katılımcılar arasındaki dağılım oranı Tablo 11’de gösterilmiştir.

	Bölümler	Yüzde
AİLEM DESTEKLEDİ	16	84.21
AİLEM DESTEKLEMEDİ	3	15.79
TOPLAM	19	100.00

Tablo 11: Katılımcıların Ailelerinin STK'lara Karşı Tutum ve Davranışları

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur

Tablo 11, katılımcıların ailelerinin sivil toplum kuruluşlarına karşı tutum ve davranışlarını göstermektedir. Katılımcıların %84,21'inin ailelerinin gönüllülük faaliyetlerini desteklediğini belirtmesi, ailelerin sosyal sorumluluk ve gönüllülük konusunda genel olarak olumlu bir tutum sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, ailelerin gönüllülük faaliyetlerini değerli ve önemli bir sorumluluk olarak kabul ettiğini ve katılımcıların bu tür faaliyetlere katılımını teşvik edici bir etkiye sahip olduklarını düşündürmektedir. Diğer taraftan, %15,79 oranında katılımcı ise ailelerinin gönüllülük faaliyetlerini desteklemediğini belirtmiştir. Bu, bazı ailelerin gönüllülük çalışmalarına karşı olumsuz bir tutum sergileyebileceğini veya bu tür faaliyetlerin önceliklerinin dışında kaldığını işaret eder. Bazı katılımcıların bu konudaki yanıtları aşağıda sunulmuştur:

“Ailem hep bana destek oldu bu konuda. Kardeşlerim ve kuzenlerim de benim sayemde gönüllü faaliyetlerine katıldılar. Çevrem gittiğim faaliyetlere olumlu tepkiler gösteriyor. Her ne kadar uzun yolculuklara çıkıp afet bölgelerine gittiğimde tedirgin olsalar da yaptığım şeyin çok iyi bir şey olduğunu bildiklerinden memnun oluyorlar” (K, 5).

“Çevremde de ailemde de gönüllü olanlar var, hepsi benim kadar aktif değil ama maddi, manevi ne olursa olsun istediğim zaman yardım ediyorlar, destekliyorlar. Yardıma ihtiyaç olduğu zaman herhangi bir çalışmada haber verdiğim zaman

ailemden veya arkadaş çevremden mutlaka yardıma geliyorlar ve bundan da mutlu oluyorlar” (K, 6).

“Ailemin tüm üyeleri hayatının bir döneminde mutlaka bir STK’da görev almıştır. Bu durum tabi ki benim STK’lara karşı daha ılımlı olmamı sağladı ve olumlu etkiledi. Çevremde aynı şekilde STK’larda aktif yer alıyor. Birbirimizi bu konuda destekleriz” (K, 7).

“Yani çekirdek ailemde annem, babam da ve kardeşlerim de aktif bir şekilde STK üyeliği olmasa da birçok dernekte kermesler olsun, günlük faaliyetleri olsun ya da herhangi bir yardım olsun bulunmuş kimseler. Çok fazla yardım için gittikleri yerler oluyordu ama aktif bir rolleri yoktu. Benim gitmeme her zaman destek oldular. Ben işte... deprem Şubat’ın 6’sında olmuştu. Ben ilk defa 4 Nisan’da gittim. Aslında çok da uzun bir zaman geçmemişti ama gitmek istediğimi söylediğimde desteklediler. Zaten onlar da güveniyordu benim gideceğim STK’ya. Bu yüzden herhangi bir sıkıntı olmadı. Her zaman destekçiler de yani bu konuda” (K, 9).

“İnsanlar mağdur insanları gördükçe vicdanları harekete geçiyor. Bundan dolayı insanlar ben de burada olmak istiyorum dediği için gönüllülük faaliyetleri arttı...Özellikle çevremdeki insanların çoğunluğu gönüllü faaliyetlerin içinde yer alır evet, fazlasıyla...” (K, 11).

“Şu an aktif olarak katılım sağladıklarını sanmıyorum fakat gençlik yıllarında hem annemin hem de babamın çeşitli STK’larla beraber gönüllülük faaliyeti sürdürdüğünü biliyorum. Benim çocukluk döneminden hatırladığım annemin çeşitli derneklerle kermes düzenlediği ve bizi de bu kermeslere götürüp gönüllülük faaliyetlerine katılmamıza destek olduğu. Şu an ebeveynlerim benim gönüllülük çalışmalarımın memnunlar sadece derslerimden daha çok vakit ayırdığım için aradaki dengeyi kurmamı tavsiye ediyorlar. Arkadaşlarım da özellikle bir yerde devamlı ve istikrarlı faaliyet sürdürmem noktasında hem şaşkın hem de gururlular. Kendileri de müsaitlikleri ölçüsünde destek olmaya, gönüllülük yapmaya çalışıyorlar” (K, 12).

“Kendi yani çekirdek ailem, onlar da ister istemez TDV gönüllüsü oldular. Otomatikman yardımları dağıtacağım zaman hep beraber alırız veya bir şey yapılacağı zaman yine hep beraber. Hepimiz bir nevi TDV’de görevli gibiyiz. Ama onun dışında yine söylediğim gibi İHH ve Yetim Vakfı’yla da yani bağlantılı. İşte evimizde kumbaraları var, hepimiz ona atıyoruz... Arkadaş çevrem de bu şekilde. Yani mutlaka bir sivil toplum kuruluşunda hani bizatihi üye olmasa bile faaliyetlerine destek veriyor, yani eğitim olsun, yardım olsun arkadaş çevrem bu

şekilde. Kendi kök ailem ise bu kadar çalışmanın, ekstradan çalışmanın gereksiz olduğunu düşünüyor ama çekirdek ailem ve arkadaşlarım destekliyorlar” (K, 12).

“Şöyle, yani babamın bir geçmişi var ama şu anda bir STK’nın içerisinde değil. Babam çok destekliyor, çok da hoşuna gidiyor seviyor ama annem o noktada bir tık daha mesafeli. Yani böyle çok fazla vaktimi harcadığım için ve çok fazla üzerine düştüğüm için ve yorulduğum için, haliyle de bu konuda biraz endişeleri var” (K, 19).

“Ailem tabii ki her zaman destekledi çünkü ben küçüklüğümde beri hep ihtiyacı olanlara yardım etmenin gerekli olduğunu söyleyen bir anne baba ile büyüdüm. Bize her zaman, bana ve kardeşlerime eğer iki tane ekmeğiniz varsa birini ihtiyacı olanlara verin dediler. Nerede ihtiyacı olan birini görsek ailece bu konuda hassas davrandık. Bence insanın insan olmasındaki en önemli özelliklerden birisi de kendisi dışındaki canlılara yardım edebilme kapasitesidir. Bu anlamda ailem beni her zaman destekledi, her zaman yanımda oldu ve benim çalışmalarımı her zaman gurur duydular” (K, 20).

Yukarıdaki katılımcıların verdiği yanıtlardan, ailelerin gönüllülük faaliyetlerine karşı genel olarak olumlu bir tutum sergilediği ve katılımcıları desteklediği açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı, ailelerinin gönüllü çalışmalara katılımını teşvik ettiğini, bunun yanı sıra bazen aile üyelerinin de gönüllü faaliyetlerde yer aldığını ifade etmektedir. Bu durum, ailelerin gönüllülük faaliyetlerini yalnızca desteklemekle kalmadığını, aynı zamanda bu tür faaliyetlere katılımı bir değer olarak kabul ettiklerini ve sosyal sorumluluğa karşı olumlu bir tutum geliştirdiklerini göstermektedir.

Ailelerin, katılımcıların gönüllü faaliyetlerini genellikle destekleyici bir biçimde kabul etmeleri, onların bu faaliyetlere katılımını cesaretlendiren önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailelerin, katılımcılara güven duymaları ve onların gönüllü çalışmalarına değer verdiklerini göstermeleri, gönüllülük motivasyonlarını artıran unsurlar arasında yer almaktadır. Özellikle ailelerin manevi destekleri, katılımcıların bu faaliyetlere daha fazla katılım göstermelerini sağlamaktadır. Maddi olarak da bazı ailelerin gönüllü faaliyetlere katkıda bulunmaları, bu tür çalışmaların daha geniş kitlelere ulaşmasını desteklemektedir.

Ayrıca, katılımcıların çevrelerinin de gönüllülük faaliyetlerine büyük bir destek verdiği gözlemlenmektedir. Çevre, sadece aile üyeleriyle sınırlı kalmayıp, geniş bir sosyal ağda gönüllü çalışmaları teşvik eden bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu destek, katılımcıların

toplumla olan bağlarını güçlendirmekte ve sosyal sorumluluk duygularını pekiştirmektedir. Çevrenin desteği, gönüllü faaliyetlerin katılımcılar için anlamlı bir deneyim haline gelmesine olanak tanımaktadır.

Tüm bu faktörler, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine olan katılımlarını derinleştirirken, toplumsal bir aidiyet duygusu oluşturmalarına da katkı sağlamaktadır. Katılımcılar, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumla olan bağlarını güçlendirerek, toplumsal sorumluluklarının bilincinde olmaktadır. Ailelerin ve çevrenin bu olumlu tutumları, katılımcıların gönüllülük motivasyonlarını artırmakta ve onları sosyal sorumluluklarına karşı daha duyarlı hale getirmektedir. Bu süreç, katılımcılara sadece gönüllülük yapmayı öğretmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal değerlerin ve yardımlaşmanın önemini de kazandırır.

“Çevremizdekiler ve ailemdeliklerden STK’larda gönüllü olan kimse yok ve sülalede bu işi yapan tek benim. İlk zamanlar çok da eleştirildi. İşte bir sürü adamla geziyor, bir sürü olaylara, evlere girip çıkıyor falan diye. Eleştirildim, anneme şikâyet dahi gitti ama umursadığım mı, umursamadım. Yine olsa, gençliğim olsa yine yaparım. Yani daha iyisini de yapardım. Şimdi bu tecrübemle biraz daha genç olmak isterdim” (K, 17).

“Ailem benim bu çalışmalarımın, özellikle okul derslerime olumsuz katkıda bulunduğunu ve çok fazla zaman harcadığını düşünüyor o yüzden çok fazla destek vermiyorlar. Aslında öyle bir şey yok, tam tersine ben her anlamda bana iyi geldiğini düşünüyorum. Bir de tabii ki hayvanlara yardım ettiğimiz için biraz tedirgin oluyorlar. Aslında zaten dernekteki ablalarımız ve ağabeylerimiz sahada ön planda oluyorlar biz geri planda onlara yardımcı olmaya çalışıyoruz, tedirgin olunacak bir durum yok...” (K, 16)

Katılımcıların verdiği yanıtlar, ailelerin ve çevrelerinin gönüllülük faaliyetlerine karşı tutumlarının çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Bazı aileler, gönüllülük faaliyetlerini destekleyip, katılımcıların sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerini teşvik ederken, bazı aileler ise gönüllülük çalışmalarının zaman kaybı olduğu veya okul başarısını olumsuz etkileyebileceği endişeleriyle bu faaliyetlere mesafeli yaklaşmaktadır. Ailesi şu an gönüllü faaliyetlerinde bulunan veya geçmişte STK’larda görev almış olan bireylerin gönüllü olma oranlarının yüksek olması, aile tarafından teşvik edilmenin ve desteklenmenin gönüllülük üzerinde pozitif etki yaptığını göstermektedir. Ailelerin ve

çevrelerinin desteği, katılımcıların gönüllülük motivasyonunu artırmakta ve onları toplumsal sorumluluklarına karşı daha duyarlı hale getirmektedir.

Ancak, bazı katılımcılar, ailelerinin gönüllülük faaliyetlerine karşı mesafeli veya olumsuz bir tutum sergilediğini ifade etmektedir. Bu tutumlar genellikle gönüllülüğün zaman kaybı olarak görölmesi veya katılımcıların eğitim gibi diğer önceliklerine zarar vereceği endişesiyle şekillenmektedir. Buna rağmen, katılımcılar, ailelerinin olumsuz yorumlarına rağmen gönüllülük faaliyetlerine devam etmekte ve bu deneyimlerin onlara kişisel tatmin ve gelişim sağladığını vurgulamaktadırlar. Bu durum, gönüllülüğün bireysel bir tercih ve toplumsal bir sorumluluk olarak, aile ve çevre tarafından desteklenmemeye rağmen sürdürülebileceğini göstermektedir.

Bu durum, ailelerin ve çevrenin gönüllülük faaliyetlerine karşı gösterdiği tutumların, bireylerin gönüllü çalışmalara katılımını hem teşvik edici hem de engelleyici olabileceğini göstermektedir. Ailelerin destekleyici tutumu, gönüllülük motivasyonunu artırabilir ve bireylerin toplumsal sorumluluk bilincini güçlendirebilirken, olumsuz tutumlar, gönüllülüğün zaman kaybı veya eğitim başarısına zarar verme gibi algıların varlığını ortaya koymaktadır. Bu durum, gönüllülük faaliyetlerinin, bireysel gelişim ve toplumsal sorumluluk açısından önemli olmasına rağmen, ailenin gönüllülük ve STK'lara bakış açısının bireylerin bu faaliyetlere katılımını şekillendiren önemli faktörler olduğunu ortaya koymaktadır.

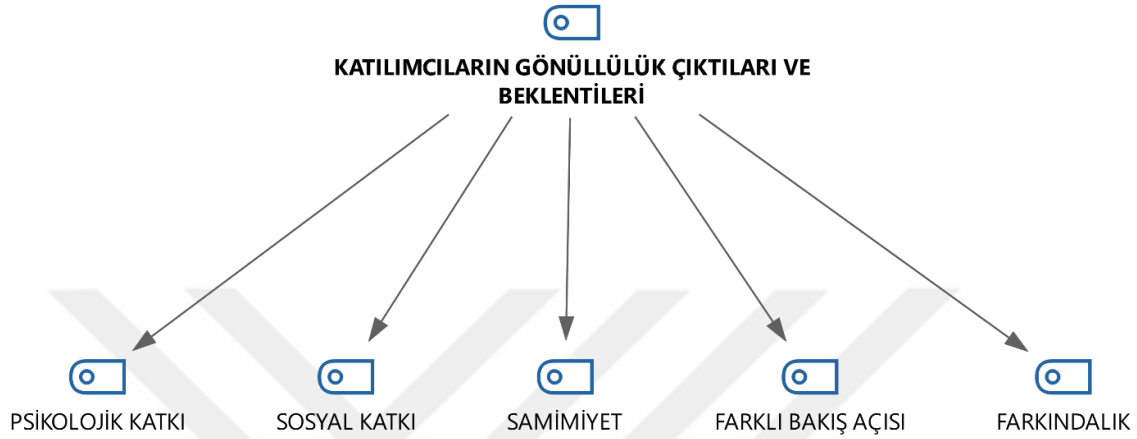
3.2.6. Katılımcıların Gönüllülük Çıktıları ve Beklentileri ile İlgili Bulgular

Bu tema içerisinde, gönüllü katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılmadan önce taşıdıkları beklentiler ile süreç sonunda elde ettikleri çıktılar incelenmiştir. Katılımcıların gönüllülük çıktısı ve beklentileri ile ilgili verilere ulaşmak için katılımcılara şu sorular yöneltilmiştir:

- 1- Gönüllü olmanın size kazandırdığı kazanımlar ve katkılar var mı? Varsa, bunların neler olduğundan (ekonomik, siyasi, psikolojik vb.) bahsedebilir misiniz?
- 2- Üyesi olduğunuz STK'nın üyeleri ile aranızda nasıl bir ilişki bulunmaktadır? (sosyal, duygusal ekonomik, siyasi vb.)
- 3- İçinde bulunduğunuz gönüllülük faaliyetlerinin devamını sağlayan etkenler sizce nelerdir?

4- Mensubu olduğunuz STK'ya katılmak hayatınızda bir değişikliğe yol açtı mı? Açtıysa, bunlar nelerdir? STK'ya katıldıktan sonra yaşadığınız deneyimlerden bahsedebilir misiniz?

Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlar neticesinde Şekil 6'da yer alan veriler elde edilmiştir.

Şekil 6: Katılımcıların Gönüllülük Çıktısı ve Beklentileri- Hiyerarşik Kod-Alt kod Modeli

Kaynak: Yazar tarafından Maxqda Programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Katılımcıların gönüllülük çıktısı ve beklentilerini oluşturan temel dinamikler incelendiğinde, aşağıdaki unsurlar öne çıkmaktadır:

- 1-Psikolojik katkı
- 2-Sosyal katkı
- 3-Samimiyet
- 4-Farklı bakış açısı
- 5-Farkındalık

Bu unsurların katılımcılar arasındaki dağılım oranı Tablo 12'de gösterilmiştir.

	Bölümler	Yüzde
PSİKOLOJİK KATKI	26	30.59
SOSYAL KATKI	24	28.24
SAMİMİYET	14	16.47
FARKLI BAKIŞ AÇISI	12	14.12
FARKINDALIK	9	10.59
TOPLAM	85	100.00

Tablo 12: Katılımcıların Gönüllülük Çıktısı ve Beklentileri

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur

Tablo 12, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerinden bekledikleri çıktıları ve bu beklentilerin oranlarını göstermektedir. Verilere göre, katılımcıların en yüksek beklentiye

sahip oldukları dinamikler psikolojik katkı (30.59%) ve sosyal katkı (28.24%) olmuştur. Bu durum, gönüllülerin kişisel tatmin ve toplumsal sorumluluk bilinci gibi duygusal ve sosyal kazanımların kendileri için en önemli çıktılar olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, samimiyet (16.47%), farklı bakış açısı (14.12%) ve farkındalık (10.59%) gibi dinamikler, katılımcılar için daha düşük oranda öncelik taşımaktadır. Bu, gönüllülük faaliyetlerinin toplumsal etkileşim ve kişisel gelişim açısından önemli olmasına rağmen, ilk sırada yer alan psikolojik ve sosyal katkıların gönüllülük deneyiminden daha fazla beklenti yarattığını göstermektedir. Bu bağlamda verilen bazı katılımcı yanıtları aşağıda sunulmuştur:

“Afet bölgesinde veya herhangi bir zor durumda, o insanlarla aynı duyguları paylaşıyorsun. Aynı duyguların, insanın yetiştirilmesi diye bir kavram var. Bence o kavramla beraber insanın biraz daha psikolojik olarak gelişimini sağlıyor” (K, 4).

“Bir kere toplumsal anlamda daha bilinçli olmayı kazandırıyor, her anlamda daha duyarlı oldum. Daha hoşgörülü, daha merhametli. Yani bütün insani yönlerim bu çalışmalarla daha da gelişti. Bunlar çok önemli. Gerçek bir psikolojik rahatlama, pozitif bir ruh hali kazandırıyor bana gönüllülük” (K, 6).

“Kişilik, karakter gelişimime ve tabii ki sosyal zekamın gelişmesine ciddi katkıları olmuştur. Bir STK’da yer almak insan ilişkileri konusunda daha özgüvenli olmamı, çevreme karşı daha bilinçli ve farkında bir insan olmamı, en çok da mağdur ve mazlum olan insanları görmezden gelmenin aksine onlara karşı merhamet duygumun artması sağlamıştır. Ayrıca çevreme karşı daha bilinçli ve farkında biri olmamı sağladı. İnsanlar olarak aslında birbirimize ne kadar da ihtiyacımız olduğunu, hayatta insanın başına her şeyin gelebileceğinin daha net farkına vardım. Bunların hayatımın her alanında bana fayda getireceğini düşünüyorum” (K, 7).

“Kazandırdığı kazanımlar, katkılar var tabii ki yani bir şey gönüllülük esasına dayanıyorsa yani bir karşılık beklemeden herhangi bir iş yapıyorsak onun bir manevi mutluluğu oluyor. İnsanlarda herhangi bir iyileşme ya da bir gülümseme gördüğümüzde bu durum bizim yaşam kalitemizi artırıyor. İnsan olduğumuz için, insana değer verdiğimiz için, insan haysiyetli bir varlık olduğu için muhtaç durumdaki ihtiyaç sahibi insanlara ulaştığımızdaki duygu da çok mukaddes oluyor. Ayrıca bu vakfa katıldıktan sonra sosyal çevrem çok genişledi. Çok farklı kültürde insanlarla tanıştım. Tabii ki benim kişisel gelişimime, yaşamdaki kalitemi arttırmaya yardımcı oldu bu durum” (K, 8).

“Gün içerisinde de bu hayatı geride bırakıp sadece iyilik yapmaya odaklanmak ve sadece iyilikle haşır neşir olmak, yani insanlara iyi gelmeye çabalamak bu bence bambaşka bir his gerçekten. Deprem bölgesinden geldikten sonra dünyadan soyutlanmış ve tekrar hayatıma devam ediyordum gibi gelmişti. Tekrar gitmek istedim çünkü o hisleri tekrar yaşamak istedim, tekrar insanlara iyi gelmek, tekrar birilerinin yüzünü güldürmek, hayatlarında dokunmak istedim. Gerçekten bu yardım önüme çıktıysa bir sebebi vardır dedim ve tekrar başvurmak istedim. Yine iyi insanlarla karşılaşp hem kendime bir şeyler katabilirim hem orada ihtiyacı olan çocuklara bir şeyler katabilirim gibi düşünmüştüm ve bu yüzden tekrar gitmek istemiştım mesela” (K, 9).

“Hayatımda tabii ki değişikliklere yol açtı yani ama bunlar genel anlamda manevi anlamda değişikliklerdir. Kendimi değiştirme arzusu, daha iyiye yönelme, daha fazla gönüllülük faaliyetlerinde bulunma, çocuklara dair bir şeyler yapmak... Onların hayatlarına dair ne yapabilirim bunun üzerine düşünme. yani bu şekilde... Döndükten sonra bile arkadaşlarıma anlattığımda ne yapabiliriz, nasıl yardım götürebiliriz, deprem bölgesi için ne yapabiliriz ,çocuklar için ne yapabiliriz ya da burada işte ihtiyacı olan çocuklar için ne yapabiliriz gibi... Hep böyle kendi aramızda konuşma, bir şeyleri iyileştirme, kendimizi iyileştirme, kendimizi geliştirme ,değiştirme ya da hayatta iyi bir noktadayım iyi bir hayatım var ve buna şükretmek gibi ...Bende bu şekilde genel anlamda geri dönüşler olmuştu, kendimde genel anlamda, manevi anlamda böyle katkıları olmuştu” (K, 9).

“Kendime olan güvenim arttı diyebilirim. Hayatımın dönüm noktalarında biriydi bu derneğe üye olmak. Yapılan işin büyüklüğü, bunu bazen tek başıma göğüsliyor olmak, 20-30 kişinin sorumluluğunun bana verilmesi bunların hepsi ve daha fazlası beni hayat çizgimde bir başka noktaya getirdi. Yeni ve daha olgun bir Mehlika oldum diyebilirim. Yeni insanlar tanımış olmak, çok farklı insanlarla bir araya gelmek yine beni dönüştüren bir şey oldu. Dönüşmekten kastım ise kendinden başka hayatların olduğunu kabul etmek ve onlarla beraber ortak bir yerde buluşabilir olmak. En önemli değişimlerden biri de azim ve istikrarla çalıştıktan sonra başarılamayacak ya da sürdürülemeyecek hiçbir şeyin olmaması. Ayrıca benim en büyük beklentim beni manevi olarak tatmin etmesiydi ki bunu başardı. Bunun yanında iletişim becerilerimi, sorumluluk alma ve onu yerine getirme becerimi de geliştirmesini bekliyorum. Birden fazla görevi doğru planlama ile tamamlama özelliğimi de içinde bulunduğum dernekte geliştirmek ve daha da faydalı olmak beklentilerim arasında” (K, 12).

“Gönüllülük resmi olarak bir işi yapmaktan, iş olmaktan çok daha farklı ve öte. Yani insana, hayata bakış açınızı da değiştiriyor. Bu sizin çalıştığınız kurumlardaki, ki bizim eğitim sektörü okul eğitmeni olunca, öğrencilere bakış açınızı da değiştiriyor. Öğrenciyi sadece okulda dört duvar arasında sınırlı tutmayıp yaşadığı mahalleye, ailesine varıncaya kadar muhatap alıyorsunuz. Yani kendi görev tanımınızın da çok çok daha ötesine geçiyorsunuz” (K, 14).

“Gönüllü olmak kesinlikle bana çok şey kattı. Dedğim gibi karşılıksız bir şeyler veriyor olmak benim iyi oluşuma her zaman pozitif etki etti. Yani hayatımda başka yollara ilerlemem konusunda da motivasyon kattı. Kendimi başka alanlarda geliştirip yine gönüllülük faaliyetlerinde insanlara daha çok faydalı olmam için beni güdülediği için kendimi de geliştirmiş oldum” (K, 18).

“Gönüllü olmak hayatımda pek çok değişikliğe yol açtı. Bir defa sosyal anlamda sosyal bir çevrem oluştu, kendimi daha işe yarar hissetmeye başladım, hayatta bir amacım oldu. Hayvanlara faydalı olmak bana kendimi çok iyi hissettirdi. Bu anlamda insani vicdani ve dini bir görevimi de yerine getirdiğimi düşünüyorum” (K, 16).

Katılımcıların yanıtlarına bakıldığında katılımcıların, gönüllülük faaliyetlerinden en çok psikolojik tatmin ve kişisel gelişim bekledikleri görülmektedir. Gönüllülük, bireylerin kendilerini değerli hissetmelerine, özsaygılarını artırmalarına ve içsel motivasyonlarını güçlendirmelerine olanak sağlamaktadır. Gönüllülerin büyük bir kısmı, başkalarına yardım etmenin kendilerine duygusal bir ödül sunduğunu ifade etmişlerdir.

Gönüllülük faaliyetleri, katılımcılar üzerinde önemli psikolojik, sosyal ve kişisel gelişimsel etkiler yaratmaktadır. Katılımcılar, gönüllülüğün onlara psikolojik rahatlama ve manevi tatmin sağladığını belirtmişlerdir. Özellikle, gönüllülük süreci, katılımcıların ruhsal olarak iyileşmelerine, pozitif bir ruh hali kazanmalarına ve içsel huzur bulmalarına yardımcı olmaktadır. Katılımcılar, gönüllü çalışmalara katılmanın, onları daha hoşgörülü, merhametli ve duyarlı bireyler haline getirdiğini, toplumsal sorunlara karşı daha bilinçli olmalarını sağladığını ifade etmektedirler.

Ayrıca, gönüllülük katılımcıların kişisel gelişimlerine önemli katkılar sağlamaktadır. Katılımcılar, gönüllülük sayesinde özgüvenlerini artırdıklarını ve sorumluluk alma yetilerini güçlendirdiklerini vurgulamaktadırlar. Sosyal zekâlarının geliştiğini, daha sorumlu bireyler haline geldiklerini dile getirmektedirler. Ayrıca katılımcılar, farklı topluluklardan insanlarla tanışarak sosyal ağlarını geliştirmiş ve bu etkileşimlerin kendilerine önemli kişisel faydalar sağladığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılar, gönüllülüğün hayatlarına anlam kattığını ve başkalarına yardım etmenin verdiği tatminin yaşam kalitelerini artırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca, gönüllülük onların etik ve insani değerlerle daha güçlü bir bağ kurmalarını sağlamış, toplumsal sorumluluklarını yerine getirme bilinci kazandırmıştır. Bu deneyim, katılımcılara yalnızca toplum için bir şeyler yapmakla kalmamış, aynı zamanda kişisel gelişimlerine de katkıda bulunmuştur.

Genel olarak katılımcı yanıtlarında gönüllülük, katılımcıların psikolojik, sosyal ve kişisel düzeydeki gelişimlerini pekiştiren, onları daha bilinçli, duyarlı ve sorumlu bireyler haline getiren önemli bir deneyim olarak öne çıkmaktadır. Gönüllülük, hem bireyler için tatmin edici bir deneyim sunmakta hem de toplumsal farkındalık ve dayanışma oluşturmaktadır.

“STK üyeleri arasında bazen kardeşliğe varabilecek derecede samimi ilişkilerimiz var. Hem STK faaliyetleri sırasında devam eden, hem de STK’nın dışında da bizi birbirimize bağlayan bir ilişki ağı mevcut” (K, 3).

“Toplumun farklı kesimlerden insanlar tanıdım ve bu da toplumu daha iyi analiz etmeme, insanlarla farklı alanlarda ve farklı şekillerde ilişkiler kurmama yardımcı oldu” (K, 6).

“Güzel bir arkadaşlık ilişkimiz var, zaten çalışma ortamındaki arkadaşlarla bu konularda rahat olamazsak çalışmalarımızda güzel olmaz. Yani rahat bir ortam olması lazım. Anlaşmamız lazım, iyi koordine olmamız, birbirimizi anlamamız, ast üst ilişkisinin de güzel olması. Yapılan işin niteliği açısından çok önemli” (K, 6).

“Kişilik, karakter gelişimime ve tabi ki sosyal zekamın gelişmesine ciddi katkıları olmuştur. Bir STK’da yer almak insan ilişkileri konusunda daha özgüvenli olmamı, çevreme karşı daha bilinçli ve farkında bir insan olmamı, en çok da mağdur ve mazlum olan insanları görmezden gelmenin aksine onlara karşı merhamet duygumun artması sağlamıştır” (K, 7).

“Gönüllülük faaliyetlerini yürüttüğü zamanlarda hem koordinatörümüz olsun hem orada çalışan diğer koordinatörler olsun, bölgedeki sorumlular olsun her zaman çok iyi muamele gördük ve yani bana hem manevi anlamda kattıkları hem sohbetleri, muhabbetleri hayata bakış açımı ufkumu çok etkilediler. Hatay’dan sonra özellikle koordinasyon koordinatörü ile hala görüştüğüm oluyor. Ama özellikle gönüllülerle hâlâ iletişimim var hayatımda gerçekten arkadaş olarak kaldılar ve bu da benim için gerçekten çok büyük bir şükür sebebidir” (K, 9).

“STK’dakilerin çoğuyla abi, abla, kardeş, yakın arkadaş gibiyiz. Samimi bir ortamda çalışıyoruz ve her toplantıyı, kahvaltıyı, beraber olduğumuz her etkinliği iple

ekiyoruz. Özellikle yakın olduğum bir iki kişi var. Bunlarla dernek dışında da buluşuyorum. Benden önceki dönemde bu yasakmış ya da doğru karşılanmamış sanırım fakat yeni dernek başkanımız bunun gayet olağan bir şey olduğunu söyledi. Dernek üyelerinden birinin dernek dışı hayatında olan olumsuz herhangi bir durumda dernek başkanı dahi yardımcı olmaya çalışır. Son zamanlarda annemin bir hastalığı çıktı ve ilk günden beri dernek başkanımız ve diğer arkadaşlarım sürekli bana güncel durumu sorar oldu. Bizim bir aile olduğumuzu vurguladı. Aslında bu soruya en güzel cevap dernek başkanımızın da dediği gibi; ‘biz bir aileyiz.’” (K, 12). “İlk dernek pikniğine gittiğimiz zaman hepimiz otuzlu yaşlardaydık. Kimsenin saçında beyaz yoktu. Hepimiz yaşlandık. Herkesin, erkeklerin saçları beyazladı, sakalları beyazladı. Onlar, dernek yönetimindekiler, benim bir nevi manevi abilerim kardeşlerim oldular, aile olduk. Yani büyük bir aile olduk” (K, 14).

Yukarıdaki katılımcıların yanıtları, sivil toplum kuruluşları üyelerinin birbirleriyle kurduğu güçlü sosyal bağları, iş birliği ortamlarını ve bireysel gelişimlerini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. STK’lar, sadece toplumsal hizmet sunmakla kalmaz, aynı zamanda üyeleri arasında güçlü bir dayanışma ve güven ilişkisi oluşturur. Alıntılarda vurgulanan samimiyet, çoğunlukla üyelerin birbirlerini kardeş, abi, abla gibi terimlerle tanımlamasıyla kendini gösterir. Bu da STK’ların bireyler için sosyal bir çevre oluşturduğu ve duygusal destek sağladığı anlamına gelir. Güçlü bir sosyal ağı, üyelerin birbirlerine olan güvenlerini pekiştirir ve birlikte çalışabilme yetilerini geliştirir.

STK faaliyetleri aynı zamanda kişisel gelişim açısından önemli bir fırsat sunar. Katılımcılar, farklı toplumsal kesimlerden insanlarla tanışarak, sosyal zekalarını ve empati kurma becerilerini geliştirirler. Bu tür bir deneyim, bireylerin toplumu daha iyi analiz etmelerine, insan ilişkilerinde daha bilinçli ve dikkatli olmalarına katkıda bulunur. İnsan ilişkilerinin geliştirilmesi, sadece profesyonel yaşamda değil, aynı zamanda bireylerin kişisel yaşamlarında da pozitif değişiklikler yaratır. Sosyal becerilerin ve merhamet duygularının artması, katılımcıların dünyaya bakış açılarını zenginleştirir ve onları daha duyarlı bireyler haline getirir.

Bununla birlikte, STK’larda çalışan bireyler arasında güvene dayalı ve samimi ilişkiler kurulması, çalışma ortamını daha verimli hale getirebilir. İnsanların rahat ve anlayışlı bir atmosferde iş birliği yapması, grup içindeki verimliliği artırır. Koordinasyon, uyum ve empati, başarılı bir ekip çalışmasının temelleridir. İyi bir iş birliği ortamı, yalnızca profesyonel başarıya değil, aynı zamanda kişisel tatmine de katkı sağlar.

STK üyeleri arasında kurulan bağların zamanla daha da güçlenmesi, bu ilişkilerin sadece profesyonel değil, kişisel düzeyde de kalıcı hale gelmesine olanak tanır. Bu bağlar, bireylerin zor zamanlarda birbirlerine destek olmasına, empati geliştirmelerine ve bir aile gibi dayanışma içinde olmalarına yol açar. Sosyal destek ağları, özellikle zor dönemlerde, bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını artırır ve duygusal açıdan güçlenmelerine yardımcı olur.

Genel olarak gönüllü katılımcılar, topluma katkı sağlama, sosyal ilişkiler geliştirme ve sosyal sorumluluk bilincini destekleme yönünde beklentilere sahiptirler. Gönüllülük, katılımcıların toplumsal sorunlara duyarlılık geliştirmelerini ve toplumda olumlu değişim yaratma arzusunu pekiştirmektedir.

“İlk olarak sosyal olarak başlıyor bağımız, sosyal aktiviteler şeklinde başlıyor ama daha sonrasında psikolojik olarak... Aynı duyguları paylaştıkça insanlarla aranızdaki bağlar da kuvvetleniyor. Bu sefer bir aile gibi dışarıda da olsa aynı zamanda aynı şeyleri yaptığımız için aynı duygularla birbirinize bağlı diyorsunuz” (K, 4).

“Aynı duygu ve düşüncelere sahip bilinçli insanların menfaat gözetmeden faydalı olmak için gösterdikleri çaba sayesinde STK’nın çalışmaları devamlı olmuştur” (K, 7).

“Üyeler ile aramızda çok güzel bir ilişki var. Abla ve abilerimiz bize her zaman yardımcı oluyorlar yol gösteriyorlar. Beraber çalışmalara katılıyoruz. İlk başta güven çok önemli, biz toplanan yardımların gerçekten yerlerine ulaştığına eminiz. Bu şekilde güveni zedelemeyen, isimlerine herhangi bir leke sürülmeden devam ederse derneğimiz, hayvanlar her zaman ihtiyaç içinde olduklarından dolayı çalışmaları daha da ilerleyerek devam edecektir” (K, 16).

“Üyesi olduğum STK’nın üyeleri ile aramızda sadece yardım yaptığımız zamanlarda değil, onun dışındaki zamanlarda da beraber zaman geçirerek, beraber vakit geçirerek gerek çay sohbetlerimiz kahve sohbetlerimiz olsun, gerek aile ziyaretlerimiz olsun bir aile gibi olduk. Sadece dernekteki çalışmalarla değil onun dışında da bu ilişkilerimiz tabii ki gönülden devam etti. Samimiyet, insanlara güven vermek, içten olmak ve gerçekten fedakârlık bence gönüllülük faaliyetlerin devamını sağlayan en önemli etkenler” (K, 20).

Gönüllülük faaliyetlerinde katılımcıların samimi ve içten ilişkiler kurma beklentisi, gönüllülük deneyiminin önemli bir parçasıdır. Bu dinamik, gönüllüler arasındaki güveni artırmakta ve etkili iş birliklerine olanak tanımaktadır.

Katılımcı yanıtlarından yapılan alıntılarda, STK'lardaki üyeler arasında kurulan sosyal ve psikolojik bağların derinleşerek güçlendiği, bu bağların nasıl bir güven ve dayanışma ortamı yarattığı açıkça ortaya çıkmaktadır. STK üyeleri arasında başlayan ilişkiler, başlangıçta sosyal aktivitelerle şekillense de zamanla psikolojik düzeye inerek, paylaşılan duygular ve ortak deneyimler ile pekişir. Bu süreçte, üyeler birbirlerine sadece profesyonel anlamda değil, duygusal ve kişisel olarak da bağlanırlar. Böylece, STK'daki ilişkiler bir aileye dönüşür; bu bağ, sadece birlikte yapılan işler değil, aynı zamanda paylaşılan duygular ve değerler etrafında da şekillenir.

Alıntılarda, üyeler arasındaki bağların sadece kişisel düzeyde değil, profesyonel anlamda da güçlü bir güven ilişkisine dayandığı vurgulanmaktadır. Güven, STK'ların etkin ve sürdürülebilir çalışmalarını mümkün kılar. Katılımcılar, topladıkları yardımların doğru kişilere ulaştığından emin olurlar ve bu güven duygusu, üyelerin birbirlerine ve STK'ya olan bağlılıklarını artırır. Aynı zamanda, STK çalışmalarının sürekliliği, üyelerin menfaat gözetmeden, topluma katkı sağlamak için gösterdikleri ortak çabaya dayalıdır. Bu durum, kolektif eylemin önemini ve bireylerin ortak değerler etrafında birleşerek toplumsal fayda sağlama motivasyonunu vurgular.

Üyeler arasındaki güven, etkin bir iş birliği ve dayanışma kültürünün temelidir. Bazı alıntılarda da belirtildiği gibi, STK'lar, başlangıçta sosyal aktivitelerle başlasa da zamanla bu sosyal bağlar derinleşir ve psikolojik düzeyde bir bağlılık oluşur. Bu tür güçlü bağlar, STK'ların faaliyetlerinin sürekliliğini sağlarken, aynı zamanda üyeler arasında güçlü bir moral ve motivasyon kaynağı olur. Bu, STK'ların toplumsal hizmetlerinde daha etkili ve verimli olmalarına olanak tanır.

Genel anlamda katılımcı yanıtları, STK'ların yalnızca toplumsal fayda sağlamakla kalmayıp, üyeleri arasında güçlü sosyal ve psikolojik bağlar kurarak, güven, dayanışma ve ortak değerler üzerinden uzun vadeli etkileşimler yaratıldığını göstermektedir. Bu tür bağlar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güçlü bir dayanışma ağı oluşturur, STK çalışmalarının başarısını sürdürülebilir kılar ve katılımcılara anlamlı bir toplumsal aidiyet duygusu kazandırır.

“Gönüllü olmak benim daha duyarlı bir insan olmamı sağladı. Çevremde yaşananlara karşı daha hassas olmamı ve empati yeteneğimi geliştirdi. Daha önceden belki çevremde olup bitenler hakkında, ihtiyaç hissedilen durumlar hakkında bu kadar fikir sahibi değilken, işin içine girince aslında ne kadar çok yardıma ihtiyacı olan canlı olduğunu, yani bu hayvan olur insan olur veya çevre olur, ne kadar çok el

atmamız gereken alan bulunduğunu fark etmemi sağladı. Ve benim de insan olarak yapabileceğim bir şeyler olduğunu, sadece kendim için değil, diğer varlıklar için de bu dünyada olduğumu hissetmemi sağladı” (K, 3).

“Gönüllü olmak bir kere toplumsal anlamda daha bilinçli olmayı kazandırıyor. Daha duyarlı oluyoruz, daha duyarlı oldum. Daha hoşgörülü, daha merhametli... Pek çok açıdan farklı bir bakış açısı kazandım. Yani bütün insani yönlerim bu çalışmalarla daha da gelişti. Bunlar çok önemli” (K, 7).

“Evet, STK’larda çakışmanın bana pek çok katkısı oldu, yani daha bilinçli bir insan oldum. Dediğim gibi beni insanlara bakış açımı değiştirdi, geliştirdi. İnsanlarla ilişkilerim daha bilinçli oldu, daha güzel oldu, daha yardımsever oldum. Bunları geliştirdi elbette” (K, 6).

“Gönüllülük faaliyeti sürdürmeye başladığımdan beri özellikle derneğin ilgi alanı olan evsizlik ve evsizler ile ilgili daha hassas oldum. Eskiden de yolda bir evsiz gördüğümde üzülürdüm fakat artık onun da aslında her akşam bizden yemek alan ve hayatını dinlediğimiz evsizlerden çok da farklı olmadığını, adının ne olduğunu, nerede yaşadığını veya hayat mücadelesini öğrenmeyi düşünmeye başladım. Buna ek olarak sorumluluk bilincimde ve kendime güvenme noktasında çok gelişme katettim. İnsanlarla iletişim noktasında daha doğru daha sakin bir Mehlika oldum” (K, 12).

“Tabii ki yani dediğim gibi gönüllü olmak resmi olarak bir işi yapmak, iş olmaktan çok daha farklı, çok daha öte. Yani insana, hayata bakış açınızı da değiştiriyor. Bu sizin çalıştığınız kurumlardaki, ki bizim eğitim sektörü, okul, eğitimci olunca, öğrencilere bakış açınızı da değiştiriyor. Öğrenciyi sadece okulda dört duvar arasında sınırlı tutmayıp yaşadığı mahalleye ailesine varıncaya kadar muhatap alıyorsunuz, yani kendi görev tanımının da çok çok daha ötesine geçiyorsunuz” (K, 14).

“Şimdi bu gönüllülük faaliyetlerine girmeden önce tabii daha ben merkezli bir bakış açısına sahip oluyorsunuz. Bu işin içine girdiğinizde birçok insanla tanışıyorsunuz. Birçok farklı bakış açısını görüyorsunuz. Hele hele işte genel merkezine girdiğinizde zaten tüm 81 ilden sorumlu oluyorsunuz ve birçok farklı kültürden insanla tanışıp onların bakış açılarını görüyor, onların dertlerine kulak açmış oluyorsunuz.

Dolayısıyla da çok fazla bakış açısını geliştirdi diyebilirim” (K, 19).

Gönüllüler, çeşitli sosyal gruplardan gelen bireylerle etkileşimde bulunarak, farklı yaşam deneyimlerini öğrenme ve daha geniş bir perspektife sahip olma beklentisi

taşılmaktadırlar. Bu etkileşimler, bireylerin dünyaya olan bakış açısını zenginleştirmekte ve kültürel çeşitliliği anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Katılımcı görüşlerinde, gönüllü olmanın bireylerin bakış açılarını değiştirdiği, farklı bir bakış açısı kazandırdığı, toplumsal sorumluluk bilincini arttırdığı ve daha duyarlı bir insan olmalarına yardımcı olduğu vurgulanmaktadır. Bu süreç, aynı zamanda kişinin kendine güveninin artması ve insanlarla daha sağlıklı ilişkiler kurması gibi psikolojik ve sosyal gelişimleri de beraberinde getirir.

Alıntılarda, gönüllülüğün bireyde duyarlılık ve empati yeteneğini geliştirdiği belirtilmektedir. Bireyler, gönüllülük sürecinde başkalarının ihtiyaçlarını ve duygularını gözlemleyerek bu konuda daha fazla farkındalık geliştirebilirler. Bu tür bir etkileşim, toplumsal olaylara karşı duyarsız kalan bir bireyi, dünyadaki adaletsizlikleri ve yardıma ihtiyaç duyanları fark eden birine dönüştürür. Bu dönüşüm, sadece bireysel anlamda değil, toplumsal düzeyde de olumlu değişimlere yol açar. Gönüllülük, bireylerin kendi yaşamları dışındaki dünyayı daha fazla önemsemesine ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirme konusunda motivasyon kazanmalarına yol açar.

Bazı katılımcı görüşlerinde gönüllülük sürecinin, bireylerin insani yönlerini geliştirdiği ve insanlara bakış açısını değiştirdiği üzerinde durulmaktadır. Gönüllülük deneyiminin, kişilerin daha hoşgörülü, daha merhametli ve yardımsever olmalarını sağladığı belirtilmektedir. Ayrıca, insanların sadece kendi hayatlarını değil, çevrelerinde yaşayan tüm canlıları ve toplumsal sorunları dikkate almaları gerektiği anlayışını geliştirdikleri vurgulanmaktadır.

Bir başka önemli nokta, gönüllülüğün, bireylerin toplumda daha bilinçli bir şekilde yer almalarını sağlamasıdır. Gönüllüler, sadece kendi çevrelerinde olup bitenleri gözlemlemekle kalmaz, aynı zamanda daha geniş bir perspektife sahip olur. STK'lar aracılığıyla çeşitli kültürlerden, yaşam tarzlarından ve toplumsal sorunlardan haberdar olurlar. Bu deneyim, kültürel duyarlılık ve toplumsal çeşitlilik konusunda farkındalık kazandırır. Alıntılarda, gönüllülük faaliyetlerinin kişilerin bakış açılarını genişletmesi ve toplumsal sorunlara karşı daha duyarlı hale getirmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Ayrıca gönüllülüğün bir kişiyi sadece başkalarına yardım etme konusunda değil, aynı zamanda kendi içsel sorumluluklarını ve özgüvenini keşfetme konusunda da dönüştürdüğü vurgulanmaktadır. Birey, başkalarına yardım ederken kendi değerini ve potansiyelini de fark eder. Kendine güvenme, kişisel gelişim ve liderlik becerileri de

gönüllülük sürecinin önemli bir yanısıdır. Ayrıca, bu tür faaliyetlerde yer alan bireyler hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha etkili ve sorumlu birer aktör haline gelirler.

“Ben gönüllülük faaliyetleri ile ilgili kendimden; topluma, hedef kitemize faydalı, gerçekçi ve etkili faaliyetlerde bulunmayı beklerim. Empati, merhamet gibi vicdani duygularıma olumlu etkilerinin olmasını beklerim. Dünyaya karşı etrafımda neler olduğuna ilişkin farkındalığım artsın isterim” (K, 7).

“Gönüllü olmak çevreme karşı daha bilinçli ve farkında biri olmamı sağladı. İnsanlar olarak aslında birbirimize ne kadar da ihtiyacımız olduğunu hayatta insanın başına her şeyin gelebileceğinin daha net farkına vardım. Bunların hayatımın her alanında bana fayda getireceğini düşünüyorum” (K, 7).

“Ben daha önceden de söylediğim gibi çok küçük yaştan beri zaten sürekli bir şekilde bir STK’nın içinde olduğum için, yani hayatım zaten bu şekilde örülmüş olduğu için kattığı çok şey olduğunu düşünüyorum. Yani duyarsız değilim, toplumsal olaylara, eğitimle ilgili olaylara duyarlılığı çok yüksek biri oldum. Görmezden gelmem, hiçbir zaman gelemem. Bunun sosyal ve toplumsal bazda duyarlılığımı yükselttiğini düşünüyorum” (K, 13).

“Gönüllü olmak bende kendimi daha iyi tanımama yol açtı. Aslında kendimin bile farkında olmadığım potansiyellerini ortaya çıkarmamı sağladı. Yapabileceklerimizin farkına varmamızı ve bencillikten kurtulup aslında yaşadığımız toplum için el ele vererek el birliği ile sorunların üstesinden gelmemiz gerektiğini bilincine varmamızı sağladı. Bu sayede daha onurlu bir hayat, daha verimli zamanlar geçirmeme katkıda bulundu. Hatta öyle oluyor ki bir ara kendi sağlık sorunlarım nedeniyle bir müddet gönüllü çalışmalardan uzak kalmıştım, o dönemde sanki hayatım sadece kendim için gitmiş gibi ve boş geçiyormuş gibi geliyordu. Sanki yaşam amacım, kendim dışında kimseye faydam yokmuş gibi hissediyordum. Daha sonra sorunlarımı atlatıp tekrar çalışmalara döndüğümde kendimi yeniden bulmuş gibi oldum ve çalışmalara katılamadığım zamanlardaki eksikliğini ne kadar büyük olduğunu o zaman fark etmişim” (K, 20).

Katılımcılar, gönüllülük sürecinin sonunda, toplumsal sorunlara yönelik daha derin bir farkındalık kazandıklarını ve bu farkındalığın kişisel yaşamlarını şekillendirdiğini belirtmişlerdir. Gönüllülük, bireylerin sosyal sorumluluk bilincini arttırarak, toplumsal adalet ve eşitlik gibi değerlere olan duyarlılıklarını artırmaktadır. Katılımcı görüşleri, gönüllülük faaliyetlerinin bireylerin kişisel gelişimi, toplumsal bilinç ve aidiyet duygusu üzerindeki olumlu etkilerini göstermektedir. Gönüllülük, katılımcıların topluma katkı

sağlama isteğini pekiştirirken, aynı zamanda bireylerin vicdani değerlerini, empati ve merhamet gibi insani duygularını güçlendirir. Katılımcılar, çevrelerindeki sosyal sorunlara karşı daha duyarlı hale gelir ve toplumun ihtiyaçlarına karşı farkındalık geliştirebilirler.

Gönüllülük, bireylerin kendi potansiyellerini keşfetmelerine ve toplum için faydalı olabileceklerini anlamalarına yardımcı olur. Bu süreç, bireyleri bencillikten uzaklaştırarak kolektif bir sorumluluk duygusu geliştirmelerine olanak tanır. Aynı zamanda, gönüllülük faaliyetlerinin kişisel tatmin sağladığı, yaşam amacını bulma ve psikolojik iyilik hali üzerinde olumlu etkiler yarattığı da vurgulanmaktadır. Katılımcılar, gönüllü çalışmalardan uzak kaldıklarında eksiklik hissi duyduklarını belirterek, bu faaliyetlerin bireysel anlamda da önemli bir yer tuttuğunu ifade etmişlerdir

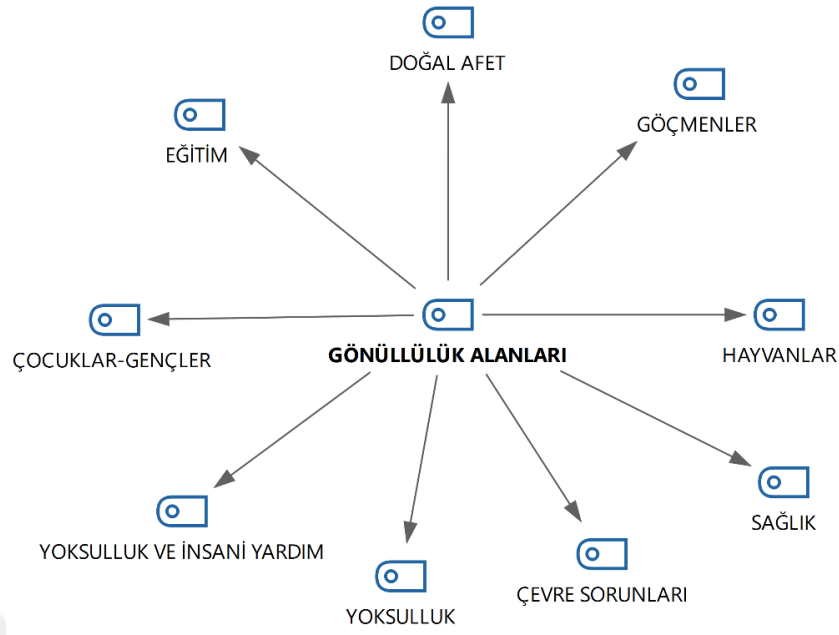
Araştırma bulguları, gönüllülüğün sadece bir yardım faaliyetinden ibaret olmadığını, aynı zamanda bireylerin psikolojik, sosyal ve kültürel açıdan zenginleşmelerine olanak tanıyan bir deneyim sunduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.7. Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama Alanları ile İlgili Bulgular

Bu tema çerçevesinde, gönüllü katılımcıların faaliyet gösterdikleri ve içinde yer almak istedikleri gönüllülük alanlarına dair düşünceleri, en çok ihtiyaç hissedilen gönüllülük alanları ve Türkiye’deki gönüllülük oranına yönelik görüşleri üzerine veriler elde edilmiştir. Katılımcılara bu bağlamda aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- 1- Sizce Türkiye’de gönüllülüğe en çok hangi alanlarda ihtiyaç duyulmaktadır?
- 2- Sizce Türkiye’deki gönüllülük oranı yeterli mi? Değilse, sebepleri nelerdir? Nasıl artırılabilir?
- 3- Gönüllü olarak en çok hangi alanlarda (çevre, yoksulluk, doğal afetler, hayvanlar, çocuklar vb.), hangi şekilde (fiziksel, bilişim-teknoloji, maddi, sosyal çevre vb.) faydalı olabileceğinizi düşünüyorsunuz? Özellikle içinde bulunduğunuz veya bulunmak istediğiniz gönüllülük alanları nelerdir?

Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlar neticesinde Tablo Şekil 7’de yer alan veriler elde edilmiştir.

Şekil 7: Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama

Alanları- Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Kaynak: Yazar tarafından Maxqda Programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Katılımcıların gönüllülük alanları ile ilgili görüşleri incelendiğinde, aşağıdaki dinamikler öne çıkmaktadır:

- 1-Eğitim
- 2-Çocuklar-Gençler
- 3-Yoksulluk ve İnsani Yardım
- 4-Doğal Afet
- 5-Sağlık
- 6-Yoksulluk
- 7-Çevre Sorunları
- 8-Hayvanlar
- 9-Göçmenler
- 10-Kadınlar
- 11-Yetimler
- 12-Bağımlılık

Bu unsurların katılımcılar arasındaki dağılım oranı Tablo 12’te gösterilmiştir.

	Bölümler	Yüzde
EĞİTİM	25	26.88
ÇOCUKLAR-GENÇLER	21	22.58
YOKSULLUK VE İNSANİ YARDIM	10	10.75
DOĞAL AFET	9	9.68
ÇEVRE SORUNLARI	6	6.45
SAĞLIK	6	6.45
HAYVANLAR	5	5.38
GÖÇMENLER	5	5.38
KADINLAR	3	3.23
YETİMLER	2	2.15
BAĞIMLILIK	1	1.08
TOPLAM	93	100.00

Tablo 13: Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama Alanları

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur

Tablo 13'te gönüllü katılımcıların en çok tercih ettikleri gönüllülük alanlarını ve bu alanlardaki dağılımları gösterilmektedir. Verilere göre, eğitim (%25,25) en yaygın gönüllülük alanı olarak öne çıkarken, bunu sırasıyla çocuklar-gençler (%21,21) ve yoksulluk ve insani yardım (%10,10) gibi alanlar takip etmektedir. Diğer gönüllülük alanları ise daha düşük oranlarla yer almakta olup, doğal afet ve sağlık gibi önemli toplumsal sorunlar sırasıyla %9,09 ve %6,06 oranlarında seçilmiştir.

Eğitim alanındaki yüksek oran, katılımcıların toplumsal gelişim ve bireysel değişim süreçlerinde önemli bir rol üstlenen eğitim faaliyetlerine yönelik güçlü bir ilgi gösterdiklerini işaret etmektedir. Gönüllülerin bu alanda yer almayı tercih etmelerinin, toplumsal eşitsizliği ve fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik bir arayışla bağlantılı olduğu düşünülebilir. Eğitim, bireylerin uzun vadeli gelişimlerini etkileyebilecek bir alan olduğu için, gönüllü katılımının burada yoğunlaşması anlaşılabilir bir durumdur.

Çocuklar ve gençler alanındaki gönüllülük, toplumsal geleceği şekillendirme ve genç nesillerin desteklenmesi amacını taşımaktadır. Bu alan, katılımcıların toplumsal sorumluluk ve gençlerin gelişimine olan ilgilerini yansıtmaktadır. Çocuklar ve gençler için yapılan gönüllü çalışmalar, bireylerin empati ve toplumsal aidiyet duygusunu pekiştiren etkinliklerdir.

Yoksulluk ve insani yardım alanındaki gönüllü faaliyetlerin oranının yüksek olması, katılımcıların sosyal adalet ve eşitlik konularına olan duyarlılığını ortaya koymaktadır. Bu alan, kriz anlarında ihtiyaç duyulan hızlı ve etkili yardımın sağlanmasında önemli bir rol oynar. Gönüllüler, yoksullukla mücadelede aktif birer rol üstlenmekte ve insanların temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmalara katılmaktadırlar.

Veriler ayrıca, çevre sorunları ve hayvan hakları gibi alanların da belirli bir düzeyde gönüllü katılımı sağladığını göstermektedir. Çevre sorunları ve hayvan hakları, özellikle son yıllarda artan çevre bilinci ve ekolojik krizlere karşı duyarlılıkla ilişkilidir.

Göçmenler, kadınlar, yetimler ve bağımlılık gibi alanlarda gönüllülük oranları daha düşük olmakla birlikte, bu alanlar da önemli toplumsal ihtiyaçlar ve insan hakları bağlamında değerlendirilmelidir.

Tabloya 13'e bakıldığında, gönüllülük faaliyetlerinin eğitim, çocuklar ve gençler, yoksulluk ve insani yardım gibi temel sosyal sorunlara yoğunlaştığı söylenebilir. Bu veriler, gönüllülerin toplumsal gelişim ve eşitlik sağlama konusunda güçlü bir motivasyona sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, daha az temsil edilen alanlarda gönüllülük faaliyetlerinin artırılması, toplumsal sorunların daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasını sağlayabilir. Bu bağlamda bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çocukların eğlenebilecekleri, eğitimleri açısından onlara destek olabilecek alanların üzerinde çalışılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü günümüzde her çocuk kendini eve kapatmış dijital bir ortamın içerisinde maalesef. Bu durum çocukların dışarıya ve topluma kazandırılması için. Herkese görevler düşüyor, ebeveynlerin yeterli olmadığı durumlarda. Sosyal aktivitelerin düzenlenmesi ve bu çocukların akranlarıyla beraber oynayabilmeleri, zaman geçirebilmeleri için STK'lar çeşitli faaliyetler düzenleyebilirler” (K, 3).

“Bahsettiğim yardım alanları ile ilgili kavramların hepsini eğitim adı altında toplayabiliriz. Bu kavramların hepsine eğitimde denilebilir. Mesela AFAD'ın bir afet gönüllülük sistemi var. Bu sistemde okullarımızda gönüllülük anlatılabilir. Mesela bir ders olarak AFAD'ın arama kurtarma çalışmaları gösterilebilir. O gençlerimiz o alanda yetiştirilebilir ya da ne diyelim? Farklı bir alanla mesela hayvanlarla ilgili şu an bir yasa konuşuluyor. O yasalar üzerinden eğitimler verilebilir” (K, 4).

“Bence ülkede topyekûn bir eğitim seferberliği başlatılması gerekiyor. O şekilde düşünüyorum. Yani eğitim gönüllüsü olarak ülkenin her yerine ulaşılması, köy, kasaba, mezra neyse artık ulaşılması gerekiyor. Eğitim çünkü şu anda özel eğitim ve devletin vermiş olduğu eğitim olarak devam ediyor ancak yeni nesil eğitim politikamızın yetersiz olmasından kaynakla heba oluyor. Öyle düşünüyorum ve teknolojinin gelişmesiyle beraber, sanal ortamın gelişmesiyle beraber internetten çocuklar, çocuklarımız, gençlerimiz her şeyi öğreniyor. Burada STK'ların sosyal hesaplarının ya da internet sitelerinin çocuklarımıza ve gençlere dönük eğitimler vermesi gerektiğini düşünüyorum” (K, 8).

“Önce eğitim derdim. Eğitim faaliyetleri yapmalı... Anneleri bilinçlendirmeliyiz, gençleri bilinçlendirmeliyiz. Eğitim olur ve insanlar gerçekten doğru kanallardan bilinçlenirse, diğer sorunlar zaten daha kolay çözülür diye düşünüyorum” (K, 8).

“Yani Osmanlıda deniliyor ya göçmen kuşlara, sokak hayvanlarına varıncaya kadar hani nerede bir ihtiyaç varsa aksaklık varsa?.. Dolayısıyla bir sorun varsa sivil toplum oralarda olmalı diye düşünüyorum. Benim uzmanlık alanımda eğitim, dolayısıyla başta eğitim faaliyetlerinde yer almak isterim. Eğitim, kültür. Yani daha çok bu alanlarda çalıştık. Bu alanlarda da büyük oranda katkı sağlamaya çalıştık” (K, 14).

“Bir öğrenci topluluğu olarak hem kendimizi geliştirecek eğitim odaklı etkinliklerimiz hem de manevi olarak bizi besleyecek hem dünyada hem de ülkemizde yaşanan olaylar ile ilgili farkındalık ve yardım projelerimiz olmuştur” (K,7).

“Aslında tarih olarak eski bir dernek ama yeni yeni büyüyen bir dernek. Özellikle deprem zamanında kendi adını duyurmuş bir dernek ve genel anlamda çocuklarının yani ihtiyaç sahibi çocukların hem eğitimler olsun hem olmasın, yani normalde ihtiyaç sahibi olan çocukların hem psikososyal durumlarına hem de eğitimlerine destek olan bir dernek. Deprem zamanında da her hafta ya da 10 günde 15 günde bir farklı bir gönüllü ekibini götürerek hem Adıyaman hem Hatay hem de Maraş’ta çadırları vardı, orada hem küçük çocuklara hem de ilkokul ve ortaokul çağındaki çocuklara yani hem okul öncesi hem okul çağındaki çocuklara psikososyal destek veriyorduk. Özellikle eğitimlerine katkıda bulunmaya çalışıyorduk” (K, 9).

“Birçok alanda çalışmalar yapıyoruz aslında. Hani bunların alt başlıkları var ama eğitim ve yardım faaliyetleri olarak iki ana başlık altında toplayayım ben. Onun altında alt başlıkları ile açılımları daha da genişliyor” (K, 13).

“Biz de STK’ların çeşitli komisyonlarında görev aldık, yönetimlerinde görev aldık. Daha çok eğitimle alakalıydı ama. Bu STK’ların daha sonradan aynı şekilde insani yardım kuruluşları, yan kuruluşları da oldu, kardeş kuruluşları da oldu. Onlarda da fiili olarak gittik, çalıştık, görev aldık. Hem sahada hem yönetsel bazda” (K, 14).

“Okul öncesi dönemden büyük yaş gruplarına kadar genelde eğitim alanında ve dini eğitim üzerinden ilerleniyor ama aynı zamanda sosyal faaliyetleri de var. Oyun kulüpleri var, çeşitli ders halkaları var. O şekilde. Her yaştan insana genelde eğitimler veriliyor” (K, 18).

Bu görüşlere göre STK'lar, sadece afet durumlarında değil, genel olarak toplumda eğitimi destekleyen, sosyal sorumluluk taşıyan ve toplumsal fayda sağlamak adına çeşitli faaliyetlerde bulunan kuruluşlar olarak önemli bir rol üstlenmektedir.

Öncelikle, STK'ların eğitimdeki rolü, sadece akademik başarıyı artırmakla sınırlı kalmamaktadır. Bu kuruluşlar, eğitim faaliyetlerini geniş bir perspektiften ele alarak, özellikle çocukların sadece akademik gelişimlerini değil, duygusal, sosyal ve psikolojik gelişimlerini de desteklemeye odaklanmalıdır. Özellikle afet zamanlarında çocukların hem eğitimine hem de psikososyal desteklerine yönelik STK faaliyetleri, bu kuruluşların toplumdaki ihtiyaçlara hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verme kapasitesini göstermektedir. Deprem gibi doğal afetlerin ardından çocukların eğitim ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak, STK'ların toplumsal sorumlulukları çerçevesinde önemli bir görevdir. Psikososyal destek sağlamak, sadece eğitim materyalleri sunmakla kalmayıp, aynı zamanda travma sonrası iyileşme sürecine katkı sağlamak, bu kuruluşların etkisini derinleştirmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının, eğitimdeki sadece akademik yönleri değil, aynı zamanda çocukların sosyal becerilerini geliştiren ve toplumsal sorumluluk bilincini aşıl原因an etkinlikler düzenlemesi gerektiği de vurgulanmaktadır. Çocukların sosyal becerilerini geliştirmeleri ve toplumla daha sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri için sosyal aktiviteler ve gönüllü projeler organize edilmelidir. Bu tür projeler, toplumdaki bireylerin empati, iş birliği ve toplumsal sorumluluk bilinci gibi önemli beceriler kazanmasına yardımcı olmakta, onların daha sağlıklı bir birey olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır. STK'lar, özellikle bu tür sosyal sorumluluk projeleriyle, toplumun her kesimine eğitim ve yardım sunarak, daha kapsayıcı bir toplum oluşturma yolunda katkıda bulunmaktadır.

Ailelerin de bu sürece dahil edilmesi gerektiği görüşü, STK'ların daha etkili bir rol üstlenebilmesi için önemli bir bileşendir. STK'lar, sadece çocukları değil, aileleri de bilinçlendirerek, eğitimdeki başarıyı daha sürdürülebilir hale getirebilirler. Ailelerin eğitimi, çocukların eğitime olan katkılarını artırmakta ve toplumsal farkındalık yaratmaktadır. Bu bağlamda, STK'lar, ailelere yönelik bilinçlendirme programları ve seminerler düzenleyerek, eğitim sürecinin her aşamasında aktif bir rol oynayabilirler. Bu tür bilinçlendirme faaliyetleri, özellikle çocukların eğitimi konusunda daha duyarlı ailelerin oluşmasına olanak tanıyacaktır.

Bu bağlamda STK'lar, toplumsal sorunlara çözüm üretirken, çocukların eğitimi ve gelişimi konusunda önemli bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Eğitimde dijitalleşme, sosyal sorumluluk projeleri, psikososyal destek ve aile bilinçlendirmesi gibi çok yönlü bir yaklaşım benimseyerek, toplumsal eşitsizlikleri azaltmaya ve çocukları daha sağlıklı bir geleceğe hazırlamaya katkı sağlamak STK'ların öncelikli görevleri arasında yer almaktadır. Bu tür çok disiplinli çalışmalar, toplumda daha kapsayıcı bir eğitim sisteminin oluşmasına ve her çocuğun potansiyelini en üst düzeye çıkaracak bir ortamın yaratılmasına olanak tanımaktadır.

“STK'lar yalnızca fakir olana maddi yardım sağlamak anlamına gelmemektedir. Kapsamı çok daha geniştir. Bence Türkiye'deki ihtiyaç özellikle lise ve üniversite çağındaki gençlerin manevi ve ahlaki gelişimine yönelik faaliyetler konusundadır. O yaştaki bir genç çocuk günümüz dünyasında mutlaka kendini manevi anlamda besleyecek bir topluluğun içinde bulunmalıdır” (K, 7).

“Bir çocuğu büyütürken çekirdekten büyütmek önemlidir ve toplumu yani bir çocuğu büyütmek geleceğin Türkiye'sinde büyütmektir bence. Geleceğin toplumunu yetiştirmektir, bu yüzden yani toplum ahlakını iyi etkileyebilecek yönde, çocukları iyi gelecek yönünde gönüllülük yapmak bence en temel ihtiyaçlarımızdan birisi. Ben aynı zamanda deprem bölgesinde bulunduğum için bu sıralar gerçekten gönüllüye çok ihtiyaç vardı. İlk zamanlar insanlar elinden geleni yapmaya başladı ama hayat bir şekilde normale döndüğünde en azından yani deprem bölgesi hariç Türkiye'nin geri kalanında normale döndüğünde insanlar daha az gitmeye başladı, daha çok unutmaya başladı. Depremi ikinci, üçüncü ayında çok fazla gönüllüye ihtiyaç vardı. İnsanların kendi bulunduğu ilden sabah evinden kalkıp bir gönüllülük faaliyetine gitmesi çok farklı ama sırf gönüllülük yapmak üzere evinden kalkıp bir yolculuk yapması, orada 10-15 gün kalmayı göze alması çok da kolay bir şey değil. Ama benim açımdan hem deprem bölgesinde faaliyet göstermek hem de çocuklara karşı gönüllülük yapabilmek en büyük ihtiyaçlarından biri. Özellikle çocuklar alanında çalışmak bana çok iyi hissettiriyor” (K, 9).

“Yani ben kendim hem doğal afet bölgesinde bulundum hem de çocuklara karşı tüm faaliyetlerinde bulundum. Ben her zaman sanırım bu noktada olmak isterim yani çok büyümüş de olsam ilerde bir gün anne de olsam çocuklara karşı gönüllülük faaliyetlerinde bulunmak benim en keyif alacağım şeydir galiba. Hayatta hep bu şeyde bulunmak isterim, kendimin bu alanda faydalı olacağımı düşünüyorum, iyi geldiğini düşünüyorum, kendime iyi geldiğini düşünüyorum” (K, 1).

“Yani kendi ilgim açısından söyleyeceğim daha çok çocuklar üzerinden diye düşünüyorum. Özellikle gençlerin bence yönlendirilmesi lazım çocuklarla daha çok iletişim kurulması açısından. Çünkü çocuklarla çalışanlar genelde daha büyük yaş grubu oluyor ama kendi yaşına yakın ağabeyleri ablaları tarafından da desteklenmesi gerekiyor. Çok çocuk var sevgi evlerinde, hastanelerde onkoloji servislerinde vs. Ben o konudaki faaliyetlerin artmasını çok isterim” (K, 18).

“Bu insani faaliyetler dışında gençlere nasıl faydalı olabiliriz? Eğitimlerde işte afet durumundaki gönüllülük faaliyetleri ile, daha sonrasında yaz kampları derken gençler açısından nasıl faydalı olabiliriz diye ön planda tutan bir kurum. Gençlerin önünü açabilecek kişilerin gelmesi gerekiyor yine başımıza büyük olarak. Çünkü gençlerin de kapasitesi gerçekten çok geniş, ufku açık şeyler oluyor ama bizden büyüklerin biraz daha dar görüşlü olabiliyor” (K, 4).

“Sadece çocuklarla çalışıyor olmasa da en azından ben sadece çocuklarla çalışılan kısımda bulundum. İHH’nın sloganı o zaman da “yetim gülerse dünya güler”di. Sivil toplum örgütü benim için çocuk demektir. Yani bir çocuğu mutlu edebilmek, bir çocuğun hayatına dokunabilmek, çocuğun hayatından geçmiş olmaktır. Benim için o çocuk beni büyüdüğünde hiç hatırlamasa bile, hani ben şuna çok inanıyorum, bir çocuğu bir köy büyütüyor derler ya o köyün bir mensubu olabilmek... Yani hayatta benim için gönüllülük de budur. Sivil toplum örgütünde yer almak da budur. Benim için karşılığı budur galiba. Genel anlamda tabii ki sivil toplum örgütü çok farklı alanlarda çalışabilir ama benim için bir çocuğu güldürmek, bir çocuğa iyi gelmektir galiba. Yani sivil toplum örgütlerinin benim için karşılığında hep çocuklar var” (K, 9).

“Şu an aktif olarak TÜGVA’da görev yapıyorum. Türkiye Gençlik Vakfı genel merkezdeyim. 5 yıldır içindeyim. Yaklaşık 19 tane koordinatörlüğü var. Temel olarak kadın aile teşkilat koordinatörlüğü, lise koordinatörlüğü, ortaokul, üniversite, işte çalışan gençlik, inovasyon gibi...Ortaokuldan itibaren 35 yaşına kadar olan genç kitleyi kapsayan ve genç kitlenin ilgilendiği, genç kitleyi ilgilendiren her türlü konuda faaliyet yapan bir STK” (K, 19).

Bu görüşler, STK'ların toplumda çeşitli düzeylerdeki bireylerin gelişimine nasıl katkı sağladığını ve özellikle çocuklar ile gençlerin manevi, ahlaki ve sosyal açıdan desteklenmesinin önemini vurgulamaktadır. STK'lar, yalnızca maddi yardımlar sunmanın ötesinde, toplumsal sorumluluk taşıyan ve bireylerin gelişimine yön veren faaliyetler gerçekleştiren kuruluşlar olarak önemli bir rol oynamaktadır. Bu kuruluşların faaliyetleri, genellikle sosyal sorumluluk bilinciyle şekillenir ve bu bağlamda gençlerin, özellikle lise

ve üniversite çağındaki bireylerin manevi ve ahlaki gelişimleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Görüşlerde de belirtildiği gibi, gençlerin manevi anlamda beslenebileceği topluluklarda yer almasının, onların psikososyal gelişiminde önemli bir yer tuttuğu ifade edilmektedir.

STK'ların gönüllülük faaliyetleriyle çocukların hem eğitim hem de sosyal gelişimlerine katkı sağlaması, bu kuruluşların toplumsal rolünü daha da pekiştirmektedir. Gençlerin gelişimi açısından STK'ların sunduğu fırsatlar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde büyük bir etkiye sahiptir. Gençlerin yönlendirilmesi gerektiği görüşü, gençlere rehberlik edecek ve onların potansiyellerini en üst düzeye çıkaracak bir yaklaşımın önemini vurgulamaktadır. Bu tür bir yaklaşım, özellikle gençlerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerine, kendilerini ifade etmelerine ve toplumda aktif bireyler olarak yer almalarına yardımcı olmaktadır. STK'lar, gençlerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş programlar ve projeler sunarak, onların sosyal uyum süreçlerine katkı sağlamaktadır.

Gönüllülük, STK'ların faaliyetlerinde merkezi bir unsur olarak yer almaktadır ve bu faaliyetler genellikle çocuklarla ilgili çalışmalar üzerinden şekillenmektedir. Bazı katılımcı yanıtları, bir çocuğun hayatına dokunmanın, onu mutlu etmenin ve geleceğe katkı sağlamanın, gönüllülük faaliyetlerinin özü olduğunu göstermektedir. Bu görüş, sivil toplum kuruluşlarının bir çocuğun hayatında kalıcı ve anlamlı bir değişim yaratmaya yönelik çalışmalarıyla, toplumda uzun vadeli bir etki yaratma amacını taşır. Gönüllülük ve STK faaliyetleri, sadece yardım etme noktasında değil, aynı zamanda bireylerin manevi gelişimlerine ve toplumsal bilinçlenmelerine de katkı sağlar.

STK'ların gençlere yönelik faaliyetlerinin bir diğer önemli boyutu da eğitim ve kültürel gelişim alanlarındaki katkılarıdır. Bu tür kuruluşlar, gençlerin sosyal, kültürel ve akademik gelişimlerine yönelik geniş bir yelpazede faaliyetler sunarak, onları hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güçlendirmektedir. STK'lar, toplumsal gelişimi destekleyen, gönüllülük faaliyetleriyle bireylerin gelişimine katkıda bulunan, gençlerin manevi ve sosyal gelişimlerini besleyen kuruluşlar olarak önemli bir işlev görmektedir. Bu kuruluşlar, afetlerdeki acil müdahalelerin yanı sıra, toplumda uzun vadeli değişim ve gelişim sağlayacak programlar ve projeler yürütmektedir. STK'ların çocuklar ve gençlerle olan çalışmalarının merkezi, sadece eğitim ve maddi yardım değil, aynı zamanda onların toplumsal sorumluluk bilinci, manevi gelişimleri ve psikolojik destekleri

gibi daha geniş bir kapsama yayılmaktadır. Bu çok yönlü yaklaşım, toplumda daha sağlıklı, bilinçli ve sorumlu bireylerin yetişmesine olanak tanımaktadır.

“Savaşta mağdur olmuş, annesini babasını kaybetmiş yetim çocukların hem eğitim hem barınma ve diğer özel ihtiyaçlarını karşılayan ekipler kurarak onlara ulaşan bir kuruluştaki bulunuyorum. Dünyada yaşayan milyonlarca insan var. Onların beslenme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması en öncelikli mesele diye düşünüyorum” (K, 8).

“Kızılay’da üyeyim yardıma ihtiyacı olanlara gıda kıyafet ve moral dağıtmak üzere faaliyetlerde bulunuyorum” (K, 10).

“Sivil toplum örgütleri toplumdaki çeşitli dezavantajlı grupların yararı için faaliyet sürdüren kuruluşlardır. Her örgütün kendi belirlediği amaç doğrultusunda belli gruplarla çalışması ve bu örgütlerin çeşitliliği toplumdaki kanayan yaraların da orantılı olarak sarılabilmesini sağlar. İnsani yardım çalışmaları başta olmak üzere pek çok alanda çalışmaya ve faaliyet göstermeye ihtiyaç var. Çorbada Tuzun Olsun Derneği ilk etapta toplumdaki evsiz bireylerin gıda ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş bir dernektir. Daha sonra gıda dağıtımı ile dezavantajlı bireylerle iletişim kurup onların güvenini kazanarak çeşitli geri kazanım faaliyetleri sürdürmeye çalışmaktadır” (K, 12).

“Temel insani gereksinimlerini karşılayamayan pek çok insan var. Mesela çok gariban evlerine gittim, baba yok, yokluk var. Ve ben bu insanlara ne yapacağım? Hastalar var. Veya evin babası hasta veya anne hasta çocuk hasta. Mesela hiç unutmam bir kızımız vardı. Babası vefat etmiş. Evlerinden çıkartmışlardır onları. Kömürlük gibi bir yerde kalıyorlardı. Evlerinde perde falan yoktu. O zamanın Doğru Yol Partisinin atlı bayrağını eve tül yapmışlardı ve bu kızımız epilepsi hastasıydı. Nuran teyze geldi, bize yardım edecek diye bana sarılınca epilepsi krizi geçirdi onu mesela hiç unutamam. Çok içler acısı bir durumdu. Biz yardım kuruluşuyuz. Yetim ve öksüzlerin bayramlarda, bunun dışında da kışın yakacak yakıt, gıda yardımı vb. Biz bir zaman sonra aile olduk. Ablacım faturamı ödeyemiyorum. Ablacığım çocuğumun okul ihtiyaçları var. Teyzeciğim şuna ihtiyacımız var diye kapıma gelip veya telefon açıp... Onların eksikliklerini tam olarak gideremedik ama bir omuz attık” (K, 17).

STK'lar, insani yardım faaliyetlerinin önemli bir parçası olarak, dezavantajlı gruplara yönelik temel ihtiyaçları karşılamak ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmek amacıyla geniş bir hizmet yelpazesi sunmaktadır. Bu kuruluşlar, yalnızca maddi yardımla sınırlı kalmayıp, afetlerden etkilenen bireylerin yaşamlarını iyileştirmek, onlara barınma, gıda,

sağlık ve psikososyal destek sağlamak gibi çok yönlü çalışmalar yapmaktadır. Görüşlerde, STK'ların insani yardım bağlamındaki rolü ve sağladığı faydalar net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

STK'lar, özellikle savaş mağduru, yetim kalmış çocuklar, evsizler ve diğer zor durumda olan bireyler için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bazı katılımcı görüşlerinde belirtildiği gibi, savaşta mağdur olmuş yetim çocukların hem eğitim hem de barınma gibi temel ihtiyaçları karşılanmakta ve onlara psikososyal destek sağlanmaktadır. Bu tür insani yardımlar, bireylerin sadece fiziksel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda onların ruhsal iyilik hallerini de iyileştirmeyi hedefler. Bu destekler, toplumsal dışlanmışlık ve psikolojik travmaların önlenmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. STK'lar, mağduriyet yaşayan grupların topluma yeniden kazandırılması adına, onlara yalnızca geçici yardımlar sunmakla kalmayıp, sürdürülebilir çözümler de üretmektedir. STK'ların insani yardım çalışmaları, sadece bireylerin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaktan çok daha fazlasını yaparak, mağduriyet yaşayan kişilerin toplumsal hayata katılmalarını sağlayacak bir iyileşme süreci başlatmaktadır.

STK'lar ayrıca, insani yardımların sürekli bir faaliyet haline getirilmesi için düzenli destek ağları kurarak, afet gibi acil durumların yanı sıra günlük hayatta da yardım gereken alanlarda hizmet sunmaktadır. Özellikle büyük STK'lar, afet ve kriz durumlarına müdahale ederken, aynı zamanda uzun vadeli insani yardım stratejileri geliştirerek, toplumsal dayanışmanın sürekliliğini sağlamaktadır.

STK'ların insani yardım bağlamındaki etkisi, sadece büyük afetlerde değil, aynı zamanda toplumsal yapının zayıf noktalarında da kendini göstermektedir. Yoksul ve dezavantajlı ailelere yönelik yardımlar, bu bireylerin yaşam kalitelerini iyileştirmeye yöneliktir. Burada, bir aileye yardım etmek, sadece maddi destekte bulunmakla sınırlı kalmaz; aile bireylerinin yaşadığı psikolojik ve sosyal zorluklarla da ilgilenmek gerektiği vurgulanmaktadır.

“Bence en önemli alan kesinlikle afet. Afet alanında hem teorik hem de pratik bilgiye sahip eğitilmiş ve afete hazır gönüllü ekipleri kurulması gerekiyor. Bu işi ciddiyetle ve koordineli bir şekilde almaları gerek. Geçtiğimiz afette anladığım ve çözümlediğim kadarıyla koordinasyon ve pratik bilgiler eksikti. Bu demek değil ki hiçbir şey yapılmadı, tersine herkes canla başla mücadele etti. Demek istediğim daha hazırlıklı, bilgili bireyler yetiştirilmesi gerekiyor doğal afet konusunda” (K, 5).

“Doğal afetler olduğu zaman olağanüstü bir birleşme olması gerekiyor. Öyle bir zamanda faydalı olabilmek için topluma onun öncesinde bir çalışma yapılması gerekiyor. Mesela depremde faydalı olabilmemiz için deprem öncesinde bir eğitim almış olmamız gerekiyor yahut bir selde faydalı olabilmemiz için onun öncesinde yani ne yapılır, ikinci adım nedir, nasıldır? Bunların öncesinde insanların bilinçlenmesi gerekiyor. Türkiye’de bunun eksikliğini çok görüyoruz, yani ben görüyorum. O zaman da faydalı olamıyoruz. Yardım yapılacak alanla ilgili olarak yardım faaliyetlerinin daha koordineli yapılması gerekiyor. Yani bir mahallede yardıma ihtiyacı olan insanlara en iyi tespit edecek kişi, o mahallede oturanlardır. Herkesin daha bilinçli olarak komşusuna ve mahallesine yaklaşması tespit etmesi, ihtiyaç sahiplerini bulması bu halkın görevidir” (K, 6).

“Çevre, doğal afet konusunda bilinçlendirme faaliyetleri arttırılabilir. Benim de bu konuda eksiklerim var, bu alanlarda da STK faaliyetlerine katılmak isterim” (K,7).

“Doğal afetler konusunda gönüllüye çok ihtiyaç duyuluyor, çünkü çok büyük bir kitleyi etkiliyor. İkinci sırada yoksulluk ve çevre geliyor bana göre. Ben bunların içinde doğal afetlerde yer alıyorum” (K, 11).

“Bence en önemli alan deprem, arama kurtarma ve ilk yardımla alakalı her alan gönüllü ihtiyacımızın olduğu alandır. Özellikle önümüzde gerçekleşmesi beklenen büyük bir deprem var ve ne kadar çok insan arama kurtarma, ilk yardım alanlarında eğitim alır ve kendini geliştirirse bizim için daha iyi olur diye düşünüyorum” (K, 12).

“Devletin arama kurtarma birimlerinin olduğu bir gönüllülük hareketiyle beraber yürüten bir sistem AFAD. Özellikle kendilerinin de sahada oldukları ama gönüllerin desteğiyle ilerleyen bir sistem AFAD sistemi. Dünyada benzeri olmayan güzel bir sistem, ben seviyorum. Arama kurtarma, yangın, sel, deprem gibi faaliyetlerde yan alanlarda çalışacak gönüllüler oluyor. Örneğin bir ürün dağıtımı, mağdurlarla ilişkiler, çadır kurma, çadırdaki hizmetler gibi alanlarda gönüllüye ihtiyaç duyuluyor. Biz profesyonel anlamda sahada çalışırken profesyonel olmayan sizler onların arkasına bir şekilde destek olmalısınız” (K, 11).

Katılımcı yanıtları afetlere karşı toplumsal hazırlık ve gönüllü katılımı üzerine önemli bulgular sunmaktadır. Katılımcıların görüşleri, afet yönetiminin çeşitli boyutlarında eksikliklerin ve iyileştirme alanlarının farkındalığını ortaya koymaktadır. Genel olarak katılımcı yanıtları, afetlere karşı daha hazırlıklı ve bilinçli bir toplum oluşturulmasının önemine, gönüllülerin eğitime ve sivil toplumun afet yönetimindeki rolüne odaklanmış, afetlere karşı hazırlıklı olmanın ve bilgi sahibi olmanın gerekliliği vurgulanmıştır.

Katılımcılar, afet öncesinde doğru eğitimlerin verilmesinin ve gönüllülerin bu süreçlere dahil edilmesinin, afet sırasında koordinasyonu artıracığına dikkat çekmiştir. Özellikle afet anında yaşanan koordinasyon eksikliklerinin, büyük ölçüde eğitim ve hazırlık aşamalarındaki eksikliklerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu bağlamda, afetlerle mücadelede gönüllü ekiplerin eğitilmesinin, afetlere karşı toplumun genel direncini artıracığı ifade edilmiştir.

Katılımcılar, afetlerde toplumun bir araya gelmesi gerektiğini ve afetlere karşı faydalı olabilmek için önceki aşamalarda eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Gönüllülerin ve yerel halkın afet öncesi hazırlıklara dahil edilmesinin, afet sırasında daha etkili bir müdahale sağlanacağına dair güçlü bir görüş birliği vardır. Özellikle afet sırasında yardım faaliyetlerinin daha koordineli bir şekilde yapılabilmesi için, yerel halkın eğitilmesinin ve bilinçlendirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Gönüllülerin, yerel toplulukların afetlere dair bilgi sahibi olmaları ve ihtiyaçları tespit etmeleri gerektiği ifade edilmiştir.

Afetlere müdahale ederken gönüllülerin büyük bir öneme sahip olduğu, özellikle arama-kurtarma ve ilk yardım alanlarında eğitilmiş bireylerin varlığının kritik olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar, Türkiye'de beklenen büyük bir deprem gibi durumlar için gönüllülerin bu alanlarda daha fazla eğitim almasının önemini vurgulamaktadır. Gönüllülerin eğitilmiş olması, afetlere hızlı ve etkili müdahale edilmesini sağlayarak, afet sonrası yaşamın hızla normale dönmesine yardımcı olur.

Sivil toplum kuruluşlarının afet yönetimindeki rolü de sıkça dile getirilmiştir. Katılımcılar, STK'ların afet öncesi ve sonrasında bilinçlendirme faaliyetleri düzenlemeleri, psikososyal destek sunmaları ve lojistik yardımda bulunmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. STK'lar, afetlere karşı toplumsal farkındalık yaratmak ve halkı bilinçlendirmek için önemli bir araçtır. Ayrıca, gönüllülerin desteğiyle, afet sonrası yardım faaliyetlerinin daha hızlı ve etkili bir şekilde yürütülmesi sağlanabilir. Bu bağlamda afetlere karşı toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi, eğitim ve gönüllü katılımının teşvik edilmesi, afet yönetiminde önemli bir gelişim alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, afetlere karşı toplumsal bilincin artırılması ve gönüllü katılımının desteklenmesi, daha etkili ve koordineli bir afet müdahale süreci için temel faktörlerdir.

“Türkiye’de bence en çok yoksulluk ve sağlık alanında ve son zamanlardaki siyasi gelişmelere bağlı olarak da göçmenler alanında yardıma ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Fakat her şeyin başı sağlık diyoruz her zamanki gibi. Sağlıklı olmak için de yeterli beslenme, barınma, giyinme gibi başka ihtiyaçların karşılanması gerekiyor. Hastalıkların tedavi edilmesi, eğer ki kişi ameliyat olması gerekiyorsa ameliyatının olması, tedavi olması gerekiyorsa tedavisinin olması veya hasta olmadan önce kişilerin hastalıklardan korunması gerekiyor. Dediğim gibi bence ilk önce sağlık alanında daha çok çalışmalar yapılmalı diye düşünüyorum” (K, 20).

“Sağlık alanında sivil toplum çalışmalarının az olduğunu düşünüyorum. Tedaviye ihtiyacı olan, devletin uzanamadığı ve yeterli olamadığı kişilere el atılmalı. Yetersiz beslenme ve uygun olmayan koşullarda yaşama sonucu maalesef pek çok kişi sağlığını kaybediyor. Bu konuda daha fazla gönüllülük çalışmasına ihtiyaç var” (K, 10).

“Çevrenin korunması, doğal kaynakların bilinçli tüketimi gibi bilinçlendirme faaliyetleri artırılabilir. Benim de bu konuda eksiklerim var, bu alanlarda da STK faaliyetlerine katılmak isterim” (K, 7).

“Önce çevresel temizlik anlamında dünyanın birleşmesi gerekir. Bu herkesin bilincinde değil, ben ve herkes çöpümüzü yere atsak, nasıl bir dünya olur. Gelecek nesle nasıl bir dünya bırakmış oluruz düşünmek gerekir. Bu herkesin bireysel sorumluluğu. Bu bilincin oluşturulması için ve var olan çevresel tahribatın giderilmesi için STK faaliyetleri yapılmalı” (K, 4).

“Daha çok çevre ile ilgili çalışmalarda, çevreye faydalı olacağımı düşünüyorum. Fiziksel anlamda da orada kendimi daha rahat işime odaklayabiliyorum. Özellikle ağaçlandırma çalışmaları, orman yangınlarını önleme çalışmaları, çevreyi temiz tutmak için düzenleme, çevre temizlik projeleri gibi...” (K, 10).

Ben çevreye karşı duyarlılığı çok yüksek biriyim ve kendi çapımda bayağı bir uğraşıyorum. Bu konuyla bununla ilgili bir STK’da çalışmayı isterdim” (K, 13).

Bazı katılımcı görüşleri, sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük, sağlık ve çevre alanlarındaki kritik rollerini ve bu alanlardaki katkılarının artırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Katılımcıların görüşleri, özellikle sağlık hizmetlerine erişim, çevre koruma ve toplumsal bilinçlenme konularında STK'ların ve gönüllülerin önemine dikkat çekmiştir.

Özellikle sağlık alanında, yoksulluk ve göçmenler gibi dezavantajlı grupların tedaviye erişimde yaşadığı zorluklar, STK'ların bu alandaki müdahalesini önemli kılmaktadır. Sağlık hizmetlerinin devletin yetersiz kaldığı bölgelerde STK'lar aracılığıyla sağlanması,

gönüllülerin de bu süreçteki kritik rollerini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, gönüllülerin sağlık hizmetlerine erişemeyen bireylere yardımcı olmak için eğitim alması gerektiğini belirtmiş, bu alandaki gönüllülük çalışmalarının artması gerektiğini ifade etmiştir.

Çevre konusunda ise, katılımcılar çevre kirliliği ve doğal kaynakların tükenmesi gibi sorunlara karşı daha fazla bilinçli olmanın önemini vurgulamaktadır. STK'ların çevreyi koruma ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik etme yönünde faaliyetlerde bulunması, toplumu çevresel tahribattan koruma adına hayati öneme sahiptir. Ağaçlandırma çalışmaları, çevre temizliği ve orman yangınları ile mücadele gibi konularda gönüllülerin daha fazla yer alması gerektiği ifade edilmiştir. Bu tür çevreye yönelik projeler, toplumun bilinçlenmesi ve çevreye duyarlılığının artması için kritik fırsatlar sunmaktadır.

Katılımcı görüşlerinde STK'ların devletle iş birliği yaparak sağlık ve çevre alanlarındaki eksiklikleri gidermeleri gerektiği vurgulanmıştır. Gönüllülerin eğitim ve katkılarıyla, bu iki alanda toplumsal dayanışma ve yardım faaliyetleri güçlendirilebilir. STK'lar, gönüllüler aracılığıyla hem sağlık hem de çevre alanlarında daha etkili çalışmalar yürüterek, toplumsal sorunların çözülmesinde önemli bir rol üstlenebilirler.

Bu bağlamda, sağlık ve çevre alanlarında gönüllülüğün artırılması, toplumda daha bilinçli bireylerin yetişmesine ve daha sağlıklı, sürdürülebilir bir çevre oluşturulmasına katkı sağlar. Sivil toplum kuruluşlarının bu alanlardaki etkisi, gönüllülük faaliyetlerinin güçlendirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılmasıyla daha da büyüyebilir.

“Benim üyesi olduğum STK hayvan haklarını korumakla ilgili bir kuruluş. STK’ların daha çok insan kitlesine ulaşmasını, daha çok yardım toplanmasını ve böylelikle daha fazla hayvanın yaralarının sarılması, ihtiyaçlarının giderilmesini istiyorum. Tabii ki öncelikli olan her zaman insandır fakat insanlarla ilgili çalışma yapan zaten bir sürü kuruluş var, dernek var, vakıf var fakat hayvanların haklarını koruyacak ve onlara yardımcı olacak dernek ve vakıf diğerlerine göre daha az. O yüzden daha çok kendilerini duyurmaları gerektiğini düşünüyorum” (K, 16).

“Mesela hayvanlarla ilgili şu an bir yasa konuşuluyor. Bu çok önemli bence. Hayvanların haklarını koruyacak çalışmalar özellikle STK’larla beraber yürütülmeli diye düşünüyorum” (K, 4).

“Son yıllarda ülkemizin sınırlarının yanında oluşan kaos ve savaş ortamından dolayı ülkemize gelen göçmenlere karşı ülkemiz vatandaşların bakış açısının sağlıklı olmadığını düşünüyorum. O insanlar sonuç itibarıyla mağdur ve misafir olarak

görülməsi gerekiyor. Dolayısıyla onlara toplumun bakış açısı çok farklı. Sığınmacı olarak gelen göçmenlerin, özellikle çocuklarının mağduriyetlerinin giderilmesi adına daha çok STK çalışması yapılmalı” (K, 8).

“Çok farklı ırkların, milletlerin beraber yaşadığı bir ülkede olduğumuz için yani bence ırkçılığa karşı çözüm bulabileceğimiz gönüllü faaliyetlerinde bulunmak önemli. Suriyeliler olsun Filistinliler olsun Afganlar olsun hiç fark etmez, onlara karşı bence büyük bir gönüllü katılımına ihtiyacımız var” (K, 9).

“Mültecilerin adaptasyon süreçleriyle ilgili her alanda desteğe ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Bu adaptasyon hem Türklere hem de Türkiye’ye olabilir. İkinci olarak üzerinde de çalıştığım evsizlik alanında gönüllü ihtiyacı var” (K, 12).

Katılımcı görüşleri, sivil toplum kuruluşlarının hayvan hakları, göçmen hakları, evsizlik ve toplumsal dayanışma alanlarında daha fazla görünürlük ve etkinlik göstermesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, özellikle hayvan hakları konusunda STK'ların daha fazla yardım toplaması ve kamuoyuna duyurulması gerektiğini belirtmiş, bu alandaki yasal düzenlemelere dikkat çekmiştir. Hayvan hakları koruma çalışmaları ve gönüllülük katılımı, toplumsal bilinçlenmeyi artırmada önemli bir araç olarak görülmüştür. Ayrıca, hayvan haklarını koruyacak yasa ve düzenlemelerin önemine vurgu yapılmış ve bu çalışmaların STK'lar ile iş birliği içinde yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu bulgu, toplumda hayvan hakları konusunda daha fazla bilinç oluşturulması ve hukuki altyapının güçlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Ayrıca, göçmenlerin uyum süreçlerinin desteklenmesi gerektiği vurgulanmış, toplumsal kabulün artırılması için gönüllü faaliyetlerinin önemine değinilmiştir. Göçmen çocuklarının mağduriyetlerinin giderilmesi ve ırkçılıkla mücadele edilmesi için daha fazla STK çalışması yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

“Benim hukuk bölümünü seçme motivasyonum çocuk ve kadın haklarını konuşmak ve bu alanda çalışmak üzerineydi. Bir dostumla beraber dernek kurma hayalimiz bile var. O yüzden ileride çeşitli siyasi gruplar tarafından sabote edilmeyecek eylemler ya da konferanslar düzenleme gibi ya da bu alanda saha çalışması yapmak gibi düşüncelerim mevcut” (K, 12).

“Bizim toplumumuzda maalesef kadınların ezildiğini, hor görüldüğünü hatta öldürüldüklerini görüyoruz maalesef. Kadınlara karşı duyarlı olunması ve bilinçli bir toplum yaratılması konusunda STK'lara çok görev düşmektedir. Kadınlar toplumun temelidir ve bu konuda yeterli çalışma yok diye düşünüyorum” (K, 15).

Kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesine ve kadınların maruz kaldığı şiddet, ayrımcılık gibi olguların devam etmesine yol açan bir sorundur. Katılımcılar, kadınların toplumda genellikle ezildiğini, hor görüldüğünü ve şiddete uğradığını belirterek, bu sorunların çözülmesi için STK'ların önemli bir sorumluluğa sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Kadın hakları alanındaki STK'lar, toplumsal değişim ve dönüşüm için önemli bir rol üstlenebilir ve toplumu bilinçlendirme, kadınların güçlendirilmesi adına etkin çalışmalar yapabilir.

“Savaşta mağdur olmuş, annesini babasını kaybetmiş yetim çocukların eğitim, barınma ve diğer özel ihtiyaçlarını karşılayan ekipler kurarak onlara ulaşan bir kuruluşa görev almak benim için çok kıymetli. Yetimleri güldürmek hepimiz için çok ama çok önemli ve bu alanda çok fazla çalışacak gönüllüye ihtiyaç var. Hem maddi yardım anlamında hem de eğitim, psikososyal destek vb. alanlarda...” (K, 1). “Yetim ve öksüzler için çalışmalar yapan STK'lar var fakat maalesef yeterli değil. Derneğimize başvuran pek çok kişi yetim olan çocukları için yardım talep ediyor. Yaptığımız araştırmalar sonucunda ihtiyaç sahibi olduğu tespit edilen ailelere yardım götürmeye çalışıyoruz. Geçen bir kadın geldi, iki tanesi engelli olan toplam 5 çocuğu var ve eşi kanserden ölmüş. Kadın küçük çocuklarını evde yalnız bırakamadığı için dışarda işe gidemiyor evden kendince bir şeyler yapmaya çalışıyor. Evleri çok kötü durumda, büyük olan çocukların okul ihtiyacı vs. Bazen çocukların hem anne hem de babası ölmüş oluyor, konu komşu veya akrabalar sahip çıkıyor, ilgilenmeye çalışıyor ama yeterli olmuyor. Hepsine elimizden geldiği kadar ilgilenmeye çalışıyoruz. Yetimler konusunda daha fazla gönüllü katılımına ve STK'ya ihtiyaç var bence” (K, 17).

Yetim çocukların eğitimi, barınma ihtiyaçları ve psikososyal açıdan desteklenmesi, STK'ların özellikle dikkat etmesi gereken bir diğer önemli alandır. Katılımcılar, savaş ve doğal afetler gibi durumlar nedeniyle anne ve babasını kaybeden çocukların yaşamını yeniden kurabilmesi için daha fazla STK desteğine ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Yetimlerin yalnızca maddi yardımlara değil, aynı zamanda eğitim ve psikolojik desteğe de gereksinim duyduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların anlattığına göre, yetimlerin bakımını üstlenen ailelerin, özellikle ekonomik sıkıntılar ve sosyal destek eksiklikleri nedeniyle güçlükler yaşadığı görülmektedir. Bu noktada, STK'lar, yetimlerin yaşam standartlarını iyileştirmek ve onları topluma kazandırmak için önemli bir sorumluluk taşımaktadır. Gönüllülerin katkısıyla, bu çocukların eğitimi ve psikolojik iyileşmesi için çeşitli programlar geliştirilmelidir.

“İnsana dair yapılacak tek şey bağımlılıkla mücadeledir. Bunun ele alınmasını istiyorum. Nerdeyse her evde muhakkak bir bağımlılığı var. Ya sigara ya alkol ya da uyuşturucu. Küçük yaşta gençlerin, çocukların elinde sigara görüyoruz. Okulların önüne kadar girmiş olan uyuşturucular, bunları merak edip bir kere alıp kullanan ve daha sonra bağımlı olan gençler... Alkol bağımlılığı yüzünden işlenen cinayetler, yıkılan yuvalar, sönen hayatlar vs. Bir de internet bağımlılığı var şu an çok önemli olan bir mevzu. STK’lar bağımlılık konusunda daha çok çalışma yapmalı ve daha çok gönüllü bağımlılıkla mücadele konusunda STK’lara destek olmalı” (K, 2).

Bağımlılık, özellikle gençler arasında hızla yayılan ve toplumsal yapıyı tehdit eden bir sorundur. Katılımcılar, bağımlılıkla mücadele konusunda STK’ların daha fazla çalışma yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Sigara, alkol, uyuşturucu ve internet bağımlılığı gibi çeşitli bağımlılık türleri, bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkiler ve toplumsal sağlık sorunlarına yol açar. Katılımcıların vurguladığı gibi, bağımlılık yalnızca bireyleri değil, aileleri ve toplumu da olumsuz etkiler. Bu nedenle, STK’ların bağımlılıkla mücadelede daha fazla bilinçlendirme faaliyetleri ve rehabilitasyon programları düzenlemeleri, gençlerin ve ailelerin bu konuda daha fazla bilgi edinmesini sağlamalıdır. Bağımlılıkla mücadele, sadece tedavi sürecini değil, aynı zamanda önleyici faaliyetleri de içermelidir. STK’ların, bağımlılığı önlemeye yönelik eğitim, terapi ve destek grupları gibi programlarla toplumun her kesiminden bireylere ulaşması gerektiği görülmektedir.

	Bölümler	Yüzde
YETERLİ DEĞİL	18	90.00
YETERLİ	2	10.00
TOPLAM	20	100.00

Tablo 14: Gönüllülük Oranı

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak oluşturulmuştur

Tablo 14’teki veriler, gönüllülük oranına ilişkin önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Verilere göre, katılımcıların %90’ı gönüllülük oranının **yeterli olmadığı** yönünde bir görüş belirtirken, sadece %10’u gönüllülük oranının **yeterli** olduğunu ifade etmiştir.

Gönüllülük oranının %90’lık büyük bir kısmının "yeterli değil" olarak değerlendirilmesi, STK’ların gönüllü desteği konusunda önemli zorluklarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. STK’lar, toplumda belirli sosyal sorunlarla ilgilenmek için gönüllü katılımını teşvik etmekte zorlanıyor olabilir. Gönüllülük, sivil toplumun temel yapı taşlarından biri olarak, STK’ların faaliyetlerinin sürdürülebilirliği ve etkinliği için kritik bir unsurdur. Gönüllülerin katkısı, STK’ların kaynaklarını genişletir, toplumsal katılımı artırır ve daha fazla insana ulaşılmasını

sağlar. Bu veriler, gönüllülük oranını artırmak için daha fazla teşvik edici politikaların ve stratejilerin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

“Elbette yeterli değil, yani bu konularda bilinçli insanlar çok çalışırken bazıları hiç haberdar bile değil. Yapılan çalışmaların güzel duyurulması, herkesin katılabileceği bir alan olması, yani bu çalışmalara dahil edilmesi çok önemli. Bir faaliyette herkesin yapacağı bir şey mutlaka vardır. Yani kendi gücü nispetinde, imkânı nispetinde yapacağı şeyler vardır mutlaka. Bunları STK çalışanları güzel koordine ederek görev vermeli elbette. Çalışmaları anlatmalı, anlatarak destek toplamalı” (K, 7).

“Türkiye’deki gönüllülük oranı yeterli değil. Çünkü birçok kişi özellikle şu çağın getirisiyle daha ben merkezli, daha bencil bir hayat sürüyor. Daha kendi kendine bir hayat sürüyor aslında. Yani başkalarını düşünmeden... Tabii bu yaşadığımız bir sürü sorundan kaynaklı, orasını bir kenara bırakıyorum. Nasıl artırılabilir, yani bu noktada nasıl daha iyi bir şeyle yapılabilir. Bence bu gönüllülük faaliyetlerinin en temel noktasında dini argümanlar yatıyor diye düşünüyorum. İslami olarak bunun çok kıymetli olduğu yani o cemaat mevzusunun, hani cem olmanın, birlik olmanın... İşte bunun STK’lar aracılığıyla sağlandığının bir noktada fark ettirilip insanlar tarafından, birilerine yardım etmenin, birilerinin hayrına vesile olmanın kıymetini temel olarak ahlaken verebilirsek daha fazla gönüllü oranının artacağını düşünüyorum” (K, 19).

“Türkiye’nin bu konuda bilinçli bir ülke olduğunu düşünüyorum. Ancak genç nüfusumuza bakıldığında bence STK sayısı yine de yetersiz. Belki de devlet desteği ile bilinçlendirme faaliyetleri artırılabilir” (K, 7).

“Gönüllülük esasına dayalı, daha fazla ihtiyaç sahibi insana ulaşım faaliyetleri yapılması gerekiyor. Yardımlar yapılması gerekiyor. Ülkemiz vatandaşlarının gönüllülük oranının düşük olduğunu düşünüyorum. Bunun da dünyaya bakış açılarından ya da ideolojilerden kaynaklandığını düşünüyorum. Çünkü insanın dili, dini, ırkı, rengi fark etmeksizin eğer muhtaçsa, masumsa, mazlumsa mutlaka el uzatılması gerekiyor. Böyle düşünüyorum. Ama ülkemiz vatandaşlarının bu tür bir bakış açısına sahip olmadığını düşünüyorum. Bunun için neler yapılabilir? Daha fazla tanıtım reklamları, medya seferberliği yapılması lazım. Ülke yönetiminin bu konuda çok fazla gayret göstermesi gerektiğini düşünüyorum” (K, 8).

“Bence yeterli değil çünkü insanlar bireyselleşmiş; komşusuna, dışarıya karşı daha fazla duyarsızlaştı ve bu yüzden gönüllülük faaliyetini geçtim yani gönüllülük akıllarına bile gelmiyordur araştırmıyordur veya istemiyordur. Çoğu insan bence yani benim etrafımda bile bunun farkındalığında olan çok fazla insan olmasına

rağmen yani gündelik hayatın telaşında gönüllülük yapayım bir de bunu ekleyeyim, hafta sonuna da şunu sıkıştırayım gibi yani kendim de dahil olmak üzere insanlara zor gelen, akıllarına bile gelmeyen bir şey. Bence gönüllü faaliyetine her zaman çok ihtiyaç var, her zaman aklımızda bulunması ve zaman ayırmamız gereken bir şey bence. Hem zaten insanın kendisine iyi gelen hem de karşındaki insana iyi gelen bir şey ve bu bir gün de olsa yani bir saat de olsa elinden geldiğince yapılması gereken bir şey ve bence kesinlikle yeterli değil” (K, 9).

“Türkiye’deki günlük oranı yeterli değil çünkü insanlar belli alanlarda belli yerlere gitmek istemiyorlar ya da kendilerini oraya atmak istemiyorlar, zorunluluk hissetmiyorlar. Devlet yapsın mantığı çok fazla hâkim. Ülkemizde STK sayısı az bana göre, tabi ki STK’ya katılım da az. Çünkü herhangi bir menfaat vermediği için, insanlar buradan para kazanabilir miyim ya da kazanamaz mıyım, buradan şunu elde edebilirim diye çıkarlarını ön plana koydukları için az. Ama yurtdışı potansiyelini incelediğimizde STK’lar neredeyse devletin %70’lik oranda işini hafifletiyorlar. Bizim ülkemizde maalesef böyle değil” (K, 11).

“Benim uzun zamandır gözlemlediğim bir husus var. Daha önce hep muhafazakâr bir yapının oluşturduğu derneklere katılım sağlamıştım ve gördüm ki bu kısımda gönüllü erkek sayısı yok denecek kadar az. Bu nokta beni oldukça şaşırtmıştı. Bunu yanında birden çok dernekte faaliyet göstermiş sürekli gönüllü arayışında bulunmuş biri olarak net bir şekilde Türkiye’deki gönüllülük oranının az olduğunu söyleyebilirim” (K, 12).

“Çok yetersiz, yani çok ciddi anlamda yetersiz. Çünkü çok uzun yıllardır bu şekilde görev alıyorum. Gönüllülüğe önceden daha çok ilgi vardı fakat şu anda hep aynı insanların etrafında dönüyor. Bunda şu etken var, bencillik...Bencilliğin çok artması, bunun pompalanması, niye uğraşacaksın, kendine bak, canının istemediği şeyi yapma, kendin için uğraş, kendin için biriktir, kendin için gez, kendin için ye. Bu şekilde bencilliğin körüklenmesinin çok büyük etkisi var. Özellikle gençlerde çok azaldı bu gönüllülük faaliyetleri. İşte buna bağlıyorum ben, yani hani o ben neslinin oluşması. Benliğin ön plana çıkartılması, bizden hariç diğerkâmlığın bitmesi bunlar yani sebepler. Gönüllülerimizin olması, yani o ruhu taşıyan insanlar olması çok önemli. Hani belki burada maddiyat önde denebilir ama ben onun ikinci, üçüncü planda olduğunu düşünüyorum. Çünkü gerçekten gönüllülük esasıyla çalışan, bir şeyler yapmaya çalışan insanlar bir araya gelince bir çözüm bulabiliyor. En öncesi insan, yani bu gönüllülük faaliyetleri yürütecek insana ihtiyacımız var. Maddi güç sonra arkadan geliyor, o bir şekilde sağlanıyor. Yani kermesler yapılabilir, ne

bileyim atölyeler yapılabilir, bir şekilde yapılıyor. En önce ben insan diyorum yani gönüllü insana ihtiyacımız var” (K, 13).

“Bence gönüllülük kuruluşlarına insanların katılımı az. Bunun sebebi bence reklamların az olması. Bu STK’ların reklamları daha fazla yapıp insanları yapılan şeylerin daha fazla gösterilirse daha çok insana yayılacağını düşünüyorum” (K, 15).

“Bence Türkiye’de özellikle hayvanlar alanındaki çalışmalar kesinlikle yeterli değil. Bunun sebepleri de insanların ekonomik olarak zor durumda olmalarından dolayı hayvanlara yardım yapacak maddi imkanlarının olmayışı olarak düşünüyorum. Yani herkes kendi derdine düşmüş durumda kimse hayvanları düşünecek durumda değil gibi ama aslında onlar da bize birer emanet, o yüzden onlarla da ilgilenmemiz onların da bakımlarını üstlendiğimiz gerekiyor” (K 16).

“Türkiye’deki gönüllülük oranının yeterli olmadığını düşünüyorum. Herkes nasılsa birileri yapıyordur, nasılsa birileri yardım ediyordur düşüncesinde. Yani bir yerde ihtiyacı olan birisini duyduğumuzda, ya zaten birileri ulaşmıştır, birileri elinden tutmuştur diye düşünüyoruz. Aslında öyle değil herkes böyle birilerinden beklerse yardım sayısı hiçbir zaman yeterli gelmeyecektir. O yüzden nasılsa başkaları yapar diyerek değil, ben ne yapabilirim diye kendi üzerimize ne düşüyorsa elini taşın altına koyup bir şekilde gönüllülük faaliyetlerinde bulunmak gerekiyor diye düşünüyorum. Çünkü gönüllü olunacak o kadar çok alan var ki ve bunların hepsine yetişmek için çok fazla sayıda gönüllüye ihtiyaç var. Bu şekilde devlete de destek olunabilir, devletin ulaşamadığı ve el atamadığı yerlere biz insanlar sivil olarak yardım edebiliriz” (K, 20).

“Türkiye’deki gönüllülük oranı aslında yeterli fakat çok fazla STK’nın oluşu belki bölünmelere ve parçalanmaya yol açıyor. Aslında birkaç elde toplanıp daha organize bir şekilde yardımların yapılması daha sağlıklı olur diye düşünüyorum” (K, 3).

“Yeterince gönüllü var, ihtiyaç olduğunda da istenenden daha fazla katılım sağlayacağına eminim. Gerekli olan gönüllülerin bilgi ve becerilerin artırılması bence” (K, 5).

Türkiye’de gönüllülük oranı, toplumsal, kültürel ve ekonomik faktörlerin etkisiyle düşük seviyelerde kalmaktadır. Katılımcıların çoğu, bireyselleşme ve bencillik gibi olguların, gönüllülük faaliyetlerine katılımı olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Bu durum, modern toplumlarda bireysel yaşam tarzlarının ön plana çıkmasıyla bağlantılı olarak, toplumsal sorumluluk bilincinin zayıflamasına yol açmaktadır. Ayrıca, dini ve ahlaki değerlerin gönüllülük faaliyetleri üzerinde olumlu etkisi olabileceği ifade edilmiş, İslami öğretilerin toplumsal yardımlaşma bilincini artırıcı bir rol oynayabileceği vurgulanmıştır. Ancak, bu

değerlerin topluma doğru bir şekilde aktarılması ve gönüllülük faaliyetlerinin tanıtılması gereklidir.

Bunun yanı sıra, katılımcılar, Türkiye’de gönüllülük oranının düşük olmasının bir diğer önemli nedeninin farkındalık eksiklikleri olduğunu belirtmişlerdir. Çoğu kişi, gönüllülük faaliyetlerinden habersizdir veya bu faaliyetlere katılmaya fırsat bulamamaktadır. Bu bağlamda, sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük faaliyetlerini daha fazla tanıtarak ve geniş kitlelere ulaştırarak katılımı artırması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, devletin gönüllülük faaliyetlerini teşvik etmesi ve STK’larla iş birliği yapması, gönüllülük oranını artırmada önemli bir rol oynamaktadır.

Katılımcı görüşlerinde gönüllülük faaliyetlerinin, toplumsal sorumluluk bilincini artırmanın yanı sıra bireyler üzerinde de olumlu bir etkisi olduğu ve kişisel gelişime katkı sağladığına dikkat çekilmiştir. Türkiye’de gönüllülüğün yaygınlaştırılması için farkındalık artırıcı kampanyalar, dini ve ahlaki değerlerin vurgulanması, gençlerin katılımının teşvik edilmesi, medyanın etkin kullanımı ve STK’ların organize bir şekilde hareket etmesi gibi çözüm önerileri sunulmuştur.

Bazı katılımcılar gönüllü sayısının ve STK’ların yeterli olduğunu, STK sayısının fazla olmasının gönüllülük faaliyetlerinde bir dağılma ve etkinlik yetersizliğine yol açabileceğini, bu nedenle STK’ların daha organize bir şekilde çalışarak gönüllüleri etkili bir şekilde koordine etmeleri gerektiğini de belirtmişlerdir. Ayrıca, gönüllülüğün yalnızca maddi çıkarlar peşinde olmayan, toplumsal sorumluluk bilinciyle yürütülmesi gerektiği, bu anlayışın da topluma kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

4. BÖLÜM: TEMATİK TARTIŞMA

Literatür incelendiğinde, gönüllülük ve STK'lar üzerine yapılan pek çok araştırmanın, kuşak ayrımı yapılmaksızın tüm gönüllüler üzerinde gerçekleştirildiği veya yalnızca bir STK'da gönüllü olan bireylerin incelendiği görülmektedir. Ancak bu çalışmada, literatürdeki diğer araştırmalardan farklı olarak, yalnızca yeni kuşakların gönüllülük algıları incelenmiş ve bu algılar belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, gönüllülük faaliyetleri, belirli bir STK'da değil, genel olarak farklı STK'larda yapılan gönüllülük faaliyetleri üzerinden ele alınmıştır. İncelenen bu spesifik konuya dair literatürdeki çalışma sayısı oldukça sınırlıdır.

Araştırmanın bu bölümünde, yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde yorumlanmıştır. Araştırmamızın temel problemleri ve alt problemleri doğrultusunda, katılımcılara mülakat tekniği kullanılarak sorular sorulmuş ve bu sorulara verilen yanıtlar dikkatlice incelenmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar, araştırma amacına uygun olarak belirli temalar altında analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, bu temalar ışığında ele alınarak daha geniş bir perspektiften tartışılacaktır.

Analiz süreci, katılımcıların görüşlerini derinlemesine anlamak ve bu görüşler üzerinden araştırma problemlerine ışık tutmak amacıyla titizlikle yürütülmüştür. Mülakatlar sonucunda elde edilen veriler, belirlenen ana temalar etrafında gruplanmış ve her bir tema detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu temalar üzerinden yapılan tartışmalar, araştırmamızın genel bulgularını daha kapsamlı bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulgular, araştırma soruları bağlamında değerlendirilecektir.

Bu bölümde, araştırmanın bulguları, yedi ana tema üzerinden ele alınacak ve her bir tema ayrıntılı bir şekilde tartışılacaktır. Her bir temanın, araştırma problemine nasıl katkı sağladığı ve elde edilen verilerin bu temalar etrafında nasıl şekillendiği üzerinde durulacaktır. Bu süreç, araştırmanın amacına ulaşmasına yardımcı olacak, aynı zamanda daha derinlemesine bir analiz yapılarak, konuyla ilgili önemli çıkarımlar yapılmasını sağlayacaktır.

4.1. Katılımcıların Gönüllülük Durumlarına İlişkin Tartışma

Çalışmada bu tema içerisinde, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılım durumları detaylı bir şekilde incelenmiş ve gönüllülük dinamiklerini daha iyi anlayabilmek amacıyla katılımcılara “İlk olarak ne zaman, nerede ve hangi vesileyle gönüllülük

faaliyetlerine katıldınız?” sorusu yöneltilmiştir. Gönüllülük, toplumsal katılımın önemli bir bileşeni olup, bireylerin sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri ve topluma katkı sağlamaları sürecini ifade etmektedir. Bu bağlamda, katılımcıların gönüllü olarak yer aldıkları ilk deneyimlerin hangi koşullar altında gerçekleştiği ve bu süreçte hangi yaşlarda gönüllülük faaliyetlerine katıldıkları, gönüllülük dinamiklerini anlamada büyük önem taşımaktadır.

Yapılan analizler sonucunda, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılımında en belirgin etkilerden birinin okul ortamı olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %43,48'inin gönüllülük faaliyetlerine katılmalarında okulun önemli bir rol oynadığını ifade etmeleri, okulun bu alandaki etkisini vurgulayan önemli bir bulgudur. Okulun, özellikle erken yaşlarda bireylerin sosyal sorumluluk bilincini geliştirmeleri ve gönüllülük faaliyetlerine katılım konusunda yönlendirici bir rol üstlenmesi, gönüllülük faaliyetlerinin eğitim yoluyla teşvik edilmesinin önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu bulgu, gönüllülüğün toplumsal bir sorumluluk haline gelmesi için okul gibi eğitim kurumlarının kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Okul ortamı, öğrenciler için sadece akademik bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal değerlerin kazandırılması, sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi ve gönüllülük faaliyetlerine katılım konusunda yönlendirici bir etki yaratır.

Gönüllülük faaliyetlerinin toplumda daha yaygın hale gelmesi ve daha fazla bireyin bu faaliyetlere katılımının sağlanabilmesi için okul ve benzeri eğitim kurumlarının rolü oldukça büyüktür. Eğitimin, gönüllülükle ilgili farkındalık yaratma ve katılımı teşvik etme noktasında güçlü bir araç olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, gönüllülük bilincinin okul müfredatlarına entegre edilmesi, genç bireylerin gönüllülük faaliyetlerine daha erken yaşlarda katılmalarını teşvik edecektir. Okulda verilen sosyal sorumluluk projeleri ve gönüllü etkinlikler, öğrencilerin toplumsal sorumluluk bilincini geliştirmelerine katkı sağlayarak, gönüllülük faaliyetlerinin temel dinamiklerini şekillendirir.

Ayrıca, analizler sonucunda katılımcıların %43,48'inin gönüllülük faaliyetlerine katılmalarında okulun etkisinin belirleyici bir faktör olduğunu belirtmeleri, okul ortamının genç bireyler üzerindeki etkisini ve eğitim kurumlarının gönüllülük bilincini artırma potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır (Tablo 6). Bu oran, okulun gönüllülük konusunda genç bireylerin motivasyonlarını artırma noktasındaki güçlü etkisini göstermektedir. Bu bulgu, okulların gönüllülük faaliyetlerini teşvik etme anlamında

önemli bir etkiye sahip olduğunu ve gönüllülük bilincinin daha erken yaşlardan itibaren aşılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların %34,78'inin gönüllülük faaliyetlerine arkadaş etkisiyle katıldığını belirtmesi, sosyal çevrenin bireyler üzerindeki güçlü etkisini vurgulamaktadır. Bu bulgu, sosyal çevre, arkadaşlık ilişkileri ve grup dinamiklerinin bireylerin gönüllü olma kararlarını nasıl şekillendirdiğini anlamak açısından önemli bir ipucu sunmaktadır. Gönüllülük faaliyetlerine katılımda arkadaş etkisinin rolü, sosyal etkileşim ve grup aidiyeti duygusunun arttığı ortamlarda daha belirgin hale gelebilir. Arkadaşlar arasındaki sosyal bağlar, bireylerin gönüllülük davranışlarını etkileyerek, toplumsal bağların güçlenmesine yardımcı olabilir. Bu bulgu, toplumsal bağların, gönüllülük davranışlarını nasıl desteklediğine dair literatürdeki bulgularla da paralellik göstermektedir.

Tablo 6'da yalnızca %21,74 oranında katılımcının ailesinin gönüllülük faaliyetlerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu oranın görece düşük olması, aile etkisinin gönüllülük üzerindeki rolünün sınırlı olabileceğini göstermektedir. Aile, bireylerin değer sistemlerini şekillendiren önemli bir faktör olsa da gönüllülük kararlarının çoğunlukla dışsal sosyal faktörlere, özellikle okul ve arkadaş çevresine bağlı olarak alındığını işaret etmektedir. Bu bulgu, ailelerin gönüllülük faaliyetlerini daha fazla teşvik edebileceği alanlar yaratmaları gerektiği gerçeğine dikkat çekmektedir. Ailelerin, çocuklarını gönüllülük faaliyetlerine daha fazla dahil etmeleri için daha fazla farkındalık oluşturmaları ve onları bu konuda cesaretlendirmeleri gerekmektedir.

Genel olarak bakıldığında, katılımcıların büyük bir kısmının okul ve arkadaş etkisiyle gönüllü faaliyetlere katıldıkları söylenebilir. Bu, gönüllülük davranışlarının bireylerin sosyal çevrelerinden ve eğitim aldıkları kurumların etkilerinden şekillendiğini gösteren bir bulgudur. Aile etkisinin nispeten düşük olması, bireylerin gönüllülük kararlarının daha çok dışsal sosyal faktörlerden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu durum, okul ve arkadaş çevresinin gönüllülük faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve katılımın artırılması için daha stratejik birer araç olabileceğini düşündürmektedir.

Elde edilen bulgular, gönüllülük davranışlarını etkileyen faktörler arasında okul, arkadaş çevresi ve aile gibi unsurların nasıl bir etkileşim içinde olduğunu ve bu etkileşimlerin bireylerin gönüllülük kararlarına nasıl yansıdığını anlamak için önemlidir. Gönüllülük, yalnızca bireylerin kişisel kararıyla değil, çevresel faktörlerin, sosyal etkileşimlerin ve eğitim kurumlarının etkisiyle şekillenen bir süreçtir. Bu bulgulara dayanarak, gönüllülük

faaliyetlerinin daha fazla desteklenmesi ve katılım oranlarının artırılması için okul ve sosyal çevrelerin nasıl daha etkin bir şekilde kullanılabileceği üzerine öneriler geliştirilebilir. Bu tür stratejiler, gönüllülük kültürünün toplumda daha derin kökler salmasını sağlayacaktır.

4.2. Katılımcıların Gönüllülük ile İlgili Duygu ve Düşüncelerine İlişkin Tartışma

Bu tema çerçevesinde, katılımcıların gönüllülükle ilgili duygu ve düşünceleri incelenmiştir. Elde edilen veriler, gönüllülük faaliyetlerinin bireyler üzerindeki psikolojik ve duygusal etkilerini anlamak adına önemli bulgular sunmaktadır. Katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılırken yaşadıkları duygusal ve düşünsel motivasyonları incelemek, gönüllülük dinamiklerini daha iyi kavrayabilmek için kritik bir adımdır. Bu bağlamda katılımcılara şu sorular yöneltilmiştir: “Gönüllülük hakkındaki düşüncelerinizden bahsedebilir misiniz? Gönüllülük kavramının sizde nasıl bir karşılığı vardır? Ve “Sahada çalışırken hissettiğiniz duygu ve düşüncelerinizi anlatabilir misiniz?” Tablo 7’de sunulan verilere göre, katılımcıların gönüllülükle ilgili en yaygın duygu ve düşünceleri, psikolojik tatmin (%23,96) olarak öne çıkmaktadır. Bu, gönüllülüğün bireyler için içsel bir tatmin kaynağı olduğuna dair güçlü bir işarettir. Psikolojik tatmin, bireylerin gönüllü faaliyetlerde bulunurken özdeğer ve benlik saygısını artırmalarına yardımcı olabilir. Bu bağlamda, katılımcıların gönüllülükten elde ettikleri psikolojik tatminin, gönüllü davranışların sürdürülmesinde önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Bir diğer öne çıkan duygu ve düşünce, faydalı olma (%17,71) ile ilgilidir. Katılımcıların önemli bir kısmı, gönüllülük faaliyetlerinde bulunarak topluma veya başkalarına fayda sağlama hissini ifade etmiştir. Bu bulgu, gönüllülüğün toplumsal sorumluluk bilincini pekiştirdiğini ve bireylerin topluma katkı sağlama arzusunu yansıttığını göstermektedir. Faydalı olma, bireylerin toplumsal bağlarını güçlendiren ve aidiyet hissini arttıran bir duygudur. Ayrıca, bu durum gönüllülüğün toplumsal dayanışma ve yardımlaşma değerlerinin güçlendirilmesine katkıda bulunduğunu gösterir.

Hayata anlam katma (%15,63) da katılımcıların gönüllülükle ilgili önemli bir başka düşüncesidir. Bu, gönüllülüğün bireylerin yaşamlarına derin bir anlam ve değer kattığına dair güçlü bir işarettir. Katılımcıların gönüllülükle hayata anlam katma arzusunun, bireylerin toplumsal bağlarını ve kişisel tatminlerini güçlendirdiği söylenebilir.

İnsani duygular (%13.54), katılımcıların gönüllülük faaliyetlerinde yaşadıkları bir diğer önemli duygu olarak öne çıkmaktadır. Gönüllülerin, başkalarına yardım ederken insani duygularla hareket ettiklerini belirtmeleri, gönüllülüğün, tamamen insani duyguların bir göstergesi olarak ortaya çıktığını gösterir. Ayrıca bu bulgu, gönüllülüğün bireylerin insani duygularını artırıcı bir etkiye sahip olduğunu ve toplumsal bağların pekiştirilmesine olanak tanıdığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, empati duyma (%8,33) da katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılırken deneyimledikleri önemli bir duygu olarak öne çıkmaktadır. Empati, gönüllülerin başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı hale gelmelerine ve toplumsal sorumluluklarını daha derin bir şekilde hissetmelerine olanak tanır.

Vicdan (%11.46), katılımcıların gönüllülükle ilgili duygu ve düşüncelerinde bir diğer önemli kavramdır. Vicdan, bireylerin toplumun ihtiyaçlarına duyarlı olmalarını ve başkalarına yardım etme sorumluluğu taşıdıklarını hissetmelerine yol açar. Bu durum, bireylerin gönüllü faaliyetlerde bulunurken sosyal sorumluluk bilincinin artmasını ve etik değerlerin güçlenmesini sağlayabilir.

Din (%7.29) ise katılımcıların gönüllülükle ilgili bir başka duygu ve düşüncesi olarak dikkat çekmektedir. Din, gönüllülüğü birçok kültürde ve toplumda önemli bir değer olarak desteklemekte ve gönüllülük faaliyetlerinin motivasyon kaynağı olabilmektedir. Katılımcıların dinî inançların gönüllülük faaliyetlerinde etkili olduğunu belirtmeleri, dini değerlerin toplumsal sorumluluk ve yardımlaşma kültürünü güçlendirme noktasındaki rolünü bir kez daha vurgulamaktadır.

Son olarak, şartların zorluğu (yüzde 2,08) kategorisi, katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılma süreçlerinde yaşadıkları olumsuz deneyimlerin nadiren de olsa varlığını göstermektedir. Bu oran, gönüllülüğün zorluklar ve engellerle karşılaşılrsa da genel olarak bireylerin gönüllülük faaliyetlerine katılma motivasyonlarının daha baskın olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, gönüllülüğün bireyler üzerinde psikolojik tatmin, toplumsal fayda sağlama ve hayata anlam katma gibi önemli duygusal etkiler yarattığını göstermektedir. Katılımcıların gönüllülük faaliyetlerinden elde ettikleri psikolojik tatmin, toplumda gönüllülük faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve desteklenmesi açısından önemli bir motivasyon kaynağıdır.

4.3. Katılımcıların STK'lara Bakış Açılarına İlişkin Tartışma

Bu temada katılımcıların STK'lara bakış açısı incelenmiş, katılımcılara şu sorular yöneltilmiştir:

- 1- STK size göre ne ifade ediyor?
- 2- Mensubu olduğunuz STK'nın çalışma/projeleri hakkında bilgi verebilir misiniz?
- 3- STK'lar içerisinde üyesi olduğunuz STK'nı hangi özellikleri size cazip geldi, neden bu STK'yı seçtiğinizi anlatabilir misiniz?
- 4- Üyesi bulunduğunuz STK ile ilgili şüphe, endişe veya eksik bulduğunuz taraflar var mı, varsa bunların neler olduğundan ve nasıl düzeltilebileceğinden bahseder misiniz?
- 5- Katıldığınız STK'dan beklentileriniz var mı, varsa nelerdir, STK'nın sizi hangi yönde etkilemesini, geliştirmesini veya değiştirmesini bekliyorsunuz?

Tablo 8'de sunulan verilere göre, katılımcıların STK'lara ilişkin bakış açıları çeşitli faktörler göze çarpmaktadır. Katılımcılar, güven ve şeffaflık ile STK'ların siyasetten bağımsız olmasını en ön planda tutmuşlardır. Güven ve şeffaflık, toplumun STK'lara olan güveninin temel unsurlarıdır. Bu durum, STK'ların faaliyetlerini düzgün ve açık bir şekilde yürütmelerinin, topluma olan katkılarının kabul edilmesi açısından kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, STK'ların toplumsal güveni kazanmak için iç denetim ve şeffaflık politikalarına öncelik vermeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Siyasi bağımsızlık ise katılımcıların STK'lara bakışındaki bir diğer önemli unsur olarak öne çıkmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı, STK'ların siyasetten uzak durarak, yalnızca toplumsal sorunlara ve ihtiyaçlara odaklanmalarını beklemektedir. Bu, STK'ların tarafsız bir şekilde toplumun her kesimine hizmet etme sorumluluğunu taşıması gerektiği anlayışını yansıtmaktadır. Politikadan uzak durmak, STK'ların daha geniş bir destekçi kitlesine hitap etmelerini sağlamak için önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Katılımcılar ayrıca, STK'ların kuruluş amacını kaybetmemesinin ve sosyal dayanışmayı teşvik etmesinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, STK'ların toplumda güçlü bir etki yaratabilmesi için misyonlarını net bir şekilde belirlemeleri ve bu misyon doğrultusunda hareket etmeleri gerektiğini göstermektedir. Sosyal dayanışma ve samimi bir sosyal ortamın teşvik edilmesi, gönüllülerin ve toplumsal paydaşların daha etkin bir şekilde katkıda bulunmasını sağlayacaktır. STK'ların samimi bir atmosfer yaratması, toplumsal bağları güçlendirmeye ve gönüllülerin katılımını artırmaya yardımcı olabilir.

Bunun yanı sıra, örgütlü olmanın gerekliliği, STK'ların verimli bir şekilde çalışmalarını sürdürebilmeleri için bir diğer önemli unsur olarak vurgulanmıştır. Bir STK'nın etkili olabilmesi için örgütlü bir yapıya sahip olması gerektiği, kaynakların daha etkin kullanılmasına ve hedeflere daha kolay ulaşılmasına olanak tanır.

Katılımcılar, STK'ların alanlarının ve sınırlarının net olmasını, sağlanan hizmetlerin etkinliği için önemli bir faktör olarak görmektedir. Çok fazla alana açılma ve genişleme, STK'ların amacından sapmalarına ve toplumda güven kaybına yol açabilir. STK'ların sağladıkları hizmetlerde uzmanlaşmaları ve bu hizmetleri belirli sınırlar içinde sunmaları, etkilerini artıracak bir strateji olarak değerlendirilebilir.

Psikososyal destek, mağdurların takibi ve diğer STK'larla ortak veri tabanı kullanımı gibi unsurlar ise daha spesifik ihtiyaçlara işaret etmektedir. Katılımcılar, STK'ların toplumsal sorunlarla daha doğrudan ilgilenmesi ve ihtiyaç sahibi bireylere yönelik takip ve destek mekanizmaları kurması gerektiğine dikkat çekmiştir. Ancak, bu unsurlar daha az bir paya sahiptir.

Sonuç olarak, katılımcıların STK'lara bakış açıları, güven, şeffaflık, siyasi bağımsızlık ve toplumsal fayda gibi temel değerlerin ön planda olduğu, aynı zamanda örgütlenme, sınırların belirlenmesi ve hizmet kalitesine odaklanan bir yaklaşımı benimsemektedir. STK'ların bu değerler doğrultusunda hareket etmeleri, toplumsal kabul ve destek sağlamada etkili olacaktır.

4.4. Katılımcıların STK'ya Katılmaya Karar Verme Sebeplerine İlişkin Tartışma

Bu tema içerisinde katılımcıların STK'ya katılmaya karar verme sebepleri incelenmiş ve bu bağlamda katılımcılara; “bazı insanlar STK'lara katılmaya karar vermekte zorlanırlar; bazıları da oldukça kolay karar verir. Üyelik hakkında düşünürken ne tür bir karar verme sürecinden geçtiniz? Katılmaya karar vermenizde en önemli etkenler nelerdir? Bahsedebilir misiniz? (Siyasi, dini, kültürel, ekonomik vb.)” ve “Başka bir STK'da gönüllülük faaliyetlerine katılıyor musunuz?” soruları yöneltilmiştir.

Yanıtlardan elde edilen veriler incelendiğinde (Tablo 9) katılımcıların gönüllü olarak yer aldıkları STK'ya katılma kararlarını en çok etkileyen faktör şeffaflık ve güven olmuştur ve bu faktör, katılımcıların %50'si tarafından belirtilmiştir. Bu durum, bir STK'daki gönüllülük faaliyetlerine katılımı güvenin ve şeffaflığın ne denli önemli olduğunu gösterir. STK'ların faaliyetlerini açık bir şekilde yürütmeleri, kaynak kullanımını düzgün

bir şekilde raporlamaları ve toplumla dürüst iletişim kurmaları, katılımcıların bu kuruluşlara güvenmelerini sağlar. Bu bulgu, STK'ların sürdürülebilirlikleri ve etkili çalışmaları için güven ve şeffaflık politikalarının kritik önemde olduğunu vurgulamaktadır.

Bir diğer önemli etken, din ve arkadaş ortamının olması gibi sosyal faktörlerdir. Her biri katılımcıların %16,67'si tarafından belirtilmiştir. Din, bazı katılımcılar için gönüllülük faaliyetlerine katılımı tetikleyen bir motivasyon kaynağı olabilir. Bu, özellikle dini değerlerin sosyal sorumluluk ve yardımlaşma ile örtüşmesi nedeniyle anlaşılabilir bir durumdur. Diğer taraftan, arkadaş çevresinin etkisi de göz önünde bulundurulmalıdır. Arkadaşlar arasında gönüllülük faaliyetlerine katılma konusunda yapılan teşvikler ve sosyal çevrenin desteği, katılımcıların bu faaliyetlere katılımını artırabilir. Sosyal grup etkisi, katılımcıların karar verme süreçlerinde önemli bir rol oynayabilir ve bu da arkadaş ortamının gönüllülük motivasyonları üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Kültür faktörü de katılımcıların %13,33'ü tarafından önemli bir etken olarak belirtilmiştir. Kültürel değerler, bir toplumun gönüllülük anlayışını etkileyebilir. Toplumsal normlar, gelenekler ve kültürel değerler, bireylerin sosyal sorumluluk duygularını şekillendirir. Kültürel arka planı güçlü olan bireyler, toplumda yardımlaşma ve dayanışma kültürünün yaygın olduğu ortamlarda gönüllülük faaliyetlerine daha yatkın olabilirler.

Son olarak, aile faktörü katılımcıların yalnızca %3,33'ü tarafından belirtilmiştir. Ailenin etkisi, diğer faktörlere göre daha düşük olsa da bireylerin gönüllülük faaliyetlerine katılımı üzerinde etkisi olabilir. Ailelerin sosyal sorumluluk bilincine sahip olması ve gönüllülüğü desteklemesi, özellikle genç bireylerin gönüllü faaliyetlere katılma kararını etkileyebilir.

Katılımcıların çoğu (%68,42) farklı STK'larda gönüllü faaliyetlere katıldıklarını ve bu tür organizasyonlar arasında iş birliği yaptıklarını belirtmektedirler. Bu durum, gönüllülüğün birden fazla STK aracılığıyla yaygın bir toplumsal katılım ve dayanışma kültürü oluşturduğunu gösterir. Ancak, bazı katılımcılar (%31,58) başka bir STK'da aktif olarak yer almadıklarını belirtmiş, ancak gelecekte bu tür fırsatlara katılmaya açık olduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, gönüllülüğün koşullara bağlı olarak esnek ve değişken bir etkinlik olduğunu ortaya koymaktadır.

4.5. Katılımcıların Ailelerinin STK'lara Karşı Tutum ve Davranışlarına İlişkin Tartışma

Katılımcıların ailelerinin STK'lara karşı tutum ve davranışlarının incelendiği tema çerçevesinde katılımcılara; “ailenizde sivil toplum kuruluşlarına üye olup gönüllülük faaliyetlerine katılan başkaları var mı? Ailenizin ve çevrenizdeki insanların gönüllülük faaliyetlerine karşı tutum ve davranışları nasıldır? Sizin gönüllülük faaliyetlerinize nasıl yaklaşıyorlar? Bahsedebilir misiniz?” soruları yöneltilmiştir.

Tablo 11'deki verilere göre, katılımcıların büyük bir kısmı (%84,21) ailelerinin STK'lara karşı destekleyici bir tutum sergilediğini belirtirken, %15,79'u ailelerinin bu tür faaliyetleri desteklemediğini ifade etmiştir. Bu bulgu, gönüllülük ve sivil toplum faaliyetlerine katılımda aile desteğinin önemli bir rol oynadığını ve katılımcıların çoğunun ailelerinin onayını ve teşvikini aldığını göstermektedir.

Aile desteği, bireylerin gönüllülük faaliyetlerine katılımını etkileyen kritik bir faktördür. Ailelerin gönüllülüğü desteklemesi, katılımcıların bu tür faaliyetlere katılım oranlarını artırabilir ve gönüllülüğe dair olumlu bir tutum geliştirmelerini sağlayabilir. Bu bağlamda, aile desteği, katılımcıların toplumsal sorumluluk bilinci geliştirmeleri ve daha fazla STK faaliyetinde yer almaları için motivasyon kaynağı olabilir. Ayrıca, ailelerin gönüllülüğe verdiği destek, katılımcıların toplumsal sorumluluklarını yerine getirirken daha güçlü bir psikolojik dayanıklılığa sahip olmalarına da yardımcı olabilir.

Öte yandan, %15,79 oranındaki katılımcıların ailelerinin STK'lara karşı destekleyici bir tutum sergilememesi, bu gruptaki bireylerin gönüllülük faaliyetlerine katılımını sınırlandırabilir. Aile desteğinin eksikliği, bireylerin bu tür faaliyetlere katılmaya yönelik isteksizlik veya engelleri hissetmelerine neden olabilir. Ailelerin gönüllülük konusunda olumsuz tutum sergilemesi, katılımcıların sosyal sorumluluklarını yerine getirmeleri noktasında bir engel oluşturabilir. Bu durumun nedenlerine dair daha fazla araştırma yapılması, ailelerin gönüllülük faaliyetlerine karşı tutumlarını değiştirebilmek adına stratejiler geliştirilmesine yardımcı olabilir.

4.6. Katılımcıların Gönüllülük Çıktısı-Beklentilerine İlişkin Tartışma

Bu temada katılımcıların gönüllülük çıktıları ve beklentileri incelenmiş, katılımcılara şu sorular yöneltilmiştir:

1-Gönüllü olmanın size kazandırdığı kazanımlar ve katkılar var mı? Varsa, bunların neler olduğundan (ekonomik, siyasi, psikolojik vb.) bahsedebilir misiniz?

2-Üyesi olduğunuz STK'nın üyeleri ile aranızda nasıl bir ilişki bulunmaktadır? (sosyal, duygusal ekonomik, siyasi vb.)

3-İçinde bulunduğunuz gönüllülük faaliyetlerinin devamını sağlayan etkenler sizce nelerdir?

4-Mensubu olduğunuz STK'ya katılmak hayatınızda bir değişikliğe yol açtı mı? Açtıysa, bunlar nelerdir? STK'ya katıldıktan sonra yaşadığınız deneyimlerden bahsedebilir misiniz?

Tablo 12'deki verilere göre, katılımcıların en fazla vurguladığı gönüllülük çıktısı psikolojik katkı (%30,59) olmuştur. Bu, gönüllülüğün katılımcıların ruhsal ve duygusal iyilik halleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve gönüllülük faaliyetlerinin bireylerin psikolojik sağlığını iyileştirdiğini düşündüklerini gösteriyor olabilir. Psikolojik katkılar, gönüllülük yapan bireylerin özsaygılarını artırma, mutluluk duygularını güçlendirme ve stres seviyelerini düşürme gibi olumlu etkiler yaratabilir.

Sosyal katkı (%28,24) ise gönüllülüğün bir diğer önemli çıktısı olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgu, gönüllülerin toplumsal bağlarını güçlendirme ve yeni sosyal ilişkiler kurma beklentisine sahip olduklarını gösteriyor. Sosyal etkileşim ve toplumsal dayanışma, gönüllülüğün sunduğu temel faydalardan biridir ve katılımcılar bunun bilincindedir. Sosyal bağlar kurma, aidiyet duygusunu pekiştirebilir ve bireylerin toplumsal sorumluluklarını yerine getirmelerine yardımcı olabilir.

Samimiyet (%16.47), gönüllülük faaliyetlerinin bir başka önemli sonucu olarak belirtilmiştir. Katılımcılar, gönüllü çalışmalarda bulunan bireyler arasında samimiyet ve güven ortamının geliştiğini vurgulamaktadır. Bu, gönüllülerin birbirleriyle daha dürüst ve açık bir iletişim kurduğunu ve samimi ilişkiler geliştirdiğini gösteriyor olabilir. Gönüllülük ortamlarında samimiyet, grup içindeki iş birliğini artırabilir ve daha verimli çalışmaları teşvik edebilir.

Farklı bakış açısı (%14.12) ve farkındalık (%10.59) ise gönüllülüğün diğer önemli çıktıları arasında yer almaktadır. Gönüllülük faaliyetleri, katılımcıların farklı perspektifler kazanmasına ve toplumsal sorunlara karşı daha duyarlı hale gelmelerine olanak tanımaktadır. Bu, gönüllülerin toplumsal sorumluluklarını ve küresel sorunları daha iyi

anlamalarına katkı sağlayabilir. Ayrıca, farkındalık, gönüllülerin çevrelerine ve dünyaya karşı daha duyarlı ve bilinçli bir yaklaşım geliştirmelerini sağlayabilir.

Genel anlamda bu bulgular, gönüllülüğün sadece bireylerin psikolojik ve sosyal refahlarına katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda daha geniş toplumsal faydalar yaratma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, gönüllülüğün sadece kişisel kazançlar değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde daha fazla farkındalık ve anlayış beklemektedir. Bu durum, gönüllülüğün daha sürdürülebilir ve etkili olabilmesi için, katılımcıların çeşitli beklentilerinin karşılanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.7. Gönüllülük Faaliyetlerinin Uygulama Alanlarına İlişkin Tartışma

Gönüllülük faaliyetlerinin uygulama alanları oldukça geniştir. Gönüllüler bu alanlardan sadece birinde yer aldıkları gibi, birkaç gönüllülük alanı ile ilgili organizasyonlarda da yer alabilmektedirler. Bu tema çerçevesinde gönüllülük alanları incelenmiş, verilerin elde edilmesi amacı ile katılımcılara bu bağlamda aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- 1- Sizce Türkiye’de gönüllülüğe en çok hangi alanlarda ihtiyaç duyulmaktadır?
- 2- Sizce Türkiye’deki gönüllülük oranı yeterli mi? Değilse, sebepleri nelerdir? Nasıl artırılabilir?
- 3- Gönüllü olarak en çok hangi alanlarda (çevre, yoksulluk, doğal afetler, hayvanlar, çocuklar vb.), hangi şekilde (fiziksel, bilişim-teknoloji, maddi, sosyal çevre vb.) faydalı olabileceğinizi düşünüyorsunuz? Özellikle içinde bulunduğunuz veya bulunmak istediğiniz gönüllülük alanları nelerdir?

Gönüllülük Alanları ile ilgili olarak Tablo 13’teki veriler, katılımcıların gönüllü olarak katıldıkları veya katılmayı tercih ettikleri gönüllülük alanlarını yansıtmaktadır. Verilere göre, en yüksek orana sahip olan gönüllülük alanı eğitim (%26,88) olup, bu alanın katılımcılar arasında en çok tercih edilen gönüllülük faaliyetlerinden biri olduğunu göstermektedir. Eğitim alanındaki gönüllülük, katılımcıların toplumsal gelişime katkı sağlama, bilgi ve becerilerini paylaşma arzularını yansıtabilir. Gönüllü olan bireylerin, özellikle ihtiyaç sahibi çocuk ve gençlerin eğitiminde katkı sağlayabileceklerini ve bu alanda STK’ların daha fazla çalışmalar yapmaları gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, eğitim gönüllülüğü, bireylerin toplumsal eşitsizlikleri azaltma ve gençlerin gelişimine katkıda bulunma yönünde güçlü bir motivasyon kaynağı olabilir. Bu durum, katılımcıların eğitimdeki eşitsizlikleri azaltma, öğretim süreçlerine destek sağlama ve

öğrencilere daha kaliteli bir eğitim sunabilme amacını taşıyan gönüllülük faaliyetlerine duyulan ihtiyacı yansıtmaktadır. Eğitim alanındaki gönüllülük, özellikle dezavantajlı öğrencilere akademik destek, rehberlik, beceri geliştirme gibi fırsatlar sunarak onların gelişim süreçlerine katkı sağlamayı amaçlayabilir.

Çocuklar ve gençler (%22.58) alanı da önemli bir yer tutmaktadır. Bu bulgu, katılımcıların özellikle genç nesillerin gelişimine katkı sağlamak istediklerini gösteriyor olabilir. Çocuklar ve gençler ile yapılan gönüllülük faaliyetleri, geleceğe yönelik kalıcı toplumsal değişimler yaratma potansiyeline sahip olup, gençlerin eğitimi, psikolojik destek ve sosyal beceriler kazandırma gibi alanlarda daha fazla gönüllü çalışmaları yapılması gerektiğini göstermektedir.

Yoksulluk ve insani yardım (%10,75), önemli bir gönüllülük alanı olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, sosyal yardımlaşma ve insani yardım faaliyetlerine katılmayı, toplumsal sorumluluklarını yerine getirme adına önemli bir fırsat olarak görmektedir. Bu alandaki gönüllülük, bireylerin toplumsal eşitsizliği gidermek ve temel yaşam koşullarından yoksun olan insanlara yardımcı olmak için gösterdiği duyarlılığı yansıtmaktadır. Ayrıca toplumda yoksulluk ve insani yardım alanında STK çalışmalarının daha fazla yapılması gerektiğini göstermektedir.

Doğal afetler (%9,68), çevre sorunları (%6.45), sağlık (%6.45) gibi alanlar da gönüllülerin ilgisini çeken diğer önemli alanlardır. Doğal afetlere müdahale, çevresel sorunların çözülmesi ve sağlık hizmetlerine katkı sağlanması, bireylerin toplumsal felaketlere karşı duyarlı olduklarını ve bu tür durumlarda dayanışmayı önemsediklerini göstermektedir. Bulgulara göre bu gönüllülük alanları, doğrudan insanların hayatlarını etkileyen ve toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren sorunlarla ilişkilidir ve STK'ların bu alanlarda daha fazla faaliyet göstermeleri gerekmektedir.

Hayvanlar (%5.38) ve göçmenler (%5.38) gibi daha özel konularda gönüllülük de önemli bir yer tutmaktadır. Bu alanlar, gönüllülerin hayvan hakları ve göçmenlerin yaşam koşullarına dikkat çekmek istediklerini gösteriyor olabilir. Kadınlar (%3.23) ve yetimler (%2.15) gibi gruplar ise diğer alanlara kıyasla daha az tercih edilen ancak yine de katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocuk haklarına duyarlı olduklarını gösteren alanlardır.

Son olarak, bağımlılık (%1.08) gibi daha dar kapsamlı alanlar, katılımcıların bu tür sosyal sorunlara yönelik daha özel bir duyarlılık gösterdiğini, ancak bu konuda gönüllülük faaliyetlerinin daha sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Genel anlamda bakıldığında, gönüllülük alanları arasında en fazla tercih edilen alanlar eğitim, çocuklar ve gençler ile yoksulluk ve insani yardım gibi toplumsal etki yaratan faaliyetlerdir. Katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine katılma motivasyonları, toplumun çeşitli sosyal sorunlarına duyarlı olmaları ve bu sorunları çözme yönünde katkı sağlama arzusudur. Bununla birlikte, daha dar ve özel alanlarda gönüllülük de dikkat çekmektedir, ancak bu alanlardaki katılım oranı daha düşüktür. Bu bulgular, gönüllülük faaliyetlerinin toplumsal yapıya, bireylerin değerlerine ve önceliklerine göre şekillendiğini ve bu faaliyetlerin toplumda daha geniş bir etki yaratabilmesi için farkındalık yaratılması gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ

Yeni kuşakların toplumsal yaşama katılım biçimleri, gönüllülük ve STK'lar hızla değişen dünyada önemli bir araştırma konusudur. Özellikle Y ve Z kuşaklarının toplumsal sorumluluk anlayışı, bu kuşakların değerleri ve yaşam tarzları dikkate alınarak incelenmelidir. Gönüllülük, bireylerin herhangi bir maddi karşılık beklemeden toplumsal fayda sağlamak amacıyla gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir ve sivil toplum kuruluşları, bu tür faaliyetlerin gerçekleştirildiği başlıca kurumsal yapılardır. Gönüllülük, bireysel gelişim, toplumsal bağların güçlendirilmesi ve sosyal sorumluluk gibi psikososyal etkilere sahip olup, toplumsal değişime önemli katkılar sunar. Ancak, Y ve Z Kuşakları gibi dijital çağın bireyleri, gönüllülük faaliyetlerine katılma biçimlerinde ve bu faaliyetlere dair algılarında farklı eğilimler sergileyebilirler. Bu bağlamda, yeni kuşakların gönüllülükle olan ilişkisini anlamak, STK'ların etkinliğini artırmak ve toplumsal katkıyı daha verimli hale getirmek açısından kritik öneme sahiptir.

Bir alan araştırması olan çalışmada, yeni kuşakların gönüllülüğe dair algılarının belirlenmesi ve sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ele alınmıştır. Araştırmanın ana problemini yeni kuşakların gönüllülük algısı nasıl şekillenmektedir? Sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetlerinin katılımcılara psikososyal etkileri ve katkıları nelerdir? Soruları oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, yeni kuşakların gönüllülük faaliyetlerine katılım durumlarını, gönüllülükle ilgili duygu ve düşüncelerini ve sivil toplum kuruluşlarına bakış açılarını derinlemesine incelemektir.

Araştırma, literatürde daha önce yer almayan, belirli bir sivil toplum kuruluşu ele alınmaksızın yalnızca yeni kuşakların gönüllülük algılarının incelendiği bir çalışma olarak alanyazına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Yeni kuşaklar ile sınırlı kalması ve STK ayrımı yapmaması nedeniyle bu araştırma, mevcut literatürdeki eksiklikleri gidermeye yönelik önemli bir adım oluşturmaktadır.

Araştırma problemine yanıt bulmak amacıyla, Sakarya ilinde yaşayan Y ve Z Kuşaklarından 11 kadın ve 9 erkek katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlardan elde edilen verilerle, araştırmanın bulguları ortaya çıkarılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular 7 farklı tema ile sunulmuştur. Bu temalar bağlamında katılımcıların gönüllülükle ilk kez tanışmalarını sağlayan etmenlerin ve

gönüllülük ile ilgili duygu ve düşüncelerinin neler olduğu, sivil toplum kuruluşlarına bakış açıları, beklentileri, eleştirileri, olumlu ve olumsuz buldukları yönleri, sivil toplum kuruluşlarına katılmaya karar verme sebepleri, ailelerinin STK'lara karşı tutum ve davranışları, gönüllülük beklentileri-çıktıları ve daha çok hangi alanlarda gönüllülük faaliyetlerine katıldıkları ortaya konulmuştur.

Yeni kuşakların (Y ve Z) gönüllülük algısı nasıl şekillenmektedir? Sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetlerinin katılımcılara psikososyal etkileri ve katkıları nelerdir?

Araştırmanın ana problemine dair ulaşılan sonuca göre; yeni kuşaklar gönüllülüğü sadece toplumsal fayda sağlamak için değil, aynı zamanda kişisel tatmin ve sosyal bağları güçlendirme aracı olarak görmektedirler. Eğitim kurumları ve arkadaş çevresi, bu kuşakların gönüllülükle tanışmalarında önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır.

Gönüllülük faaliyetleri, katılımcılara psikolojik tatmin, toplumsal bağları güçlendirme ve hayata anlam katma gibi psikososyal katkılar sağlamaktadır. Katılımcılar, gönüllülüğten içsel tatmin ve toplum için faydalı olma duygusu kazandıklarını belirtmişlerdir. Bu faaliyetler, empati ve sosyal sorumluluk bilincini artırarak, bireylerin toplumsal sorumluluk duygusunu pekiştirmektedir.

Sonuç olarak, Y ve Z Kuşakları için gönüllülük, yalnızca toplumsal sorumluluk değil, aynı zamanda kişisel gelişim ve psikolojik tatmin sağlayan önemli bir araçtır. STK'lar, gönüllülük kültürünü yaygınlaştırmak ve katılımı artırmak için bu psikososyal katkıları göz önünde bulundurmalıdır.

Katılımcıların gönüllülükle ilk kez tanışmalarını sağlayan etmenler nelerdir?

Katılımcıların gönüllülükle ilk kez tanışmalarını sağlayan başlıca etmenler arasında okul ortamı ve arkadaş çevresi öne çıkmaktadır. Araştırma bulgularına göre, katılımcıların %43,48'i okul etkisiyle gönüllülüğe katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, eğitim kurumlarının genç bireylerin sosyal sorumluluk bilinci kazanmalarında ve gönüllülük faaliyetlerine katılımlarında önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, arkadaş çevresinin etkisi de kayda değer bir faktör olarak bulunmuştur. Katılımcıların %34,78'inin arkadaşlarının önerisiyle gönüllülük faaliyetlerine katıldığı anlaşılmaktadır. Bu bulgular, sosyal çevrelerin gönüllülüğe katılımı önemli bir motivasyon kaynağı oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, gönüllülük faaliyetlerinin yaygınlaştırılması için okul ve arkadaş çevrelerinin daha etkin kullanılabileceğini, ailelerin ise gönüllülüğü destekleyen bir tutum sergilemelerinin katılımı artırabileceğini göstermektedir.

Katılımcıların gönüllülük ile ilgili duygu ve düşünceleri nelerdir?

Katılımcıların gönüllülükle ilgili duygu ve düşünceleri genellikle olumludur. Katılımcılar, gönüllülük faaliyetlerinden psikolojik tatmin, toplumsal fayda sağlama ve hayata anlam katma gibi güçlü duygusal etkiler elde ettiklerini belirtmişlerdir. Özellikle %23,96'sı gönüllülüğün psikolojik tatmin sağladığını, %17,71'i ise toplum için faydalı olma duygusunu yaşadığını ifade etmiştir. Bu bulgular, gönüllülüğün bireylerin içsel tatminini artırarak toplumsal bağları güçlendirdiğini ve aidiyet duygusunu pekiştirdiğini göstermektedir. Ayrıca vicdan, empati ve insani değerlerin gönüllülüğün temel motivasyon unsurları arasında yer aldığı belirlenmiştir.

Katılımcılar sivil toplum kuruluşlarına bakış açıları, beklentileri, eleştirileri, olumlu ve olumsuz buldukları yönleri nelerdir?

Katılımcıların sivil toplum kuruluşlarına bakış açıları, genellikle olumlu olmakla birlikte, bazı eleştiriler de bulunmaktadır. Katılımcılar, STK'ların güven, şeffaflık ve siyasi bağımsızlık gibi temel değerlere sahip olmalarını beklemektedir. Ayrıca, STK'ların toplumsal sorunlara duyarlı olmaları, sosyal dayanışma sağlamaları ve samimi bir atmosfer yaratmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Olumlu yönler arasında, STK'ların toplumsal sorunlara çözüm önerileri sunma ve bireylerin sosyal sorumluluk bilincini artırma konusundaki katkıları öne çıkmaktadır. Ancak, bazı katılımcılar, STK'ların örgütlenme yapısındaki eksiklikleri ve hizmet sunumunda belirli sınırların net olmamasını olumsuz bulmuşlardır.

Katılımcıların sivil toplum kuruluşlarına katılmaya karar verme sebepleri nelerdir?

Araştırma bulgularına göre, katılımcıların STK'ya katılma kararlarında en önemli etken şeffaflık ve güven olmuştur. Katılımcılar, STK'ların açık faaliyetler yürütmesi ve dürüst iletişim kurması gerektiğini vurgulamıştır. Sosyal faktörler, özellikle din ve arkadaş çevresi, gönüllülük kararlarını etkileyen diğer önemli etmenler arasında yer almıştır. Kültürel değerler de gönüllülük motivasyonunu şekillendiren bir faktör olarak öne çıkmıştır. Aile faktörü ise diğer etmenlere kıyasla daha düşük bir etki yaratmıştır. Katılımcılar, birden fazla STK'da gönüllü faaliyetlere katıldıklarını, gönüllülüğün toplumsal dayanışma ve iş birliğini teşvik ettiğini belirtmişlerdir. Bu bulgular,

gönüllülüğün kişisel ve sosyal faktörlerden etkilenen, esnek bir etkinlik olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların ailelerinin STK'lara karşı tutum ve davranışları nasıldır?

Araştırma bulgularına göre, katılımcıların çoğu, ailelerinin STK'lara karşı destekleyici bir tutum sergilediğini belirtmiştir. Ailelerin gönüllülüğü desteklemesi, katılımcıların bu tür faaliyetlere katılımını artırmakta ve toplumsal sorumluluk bilinci geliştirmelerini sağlamaktadır. Aile desteği, aynı zamanda katılımcıların gönüllülük faaliyetlerine yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine ve psikolojik dayanıklılık kazanmalarına da katkı sunmaktadır. Bununla birlikte, bazı katılımcıların ailelerinin gönüllülük faaliyetlerine karşı olumsuz bir tutum sergilemesi, bu bireylerin gönüllülüğe katılımını engelleyebilir. Aile desteği eksikliği, gönüllülük motivasyonunu sınırlayarak, toplumsal sorumluluk yerine getirme noktasında zorluklar yaşanmasına yol açabilir. Bu durumun daha derinlemesine incelenmesi, ailelerin tutumlarını değiştirmek ve gönüllülük katılımını artırmak için stratejiler geliştirilmesine olanak tanıyacaktır.

Katılımcıların gönüllülük beklentileri-çıktıları (duygusal, sosyal, ekonomik, siyasi vb.) nelerdir?

Araştırma bulgularına göre, katılımcılar gönüllülüğün en önemli çıktısı olarak psikolojik katkıyı vurgulamaktadır. Gönüllülüğün, katılımcıların ruhsal iyilik hallerini güçlendirdiği, özsaygıyı artırdığı ve stres seviyelerini düşürdüğü düşünülmektedir. Sosyal katkılar da gönüllülüğün önemli bir diğer çıktısı olarak öne çıkmaktadır; gönüllüler toplumsal bağlarını güçlendirmeyi ve yeni sosyal ilişkiler kurmayı beklemektedirler. Samimiyet ise gönüllülük faaliyetlerinde güvenli ve dürüst bir iletişim ortamının oluşmasına yol açmaktadır. Ayrıca, gönüllülük, katılımcılara farklı bakış açıları kazandırarak toplumsal sorunlara karşı duyarlılıklarını artırmakta ve farkındalık geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Bu bulgular, gönüllülüğün bireysel refahın yanı sıra toplumsal faydalar da yaratma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, gönüllülüğün yalnızca kişisel kazançlar değil, aynı zamanda daha geniş toplumsal farkındalık ve anlayış beklemektedirler.

Katılımcılar daha çok hangi alanlarda gönüllülük faaliyetlerine katılmaktadır?

Araştırma bulgularına göre, katılımcılar en çok eğitim, çocuklar ve gençler ile yoksulluk ve insani yardım gibi toplumsal etkisi büyük alanlarda gönüllülük yapmayı tercih etmektedir. Eğitim alanındaki gönüllülük, katılımcıların toplumsal eşitsizlikleri azaltma

ve gençlerin gelişimine katkı sağlama amacını taşıırken, çocuklar ve gençler ile yapılan gönüllülük faaliyetlerinin toplumsal değişim yaratma potansiyeli bulunduğu düşünülmektedir. Yoksulluk ve insani yardım da önemli bir gönüllülük alanıdır, bu alandaki faaliyetler katılımcıların toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket ettiğini gösterir. Ayrıca, doğal afetler, çevre sorunları ve sağlık gibi alanlar da katılımcıların ilgisini çekmektedir. Bu bulgular, gönüllülüğün, toplumsal sorunlara duyarlı olma ve bu sorunlara çözüm sağlama arzusuyla şekillendiğini ve gönüllülük alanlarında farkındalık yaratılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Y ve Z kuşakları gönüllülüğü, toplumsal fayda sağlamanın ötesinde kişisel gelişim, psikolojik tatmin ve sosyal bağları güçlendirme fırsatı olarak görmektedir. Bu anlayış, gönüllülük faaliyetlerine katılımın hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli etkiler yarattığını göstermektedir. Bu kuşakların gönüllülüğe katılımında okul ve arkadaş çevresi gibi sosyal faktörlerin önemli bir rol oynadığı, ailelerin desteğinin de gönüllülük faaliyetlerinde önemli bir etken olduğu gözlemlenmiştir. Gönüllülük faaliyetleri, katılımcılara içsel tatmin, toplumsal sorumluluk bilinci ve sosyal bağlar açısından önemli psikososyal katkılar sağlamaktadır. Bu bağlamda, sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük kültürünü yaygınlaştırmak ve katılımı artırmak için daha fazla şeffaflık, toplumsal duyarlılık ve sosyal dayanışma oluşturması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, gönüllülük faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için katılımın artırılması adına stratejik yaklaşımlar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu araştırma, gönüllülükle ilgili yeni kuşakların algılarını anlamak ve bu alanda daha etkili çözümler üretmek için önemli bir adım olmuştur.

Öneriler

1. Okul ve Arkadaş Çevresi Rolü İçin Öneriler

Okulda Gönüllülük: Gönüllülük faaliyetlerinin okul müfredatlarına entegre edilmesi önerilmektedir. Okul projeleri, sosyal sorumluluk programları ve gönüllülük kulüpleri aracılığıyla öğrencilere gönüllülük bilinci kazandırılabilir.

Eğitim Programları ve Farkındalık: Okullarda gönüllülük kültürünü pekiştirecek dersler, seminerler ve etkinlikler düzenlenmelidir. Ayrıca, dijital platformlar ve sosyal medya üzerinden gönüllülüğün toplumsal faydaları vurgulanarak katılım teşvik edilebilir.

Arkadaş Çevresi: Gönüllülük, sosyal çevreler ve arkadaş grupları üzerinden teşvik edilebilir. Grup etkinlikleri, gönüllülüğün yayılmasına katkı sağlayabilir.

Aile Katılımı: Ailelere yönelik farkındalık seminerleri düzenlenebilir. Bu seminerler, ailelerin gönüllülük faaliyetlerine katılımını artırabilir.

2. Aile Katılımının Artırılması İçin Öneriler

Aile Bilinçlendirme: Ailelere yönelik gönüllülük eğitimi ve seminerleri düzenlenmelidir.

Aile desteği, özellikle gençlerin gönüllü olma oranını artırabilir.

Birlikte Gönüllülük: Aile üyelerinin birlikte katılacağı gönüllülük projeleri düzenlenebilir. Bu, ailelerin gönüllülük faaliyetlerine olan ilgisini artırabilir.

3. STK'ların Etkisi ve Programlarının Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

Şeffaflık ve Güven: STK'lar, gönüllülere yönelik şeffaflık sağlamak için faaliyetlerini açık bir şekilde raporlamalı ve bağımsız denetimlerle güven oluşturmalıdır.

Sosyal Bağlar ve İş Birliği: STK'lar, gönüllülerin sosyal bağlarını güçlendirecek grup etkinlikleri ve iş birlikleri düzenlemelidir.

Dinî ve Kültürel Duyarlılık: STK'lar, gönüllülük faaliyetlerini kültürel ve dini değerlere duyarlı hale getirmeli, böylece gönüllülük daha geniş kitlelere ulaşabilir.

Gönüllü Katılımının Kolaylaştırılması: Esnek gönüllülük programları ve online gönüllülük fırsatları oluşturulmalıdır. Bu, gönüllülük katılımını artırabilir.

4. Sosyal Sorumluluk Projeleri İçin Öneriler

Toplumsal Fayda Vurgulayan Kampanyalar: Sosyal sorumluluk projeleri, toplumsal faydalara dikkat çeken kampanyalarla desteklenebilir. Medya ve dijital platformlar, gönüllülüğün önemini vurgulayan içerikler oluşturabilir.

İş Dünyası ve STK'larla İş Birlikleri: Sosyal sorumluluk projelerinin sürdürülebilirliği için özel sektörle iş birliği yapılabilir. İş dünyası, gönüllülük projelerine sponsor olabilir veya çalışanlarını gönüllü faaliyetlere katılmaya teşvik edebilir.

Farkındalık ve Katılım Artırma: Üniversiteler ve yerel yönetimlerle iş birliği yaparak, sosyal sorumluluk projeleri daha geniş kitlelere ulaştırılabilir ve gençlerin aktif katılımı sağlanabilir.

5. Politikacılara Yönelik Öneriler

Gönüllülük Teşvik Eden Yasal Düzenlemeler: Gönüllülük faaliyetlerini teşvik etmek amacıyla gönüllülere vergi avantajları, sosyal güvenlik hakları gibi teşvikler sunulabilir.

Ayrıca, gönüllülük faaliyetlerinde bulunan kişilere çeşitli kolaylıklar sağlayan yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Eğitim Müfredatına Gönüllülüğün Eklenmesi: Okul müfredatlarına gönüllülük eğitiminin entegre edilmesi, gençlerin gönüllülük bilincini erken yaşta kazanmalarını sağlayabilir.

Sosyal Sorumluluk ve Gönüllülüğü Destekleyici Programlar: Devlet, sosyal sorumluluk projelerine katkıda bulunacak fonlar oluşturabilir. Bu fonlar, yerel projelerin desteklenmesine ve gönüllü sayısının artırılmasına yardımcı olabilir.

Kamu-Özel Sektör İş Birliği: Devlet, özel sektörle iş birliği yaparak gönüllülüğü destekleyen ortak projeler geliştirebilir. Bu tür iş birlikleri, gönüllü faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini artırabilir.

6. Gençlik ve Kuşaklar Alanında Çalışma Yapanlara Yönelik Öneriler

Gönüllülük Eğitimi ve Farkındalık Programları: Gençlerin gönüllülük kültürünü benimsemeleri için okullarda ve üniversitelerde gönüllülükle ilgili eğitim programları düzenlenebilir. Gençlerin gönüllü çalışmalara katılımını teşvik etmek amacıyla seminerler, çalıştaylar ve interaktif atölyeler yapılabilir.

Mentorluk Sistemleri: Gençlerin gönüllülük alanında deneyim kazanmaları için mentorluk sistemleri kurulabilir. Deneyimli gönüllüler, gençleri yönlendirebilir ve katılımı teşvik edebilir.

Teknoloji ve Dijital Platformlar: Dijital platformlar üzerinden gönüllülük fırsatları sunulabilir. Gençlerin teknolojiye olan ilgisi göz önünde bulundurularak, bu platformlar üzerinden gönüllülük projelerine katılım kolaylaştırılabilir ve etkileşim teşvik edilebilir.

Bu öneriler, gönüllülük faaliyetlerini yaygınlaştırmak, katılımı artırmak ve gönüllülük kültürünü sürdürülebilir şekilde güçlendirmek için paydaşların iş birliği yapmalarını sağlayacak bir stratejik yaklaşım geliştirilmesine olanak tanır.

KAYNAKÇA

- Abban, B. (2016). *Gönüllü Kuruluşlarda Gençlerin Gönüllülük Düzeyleri ve Beklentileri*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.
- Adıgüzel, O., Batur, H. Z. ve Ekşili, N. (2014). Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 165-181.
- Ağırdır, B. (2013). Yeni Hayat Ritminin Yeni İnsanları. *Deloitte Eğitim Vakfı*. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/Other/TR_Y_Ku_sagi_Inovasyon_ArastirmasI_11072014.pdf adresinden erişildi.
- Aka, B. (2018). Bebek Patlaması, X ve Y Kuşağı Yöneticilerin Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin Kamu ve Özel Sektör Farklılıklarına Göre İncelenmesi: Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(20), 118-135. doi:10.21076/vizyoner.341626
- Akbaş, O. (2008a). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29184/312499> adresinden erişildi.
- Akbaş, O. (2008b). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29184/312499> adresinden erişildi.
- Akdemir, A., Konakay, G., Demirkaya, H., Noyan, A., Demir, B., Ağ, C., Balcı, O. (2013). Y Kuşağının Kariyer Algısı, Kariyer Değişimi ve Liderlik Tarzı Beklentilerinin Araştırılması. *Journal of Economics and Management Research*, 2(2).
- Akduman, G. ve Hatipoğlu, Z. (2021). Kim Bu Z Kuşağı? (C. 5, ss. 203-226). *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, sunulmuş bildiri. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijemi/issue/66427/1003852> adresinden erişildi.
- Akkaya, A. (2019). Derneklerin Kuruluşu ve Tüzel Kişilik Kazanması. *Dergipark*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1029523#>: adresinden erişildi.
- Aktay, A. (2019). Yeni Türkiye’de Yeni Kuşaklar (1. bs.). İstanbul: Değişim.
- Aktay, A. (2021). Türkiye’nin Kalkınma Hikâyesi ve Neoliberal Kalkınma Politikaları. *21. Yüzyılda Kalkınmaya Yeniden Bakış*. Mabel.
- Aktepe, V. (2014). Etkinlik Temelli Değer Eğitiminin Öğrencilerin Yardımseverlik Tutumlarına Etkisi. *Researcher*, 2(2), 17-49. <https://dergipark.org.tr/en/pub/researcher/issue/66620/1042362> adresinden erişildi.

- Alioğlu, N. (2016). Duygusal Tatmin Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Alan Araştırması. *Be Kent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2). doi:10.18221/bujss.59416
- Argüden, Y. ve Ilgaz, P. (2006). Gönüllü Kuruluşların Yönetimi. *Arge Danışmanlık*, 107. <https://arge.com/kitaplar/gonullu-kuruluslarin-yonetimi>. adresinden erişildi.
- Arğın, E. (2021). *Algı, Sosyal Algı ve Algı Yönetiminin Sosyal Medyada Kullanımı*. (S. Kurnaz, Ed.). Ankara: İksad.
- Arklan, Ü. ve Taşdemir, E. (2008). Bilgi Toplumu ve İletişim: Bilginin Yayılması Sürecinde Kitle İletişim Araçları ve İnternet. *Selçuk İletişim*, 5(3), 68-80. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/177887> adresinden erişildi.
- Arslan, A. ve Staub, S. (2015). Kuşak Teorisi ve İçgirişimcilik Üzerine Bir Araştırma. *KAÜ İİBF Dergisi*, 6(11), 1-24.
- Arslan, M. L. (2020). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük: Sorunlar ve Çözüm Yolları*. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı. doi:10.26414/ky0005
- Artan, T., Taşçı, A. ve Başçılar, M. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Gönüllü Olma Motivasyonları ile Özgeçmiş Düzeyleri Arasındaki İlişki. <http://acikerisim.gelisim.edu.tr/xmlui/handle/11363/997> adresinden erişildi.
- Aslan, S. (2010). Sivil Toplum: Kavramsal Değişim ve Dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 188-212. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6147/82531> adresinden erişildi.
- Atatürk Ansiklopedisi. (2021, 9 Mart). *Atatürk Ansiklopedisi*. 25 Ekim 2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/1929-ekonomik-buhrani/> adresinden erişildi.
- Aycan Türk. (2017). *Y Kuşağı* (3. bs.). Kafekültür Yayıncılık.
- Aydın, B. (2019). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medya İçeriklerinde Gönüllülük Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi: Deniztemiz Derneği Örneği*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.
- Bal Çetinkaya, K. (t.y.). X, Y, Z, Alfa Kuşağı... Peki ya Ötesi? | TÜBİTAK Bilim Genç. *Bilim Genç*. 24 Ekim 2023 tarihinde <http://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/x-y-z-alfa-kusagi-pek-yi-otesi> adresinden erişildi.
- Balaban, A. Y. ve İnce, İ. Ç. (2015). Gençlerin Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük Faaliyetleri ve Gönüllülük Algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 149-169. <https://dergipark.org.tr/en/pub/deuiibfd/issue/22713/242424> adresinden erişildi.

- Balabıyık, H. (2011). Gönüllülük ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım Üzerine Açıklamalar. <http://acikerisim.comu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12428/792> adresinden erişildi.
- Baran, A. G. (2019). Türkiye’de Gençlerin Gönüllülük Faaliyetlerine Katılım Durumu. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7(Gençlik ve Gönüllülük), 5-26. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari/issue/66471/1040650> adresinden erişildi.
- Bayartan, M. (2008). Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 10(1), 157-175. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuoba/issue/1204/14168> adresinden erişildi.
- Bayhan, V. (2014). Milenyum veya (Y) Kuşağı Gençliğinin Sosyolojik Bağlam. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, (3), 8-25.
- Bayyığıt, M. (2001). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kurumu Olarak Vakıflar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(11).
- Berki, Ş. (1981). Vakıflar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 38(1), 133-164.
- Boşgelmez, G. (2012). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Güven ve Gönüllülük Açısından Sosyal Sermayenin Değerlendirilmesi: Isparta Örneği*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden erişildi.
- Bozkanat, E. (2020). Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medyada İlişki Kurma ve İletişim Stratejileri: Yeşilay Türkiye Facebook Sayfası Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(1), 149-168. doi:10.17680/erciyesiletisim.595111
- Canatan, A. (2022). Kuşaklar Sosyolojisi Bağlamında Kuşaklar Arası İlişkiler. H. Ceylan (Ed.), *Kuşaklar Arası İlişkiler* içinde (ss. 41-50). Nobel.
- Cem, H. (2020, 18 Ağustos). Sosyal kuşaklar. *T24*. 29 Ekim 2023 tarihinde <https://t24.com.tr/yazarlar/hayri-cem-haftalik/sosyal-kusaklar,27722> adresinden erişildi.
- Ceylan, H. ve Bayram, Y. (2022). Sosyolojik Boyutları ve Farklılaşan Yönleriyle Kuşaklar. H. Ceylan (Ed.), *Kuşaklar Arası İlişkiler* içinde (ss. 1-40). Nobel.
- Coşkun, E. ve Sarıkaya, M. (2016). Sosyal Girişimcilik Eğitiminde Gönüllü Kuruluşlar. *Strategic Public Management Journal*, 2(4), 72-82. doi:10.25069/spmj.290645
- Çaha, Ö. (2011). Türkiye’de Meslek Odaları: Oligarşinin Merkez Üsleri. *Liberal Düşünce Dergisi*, (63), 213-222. <https://dergipark.org.tr/en/pub/liberal/issue/48184/609809> adresinden erişildi.
- Çaki, F. (2015). Türk Sosyolojisinde Yeni Bir Alan: Gönüllülük Araştırmaları. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(29), 185-209. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusosyoloji/issue/561/5560> adresinden erişildi.

- Çelik, V. (2020). Gönüllülük, Katılım ve Yönetim Kültürü İlişkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3819-3850. doi:10.26466/opus.658674
- Çetin, H. C. (2009). Bir Girişimcilik Örneği Olarak Kooperatifler ve Ekonomik Kalkınma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 65. <https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/114522/makaleler/4/2/arastirmax-bir-girisimcilik-ornegi-olarak-kooperatifler-ekonomik-kalkinma.pdf> adresinden erişildi.
- Çevik, A. ve Gürsel, F. (2015). Gönüllü Motivasyon Envanteri: Türk Popülasyonuna Uyarlanması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 83-92. <https://dergipark.org.tr/en/pub/spormetre> adresinden erişildi.
- Çınar, H. ve Kaya, M. K. (2015). *Vakıflar Kaynakçası*. Kızılay, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Çolak, E. (2018). *Sosyal Fayda Projelerinde Gönüllü Çalışan Üniversite Öğrencilerinde Mutluluk ve Psikolojik Yardım Aramaya Gönüllülük Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.
- Devecioğlu, S. ve Çoban, B. (t.y.). “Spor Kulüplerinin Sivil Toplum Örgütü Olarak Toplumsal İşlevi” *Siyaset ve Toplum Dergisi*, s. 181-191, Sayı 3, Yaz 2005.
- Dilber, F. (2014). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi» Submission» Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3, 60-66. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kmusekad/article/125439> adresinden erişildi.
- Dinçer Aslaner, H. (2022). *Gönüllülüğün Yeni Hali “E-Gönüllülük” ve Aydın Gençlik Merkezi Gönüllülerinin e-Gönüllülük Farkındalığı*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden erişildi.
- Ege, R. (2011). Gönüllülük, Din ve Din Eğitimi. *Dini Araştırmalar*, 14(38), 5-16. <https://dergipark.org.tr/en/pub/da/issue/4475/61697> adresinden erişildi.
- Ekmekçi, Y. A. D. ve İnan, Ö. I. (2020). Gönüllülük Faaliyetinde Bulunan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özellikleri. 3. *Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 246-267. doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.02.1257
- Ekşili, N. ve Antalyalı, Ö. L. (2017). Türkiye’de Y Kuşağı Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma: Okul Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma. *NWSA Academic Journals*, 12(3), 90-111. doi:10.12739/NWSA.2017.12.3.4C0219
- Er, B. ve Güzel Gürbüz, P. (2021). Uluslararası Spor Organizasyonlarında Gönüllü Motivasyonu ile Serbest Zaman Doyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 152-172. doi:10.25307/jssr.906958

- Eraslan, L. ve Erdoğan, E. (2015). Değerler, gençlik ve sivil toplum kuruluşları. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 122-139. <https://dergipark.org.tr/en/pub/suje/issue/20639/220100> adresinden erişildi.
- Erden Ayhün, S. (2013). Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları. *Journal of Economics and Management Research*, 2(1).
- Erdoğan, D. E. (2012). TEGV Gönüllülük Araştırmaları. [https://tegv.org/uploads/files/kurumsal_yonetim/arastirmalar/TEGV Gönüllülük Araştırmaları.pdf](https://tegv.org/uploads/files/kurumsal_yonetim/arastirmalar/TEGV_Gonulluluk_Arastirmalari.pdf) adresinden erişildi.
- Erdoğan, K. A. (2022). Gönüllülük Davranışının Mutluluk Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 173-185. doi:10.52835/19maysbd.1116013
- Erdoğan, N., Bircan, H. M., Sayın, Z. ve Aydemir, Ö. F. (2020). Genç Gönüllülerin STK'larda Devamlılığını Sağlayan Motivasyon Faktörleri. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı. doi:10.26414/ky0002
- Erdurmazlı, E. (2018). Gönüllülerin Motivasyon ve İş Tatminleri Üzerine Bir Araştırma: Örgüt Kültürünün Aracılık Etkisinin İncelenmesi. *Journal of Management and Economics Research*, 16(2), 71-90. doi:10.11611/yead.389674
- Erkan, E. (t.y.). Bir Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Din Dernekleri.
- Erol, K. (2011). Kültür Değişmesi ve Safiye Erol'un "Kadıköy'ünün Romanı" Ve "Ülker Fırtınası" Adli Romanlarında Kuşak Çatışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 387-406.
- Ertem, D. A. (2011). Osmanlıdan Günümüze Vakıflar. *Vakıflar Dergisi*, (36).
- Göksel, A. ve Güneş, G. (2017). Kuşaklar Arası Farklılaşma: X ve Y Kuşaklarının Örgütsel Sessizlik Davranışı Bağlamında Analizi, (19), 807-818.
- Göktürk, M. (2021, 16 Ağustos). Gönüllü Kuruluşlarda Gençlerin Gönüllülük Düzeyleri ve Beklentileri Gönüllülüğün Kavramsal Çerçevesi. *Divan Araştırma ve Eğitim Derneği*. 14 Aralık 2023 tarihinde <https://www.divandernegi.com.tr/2021/08/16/memduh-gokturk/> adresinden erişildi.
- Güder, N. (2006). STK'lar İçin Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Rehberi. *Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi*, 4.
- Gültekin, M., Alan, Ü., Erbil Kaya, Ö., Yıldırım, A., Sinoğlu Günden, T. ve İpek, T. (2022). 0-6 – 60-∞ El Ele: Bir Kuşaklararası Etkileşim Çalışmasından Yansımalar *, 21-55. doi:10.14689/enad.31.1602
- Gümüş, N. (2020). Z Kuşağı Tüketicilerin Satın Alma Karar Tarzlarının İncelenmesi. *Journal of Yaşar University*, 15(58), 381-396. doi:10.19168/jyasar.572987

- Gündüz, Ş. ve Pekçetaş, T. (2018). Kuşaklar ve Örgütsel Sessizlik/Seslilik. *Sakarya Üniversitesi İşletme Bilimi Dergisi*, 6(1), 89-115.
- Güngör, F. ve Çölgeçen, Y. (2014). STK’larda Gönüllü Yönetimi ve Motivasyonun Performansa Etkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 163-187. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akademikincelemeler/issue/1543/18947> adresinden erişildi.
- Gürbüz, S. (2015). Kuşak Farklılıkları: Mit mi, Gerçek mi? *İş ve İnsan Dergisi*, 2, 39. doi:10.18394/iid.80342
- İnceoğlu, M. (1985). *Güdüleme Yöntemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu.
- Kanat, E. B. (2023). Kitle İletişim Araçları Nelerdir? *IIENSTITU*. 20 Aralık 2023 tarihinde <https://www.iienstitu.com/blog/kitle-iletisim-araclari-nelerdir> adresinden erişildi.
- Kara, C., Kaya, İ. F. ve Altıntaş, A. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamalarıyla “Yardımseverlik Değeri” Kazanımları Hakkındaki Görüşleri. <http://openaccess.artvin.edu.tr/xmlui/handle/11494/2825> adresinden erişildi.
- Kavak, Y. (2018). Türk Medenî Kanunu ve Dernekler Kanunu Çerçevesinde Kurulmuş Dernekler, 13(144), 38-69. <http://acikerisim.kent.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12780/146> adresinden erişildi.
- Kaya, M. (2012). *Türk Kamu Yönetiminde Gönüllülük ve Afet Yönetimi*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.
- Keleş, H. N. (2011). Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Bahçeşehir Üniversitesi Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 129-139.
- Kesgin, S. (2022). Haklar ve Sorumluluklar Ekseninde Gönüllülük. *Gönüllülük ve Gönüllülerle Birlikte Çalışmak* içinde (ss. 57-78). Istanbul University Press. doi:10.26650/B/SS49.2022.006.03
- Kılıç, N. P. (2023). Ebscohost | 129719863 | Kuşaklararası İletişim: Üniversite Öğrencilerinin Yaşlılarla İletişim Biçimleri. *Web.s.ebscohost.com*. 19 Kasım 2023 tarihinde <https://web.s.ebscohost.com> adresinden erişildi.
- Kılıçer, T. (2019). Kuşaklar Arası Etkileşimin Marka Bağlılığı Üzerindeki Rolü: Takım Taraftarlığı Üzerine Bir Araştırma. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 77-92. doi:10.17541/optimum.473733
- Kındıroğlu, Z. (2020). *Gönüllülük Projelerinde Çalışanların Gönüllülük Durumlarına Etki Eden Hikayelerin İncelenmesi*.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.

Korkmaz, A. (2022). Eleştirel Realizm Yaklaşımıyla Ebeveynlerin Genç Gönüllülüğünü Destekleme(me) Eğilimleri ve “İlişkisel Gönüllülük”. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*, 8(17), 296-327. doi:10.25306/skad.1185738

Kuran, E. (2021). *Bir Kuşağı Anlamak* (10. bs.). İstanbul: Mundi.

Kuran, E. (2022). *Telgraftan Tablete Türkiye’ nin Beş Kuşağın Bakış* (1. bs.). İstanbul: Mundi.

Latif, H. ve Serbest, S. (2014). “Türkiye’de 2000 Kuşağı ve 2000 Kuşağının İş ve Çalışma Anlayışı”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 132-163.

Manuoğlu, E. (2022). İletişimin Sosyal Psikolojik Doğası: Dijital İletişim Örneği. <https://www.researchgate.net/> adresinden erişildi.

Murakami, İ. (t.y.). Türkiye’deki Kuşaklararası İlişkileri Geliştirme Uygulamaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 295-308.

Muştu, A. (2019). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Motivasyonu: Genç Kızılay Örneği*.

<https://www.proquest.com/openview/1c89183d42095e0f87616b068ba281d8/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y> adresinden erişildi.

Mücevher, M. (2015). X ve Y Kuşağının Birbirlerine Karşı Özellik ve Etkileşim Algıları: SdÜ Örneği. 29 Ekim 2023 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.

Mücevher, M. H. ve Erdem, R. (2018). X Kuşağı Akademisyenler ile Y Kuşağı Öğrencilerin Birbirlerine Karşı Algıları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(22), 60-74. doi:10.21076/vizyoner.391745

Okçu, Y. (2023). Kuşaklararası Sanat Programının Kuşaklararası Etkileşimdeki Rolü. 29 Ekim 2023 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.

Ozsoy, B. (2020, 9 Ocak). Pazarlama ve diğer alanlarda “kuşak” kavramı nedir? *Bulentfidan*. 16 Ekim 2023 tarihinde <https://www.bulentfidan.com.tr/single-post/2017/02/04/kisa-kisa-pazarlamada-kuşaklar> adresinden erişildi.

Öğülmüş, S. (t.y.). Sosyal psikoloji. <https://acikders.ankara.edu.tr/> adresinden erişildi.

Özer, M. H. (2008). Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 86-97. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6140/82382> adresinden erişildi.

- Öztop, H. (2022). Yetişkin Ebeveynler ve Yetişkin Çocukların Kuşaklar Arası İlişkileri. H. Ceylan (Ed.), *Kuşaklar Arası İlişkiler* içinde (ss. 50-80). Nobel.
- Palaz, S. ve Boz, İ. (2008). Üniversite Mezunu Yetişkinlerin Farklı Organizasyonlarda Gönüllü Hizmet Vermesini Etkileyen Faktörler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 95-106. <https://dergipark.org.tr/en/pub/baunsobed/issue/50242/648180> adresinden erişildi.
- Peltekoğlu, F. B. ve Tozlu, E. (2018). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının Dijital Paydaşları; Sosyal Medya Fenomenleri. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 285-299. doi:10.17680/erciyesiletisim.421085
- Saatçioğlu, E. (2017). Sivil Toplum Örgütlerinin Sosyal Medya Kullanımları: Greenpeace Türkiye Facebook Sayfası Örneği. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 10(1), 158-187. doi:10.18094/josc.330941
- Sözeri, B., Karli, Ü. ve Koçak, M. S. (2008). Spor Organizasyonlarında Gönüllü Çalışma Motivasyonları Ölçek Geliştirme Çalışması.
- Şahin, E. (2020, 3 Şubat). Gönüllülüğü Müslümanca Yeniden Düşünmek. *Perspektif*. 26 Aralık 2023 tarihinde <https://perspektif.eu/2020/02/03/gonullulugu-muslumanca-yeniden-dusunmek/> adresinden erişildi.
- Şahin, L. ve Öztürk, M. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye'deki Durumu. *Journal of Social Policy Conferences*, (54), 3-29. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/issue/899/10095> adresinden erişildi.
- Şengüleç, M. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin (x Kuşağı), Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının (y Kuşağı) ve 8. Sınıf Öğrencilerinin (z Kuşağı) 21. Yüzyıl Becerilerine Bakışı. *Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi*. 1 Kasım 2023 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.
- Şenkal, A. (2003). Küreselleşme, Sosyal Politikanın Dönüşümü ve Sivil Toplum Örgütleri. *Journal of Social Policy Conferences* içinde (ss. 97-126). Istanbul University.
- Şentürk, M. (2022). Gönüllülüğün Tarihsel ve Toplumsal Bağlamı. *Gönüllülük ve Gönüllülerle Birlikte Çalışmak* içinde (ss. 1-19). Istanbul University Press. doi:10.26650/B/SS49.2022.006.00
- Tala, E. ve Çakmak, F. (2013). Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımlarının Kohort Analizi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, (18), 18-34.
- Talas, D. D. M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), 387-401. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubar/issue/16970/177312> adresinden erişildi.

- Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. ve Küçüköğlu, M. (2017). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 1031-1048. doi:10.26466/opus.370345
- TDK. (2023a). Türk Dil Kurumu. *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. 24 Ekim 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- TDK. (2023b). Türk Dil Kurumu Sözlükleri-Algı. 13 Aralık 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- TDK. (2023c, 27 Aralık). Değer. *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. 27 Aralık 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Tekin, E. (2018). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinde Sosyal Medyanın Rolü: GSM Firmaları Örneği. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32-55. <https://dergipark.org.tr/> adresinden erişildi.
- Timothy, E. A. ve M.Akert, W. R. (2012). *Sosyal Psikoloji*. (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Topal, Y. (2019). Değerler Eğitimi ve On Kök Değer. *Mavi Atlas*, 7(1), 245-254. doi:10.18795/gumusmaviatlas.543521
- Toprak, F. (2023). *Göçmenlere Yönelik Kurumsal Olmayan Gönüllülük Faaliyetlerinin Motivasyonlarının Değerlendirilmesi: Ankara Gönüllüler Örneği*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.
- Tufan, İ. ve Yazıcı, S. (2009). Yaşlılıkta Kuşaklararası İlişkiler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 47-52. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsh/issue/48475/614059> adresinden erişildi.
- Turan, N. (2002). Kooperatif İşletmelerin Ekonomik ve Toplumsal Kalkınmayı Gerçekleştirmede Başarı Sağlamalarında Etkili Olan Faktörler ve Bu Faktörlerin Türk Kooperatif İşletmeciliği Açısından Ele Alınması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 83-102. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akuiibfd/issue/1637/20529> adresinden erişildi.
- Turan Tüylüoğlu, B. ve Şentürk, M. (2022). Gönüllülüğü Tanımlamak. *Gönüllülük ve Gönüllülerle Birlikte Çalışmak* içinde (ss. 37-56). İstanbul University Press. doi:10.26650/B/SS49.2022.006.02
- Tutar, H. (2023). Nitel Araştırma Deseni Belirleme Ölçütleri ve Gerekçelendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 334-355. doi:10.21180/iibfdkastamonu.1190123
- Uluç, A. V. (2013). Türkiye’de Sivil Toplum ve Demokrasi İlişkisi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2020). *Değerler Eğitimi* (6. bs.). Ankara Pegem Akademi Yayıncılık. doi:10.14527/9786053643401

- Umutoğlu, L. (2021). *Dijital reklamcılık ve Z Kuşağı: Z Kuşağının Online Davranışsal Reklamcılık İle İlgili Görüşlerinin Analizi*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.
- UN Volunteers, R. (2011). *Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu 201*. (Z. Biliz, Çev.) Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu 201. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV). <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-09/2011-dunyada-gonullulugun-durumu-raporu>. adresinden erişildi.
- Uyanık, F. (2013). Sosyal Medya: Kurgusalılık ve Mahremiyet. doi:10.13140/2.1.2503.5200
- Varışlı, B. (2022). Covid 19 Pandemi Döneminde Bebek Patlaması Kuşağının X ve Y Kuşaklarıyla Etkileşiminde Yaşanan Dönüşüm. H. Ceylan (Ed.), *Kuşaklar Arası İlişkiler* içinde (ss. 127-139). Nobel.
- Vikipedi. (2023a, 2 Aralık). Sosyal Psikoloji. *Vikipedi*. https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Sosyal_psikoloji&oldid=30662794 adresinden erişildi.
- Vikipedi. (2023b, 18 Aralık). Sosyal Medya. *Vikipedi*. https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Sosyal_medya&oldid=30796648 adresinden erişildi.
- Yavuz, C. (2019). Gençlik Merkezleri ve Gençlik Merkezlerinde Gönüllülük. *Sporda Yeni Akademik Çalışmalar*, 57.
- Yazıcı, D. K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19), 499-522. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubar/issue/16960/177116> adresinden erişildi.
- Yeğen, M., Keyman, E. F., Tol, U. U. ve Çalışkan, M. A. (2009). Türkiye'de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü.
- Yıldırım, M. (2003). Sivil Toplum ve Devlet. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 226-242.
- Yıldız, O. (2006). *Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Dünya Politikasında Artan Rolü: Uluslararası Kuruluşlar Açısından Bir Değerlendirme*. (Yayımlanmamış doktora). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, B. A. (2020, 24 Haziran). İzlenimlerimizi Nasıl Oluştururuz? - Sosyal Algı | Psikologo | Bir Sosyal Bilimler Platformu. 13 Aralık 2023 tarihinde <https://psikologo.com/izlenimlerimizi-nasil-olustururuz-sosyal-algi/> adresinden erişildi.
- Yüksekbilgili, Z. (2013). Turkish Tipi Y Kuşağı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45), 342-353.

Yüksekbilgili, Z. (2015). Türkiye’de Y Kuşacağının Yaş Aralığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 259. doi:10.17755/esosder.86949

EK

Ek 1: Görüşme Formu

Değerli katılımcı, bu çalışma Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisi Zuhall Akbayır tarafından yapılmaktadır. Çalışılan tezin konusu “Yeni Kuşakların Gönüllülük Algısı ve Faaliyetleri (Sakarya İli STK’ları Örneği)’dir. Bu çalışmada kullanılacak olan bütün bilgiler yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. İlginiz ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

GÖRÜŞME FORMU

Demografik bilgiler:

1) Adınız Soyadınız:

2) Yaşınız:

3-Cinsiyetiniz:

4-Eğitim Durumunuz:

5-Mesleğiniz:

Katılımcıların Gönüllülük Algısı ve Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük Faaliyetleri ile İlgili Görüşleri

- 1- İlk olarak ne zaman, nerede, hangi vesile ile gönüllülük faaliyetlerine katıldınız, anlatabilir misiniz?
- 2- Gönüllülük hakkındaki düşüncelerinizden bahsedebilir misiniz, gönüllülük kavramının sizde nasıl bir karşılığı vardır?
- 3- Sahada çalışırken hissettiğiniz duygu ve düşüncelerinizi anlatabilir misiniz?
- 4- STK size göre ne ifade ediyor?
- 5- Mensubu olduğunuz STK’nın çalışma/projeleri hakkında bilgi verebilir misiniz?
- 6- STK’lar içerisinde üyesi olduğunuz STK’nı hangi özellikleri size cazip geldi, neden bu STK’yı seçtiğinizi anlatabilir misiniz?
- 7- Üyesi bulunduğunuz STK ile ilgili şüphe, endişe veya eksik bulduğunuz taraflar var mı? V kullanılarak arsa bunların neler olduğundan ve nasıl düzeltilebileceğinden bahseder misiniz?
- 8- Katıldığınız STK’dan beklentileriniz var mı, varsa nelerdir, STK’nın sizi hangi yönde etkilemesini, geliştirmesini veya değiştirmesini bekliyorsunuz?

- 9- Bazı insanlar STK'lara katılmaya karar vermekte zorlanırlar, bazıları da oldukça kolay karar verir. Üyelik hakkında düşünürken ne tür bir karar verme sürecinden geçtiniz? Katılmaya karar vermenizde en önemli etkenler nelerdir? Bahsedebilir misiniz? (siyasi, dini, kültürel, ekonomik vb.)
- 10- Başka bir STK'da gönüllülük faaliyetlerine katılıyor musunuz?
- 11- Ailenizde STK'lara üye olup gönüllülük faaliyetlerine katılan başkaları var mı? Ailenizin ve çevrenizdeki insanların gönüllülük faaliyetlerine karşı tutum ve davranışları nasıldır? Sizin gönüllülük faaliyetlerinize nasıl yaklaşıyorlar? Bahsedebilir misiniz?
- 12- Gönüllü olmanın size kazandırdığı kazanımlar ve katkılar var mı? Varsa, bunların neler olduğundan (ekonomik, siyasi, psikolojik vb.) bahsedebilir misiniz?
- 13- Üyesi olduğunuz STK'nın üyeleri ile aranızda nasıl bir ilişki bulunmaktadır? (sosyal, duygusal ekonomik, siyasi vb.)
- 14- İçinde bulunduğunuz gönüllülük faaliyetlerinin devamını sağlayan etkenler sizce nelerdir?
- 15- Mensubu olduğunuz STK'ya katılmak hayatınızda bir değişikliğe yol açtı mı? Açtıysa, bunlar nelerdir, STK'ya katıldıktan sonra yaşadığınız deneyimlerden bahsedebilir misiniz?
- 16- Sizce Türkiye'de gönüllülüğe en çok hangi alanlarda ihtiyaç duyulmaktadır?
- 17- Sizce Türkiye'deki gönüllülük oranı yeterli mi? Değilse, sebepleri nelerdir? Nasıl arttırılabilir?
- 18- Gönüllü olarak en çok hangi alanlarda (çevre, yoksulluk, doğal afetler, hayvanlar, çocuklar vb.), hangi şekilde (fiziksel, bilişim-teknoloji, maddi, sosyal çevre vb.) faydalı olabileceğinizi düşünüyorsunuz? Özellikle içinde bulunduğunuz veya bulunmak istediğiniz gönüllülük alanları nelerdir?
- 19- Sormak istediğim sorular sona erdi, eklemek istediğiniz bir şey var mı?

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Zuhall AKBAYIR	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Fırat Üniversitesi
Fakülte	Fen-Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Sosyoloji
Makale ve Bildiriler	
1. Akbayır, Z. (2024). <i>Metropolde Eğitimin Sürdürülebilirliğinde Eşitsizlik Sorunu</i>. Bilhikem 6. Sosyal Bilimler Öğrenci Sempozyumu Bildiriler Kitabı (ss. 73-86). e.ISBN 978-605-74411-2-7.	